

Magnús Stephensen og L. E. Sveinbjörnsson - Lögfræðisleg formálabók (1886)

Útgáfa 1.0 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðu eintaki af téðu riti. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið rafrænt eintak af því án endurgjalds.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó að stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Höfundur skjals þessa álitur að hvers kyns höfundaréttur á prentaða eintakinu sé útrunninn.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Meiriháttar galli á bls. 305.

LÖGFRÆÐISLEG FORMÁLABÓK

edna

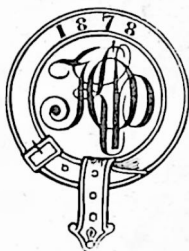
Leiðarvísir fyrir alþýðu

til að rita samninga, arfleiðsluskrár, skiptagjörninga, sáttakærur,
stefnur, umsóknarbrjef og fleiri slík skjöl, svo að þau sjeu
lögum samkvæm.

Eptir

Magnús Stephensen og L. E. Sveinbjörnsson,

yfirdómendur.

Reykjavík.

Á kostnað **Kristjáns Ó. Þorgrímssonar.**

Prentuð hjá Sigm. Guðmundssyni.

1886.

Efnisyfirlit.

	Bls.
Inngangsorð um samninga	1. — 6.
Hverjir sjeu fullveðja og fjár síns ráðandi. Form á samningum. Þinglestur. Hverjum, hvar og hvernig greiða skuli. Framboð.	
1. gr. Um kaupsamninga og afsalsbrjef . .	7. — 19.
Sýnishorn: a, Kaupsamningur um hús í kaup- stað. b, Afsalsbrjef fyrir húsi í kaupstað. c, Kaupsamningur um hús í verzlunarstað. d, Afsalsbrjef fyrir húsi í verzlunarstað. e, Af- salsbrjef fyrir húsi í verzlunarstað án undan- gengins skriflegs samnings. f, Kaupsamningur um jörð. g, Afsalsbrjef fyrir jörð. h, Kaup- samningur um jörð með árituðu afsali.	
2. gr. Um sölu á þiljuskipum og öðrum lausa- fjármunum	19. — 23.
Sýnishorn: a, Kaupsamningur um skip. b, Af- salsbrjef fyrir þilskipi. c, Kaupsamningur um lausafje.	
3. gr. Um skipti og makaskipti	23. — 26.
Sýnishorn: a, Makaskiptasamningur. b, Maka- skiptabrjef.	
4. gr. Um gjafir	26. — 31.
Sýnishorn: a, Gjafsamningur. b, Gjafabrjef fyrir húseign.	
5. gr. Um leigusamninga	31. — 36.
Sýnishorn: a, Leigusamningur um hús. b, Leigusamningur um herbergi. c, Leigu- samningur um húsgögn.	
6. gr. Um byggingarbrjef fyrir jörðum . .	37. — 55.
1, Jörð, hjáleiga, þurrabúð. 2, Form bygging- arbrjefa; erfðafesta. 3, Rjettindi leiguliða. 4, Skyldur leiguliða. 5, Skemmdir á jörðu. 6, Jarðabætur. 7, Hvenær ábúðarrjettur er á	

- enda; útbygging. 8, Leiguliðaskipti á jörðu. Bls.
 9. Úttekt á jörðu.
Sýnishorn: a, Byggingarbrjef fyrir jörðu í sveit. b, Byggingarbrjef fyrir sjávarjörð (hálf-lendu).
 7. gr. Um umboð 55. — 60.
Sýnishorn: a, Umboð til að kaupa jörð á uppboði. b, Aðalumboð. c, Umboð til að taka peningalán.
 8. gr. Um vistarsamninga, húsbændur og hjú 60. — 75.
 a, Aldur semjenda. b, Vistartíminn. c, Flutningur hjús í vist. d, Rípting vistarráða. e, Hvenær hjú skuli fara í vist. f, Kaup hjúa o. fl. g, Skyldur hjúa. h, Ef hjú sýkist eða deyr. i, Burtreksturssakir úr vist. k, Burtfararsakir úr vist. l, Ólögleg rípting vistarráða. m, Hjúamál.
Sýnishorn: a, Vistarsamningur. b, Samningur um vist að hálfu.
 9. gr. Um samninga milli húsbænda og annars þjónustufólks 75. — 81.
Sýnishorn: Samningur milli kaupmanns og verzlunarstjóra.
 10. gr. Um námssamninga 82. — 84.
Sýnishorn af námssamningi.
 11. gr. Um verksamninga 84. — 98.
Sýnishorn: a, Samningur um steinsmíði í húsi. b, Samningur um húsgjörð. c, Samningur um vegagjörð.
 12. gr. Um lán 99. — 100.
Sýnishorn: a, Viðurkenning fyrir láni á smíðatólum. b, Viðurkenning fyrir hestláni.
 13. gr. Um geymslu 101. — 102.
Sýnishorn: Viðurkenning fyrir geymslufje.
 14. gr. Um skuldabrjef 102. — 114.
 Vextir og okur. Gjaldtagi. Fyrning. Ved (sbr. viðbættinn 342. bls.).
Sýnishorn: a, Skuldabrjef með fasteignarveði. b, Skuldabrjef með húsveði. c, Skuldabrjef með lausafjárveði. d, Skuldabrjef með sjálfskuldarábyrgð. e, Skuldabrjef með handseldu veði. f, Tryggingarbrjef. g, Skuldabrjef óskrifandi manns. h, Kröfubrið.
 15. gr. Um reikninga 114. — 115.
Sýnishorn af reikningi.

16. gr. Um viðtökuseðla fyrir handseldu veði Bls.
 (Recipisse) 115.—117.
 Sýnishorn af viðtökuseðli.
17. gr. Um ávísanir 117.—118.
 Sýnishorn af ávísun.
18. gr. Um víxla 118.—132.
 1. Vixlar á hendur öðrum manni. 2. Eigin víxlar.
 Sýnishorn: a, 1—2, Vixlar á hendur öðrum manni. b, Eiginn víxill. c, Afsagnargjörð.
19. gr. Um framsal 132.—135.
 Sýnishorn: a, Einfalt framsal á skuldabréfi. b, Einfalt framsal á dómi. c, Skaðlaust framsal.
20. gr. Um kvittanir 135.—138.
 Sýnishorn: a, Kvittun fyrir skuld. b, Kvittun fyrir afborgun á skuldabréfi. c, Kvittun á skuldabréfi. d, Kvittun með fyrirvara. e, Aðalkvittun.
21. gr. Um uppsagnir 138.—141.
 Sýnishorn: a, Uppsögn á skuld. b, Uppsögn á ábúðarrjetti. c, Uppsögn á leigusamningi.
22. gr. Um ábyrgð 141.—144.
 Sýnishorn: a, Almenn ábyrgð. b, Sjálfsskuldarábyrgð.
23. gr. Um prófentusamninga 144.—149.
 Sýnishorn af prófentusamningi.
24. gr. Um kaupmála milli hjóna 149.—154.
 Sýnishorn af 3 kaupmálabréfum.
25. gr. Um erfðir og erfingjaskipti 154.—200.
 A. Erfðir: 1, Frændsemiserfð. 2, Hjúskaparerfð. 3, Arfleiðsluerfð. B. Erfingjaskipti: Tilkygning andláts; seta í óskiptu búi; skilyrði fyrir erfingjaskiptum; ábyrgð skulda; úthlutun; erfðagjald; afdráttur.
 Sýnishorn: A. Arfleiðsluskrár; a-g, brjeflegar arfleiðsluskrár; h, munnleg arfleiðsla á sóttarsæng; i, dánargjöf; k, ráðstöfun um setu í óskiptu búi. B. a-e, Tilkygningar um erfingjaskipti. C. a-b, Tilkygningar um setu í óskiptu búi. D. a-b, Umsóknir um leyfi til að sitja í óskiptu búi. E. a-d, Skiptagjörningar. E. Arfsafsal. G. 1-2. Skýrslur um erfðafjargjald. H. Yfirlýsing um barnsfaðerni.

26. gr. Um skuldalýsing í dánar- og þrotabúum 201.—205.
Sýnishorn af 3 skuldalýsingum.
27. gr. Um sættir 205.—216.
a, Sáttanefndir. b, Hver mál skuli leggja til sætta. c, Málspartarnir. d, Sáttakætur og fl. e, Skylda málsparta að koma á sáttafund. Sýnishorn: A, a-e, Kætur til sáttanefndar. B, Umboð til að mæta á sáttafundi.
28. gr. Um stefnur í einkamálum í hjerði . 216.—228.
1. Stefnan sjálf. 2. Stefnubirting og stefnufrestur.
Sýnishorn: a, Utanrjetarstefna. b, Rjetarstefna. c, Rjetarstefna til ónýtingar á skuldarbrjefi. d. Rjetarstefna í hjónaskilnaðarsök.
29. gr. Um gestarjettarmál 228.—231.
Sýnishorn af gestarjettarstefnu.
30. gr. Um barnsfaðernislýsingarmál . . . 231.—233.
31. gr. Um málfutning í hjerði 233.—244.
Leiðbeining dómars. Málsútlistun og dómkröfur sækjanda. Vörn hins stefnda: formhlið málsins; aðalefni þess; gagnsókn; dómkröfur. Ef annarhvor málsparta eða báðir mæta ekki. Frestur. Vítnaleiðsla. Birting dómsins.
32. gr. Almennar reglur um leyfisbrjef og umsóknarbrjef 244.—247.
Konungleg leyfisbrjef. Yfirvalda-leyfisbrjef. Borgun fyrir leyfisbrjef. Form á umsóknarbrjefum. Eptirrit af álitsskjölum um bænarskrár og kæruskjöl.
33. gr. Uppreist á æru 247.—251.
Sýnishorn af umsóknarbrjefi með árituðum vottorðum.
34. gr. Aldursleyfi til hjónabands 251.—253.
Sýnishorn af umsóknarbrjefi.
35. gr. Leyfisbrjef til hjónabands milli náskyldra og nátengdra 253.—256.
Sýnishorn af 2 umsóknarbrjefum.
36. gr. Undanþága frá að hafa svaramenn við hjónaband 256.—258.
Sýnishorn af umsóknarbrjefi.
37. gr. Hjónavígslubrjef 258.—259.
Sýnishorn af umsóknarbrjefi.

38. gr. Leyfisbrjef til hjónaskilnaðar 260.—273.
 1. Hjónaskilnaður með undanfarandi skilnaði að borði og sæng: a, Skilnaður að borði og sæng. b, Algjörður skilnaður. 2. Hjónaskilnaður án undanfarins skilnaðar að borði og sæng. **Sýnishorn:** a, Umsókn um skilnað að borði og sæng. b, Umsókn um algjörðan skilnað eptir skilnað að borði og sæng. c, Umsókn um algjörðan skilnað án undanfarins skilnaðar að borði og sæng.
39. gr. Leyfi til að giptast aptur 273.—278.
 1. Eptir skilnað með leyfisbrjefi. 2. Eptir skilnað með dómi. 3. Með undanþágu frá DL. 3-16-8. **Sýnishorn** af 3 umsóknarbrjefum.
40. gr. Staðfesting á kaupmála milli hjóna . 278.—279.
Sýnishorn af umsóknarbrjefi.
41. gr. Um skipun fjárhaldsmanna og tilsjónarmanna 280.—297.
 1, Fjárhald ómyndugra manna. 2, Tilsjón með fjárforræði hálfmyndugra. 3, Fjárhald fjárstaddra; meðferð arfs, sem ekki er vitjað. 4, Fjárhald giptrar konu. 5, Svipting fjárforræðis. 6, Fastur lögráðamaður fyrir ekkju. 7, Bráðabirgðar-fjárhald. 8, Skipun sakarforráðamanns.
Sýnishorn: a, Beiðni um skipun tilsjónarmanns. b, Beiðni um skipun fjárhaldsmanns fyrir fjárstaddan mann. c, Beiðni um fjárhaldsmann fyrir gipta konu. d, 1-2, Beiðni um svipting fjárforræðis. e, Beiðni um fastan lögráðamann. f, Beiðni um bráðabirgðar-forráðamann. g, 1-2, Beiðni um skipaðan sakarforráðamann.
42. gr. Lögaldursleyfi 297.—299.
Sýnishorn af umsóknarbrjefi.
43. gr. Leyfisbrjef til ættleiðingar 299.—302.
Sýnishorn af umsóknarbrjefi.
44. gr. Beiðni um aðstoð til að fá meðlag með óskilgetnu barni 302.—304.
Sýnishorn af bönarbrjefi.
45. gr. Leyfisbrjef til að vera skiptaforstjóri. 304.—306.
Sýnishorn af umsóknarbrjefi.
46. gr. Staðfesting á arfleidsluskrám 306.—308.
Sýnishorn af umsóknarbrjefi.

47. gr. Leyfisbrjef til að gefa út innköllun til
skuldheimtumanna í lifanda lífi . . . 308.—310.
Sýnishorn af umsóknarbrjeði.
48. gr. Leyfisbrjef til að fá ógildingardóm eða
eignardóm 310.—319.
1, Ógildingardómur á skuldabrjeði: Hvenær
þess er þörf; skilyrði fyrir veitingu leyfisbrjefs-
ins; notkun þess; veðskuldabrjef; rikisskulda-
brjef; vixlar; önnur skuldabrjef; sparisjóðs-
bækur. 2. Eignardómur fyrir fasteign.
Sýnishorn: 1. a-b, Bænar skjöl um leyfisbrjef
til ógildingardóms. 2. Bænar skjal um leyfis-
brjef til að fá eignardóm yfir fasteign.
49. gr. Lausamennskuleyfi 319.—321.
Sýnishorn: Umsókn um leyfisbrjef til lausa-
mennsku.
50. gr. Húsmennskuleyfi 321.—323.
Sýnishorn: Umsóknarbrjef um leyfi til hús-
mennsku.
51. gr. Leyfisbrjef til að taka upp nýbýli. . . 323.—328.
Sýnishorn: a. Anglýsing um nýbýli. b, Um-
sóknarbrjef.
52. gr. Gjafsókn 328.—333.
Sýnishorn: a. Umsókn um gjafsókn fyrir
hjeraðsdómi. b, Umsókn um gjafsókn fyrir
yfir dómi.
53. gr. Uppreist til áfrýjunar 334.—337.
Sýnishorn af umsóknarbrjeði.
54. gr. Leyfisbrjef til að skjóta máli til æðri
dóms, þó það nemi ekki lögboðinni fjárhæð 337.—339.
Sýnishorn af umsóknarbrjeði.
55. gr. Leyfisbrjef til að leiða ný vitni og
leggja fram ný skjöl í máli, sem áfrýj-
að er til æðri dóms 339.—341.
Sýnishorn af umsóknarbrjeði.
- Leiðrjettingar og viðaukar 342.—343.
Eptirmáli 344.

Inngangsorð um samninga.

ÞÁ er menn vilja samning gjöra, verða menn að gæta þess, að sá, er menn ætla að semja við, sje fullveðja, eða, sem menn í daglegu máli segja, myndugur, eða sje hann það ekki, að rjettir hlutaðeigendur leggi samþykki sitt á.

Þá er karl eður kona eru fullra 18 ára, eru þau hálfmyndug og skulu þá hafa tilsjónarmann, er hlutaðeigandi yfirfjárráðamaður (sýslumaður eða bæjarfógeti) setur þeim, þangað til þau eru fullra 25 ára, en þá eru þau fullveðja. Með samþykki tilsjónarmanns, eru þau bær um að gjöra alla samninga nema þá, sem lúta að því að takast á hendur ábyrgð (caution), eða að gefa af erfðafje sínu. — Án samþykkis tilsjónarmanns síns geta þeir, sem hálfmyndugir eru, ekki, svo gilt sje að lögum, gjört aðra samninga en þá, sem lúta að því, að þeir skuli sjálfir takast á hendur einhver verk eða ráða sig í vist eða til einhverrar vinnu, og samninga, er aðeins snerta aflafje þeirra eða það, sem þeim hefur verið gefið til frjálsra umráða.

Þeir, sem ómyndugir eru (yngri en 18 ára), geta enga samninga gjört, er sjeu skuldbindandi fyrir þá, en fyrir þá semja fjárhaldsmenn þeirra lögbornir eða skipaðir; þó má hver sá, sem er fullra 16 ára, ráða sig í vist sem hjú, nema hann sje ófermdur, þá verður sam-

þykki sóknarprests hans að koma til. Sömuleiðis er það álitid, að ómyndugir menn hafi frjáls umráð yfir aflafje sínu og gjöfum, sem þeim eru seldar í hendur.

Þegar um samninga við ómynduga eða hálfmynduga er að ræða, verða menn að kynna sjer, að það sje hinn rjetti fjárhaldsmaður eða tilsjónarmaður, sem gjörir eða samþykkir samninginn.

Gípt kona er, þótt 25 ára sje, ekki myndug. Eiginmaður hennar er fjárhaldsmaður hennar og búsin, og getur hún því ekki gjört samninga nema maður hennar sje á einhvern hátt svo fatlaður, að hann ekki getur annast búið, en sje svo, þá má konan gjöra þá samninga, sem eru til sameiginlegra hagsmuna, þegar brýna nauðsyn ber til. Varlegra er, að sá, sem ætlar að gjöra einhvern samning við konuna, hlutist til um, að henni sje skipaður fjárhaldsmaður.

Ekkjur og konur, sem skilið hafa við menn sína, hvort sem er að fullu og öllu eða að borði og sæng, eru fullveðja, þótt þær ekki sjeu 25 ára gamlar.

Gípt kona, sem hefur yfirgefið mann sinn, án þess að þau sjeu skilin að lögum, er ómyndug, og skulu menn því varast að gjöra samninga við hana nema samþykki bónda hennar komi til.

Það getur til borið, að karl eða kona, þótt þau sjeu 25 ára, sjeu ómyndug, svo sem þegar háyfirvaldið (amtmaður) hefur einhverra orsaka vegna svipt þau fjárforráðum. Er þeim þá settur fjárforráðamaður, og ber honum að annast um, að yfirvaldsúrskurður sá, er sviptir þau fjárráðum, sje þinglesinn bæði á varnarþingi þeirra og í þeim þinghám, þar sem þau kunna að eiga fasteignir, eins og líka að birta hann í því eða þeim blöðum, sem auglýsingar, er varða almenning, skulu prentaðar í. En þótt fjárráðamaðurinn láti þetta farast fyrir, þá er ekki þar fyrir sá samningur gildur, er einhver kann að gjöra

við þann, sem sviptur er fjárforráðum, ef honum aðeins var kunnugt um yfirvaldsúrskurðinn.

En þótt sá, sem menn semja við, sje fullveðja, getur þó að borið, ef samningur sá, sem um er að ræða, er þess eðlis, að í honum felist afsal, veðsetning eða samkynja ráð yfir einhverjum hlut, að hann sje ekki fjár síns ráðandi, svo sem ef bú hans er tekið til skiptameðferðar sem gjaldþrota, ef á honum liggur þinglesin kyrrsetning (arrest), dómur, sætt eða hæstarjettarstefna fyrir skuldir.

Sje bú hans tekið til skiptameðferðar sökum gjaldþrota, mun það fljótt hljóðbært, og munu menn því geta varast að gjöra samninga við hann. Annars ber nauðsyn til, að menn kynni sjer hjá þeim, sem hefur afsals- og veðbrjefabækurnar undir höndum (sýslumanni eða bæjarfógeta), hvort nokkuð, er takmarki fjárráð hans, eða svipti hann þeim, sje þinglesið, því sje svo, þá getur sá skuldheimtumaður, er slikt hefur látið þinglesa, gengið að þeim hlut, sem samningurinn er um, þó seldur sje eða veðsettur, með því samningurinn er ógildur gagnvart honum.

Ekki er í lögum ákveðið, að samningar skuli í vissu formi. Þeir eru í sjálfu sjer jafn gildir, hvort sem þeir eru munnlegir eða brjeflegir. En með því að það er erfiðara að sanna, að samningur hafi verið gjörður, og hverjar hinar einstöku greinir eða ákvarðanir hans sjeu, ef hann er aðeins munnlegur, er hagkvæmast og tryggilegast að færa hann í letur.

Semjendur verða ávallt að rita nöfn sín undir samninga, en enga nauðsyn ber til að setja innsigli sitt undir. Þó ber þess að gæta, að ef í texta samningsins stendur, að innsigli semjenda sjeu undir, þá ber að setja þau undir hann. Sje annarhvor semjenda óskrifandi, getur hann falið öðrum manni að skrifa nafn sitt, og er það kallað að handsala nafn sitt, en sje hann ólæs á skrif,

skal lesa samninginn upp skilmerkilega fyrir honum, og eiga vitundarvottarnir að geta borið um, að svo hafi verið gjört.

Það er alltitt, einkum þegar um mikilsvarðandi samninga er að ræða, að menn láta 2 vitundarvotta rita undir samninginn. Þegar þeir eru viðhafðir, ber að sjá um, að þeir ekki sjeu vilhallir, það er, að samningurinn ekki sje þeim til hagsmuna, eða að þeir sjeu ekki svo skyldir eða tengdir semjendum, að vottun þeirra fyrir þá sök sje ógild, svo sem er um hjón, foreldra, börn, hjú, bróður eða systur eða jafn nátengda. — Rjettast er, að vitundarvottar sjeu fullveðja og góðir menn, því stöku sinnum er það ákveðið í lögum, að svo skuli vera. Annars má til þess hafa hvern þann mann með fullu viti, sem er 15 ára, hvort sem er karl eða kona. Með því vitundarvottarnir kunna að deyja eða fara í aðrar heimsálfur, áður en samningi þeim, er þeir hafa ritað undir, er fullnægt, er tryggilegast, einkum þegar um mikilsvarðandi samninga er að ræða, að láta *notarius publicus* (sýslumann, bæjarfógeta) rita vottorð sitt á þá. Það getur að borið, að sá, sem ritaður er undir eitt-hvert skjal, neiti, að hann hafi ritað nafn sitt undir eða veitt öðrum heimild til þess; ber þá þeim, sem vill krefjast einhvers samkvæmt skjalinu, að sanna, að neitun hans sje röng; geti hann ekki sannað það, skal sá, er neitar undirskript sinni, staðfesta neitun sína með eiði; vilji hann ekki eiðinn vinna, ber svo á að líta, að hann hafi ritað eða leyft að rita nafn sitt undir skjalið. — Sá, sem ritað hefur undir eitthvert skjal sem vitundarvottur, er, ef til kemur, skyldugur til að staðfesta með eiði, að hann hafi sjeð hlutaðeiganda rita nafn sitt undir skjalið, eða heyrt hann kannast við undirskript sína. Vitundarvottar skulu kynna sjer skjal það, er þeir rita undir, svo þeir, ef á þarf að halda, geti borið, að ekki hafi verið breytt neinu í skjalinu, síðan hlutaðeigendur rituðu nöfn sín undir það. Sjeu

breytingar gjörðar í skjalinu eða eitthvað dregið út í því, þegar hlutaðeigendur rita nöfn sín undir það, er varlegast að láta vitundarvottana votta um það á skjalið, eða, hafi engu verið breytt eða neitt dregið út í því, þá að láta þá votta, að engar leiðrjettingar eða breytingar hafi verið í því, þegar það var undirskrifað, nje neitt skafið út.

Þess skal getið í samningum, hverjir semjendur sjeu, hvenær og hvar þeir sjeu gjörðir.

Um þinglestur skjala, sem að því mörg skjöl snertir, er mikilsvarðandi atriði, mun verða rætt, þegar til hinna einstöku samninga kemur. Þess skal einungis hjer getið, að skjöl skal þinglesa á manntalsþingum í sýslunum, en á bæjarþinginu í Reykjavík. Vilji menn milli þinga afla sjer þess rjettar, sem þinglesturinn veitir, geta menn látið rita skjölin til bráðabirgða í afsals- og veðmálabókina, og er skjalið sem þinglesið þann dag sem það er gjört, ef það aðeins verður lesið á næsta þingi eptir.

Það, sem greiða skal eptir einhverjum samningi, skal greiða rjettum hlutaðeiganda, ella er sem ógreitt sje. Sje sá, sem eitthvað á að heimta samkvæmt samningnum, ómyndugur, skal greiða fjárhaldsmanni hans; sje hann hálfmyndugur, skal greiða honum ásamt tilsjónarmanni hans. Sje hann dáinn, og erfingjar hans krefjast borgunar eptir samningnum, er varlegast að útvega sjer vissu hjá hlutaðeigandi skiptaráðanda um, að krefjendur sjeu rjettir erfingjar hans.

Skuldunautur er, nema öðruvísi sje um samið eða skjalið sje ætlað til þess að ganga mann frá manni, svo sem er um víxla, eða skuldin á að greiðast þegar heimt að er, því þá skal skuldunautur krafinn á heimili sínu, skyldur til að greiða á heimili skuldheimtumanns. Ef að skuldheimtumaður flytur burt úr lögsagnarumdæminu, eptir að samningurinn var gjörður, er skuldunautur ekki skyldur til að greiða honum á heimili hans,

heldur verður skuldheimtumaður að hafa sjer umboðsmann til að veita fjenu viðtöku þar, sem átti að greiða það, eða þá að fá skuldunaut til að senda sjer fjeð með pósti á sinn (skuldheimtumanns) kostnað. Þessar reglur gilda, þegar ekki er öðruvísi um samið. Þegar greiða skal eptir skuldabrjefi einhvern hluta af höfuðstólnum, verður greiðandi að sjá um, að greiðslan sje rituð á skuldabrjefið, og verður hann þarðauki að taka sjerstaka kvittun; en þegar allur höfuðstóllinn er greiddur, á hann að láta skila sjer skuldabrjefinu með áritaðri kvittun. Þegar vextir eru greiddir, leiga af húsum eða lausafje, eða jarðaaafgjöld og annað því um líkt, er nægilegt að heimta sjerstaka kvittun. Hafi skuldabrjefið verið þinglesið, ber skuldunaut að annast um, að það verði afmáð úr afsals- og veðbrjefabókinni, þegar fullgreitt er. Ef að skuldheimtumaður neitar að taka við borgun (og vill það einkum til, þegar hann þykist eiga meira hjá skuldunaut, en skuldunautur kannast við) er ráð, að skuldunautur bjóði fram skuldina, því þá er hann laus við að greiða vexti eptir þann tíma; gæta verður þess, að framboðið nái yfir allt, sem greiða ber; að öðrum kosti kemur það ekki að neinu haldi. Framboðið verður að vera vottfast, eða gjört af notarius publicus á lögheimili skuldheimtumanns eða þar sem greiða átti eptir samningnum, og það verður að telja fram fjeð frammi fyrir honum, svo að vottarnir geti, ef á þarf að halda, unnið eið að því, að fjeð hafi verið á reiðum höndum; það er sem sje ekki löglegt framboð, þótt skuldunautur spyrji skuldheimtumann, hvort hann vilji veita skuldinni móttöku, hann verður einnig að sýna fram á, að hann bæði vilji og geti greitt fjeð. Ef að skuldabrjef eða önnur samkynja skjöl glatast, er optast nauðsynlegt að fá þau dæmd dauð og ómerk, og er bezt að fela þá umsjá lögfróðum manni, því það sem að því lýtur, er ekki hvers manns meðfæri.

1. gr.

Um kaupsamninga og afsalsbrjef.

Það er ekki títt hjér á landi, að menn, þegar um jarðasölu er að ræða, gjöri brjeflegan kaupsamning, heldur er það algengast, að samningurinn er munnlegur, og síðan er afsalsbrjef út gefið.

En það er nauðsynlegt, að greina vel milli kaupsamninga eða kaupgjörninga og afsalsbrjefa, því að kaupsamningur getur aldrei veitt eignarrjett, en það gjörir afsalsbrjef.

Sje kaupsamningur gjörður, á að taka greinilega fram í honum, hvað selt sje, hvert andvirði þess sje, og hvernig, hvenær og hvar greiða skuli það af hendi, hvað fylgja skuli fasteigninni, hvort greiða skuli vexti af andvirðinu, frá hvaða tíma kaupandi skuli njóta arðsins af henni og svara af henni sköttum og skyldum; enn fremur ber að taka fram, hvort seljandi eða kaupandi skuli bera ábyrgð á hinu selda þangað til afsalsbrjef verður út gefið, hver þeirra skuli bera þann kostnað, er leiðir af sölunni, svo sem þinglestursgjald, sje samningurinn þinglesinn, o. s. frv. —

Þvínæst ber að geta þess í samningnum, hver veðbönd, kvaðir og byrðir liggja á eigninni, eins og líka að taka það fram, hvernig fara skuli um þetta, hvort seljandi eða kaupandi skuli losa hana úr þessum böndum, ef unnt er að losa. Það er rjettast, að seljandi ábyrgist í samningnum gagnvart kaupanda, að ekki hvíli önnur bönd eða kvaðir á eigninni, en nefnd eru í samningnum; að öðrum kosti verður kaupandi að kynna sjer þetta sjálfur með því að útvega sjer vottorð úr eignarskjala- og veðbrjefabókinni í því lögsagnarumdæmi, þar sem eignin er. Sje kaupsamningur gjörður, er

venja að gefa út afsalsbrjef, þegar búið er að fullnægja skilmálum þeim, sem settir eru í samningnum.

Kaupsamninga þarf ekki að þinglesa til þess, að þeir hafi fullt gildi milli semjenda, en það er hyggilegt að láta gjöra það, því með því er loku skotið fyrir, að seljandi seinna selji eða veðsetji eignina öðrum þannig, að það sje gilt. En þótt kaupsamningurinn sje þinglesinn, þá veitir hann ekki kaupanda eignarrjett að hinu selda; seljandi er eigandi, þangaðtil hann hefur gefið út afsalsbrjef, og er eðlileg afleiðing þess, að skuldheimtumen seljanda geta, á meðan afsalsbrjef ekki er út gefið, fengið dóm yfir seljanda og gengið að eigninni. Hafi því kaupandi greitt eitthvað af andvirðinu, áður en hann fær afsalsbrjefið, er tryggilegast fyrir hann að láta seljanda gefa sjer veð í eigninni, og það veðbrjef á kaupandi að láta þinglesa.

Kaupandi getur ekki, fyr en hann fær afsalsbrjef, selt eða veðsett eignina, en hann getur selt eða látið af hendi rjett þann, sem hann með kaupsamningnum hefur öðlast til að fá afsalsbrjef fyrir henni, gegn því að sínu leyti að fullnægja hinum settu skilmálum.

Hið opinbera, er hefur heimting á sköttum, og þriðji maður, sem hefur veð í eigninni, eiga ekkert saman að selda við kaupanda, og vilji þeir leita rjettar síns með því að ganga að eigninni, verða þeir að beina málsókninni að seljanda og fá dóm yfir honum.

Afsalsbrjef veitir kaupanda eignarrjett að fasteign, jafnskjótt og það er út gefið; eignarrjettur hans að hinni keyptu fasteign gildir gagnvart seljanda og erfingjum hans án frekari ráðstafana; en til þess að það hafi gildi gagnvart öðrum, verður hann að sjá um, að það sje þinglesið. — Með tilliti til þinglesturs afsalsbrjefa verður að greina milli Reykjavíkur kaupstaðar og annara lögsagnarumdæma á landinu. Í Reykjavík er þinghaldið einu sinni í hverri viku. Sje afsalsbrjef þing-

lesið þar innan 4 vikna, eptir að afsalsbrjefið er dagsett, er það gilt frá þeim degi, er það er dagsett, og eru því þau afsalsbrjef eða önnur eignarbönd, sem eru dagsett seinna en það, ógild. Sje afsalsbrjef lesið seinna en 4 vikur frá dagsetningardegi þess, gildir það frá þinglestursdegi; sjeu því fleiri afsalsbrjef fyrir sömu fasteign, eða önnur skjöl, er leggja bönd á hana, gildir það skjalið, sem fyrst er þinglesið, þótt það sje dagsett seinna, en þau skjöl, sem ríða í bága við það.

Í öðrum lögsagnarumdæmum landsins gildir afsalsbrjef ekki fyr en frá því það er þinglesið, nema gagnvart seljanda og erfingjum hans. Þó ber að minnast þess, sem getið er hjer að framan um fyrirfram innritun þess.

Um leið og afsalsbrjef eru fengin yfirvaldi því, sem hlut á að máli, til þinglesturs, ber að greiða $\frac{1}{2}$ % af kaupverðinu, er rennur í landssjóð.

Sýnishorn.

a.

Kaupsamningur um hús í kaupstað.

Við, sem ritum nöfn okkar undir skjal þetta, Guðmundur Jónsson söðlasmiður sem seljandi og sjálfseignarbóndi Gestur Ormsson sem kaupandi, gjörum svo felldan kaupsamning:

1. Það, sem selt er, er húseignin Nr. 7 í Hafnargötu í Reykjavík með áföstum skúr, útihúsi og hjalli, ásamt lóð þeirri, sem húseigninni fylgir samkvæmt útmælingargjörð hlutaðeigandi byggingarnefndar 18. septembermán. 1871, og selst hún með öllum þeim rjettindum og skyldum, er seljandi eignaðist hana með samkvæmt afsalsbrjefi skipstjóra Jóns Þorsteinssonar, dagsettu 13. ágústmán. 1876. Kaupanda er frjáls notkun húseignarinnar frá 14. maí

næstkom., og hefur hann upp frá því alla ábyrgð á henni.

2. Kaupverðið er 4500kr.—fjögur þúsund og fimm hundruð krónur — og greiðist þannig af kaupanda:

- a. Hann skal taka að sjer skuld þá, sem liggur á húseigninni til Thorchillii sjóðs með 1. veðrjetti, að upphæð 1000 kr.
- b. Í peningum greiði hann, þá er semjendur rita undir samning þenna . 1000 —
- c. 11. júní næstkomandi greiði hann . 1000 —
- d. fyrir því, sem eptir er af kaupverðinu, skal hann, þegar afsalsbrjef verður út gefið, gefa út skuldabryef til seljanda með 2. veðrjetti í húseigninni næst eptir 1000 kr. 1500 —

= 4,500 kr.

Ekki skal seljanda heimilt að segja upp hinum síðast nefndu 1500 kr. fyr en eptir 2 ár, og skal þá uppsagnarfrestur 6 mánuðir. Greiða skal kaupandi vexti af kaupverðinu frá 14. maí næstkom. þannig, að hann greiði veðhafanda samkvæmt því sem segir í veðskuldabryfi hans, en seljanda 4 af hundræði (4%) á ári hverju.

3. Skatta alla og afgangi af húseigninni, sem koma í gjalddaga fyrir 14. maí næstkomandi, skal seljandi greiða, enda ber honum leigan af húseigninni til þess tíma. Eptir þann tíma skal kaupandi greiða skatta og önnur gjöld enda njóta leigunnar.
4. Kaupandi á heimting á að fá afsalsbrjef fyrir húseigninni, þegar hann hefur greitt þær 1000 kr., sem koma í gjalddaga 11. júní næstkomandi.
5. Skyldi svo fara, að kaupandi ekki stæði í skilum samkvæmt því sem um samið er, er seljanda heimilt að líta svo á, að kaupin sjeu ónýtt, og þarf hann

þá ekki að greiða aptur það, sem kaupandi þegar hefur greitt uppí andvirði húseignarinnar.

Frumrit þessa kaupsamnings skal fengið kaupanda, en seljandi hefur staðfest eptirrit af honum.

Gjört í Reykjavík 15. dag janúarmán. 1879.

Guðmundur Jónsson. Gestur Ormsson.

Vitundarvottar:

Jón Jónsson. Oddur Jónsson.

b.

Afsalsbrjef fyrir húsi í kaupstað.

Jeg Guðmundur Jónsson, sem rita nafn mitt hjer undir, gjöri vitanlegt, að jeg með brjefi þessu sel og afsala sjálfseignarbónda Gestu Ormssyni samkvæmt kaupsamningi okkar í milli, dags. 15. janúarmán. þ. á., húseign mína Nr. 7 í Hafnargötu í Reykjavík með úti-húsum og lóð eins og tekið er fram í nýnefndum samningi, og með því að vel nefndur Gestur Ormsson hefur gjört full skil fyrir hinu um samda kaupverði 4500 kr., þar sem hann hefur tekið að sjer skuldina til Thorchillii sjóðs 1000 kr., greitt mjer í peningum 2000 krónur, og fengið mjer veðskuldabryef fyrir eptirstöðvum þess, skal nefnd húseign upp frá þessu vera hans rjett eign, óátalin af öllum, og svara jeg til lagaríptinga.

Kaupanda ber að annast um þinglestur afsalsbrjefs þessa á sinn kostnað, og greiðir hann fasteignarsölugjaldið til landssjóðs. Til staðfestu er nafn mitt og tilkvaddra vitundarvotta.

Reykjavík 15. júní 1879.

Guðmundur Jónsson.

Vitundarvottar:

Björn Árnason. Ólafur Jónsson.

c.

Kaupsamningur um hús í verzlunarstað.

Við undirskrifaðir Árni Þorsteinsson trjesmiður og Gísli Sæmundsson silfursmiður, báðir heimilisfastir á Húsavík í Þingeyjarsýslu, gjörum svo felldan kaupsamning:

1. Jeg Árni Þorsteinsson lofa hjermed að afsala silfursmið Gísla Sæmundssyni íveruhús það, sem jeg á, á svonefndum Stangarbakka vestan Húsavíkurár; fylgir því útihús, sem er áfast við það, og óumgirt lóð fyrir sunnan húsið, 10 faðmar á hvern veg.
2. Kaupverðið er 1500 kr.—fimmtán hundruð krónur.
3. Á húseigninni liggur veðskuld, að upphæð 400 kr., til Sveins bónda Jónssonar í Garði í Aðalreykjadal, er kaupandi skal að sjer taka.
4. Eptirstöðvar kaupverðsins, 1100 kr., skulu greiddar mjer þannig: helmingurinn eða 550 kr. í júnímánaðar gjalddaga þ. á., en hinn helmingurinn í júnímánaðar gjalddaga 1885. Laus skal kaupandi við að greiða vexti af þeim hluta kaupverðsins, er hann á að lúka í júnímánaðar gjalddaga næstkomandi, en af þeim hluta þess, er hann skal greiða í júnímánaðar gjalddaga 1885, skal hann greiða 4⁰/₁₀ í vöxtu; svo ber honum og að gefa mjer veð í húsinu næst eptir 400 kr. fyrir þeirri upphæð.
5. Kaupanda er heimilt að taka til sín húseignina, þegar hann hefur lokið því, sem áskilið er að hann greiði í júnímánaðar gjalddaga þ. á., fengið mjer veð í henni, og tekið að sjer veðskuld þá, sem liggur á henni; frá þeim tíma hefur hann alla ábyrgð á húseigninni.
6. Kaupandi á heimtingu á að fá afsalsbrjef fyrir

húseigninni, þegar hann hefur fullnægt skilyrðum þeim, sem sett eru í 3., 4. og 5. tölulið þessa brjefs.

7. Ef kaupandi ekki stendur í skilum samkvæmt því, sem ofar greinir, er seljanda heimilt að líta svo á, að kaupin sjeu ónýtt, og þarf hann þá ekki að greiða aptur það, sem kaupandi kann að hafa greitt upp í andvirði húseignarinnar.
8. Jeg undirskrifaður Gísli Sæmundsson segi mig hjer með skyldan til að fullnægja framangreindum skilmálum fyrir sölunni.

Frumrit kaupsamnings þessa skal fengið kaupanda, en seljanda staðfest eptirrit af honum.

Gjört á Húsavíkur verzlunarstað 12. maímán. 1884.

Árni Þorsteinsson Gísli Sæmundsson
(seljandi). (kaupandi).

Vitundarvottar:

Jón Jónsson.

Magnús Bergsson.

d.

Afsalsbrjef fyrir húsi í verzlunarstað.

Jeg undirskrifaður Árni Þorsteinsson á Húsavík, gjöri vitanlegt, að jeg með brjefi þessu sel og afsala Gísla silfursmið Sæmundssyni húseign mína á Stangarbakka á Húsavíkur verzlunarstað í Þingeyjarsýslu samkvæmt kaupsamningi okkar í milli, dagsettum 12. maímán. þ. á., og með því að vel nefndur Gísli Sæmundsson hefur fullnægt skilmálum þeim, er hann undirgekkst í kaupsamningnum, þannig, að hann hefur tekið að sjer veðskuld þá til Sveins bónda Jónssonar á Garði, að upphæð 400 kr., sem á húseigninni liggur, greitt mjer í júnímán. gjalddaga þ. á. 550 kr., og veðsett mjer húsið fyrir eptirstöðvunum, 550 kr., skal nefnd húseign upp frá þessu vera hans rjett eign, óátalin af öllum, og

svara jeg til lagariptinga. Kaupanda ber að annast um þinglestur afsalsbrjefs þessa og um greiðslu fasteignar-sölugjaldsins á sinn kostnað.

Til staðfestu er nafn mitt og innsigli, svo og nöfn tilkvaddra vitundarvotta.

Húsavíkur verzlunarstað 18. júní 1884.

Árni Þorsteinsson

(L. S.)

Vitundarvottar:

Guðmundur Þórðarson.

Þórður Guðmundsson.

e.

Afsalsbrjef fyrir húsi í verzlunarstað án undangengins skriflegs sammings.

Þórður Árnason trjesmiður, búandi á Djúpavogi við Berufjörð

Gjöri kunnugt, að jeg með þessu brjefi mínu sel og afsala verzlunarþjóni Gunnari Hafliðasyni á Djúpavogi húseign mína þar, sem nefnist Árnabúð, með öllu múr- og naglaföstu fyrir um samið kaupverð 1100 krónur, og með því vel nefndur verzlunarþjónn Gunnar Hafliðason þegar hefur greitt mjer allt andvirðið 1100 kr., segi jeg hann upp frá þessu rjettan eiganda nefndrar húseignar, er hann því má hagnýta sjer eins og hann bezt kann.

Kaupandi heldur kaupi sínu til laga, en jeg svara til lagariptinga.

Til staðfestu nafn mitt og innsigli.

Djúpavogi 23. júní 1884.

Þórður Árnason

(L. S.)

Vitundarvottar:

Valdimar Davíðsson.

Luðvig Finnbogason.

f.

Kaupsamningur um jörð.

Við undirskrifaðir bændur, Bjarni Þorvaldsson sem seljandi og Jón Guttormsson sem kaupandi, höfum í dag gjört með okkur svo felldan kaupsamning.

1. Það, sem selt er, er eignarjörð mín Bjarna Þorvaldssonar Klaufabrekkur með hjáleigunni Klaufabrekku-koti í Vallnahreppi innan Eyyafjarðarsýslu, að dýrleika eptir jarðabókinni frá 1861 28 hndr., eins og jeg hef hana eignast með afsalsbrjefi Jóns bónda Árnasonar á Munkaþverá, dagsettu 15. ágúst 1862, með öllu, sem henni fylgir og fylgt hefur, og sem kaupanda hefur verið sýnt og vísað á. Í kaupunu eru öll þau hús, sem á jörðunni eru, ásamt öllu í þeim múr og naglaföstu, svo og 5 ásauðarkúgildi.
2. Kaupverðið er 4560 krónur, og skal kaupandi standa skil á því þannig, að hann
 - a. tekur að sjer eða greiðir skuld þá með 1. veðrjetti í jörðunni, er liggur á henni til landssjóðs, að upphæð 2000 kr.
 - b. greiðir í gjalddaga 11. júnímán. í peningum 1500 --
 - c. eptirstöðvarnar, greiði hann í gjalddaga 11. júnímán. 1885. 1060 —

= 4560 kr.

Fyrir eptirstöðvum kaupverðsins, 1060 kr., ber honum að gefa mjer 2. veðrjett í jörðunni, og greiða 4 af hundraði í ársvöxtu frá því í dag.

3. Seljanda ber að greiða alla skatta og opinber gjöld af jörðunni, er lokin skulu fyrir 30. júní þ. á.; þau gjöld, sem áfalla eptir þann tíma, skal kaupandi greiða.
4. Kaupanda skal heimilt að heimta afsalsbrjef fyrir

jörðunni, jafnshjótt og hann hefur greitt fyrstu afborgun.

5. Rísi mál út af jarðasölu þessari, skal það sótt og varið í Vallnaþinghá, þótt málsaðilar sjuu búsettir annarsstaðar, og þeim eigi gefinn lengri stefnufrestur enn innanhreppsmanni.

Klaufabrekkum 4. júnímán. 1884.

Bjarni Þorvaldsson. Jón Guttormsson.

Vitundarvottar:

Gísli Hannesson.

Magnús Arnason.

g.

Afsalsbrjef fyrir jörð.

Bjarni Þorvaldsson búandi að Grund í Vallnahreppi í Eyjafjarðarsýslu

Gjöri kunnugt, að jeg með brjefi þessu sel og afsala Jóni bónda Guttormssyni á Klaufabrekkum eignarjörð mína Klaufabrekkur með hjáleigunni Klaufabrekkukoti, að dýrleika eptir nýju mati 28 hndr., liggjandi í Vallnahreppi í Eyjafjarðarsýslu, með 5 ásaðarkúgildum, hús-um, og öllum gögnum og gæðum, er jörð þessari að rjettu lagi fylgja, allt eptir því sem segir í kaupsamningi þeim, er við gjörðum 4. júnímán. 1884; og með því vel nefndur Jón Guttormsson hefur fullnægt öllum þeim skildögum, sem honum voru settir í kaupsamningnum, þá segi jeg hann rjettan eiganda að ofanefndri jörð með þeim ummerkjum, er kaupanda, sem þegar í fardögum f. á. flutti búferlum á jörðina, hafa verið sýnd, og sem ákveðin eru með landamerkjadómi, gengnum 23. maí 1884.

Þess skal getið, að jörðin Auðnar hefur það ítak í jörðina, að ábúendur hennar mega slá í hinum svo nefnda Teig, sem er engjastykki vestur og upp af tún-

inu, á 50 hesta, en Klaufabrekkur hafa á hinn bóginn heimild til torfristu í Auðnalandi eptir þörfum.

Kaupandi heldur kaupí sínu til laga, en jeg svara til lagariptinga.

Þessu til staðfestu er nafn mitt og innsigli svo og nöfn tilkvaddra vitundarvotta.

Grund 15. júní 1885.

Bjarni Þorvaldsson.

(L. S.)

Vitundarvottar:

Hannes Ámundason.

Friðgeir Olgeirsson.

h.

Kaupsamningur um jörð með árituðu afsali.

Við, sem ritum nöfn okkar hjer undir, jeg Ólafur Halldórsson bóndi á Gesthúsum í Stokkseyrarhreppi í Árnessýslu sem seljandi og jeg Árni Halldórsson vinnumaður á Garðbæ í sama hreppi, gjörum hjermeð svofelldan

Kaupsamning:

1. Jeg Ólafur Halldórsson sel herra Árna Halldórssyni eignarjörð mína Gesthús í Stokkseyrarhreppi í Árnessýslu, 15,7 hndr. að nýju mati, eins og jeg hefi eignazt hana með uppboðsafsalsbrjefi dags. 4. maí 1868, með öllum rjettindum og skyldum, sem henni fylgir og fylgja ber, gögnum og gæðum til lands og sjávar; jörðunni fylgja 2 kúgildi (kýr). Öll hús, sem á jörðunni eru, eru í kaupinu svo og heyleifar þær og áburður, sem á henni verða í næstu fardögum.
2. Kaupverðið er 1600 kr. — sextán hundruð krónur— og greiðist þannig, að kaupandi nú þegar greiðir mjer í peningum 800 kr., en hinn helming kaupverðsins skal hann greiða mjer í næstkomandi fardögum, þá

er hann flytur á jörðina eða ráðstafar henni á annan hátt.

3. Á jörðunni liggja engar skuldir eða höpt.
4. Seljandi skal greiða öll þau gjöld og skatta, er af jörðunni skulu goldin á næsta manntalsþingi.
5. Seljandi skal gefa kaupanda afsalsbrjef fyrir jörðunni, þegar kaupandi hefur greitt kaupverðið eins og að framan segir.
6. Seljandi skal bera á tún jarðarinnar og láta vinna önnur þau verk á henni, sem tíðkast að unnin sjeu fyrir fardaga ár hvert.
7. Kostnað þann, sem leiðir af kaupgjörningi þessum, skal kaupandi greiða, en seljandi svarar til lagariptinga.
8. Frumrit gjörnings þessa skal fengið kaupanda, en seljanda staðfest eptirrit af honum.

Gjört að Stokkseyri, á kyndilmessu 1884.

Ólafur Halldórsson. Árni Halldórsson.

Vitundarvottar:

Hallgrímur Jósefsson.

Geirmundur Hafliðason.

Afsal (ritað á ofanritaðan kaupgjörning).

Með því Árni Halldórsson á Garðbæ hefur samkvæmt framanskrifuðum samningi greitt mjer 800 krónur, þá er kaupsamningur þessi var gjörður, og nú í fardögum hinn helming kaupverðsins 800 kr., þá afsala jeg honum hjermeð frá mjer og mínum erfingjum nefnda eignarjörð mína Gesthús í Stokkseyrarhreppi, að dýrleika 15,7 hndr. að nýju mati með öllum rjettindum og skyldum, eins og jeg hefi átt hana. Kaupandi heldur kaupí sínu til laga, en jeg svara til lagariptinga.

Til staðfestu rita jeg nafn mitt undir í viðurvist 2 vitundarvotta.

Stokkseyri 8. júnímán. 1884.

Ólafur Halldórsson.

Vitundarvottar:

Jón Björnsson.

Ísleifur Arnason.

2. gr.

Um sölu á þiljuskipum og öðrum lausafjármunum.

Það er áður sagt, að eignarrjettur að fasteign fáiast með afsalsbrjefi, en öðru máli er að gegna um lausafje — þar með teljast hafskip eða þiljuskip — því að því fæst ekki eignarrjettur, þótt það sje selt eða afsalað með afsalsbrjefi; eignarrjettur að lausafjármunum fæst fyrir afhending og má með afhending telja hverja þá athöfn, er veitir kaupanda full ráð yfir hlutnum, eins og þá er kaupanda er fenginn lykillinn að skemmu þeirri eða húsi, sem hinir seldu munir eru í. Og þótt það sje tíðkanlegt, þegar hafskip er selt, að gefa út afsalsbrjef fyrir því, þá fær kaupandi þó ekki eignarrjett að því, nema afhendingin sje því samfara. En það er samt ekki þýðingarlaust, að afsalsbrjef fyrir skipi sje útgefið; því þótt sú ákvörðun sje úr lögum numin, að skipstjóri skuli hafa meðferðis afsalsbrjef fyrir skipi því, er hann er formaður á, til þess á ófriðartímum að sanna þjóðerni skipsins, þá er það þó mikilsvarðandi fyrir seljanda að hafa slík brjef í höndum, er hann vill farga skipinu, eða ráðstafa því á annan hátt; einnig getur það haft þýðingu, þegar gefa skal út skipaskjöl. En nú skulu öll íslenszk skip, sem bera meira en 12 smálestir (tons), samkvæmt 2 tilskipunum dagsettum 25. júní 1869 hafa þjóðernis- og skrásetningarskýrteini; þó eru undanskilin þau skip, sem eingöngu eru höfð til

flutninga milli hafna á Íslandi, sjeu þau að rúmmáli ekki meir en 30 smálestir.— Auk þjóðernis- og skrásetningar-skýrteinis skal hverju skipi fylgja skipshafnarskrá og farmskjöl. Á þau skip, sem skrásett eru eins og segir í 2. gr. skrásetningar-tilskipunarinnar 25. júní 1869, skal setja þjóðernismerkið „D. E.“ (ð: dönsk eign), farm-rúmsöluna, og skrásetningarstafina, er allt skal greinilega merkt á þilfarsbjálkann í aptanverðri farmlúkunni hinna mestu, eða, ef því ekki verður við komið, á annan haganlegan stað á skipinu þar sem mikið ber á. Þegar alls þessa er gætt, er það full sönnun fyrir þjóðerni skipsins og næg einkenni á því.

Þess skal getið, að brjef það, sem sá, er skip smíðar fyrir annan mann, gefur út, þar sem hann lýsir því yfir, að hann hafi smíðað skipið fyrir þenna mann, nefnist byggingar- eða smíðisbrjef, og er það sjerstakt eignarskýrteini.

Um lausafjarmuni má gjöra kaupsamninga eins og um fasteignir. En eins og seljandi ekki gefur afsalsbrjef fyrir fasteign, nema hann hafi fengið fulla tryggingu fyrir því, að kaupverðið verði að fullu greitt, þannig er ógjörandi, að seljandi lausafjár afhendi það kaupanda, fyr en andvirði þess er að fullu lokið, eða næg trygging sett fyrir lúkningu þess.

Sýnishorn.

a.

Kaupsamningur um skip (þilskip).

Við, sem ritum nöfn okkar hjer undir, jeg kaupmaður Arnór Jónsson í Hafnarfirði og jeg útvegsbóndi Magnús Torfason í Gesthúsum á Seltjarnarnesi, höfum í dag gjört svofelldan kaupsamning:

Jeg Arnór Jónsson sel hjermeð og afsala Magnúsi út-

vegsbónda Torfasyni í Gesthúsum á Seltjarnarnesi skonnertskip mitt „Ljettfeta“, 45 smálestir (tons) að stærð með rá og reida, í því ásigkomulagi, sem það nú er. Skipið er sem stendur á Reykjavíkurlegu, og skal þegar fengið kaupanda.

Kaupverðið, 8000 kr., átta þúsund krónur, greiði jeg Magnús Torfason þannig:

Nú þegar 4000 — fjögur þúsund — krónur í peningum, og eptirstöðvarnar 4000 krónur í 11. júnímán. gjalddaga næstkomandi.

Til tryggingar því að jeg greiði eptirstöðvarnar í rjettan gjalddaga, skal jeg veðsetja herra Arnóri Jónsyni með 1. veðrjetti eignarjörð mína Mörk í Merkurhreppi í Dalasýslu, að dýrleika 42 hndr. að nýju mati, með 6 ásaudarkúgildum, og er hún engum áður veðsett. Svo hefur og óðalsbóndi Guðmundur Jónsson á Hlíð lofað að vera ábyrgðarmaður fyrir skuldinni, eins og hann sjálfur væri rjettur skuldunautur.

Skipið er upp frá þessu í ábyrgð kaupanda og skal það tekið fram, að það er ótryggt gegn sjávarháska.

Jeg Arnór Jónsson svara til vanheimildar. Allur kostnaður af kaupi þessu skal lenda á kaupanda.

Kaupandi heldur frumriti þessa samnings, en seljandi fær staðfest eptirrit af honum.

Gjört í Hafnarfirði 5. janúar 1884.

Arnór Jónsson. Magnús Torfason.

Vitundarvottar:

Sæmundur Finnsson.

Skapti Jónsson.

Sem ábyrgðarmaður, eins og jeg sjálfur væri skuldunautur.

Guðmundur Jónsson.

Vitundarvottar:

Ásmundur Magnússon.

Geir Guðmundsson.

Helming ofanritaðs kaupverðs 4000 — fjögur þúsund — krónur hefi jeg þegar fengið, eins og kaupandi einnig hefur afhent mjer veðskuldabryef það, sem að framan er um rætt.

Hafnarfirði 5. janúar 1884.

Arnór Jónsson.

b.

Afsalsbrjef fyrir þilskipi.

Arnór Jónsson, kaupmaður í Hafnarfirði,

Gjörí kunnugt: með því útvegsbóndi Magnús Torfason í Gesthúsum hefur að fullu greitt mjer andvirði skonnertskipsins „Ljettfeta“, 45 smálestir að stærð, sem jeg seldi honum með kaupgjörningi, dagsettum 5. janúarmán. þ. á., þá afsala jeg hjermeð nefnt skip „Ljettfeta“ herra útvegsbónda Magnúsi Torfasyni til fullrar eignar og umráða, og ábyrgist jeg vanheimild.

Veðskuldabryefi því, er kaupandi gaf mjer fyrir eptirstöðvum kaupverðsins, skila jeg hjermeð aptur.

Hafnarfirði 15. júníman. 1884.

Arnór Jónsson.

Vitundarvottar:

Einar Stefánsson.

Kristján Jónsson.

c.

Kaupsamningur um lausafje.

Jeg undirskrifaður Páll Guðmundsson frá Haukaðal lofa hjermeð að selja kaupmanni Halldóri Magnússyni í Reykjavík á komandi vetri 3 uxa og 1 tarf, alla gripina vel fódraða. Skal jeg, nema ófærð banni, senda hinn fyrsta uxa á jólaföstu, annan rjett fyrir jól, tarfinn í miðgou, en þriðja uxann rjett fyrir páska. Áskil jeg

að fá fyrir hvert pund af uxakjötinu 50 aura, en af bolakjötinu 38 aura upp og niður; innan úr nautunum tek jeg sjálfur og ráðstafa skinum og mör. Af andvirðinu greiðist mjer þriðjungur í peningum, en hitt skal skrifað inn í viðskiptareikning minn við velnefndan kaupmann Halldór Magnússon. Peningana áskil jeg að fá greidda á sumarkauptíð 1885 án tillits til þess, hvort jeg þá er í skuld við velnefndan kaupmann eða ekki.

Jeg undirskrifaður Halldór Magnússon, kaupmaður í Reykjavík, lofa og skuldbind mig til að greiða um samið andvirði um getinna nautgripa án tillits til þess, hvaða verð kann að verða á nautakjötl hjer, þegar nautin koma.

Frumrit þetta verður í vörzlum kaupanda, en seljanda er fengið staðfest eptirrit.

Til staðfestu eru nöfn okkar og tilkvaddra vitundarvotta.

Reykjavík 23. október 1884.

Páll Guðmundsson. Halldór Magnússon.

Vitundarvottar:

Gísli Hannesson.

Árni Guðbrandsson.

3. gr.

Um skipti og makaskipti.

Þegar andvirði einhvers hlutar, sem seldur er, ekki er peningar, heldur alveg eða að mestu leyti einhver annar hlutur eða aðrir munir, er sá samningur, sem um það er gjörður, skipti eða makaskipti. Samningurinn nefnist skipti, þegar þeir munir, sem eigandaskipti verða að, eru lausafje; sjeu þeir fasteignir, nefnist hann makaskipti. Þegar um makaskipti er að ræða, greina menn milli makaskiptasamnings og makaskiptabryfs

(afsalsbrjefs) á sama hátt og greint var, þar sem til rætt var um kaup og sölu, milli kaupsamnings og kaupbrjefs eða afsalsbrjefs. Um makaskiptsamninga og makaskiptabrjef, þinglestur þeirra o. fl., gilda sömu reglur og um kaupsamninga og afsalsbrjef. Fyrir hverja sjerstaka fasteign, sem makaskipt er, verður að gefa út makaskiptabrjef. $\frac{1}{2}$ 0/0 gjald til landssjóðs ber því að eins að greiða, að annar semjandi eigi að lúka nokkru af andvirðinu í peningum, og skal þá einungis greiða það af peningaupphæðinni, eða hafi hann skuldbundið sig til að borga eitthvert árgjald, þá af þeirri upphæð, sem árgjaldið nemur margfaldað með 25.

Sýnishorn.

a.

Makaskiptasamningur.

Við, sem ritum nöfn okkar hjer undir, sjálfseignarbóndi Magnús Halldórsson og sjálfseignarbóndi Gísli Árnason, höfum í dag gjört svofelldan makaskiptasamning.

Jeg Magnús Halldórsson makaskipti eignarjörð mína Hafursstaði í Biskupstungnahreppi í Árnassýslu með þremur kúgildum, að dýrleika eptir jarðabókinni frá 1861 21,7 hndr., eins og jeg hefi eignast hana með afsalsbrjefi dags. 15. nóvembermán. 1875, þinglesnu á manntalsþingi í Biskupstungnahreppi að Vatnsleysu 21. maímán. 1858, með húsum og öllu sem í þeim er naglafast. Á jörðunni liggur skuld til landssjóðs, að upphæð 500 krónur, og er hún honum til tryggingar veðsett með 1. veðrjetti. Aðrar skuldir liggja ekki á henni.

Á hinn bóginn lofa jeg Gísli Árnason að láta velnefndan Magnús Halldórsson fá til eignar fyrir tjeða jörð eignarjörð mína Grímsstaði í Grímsnesi innan Árnassýslu, 16,7 hndr. að dýrleika eptir nýju mati, með 2

kúgildum, húsum og öllu, sem henni fylgja þer eins og jeg hefi eignaðt hana með uppboðsafsalsbréfi 13. aprílmán. 1861, þinglesnu 24. maímán. s. á., eins og líka að taka að mjer veðskuld þá til landssjóðs, sem að framan er getið. Loks lofa jeg nú þegar að greiða Magnúsi Halldórssyni í peningum 100 krónur. Hinir nýju eigendur skulu taka í næstu fardögum við jörðum sínum og upp frá því bera alla ábyrgð á þeim. Makaskiptabréf er hvorum okkar skylt að taka fyrir næstu veturnætur.

Staðdir að Stóruborg í Grímsnesi 20. maí 1885.

Magnús Halldórsson. Gísli Arnason.

Vitundarvottar:

Jon Jónsson.

Einar Sæmundsson.

Að Gísli Arnason samstundis hafi greitt mjer þær 100 kr., sem getið er um í framanrituðum samningi, viðurkennist hjermeð.

Stóruborg 20. maí 1885.

Magnús Halldórsson.

Vitundarvottar:

Jón Jónsson.

Einar Sæmundsson.

b.

Makaskiptabréf.

Jeg undirskrifaður sjálfseignarbóndi Magnús Halldórsson gjöri hjermeð vitanlegt, að með því sjálfseignarbóndi Gísli Arnason, hverjum til handa jeg hefi makaskipt jörð minni Hafurstöðum í Biskupstungnahreppi innan Árnessýslu, að dýrleika eptir nýju mati 21,7 hndr., samkvæmt viðfestum makaskiptasamningi, nú hefur innt af hendi andvirði hennar, þar sem hann hefur tekið að sjer veðskuld þá, sem í samningnum er um getið, gefið mjer makaskiptabréf fyrir jörðunni Grimsstöðum í Grims-

nesi, að nýju mati 16,7 hndr., og greitt mjer um sandar 100 krónur, þá afsala jeg honum hjermed jörðina Hafursstaði í Biskupstungnahreppi til fullrar eignar. Ber honum á sinn kostnað að annast um þinglestur makaskiptabrjefs þessa, en jeg svara til lagariptinga.

Grímsstöðum 17. septbr. 1885.

Magnús Halldórsson.

Vitundarvottar:

Árni Magnússon.

Einar Jónsson.

4. gr.

Um gjafir.

Nl. 5—4 og 5—13—44; erfðalög 25. septbr. 1850, 25. gr.;

skiptalög 12. apríl 1878, 85. gr. sbr. 90. gr.

Í daglegu máli, og jafnvel í lagamálinu, er orðið „gjöf“ og „að gefa“ haft um hvern þann samning og hverja þá ráðstöfun, sem lýtur að því, að láta af hendi til annars manns einhvern fjemætan hlut eða fjemæt rjettindi, án þess að endurgjald komi á móti, og er þá enginn munur gjörður á því, hvort ætlazt er til, að hluturinn eða rjettindin sjeu afsöluð að gefandanum lifandi eða eptir hans dag, nje heldur hvort gefandanum er heimilt að kalla ráðstöfun sína aptur eða ekki. Þegar orðið „gjöf“ er haft í þessari viðtækustu merkingu sinni, nær það einnig til arfleiðslugjörninga, sem arfleifandanum er heimilt að taka aptur og breyta, en um þá verður síðar rætt (25. gr.); í þrengri merkingu er orðið „gjöf“ haft um samninga og aðrar skuldbindandi ráðstafanir, er lúta að afsali fjemætra hluta og rjettinda án endurgjalds, og ber þá að gjöra greinarmun á gjöfum, sem ætlazt er til að komi til framkvæmdar þegar í stað eða að minnsta kosti að gefandanum lifandi (*lifanda-gjafir*), og á gjöfum, sem ekki eiga að

koma til framkvæmdar, fyr en eptir gefandans dag (*dánargjafir*). Aðalmunurinn að lögum á lifanda-gjöfum og dánargjöfum er sá, að hverjum fullmyndugum manni er heimilt að gefa að sjer lifandi eins mikið af eignum sínum, eins og hann vill, og slík gjöf er engu formi bundin, en aptur má enginn gefa eptir sinn dag meira en svo, að skylduhluti afkvæmis hans og eptirlifandi konu eða manns haldist óskertur (sjá 25. gr. A 3), og að dánargjafir eiga að forminu til að vera eins úr garði gjörðar eins og arfleiðsluskrár. Um dánargjafir skal að öðru leyti skirskotað til 25. gr. en um lifanda-gjafir skal þess getið, sem hjer fer á eptir.

Lifanda-gjafir eru, eins og áður segir, þær gjafir, sem ætlazt er til að verði leystar af hendi í gefandans lifandi lífi, og einkenni slíkrar gjafar er það, að gefandinn að sjer lifandi afsalar sjer öllum eignarráðum yfir því, sem hann gefur, og öllum afnotum af því. Það er þannig ekki lifanda-gjöf, að gefa öðrum manni jörð með þeim skildaga, að gjafþiggjandinn að vísu skuli eignast jörðina þegar í stað, en að gefandinn þó skuli hafa umráð yfir henni og arðinn af henni, meðan hann lifir, t. a. m. búa æfilangt á jörðunni eptirgjaldslaust; sama er ef maður gefur skuldabryf en áskilur sjer að hafa það í vörzlum sínum og njóta vaxtanna af því meðan hann lifir, eða gefur einhvern annan hlut og áskilur sjer að nota hann æfilangt. Aptur er það lifanda-gjöf, ef maður gefur öðrum manni einhvern hlut og selur honum hann í hendur, þó gefandinn áskilji, að gjöfin skuli hverfa til sín aptur, ef gjafþiggjandi deyr á undan honum. Sömuleiðis er það lifanda-gjöf, þó gjöf sje ekki leyst af hendi fyrir lát gefandans, ef það er ljóst, að umsemjendur höfðu ætlazt til, að gjöfin kæmi til framkvæmdar að gefandanum lifandi, en það hefur farizt fyrir af orsök, sem gefandanum er ósjálf-ráð, t. a. m. að hann hefur látizt snögglega, eða gjöfin

átt að koma til framkvæmdar eptir ákveðinn stuttan tíma, en gefandinn látizt áður.

Þegar gjöf ekki er leyst af hendi þegar í stað, ber að aðgreina samninginn um gjöfina annars vegar og framkvæmd eða afsal gjafarinnar hins vegar. Samningur um gjöfina er fölginn í því, að gefandinn lofar gjöfinni og að gjafþiggjandinn þiggur lofordið; má sá samningur vera hvort heldur munnlegur eða skriflegur og er engu formi fundinn. Samningur um gjöf er eins skuldbindandi fyrir gefandann eins og hver annar samningur, og er því samningurinn gildur því að eins, að gefandinn sje fulltíða og fjár síns ráðandi, en með því að gjafþiggjandi ekki bakar sjer neina skuldbindingu með því að þiggja gjöfina, er að hans leyti nóg, að hann hafi skynsemd á að afráða, hvort hann vill þiggja gjöfina eða ekki, eins og það þá líka er nóg, að gefandinn einn riti nafn sitt undir samninginn, ef hann er brjeflegur, og selji gjafþiggjanda brjefið í hendur, sem sýnir, að hann þiggur gjöfina, með því að taka við brjefinu. Samningur um gjöf framkvæmist á sama hátt sem kaupsamningur, þ. e. með því að selja gjafþiggjanda gjöfina í hendur, sje hún einhver lauseyrir, og sje hún skuldabrief, og gefandinn nafngreindur í því sem eigandi, þá ber enn fremur að rita á það framsal til gjafþiggjanda; en sje gjöfin fölginn í fasteign, framkvæmist hún með brjeflegum gjörningi, sem nefndur er gjafabrief, og fer um þinglestur þess og gildi að lögum, svo sem fyr segir um afsalsbrief. Í gjafabriefinu ber að tilgreina eptir beztu samvizku, hve mikils virði fasteignin sje í peningum, og að greiða í afsalsgjald til landssjóðs $\frac{1}{2}$ af hundraði af matsverðinu. Hvili veðskuld á fasteign, sem gefin er, verður að taka fram í gjafabriefinu, hvort gjafþiggjandi eigi að taka skuldina að sjer, eða hún verði gefandans skuld eptir sem áður.

Ef að gefandi verður gjaldþrota og bú hans er tekið til skipta, eða hann andast og bú hans brekkur ekki fyrir skuldum, þá geta skuldheimtumenn hans krafizt þess, að hver sá, sem þegið hefur gjöf af honum, vinni eið að því, að gjöfin sje ekki gefin í sviksamlegum tilgangi, þ. e. að eins til málamyndar, og vinni hann ekki eiðinn, ber honum að skila gjöfinni aptur; en sje gjafþiggjandi faðir eða móðir, maður eða kona¹, barn eða erfingi gefandans, geta skuldheimtumenn hans krafizt, að gefandinn, sje hann á lífi, vinni eið að því, að hann hafi átt fyrir skuldum, þegar hann gaf gjöfina, eða, sje gefandinn látinn, þá að gjafþiggjandinn vinni eið að því, að honum hafi verið ókunnugt um, að gefandinn ætti ekki fyrir skuldum, þegar hann gaf gjöfina, og vinni þeir ekki eiðinn, eða sannist það á annan hátt, að gefandinn hafi ekki átt fyrir skuldum, þegar hann gaf gjöfina, ber að skila henni aptur. Gjafir, sem ekki hafa verið leystar af hendi fyrir lát eða gjaldþrot gefandans, verða ekki heimtaðar úr búi hans, nema skuldheimtumenn hans bíði engan halla af greiðslu þeirra.

Sýnishorn.

a.

Gjafsamningur.

Þar eð bústýra mín Þórdís Bjarnadóttir ætlar að giptast og reisa bú að vori komandi, og hún hefur reynzt mjer trú og dygg í öll þau ár, sem hún hefur verið hjú mitt, þá lofa jeg undirskrifaður Atli Bárðarson, bóndi á Arnarhóli, og skuldbind mig til að gefa henni á giptingardegi hennar í viðurkenningarskyni 500 kr. í heimanmund.

1) Gjafir milli hjóna koma því að eins til greina, að þau hafi gjört með sjer kaupmála (24. gr.).

Undir þetta skuldbindingarskjal, sem jeg sel Þórdísi Bjarnadóttur í hendur, til þess að hún geymi það þangað til umgetnar fimm hundruð krónur eru af hendi leystar, hef jeg ritað nafn mitt í viðurvist 2 tilkvaddra votta.

Arnarhóli 15. september 1885.

Atli Bárðarson.

Vitundarvottar:

Ásgeir Arnason.

Ófeigur Brandsson.

b.

Gjafabrjef fyrir húseign.

Jeg undirskrifaður Sigurður Guðmundsson, borgari í Reykjavík, gef og afsala uppeldisdóttur minni Vigdísí Árnadóttur húseign mína nr. 3 á Tjarnartorgi hjer í bænum, sem er íveruhús tvíloptað með kjallara undir og portbyggt geymsluhús með áföstum skúr, ásamt með lóð þeirri, sem henni fylgir samkvæmt útmælingargjörð byggingarnefndarinnar í Reykjavík 13. apríl 1875, og með ofnum, eldavjelum, brunaáhöldum og öllu múr- og naglaföstu, sem til húseignar þessarar heyrir. Er því húseign þessi, sem metin er til brunabóta 15300 kr., hjeðan í frá fullkomin eign fyrnefndrar uppeldisdóttur minnar, átölulaust af mjer og mínum erfingum, og rennur allur arður af eigninni frá næsta nýári til hennar, eins og henni líka ber að greiða alla skatta og gjöld af eigninni, sem falla í gjalddaga eptir sama tíma.

Þó að fyrnefnd húseign þannig sje afsöluð Vigdísí fósturdóttur minni til fullkominnar eignar, þá má hún ekki selja hana nje veðsetja, nje á annan hátt láta hana af hendi í lifandi lífi, og ef hún giptist, skal húseignin vera sjereign hennar, undanskilin öllum umráðum manns hennar, en hún ein vera bær um að ráðstafa húseign-

inni og arðinum af henni. Sjerhver ráðstöfun yfir eigninni, sem kemur í bága við þetta skilyrði, er ógild, og hverfur eignin þá jafnframt endurgjaldslaust aptur til mín eða, að mjer látnum, til minna lögarfa; svo hverfur og húseignin aptur til mín endurgjaldslaust, ef Vigdís fósturdóttir mín deyr á undan mjer og lætur ekki börn eptir sig.

Veðskuld sú til viðlagasjóðs, sem hvílir á eigninni eptir veðskuldabryfi dagsettu 3. marz 1880 og sem nemur 3000 kr., er eptir sem áður mín skuld, en jeg áskil, að eignin sje í veði fyrir skuldinni þangað til í júní gjalddaga 1887, og er mjer þá skylt að leysa hana úr veðbandinu.

Gjafabryfi þessu til staðfestu rita jeg nafn mitt undir það í viðurvist tveggja votta.

Reykjavík 24. september 1885.

Sigurður Guðmundsson.

Vitundarvottar:

Eiríkur Steinsson.

Hallur Ásgrímsson.

5. gr.

Um leigusamninga.

Leigusamningur er samningur, með hverjum einhver hlutur er fenginn einhverjum mót borgun til eigin notkunar án heimildar til að hagnýta sjer arð eða ávexti af honum. Hinir algengustu leigusamningar eru um hús eða herbergi. Að vísu ber það og til, að leigusamningar eru gjörðir um búshluti og skepnur (einkum ær), en þeir eru ekki svo algengir, að þurfa þyki að ræða sjerstaklega um þá.

Leigusamninga um hús eða herbergi má gjöra fyrir ákveðinn tíma, svo sem um svo og svo marga mánuði

eða ár, og er hann þá á enda, þegar hinn ákveðni tími er liðinn; en hitt er miklu algengara, að slíkur samningur er gjörður fyrir óákveðinn tíma þannig, að hann standi þangað til annarhvor semjenda segir honum upp með þeim uppsagnarfresti, sem til er tekinn í samningnum. Nú er enginn uppsagnarfrestur til tekinn í samningnum, sem þó ávallt skyldi vera, og mun þá rjett, þegar um heil hús er að ræða, að líta svo á, að leigutíminn sje 1 ár, en uppsagnarfresturinn 6 mánuðir, og þegar um einstök herbergi er að ræða, að leigutíminn sje 1 mánuður, en uppsagnarfresturinn hálfur mánuður eða 15 dagar. Þó ber þess vel að gæta, að ekki getur leigutakandi, með því að segja upp, losast við að greiða leiguna fyrir hið fyrsta leigutímabil, nje leigjandi bannað leigutakanda að flytja í hið leigða hús eða herbergi og búa þar eitt leigutímabil, enda þótt samningurinn hafi verið gjörður svo tímanlega, að uppsögn geti fram farið með nægum fyrirvara til þess dags, er leigutakandi samkvæmt samningnum skyldi fá hið leigða til notkunar. Það mun vera föst regla hjer á landi, að leigutakanda ekki er skylt að greiða skatta eða gjöld af hinu leigða, en samt er rjett, að tekið sje fram í samningnum, hvernig fara skuli um þetta. Nauðsynlegt er, að það sje greinilega tekið fram í samningnum, hvort leigutakandi megi leigja út aptur nokkuð af húsinu eða einhver af herbergjunum, því það er að lögum vafasamt, hvort honum ber heimild til þess. Þó mun það föst venja, að sá, sem tekur hús á leigu, má leigja út einstaka parta þess, en að sá, sem tekur einstök herbergi á leigu, ekki má leigja þau öðrum.

Skylt er leigutakanda að greiða leigu fyrir þann tíma, er hann notar hið leigða; brenni húsið, losast hann við að greiða leigu fyrir þann hluta leigutímans, er hann sakir þess ekki fær búíð í því. — Varast ber leigutakandi að greiða leiguna fyrir fram fyrir lengri tíma en

1 leigutímabil, með því hann að öðrum kosti getur orðið skyldur til að greiða hana aptur, svo sem, ef leigjandi verður gjaldþrota, eða veðhafandi gengur að eigninni og lætur selja hana. Að minnsta kosti er nauðsynlegt, að kvittunin fyrir leigunni sje þinglesin, sje hún greidd fyrir meir en 1 leigutímabil. Sje leigusamningur gjörður fyrir lengri tíma en venjulegt er, verður leigutakandi að annast um, að hann verði lesinn á þingi í þeirri þinghá, þar sem húseignin er, með því hann að öðrum kosti getur fyrirgjört leigurjetti sínum gagnvart þeim, er leigjandi síðar kynni að selja eða veðsetja eignina. Það er almennt álitð, að leigjandi geti, ef leigutakandi ekki greiðir leiguna í rjettan gjalddaga — að minnsta kosti síðasta árs eða mánaðar leigu — leitað borgunar í búsgögnum leigutakanda, þeim, sem í húsinu eru, enda þótt veðsett sjeu, nema hann hafi lagt samþykki sitt á veðsetninguna; og margir álita, að hann einnig geti haldið sjer til búsgagna hans, þótt leigutakandi hafi flutt úr húsinu. Fyrir leigu, sem komin er í gjalddaga, getur leigjandi látið fógeta kyrrsetja eigur leigutakanda, en hann er ekki bær um sjálfur að varna leigutakanda þess, að flytja á burt búsgögn sín og aðra muni, enda þótt hann sje að flytja án þess að greiða leiguna. Með því kyrrsetning að eins má gjöra fyrir leigu, sem komin er í gjalddaga, og hugsazt gæti, að leigutakandi mundi ætla að pretta leigjanda með því að flytja búsgögn sín á burt úr húsinu, áður en leigan væri komin í gjalddaga, er ráðlegt að ákveða í samningnum, að leigan öll komi í gjalddaga, jafnskjótt og leigutakandi fer að flytja á burt búsgögn sín. Loks er tryggilegast, þegar um leigusamninga með uppsögn er að gjöra, að ákveða, að sje leigan ekki greidd í tæka tíð, þá sje samningurinn hafinn, svo að bera má leigutakanda út með aðstoð fógeta. — Bezt er, að leigusamningar sjeu tvíritaðir, og er þá tíðast, að leigjandi heldur frumritinu, en leigutakandi fær eptir-

rit af því. Þess skal getið, að þegar um leigu eða lán af búsgögnum eða öðru lausafje er að gjöra, getur að borið, að leigjandi eigi á hættu að missa hina leigðu muni sína, þegar að dómur eða sætt er áður gengin yfir leigutakanda, og dómurinn eða sættin er þinglesin, eða ef leigjanda er kunnugt um slíkan dóm eða sætt, þó ekki sje það þinglesið, með því sá, sem dóminn hefur fengið eða sættina, þá getur látið leggja hina leigðu muni út til sölu, nema leigjandi geti sannað eignarrjett sinn.

Sýnishorn.

a.

Leigusamningur um hús.

Við, sem ritum nöfn okkar hjer undir, trjesmiður Björn Hafliðason og barnakennari Sigurður Andresson, gjörum svofelldan leigusamning.

Jeg trjesmiður Björn Hafliðason sel hjermeð herra barnakennara Sigurði Andressyni á leigu frá 1. nóv. þ. á. húseign mína Nr. 2 í Aðalstræti í Reykjavík með lóð og útihúsum og öllu því, er henni fylgir; skal hún vera í góðu leigufæru ástandi, rúður heilar og lyklar að öllum hurðum, og ber honum, þegar leigutíminn er á enda, að skila henni aptur í sama ásigkomulagi.

Jeg barnakennari Sigurður Andresson skuldbind mig til að fara vel með eignina, fara varlega með eld og ljós, og þrifa vel lóðina kringum húsið, svo og sjá um, að salernið ávallt sje þrifalegt. Þurfi að gjöra að húsinu, er leigutakanda skylt að rýma svo til, að það verði gjört, og verði leigusamningi þessum sagt upp, er hann skyldur til að láta sýna þeim húsið, er kunna að vilja taka það á leigu. — Ekki má hann leigja öðrum húsið eða lóðina, en selja má hann á leigu einstök herbergi í því.

Ársleigan er 300 kr. — þrjú hundruð krónur, — og skal

helmingur hennar greiddur 1. nóv., hinn helmingurinn 1. maí ár hvert. Ekki svarar leigutakandi neinum sköttum eða gjöldum af eigninni. — Til tryggingar því, að leigan verði greidd í rjettan gjalddaga, ritar kaupmaður Árni Hallsson undir samning þenna sem sjálfsskuldarábyrgðarmaður. Sje leigan ekki goldin í rjettan gjalddaga, eða skyldi svo fara, að ábyrgðarmaðurinn segi sig lausan við ábyrgðina — en það getur hann með 6 mánaða fyrirvara — og leigutakandi ekki jafnskjótt útvegur annan ábyrgðarmann, er leigjandi er ánægður með, er leigutakandi skyldur til uppsagnarlaust að flytja úr húseigninni. Löglegur uppsagnarfrestur er annars missiri. Skyldi leigutakandi flytja úr húseigninni, áður en leigutíminn er á enda, er öll leigan fyrir leigutímabil það, sem er að líða, fallin í gjalddaga.

Frumriti sammings þessa heldur leigjandi, en leigutakandi fær eptirrit staðfest af semjendum.

Reykjavík 15. júní 1885.

Björn Hafliðason. Sigurður Andresson.

Árni Hallsson,
sjálfsskuldarábyrgðarmaður.

b.

Leigusamningur um herbergi.

Við undirskrifaðir Sigurður barnakennari Andresson, og stúdent Jón Sigfússon, gjörum svofelldan leigusamning.

Jeg Sigurður Andresson sel hjer með herra stúdent Jóni Sigfússyni á leigu eystra herbergið í suðurenda hússins Nr. 2 í Aðalstræti, sem jeg hefi tekið á leigu, og fylgir því uppþúið rúm, sofi, borð, spegill og 3 stólar. Herbergið er til leigu frá 1. desbr. næstkomandi.

Jeg stúdent Jón Sigfússon lofa að greiða í leigu eptir herbergi þetta með búsgögnum 8 kr. á mánuði hverj-

um, og skal leigunni lokið í fyrsta sinn 1. desbr. næstkom.
og síðan hinn 1. dag hvers mánaðar.

Uppsagnarfrestur eru 15 dagar.

Gjört í Reykjavík 3. nóvbr. 1885.

Sigurður Andresson. Jón Sigfússon.

c.

Leigusamningur um húsgögn.

Jeg trjesmiður Runólfur Sigurjónsson leigi hjermeð herra söðlasmið Einari Magnússyni 1 sofa, eikarmálaðan fataskáp, 6 stóla mahognimálaða, borð eikarmálað og annað borð ómálað.

Í leigu af þessum munum greiðir hr. söðlasmiður Einar Magnússon 2 kr. á mánuði hverjum, er skulu greiddar 1. dag hvers mánaðar.

Ef greiðsla á leigunni dregst hálfum mánuði lengur, er mjer, Runólfi Sigurjónssyni heimilt að líta-svo á, að samningurinn sje rofinn af hr. Einari Magnússyni, svo og að ná húsgögnum mínum fyrir aðstoð fógeta. Ella stendur leigusamningur þessi óraskaður, unz honum verður sagt upp af hálfu annarshvors okkar semjenda með 15 daga fyrirvara.

Þegar leigutíminn er á enda, skal leigutakandi skila aptur mununum óskemmdum, en venjulegt slit er á ábyrgð leigjanda, ella greiði hann andvirði þeirra, og skal það ákveðið þannig, sofinn 30 kr., fataskápurinn 14 krónur, hver stóll 7 krónur, málaða borðið 18 kr. og ómálaða borðið 8 krónur.

Jeg Einar Magnússon skuldbind mig til að halda samning þenna í öllum greinum, eins og líka að láta þinglesa hann á minn kostnað.

Reykjavík 13. júlí 1885.

Runólfur Sigurjónsson. Einar Magnússon.

6. gr.

Um byggingarbrjef fyrir jörðum.

Lög 12. janúar 1884.

1. Jörð er býli, sem sjerskilið land fylgir og metið er til dýrleika; jörð má vera í einbýli, tvíbýli eða margbýli, og hins vegar má sami maður hafa bú í einu á fleiri jörðum en einni. Hjáleigur, sem hafa grasnytjar en ekki sjerskilið land og sjerskilinn dýrleika, eru hlutar úr jörðu. Þurrabúðir eru býli, sem engin grasnyt fylgir. Jörð má ekki leggja niður, en eigandi hennar eða umráðamaður á annaðhvort að nota hana sjálfur eða selja hana öðrum á leigu. Fáir eigandi ekki byggt jörð sína, skal hann, áður tvær vikur eru af sumri, bjóða hana upp til ábúðar í þinghá hennar, og vilji þá enginn taka jörðina til leigu fyrir neitt eptirgjald, og jörðin verður eigandanum arðlaus, á hann að banna nágrönnum öll afnot hennar, og þarf hann þá ekki að halda lögskilum uppi fyrir hana það fardagaár; en vanræki hann að bjóða jörðina upp til afnota, á hann að greiða af henni öll lögboðin gjöld. Sje sama jörð í eyði árum saman, verður að bjóða hana upp á hverju ári. Hjáleigu má leggja niður og undir heimajörðina eða til annarar hjáleigu.

2. Í hvert skipti sem jörð er seld á leigu, á að gjöra brjeflegan samning um leiguskilmálana, og er samningur sá byggingarbrjef fyrir jörðunni. Vanræki landsdrottinn að gefa leiguliða sínum byggingarbrjef, skal líta svo á, sem jörðin hafi verið byggð með leigumála þeim, er leiguliði kannast við að áskilinn hafi verið, nema landsdrottinn sanni, að annar hafi verið. Til þess að byggingarbrjef sje lögmætt, á þar að vera tilgreint:

a. Nafn þess, sem byggir jörðina, þ. e. eiganda hennar eða umráðamanns (landsdrottins), og nafn leiguliða.

b. Nafn jarðarinnar og dýrleiki, í hvaða sveit og sýslu hún liggi, landamerki hennar og ítök þau, sem hún kann að eiga í annara manna lönd, svo og kvaðir og ískyldur, sem á henni kunna að hvíla. Ef það er að eins hluti úr jörðu, sem seldur er á leigu, þá verður að taka skýrt fram, hve mikill sá hluti er að til tölu við heildina eða að hundradatali, og sje landinu skipt, þá að tilgreina með ummerkjum, hvað jarðarpartinum fylgi; en sje landi og landsnytjum óskipt, þá getur hvor um sig, landsdrottinn og leiguliði, áskilið, að úttektarmenn skipti milli aðfaranda og annara, sem hafa afnot jarðarinnar, húsum, matjurtagörðum, og öðrum mannvirkjum, túni, engjum, skógi og innstæðukúgildum, en hlunnindum og beitolandi því að eins, að allir hlutaðeigendur komi sjer saman um að óska þess.

c. Hver kúgildi fylgi jörðunni, bæði hve mörg og í hvaða peningi, kúm eða ám.

d. Ábúðartíminn, og eru honum engin önnur takmörk sett, en að hann má ekki styttri vera en 1 ár, og skal ávallt talinn frá fardögum til fardaga; ekkja heldur ábúðarrjetti manns síns, nema hún giptist aptur, þá missir hún hann. Sje ábúðartíminn ekki tekinn skýrt fram í byggingarbrjefinu, skal svo á líta, sem jörðin sje byggð æfilangt, nema landsdrottinn sanni, að öðru vísi hafi verið um samið.

e. Eptirgjaldið eptir jörðina, landskuld og leigur, upphæð þess, og í hverjum aurum það skuli greitt.

Fleiri atriði en þessi þarf ekki að sjálfsögðu að taka fram í byggingarbrjefi, til þess að það sje gilt að lögum, en auk þeirra geta verið mörg önnur atriði, sem landsdrottinn og leiguliði koma sjer saman um, t. a. m. að einhverjar landsnyttjar eða einhver hlunnindi skuli vera undanskilin leiguliðanotum, eða afnot þeirra skuli vera skilyrðum bundin, eða að leiguliði skuli gjöra tilteknar jarðabætur eða inna einhver önnur sjerstakleg störf eða

greiðslur af hendi, eða því um líkt, og þarf þá að kveða skýrt á um slík atriði í byggingarbrjefinu, en hins vegar virðist óþarft að taka neitt sjerstaklega fram í því um þær skyldur og rjettindi landsdrottins og leiguliða, sem lögin um bygging, ábúð og úttekt jarða skipa fyrir um, ef umsemjendur ekki vilja breyta til frá því, sem þar segir. Af byggingarbrjefinu á að gjöra tvö samhljóða frumrit, og rita landsdrottinn og leiguliði nöfn sín undir þau ásamt 2 vottum; hefur landsdrottinn annað brjefið en leiguliði hitt.

Þegar hjáleigur og þurrabúðir fylgja jörðu, getur eigandi byggt einum manni alla torfuna fyrir ákveðið eptirgjald; er sá maður nefndur „fyrirsvarsbóndi“, og ber hann ábyrgð fyrir landsdrottni á ábúð og eptirgjaldi allrar torfunnar. Fyrirsvarsbóndinn byggir þá aptur hjáleigur og þurrabúðir með þeim leigumála, er honum lízt, en þó ekki um lengri tíma en ábúðartíma sjálfs sín, og eru hjáleigumenn og þurrabúðarmenn þá leiguliðar fyrirsvarsbóndans, gjalda honum eptir býli sín og bera ábyrgð fyrir honum á ábúð sinni.

Erfðafesta er nefndur sá leigumáli á jörð, er jörðin er byggð leiguliðanum ekki einungis til handa honum sjálfum og ekkju hans æfilangt, heldur og til handa öllum arfgengum ættmönnum hans koll af kolli í þeirri röð, sem ákveðið er í erfðafestubrjefinu, meðan nokkur er til, og er leigumálinn því ekki á enda fyr, en allir arfgengir ættmenn leiguliðans eru undir lok liðnir. Þessi leigumáli hefur aldrei tíðkapt hjer á landi, en í Reykjavík eru tón kaupstaðarins seld á erfðafestu með heimild til að selja túnið og veðsetja, og er það afsal en ekki bygging, því að sá, er erfðafestuna hefur, er rjettur eigandi, en kaupstaðurinn á að eins tilkall til ákveðins óbreytilegs árgjalds af túninu og á kost á, í hvert skipti sem túnið er falt, að kaupa það fyrstur að jöfnu verði, sem annar býður.

3. Leiguliði má flytja bú sitt á leigujörð sína í fardögum og ekki fyr, en hann má taka til voryrkju, þá er hann vill. Hann á heimting á, að jörðin og allt sem henni á að fylgja, þar með talin nauðsynleg hús með þeirri stærð og tölu, sem venja er til í þeirri sveit eptir mati úttektarmanna, sje afhent honum í gildu og góðu standi eða með fullu álagi. Hann á og heimting á að fá til kaups með því verði, sem úttektarmenn meta, fyrningar heys, eldsneytis og byggingarefnis, sem jörðin hefur gefið af sjer og fráfarandi á þar, sömuleiðis hús þau, sem fráfarandi á á jörðunni, ef landsdrottinn ekki vill kaupa þau sjálfur. Leiguliði hefur öll leiguliðanot af ábýlisjörðu sinni, þau sem ekki eru undanskilin í byggingarbrjefi hans, en það eru leiguliðanot, að hann hafi til notkunar fyrir sjálfan sig hús og önnur mannvirki, innstæðukúgildi, tún, engjar, beitiland, mótak, skóg, afrjett, ítök í annara manna lönd og allt sem leigulandi hans fylgir, þar með talin fiskveiði, fuglveiði og eggver, reki víðar og hvala, fiska og sela, fugla og þara. Ef eggver fylgir jörðu, á viðtakandi öll afnot þess það vor, sem hann flytur að jörðunni, og ef reki fylgir, á hann það, sem rekur eptir miðjan föstudag í fardögum. Sje rjettur leiguliða brotinn, t. a. m. að nágranni hans slái eða beiti uppá hann, risti torf eða rífi hrís í landi hans eða því um líkt, þá á leiguliði sókn þess máls, en vilji hann ekki nota þann rjett sinn, er landsdrottinn heimilt að sækja málið, og leiguliða er ávallt skylt að gjöra landsdrottinn aðvart um, þegar gengið er of nærri leiguliðanotum hans, og láta landsdrottinn vita, hvort hann ætlar að hefja málssókn útaf áganginum eða ekki. Án leyfis landsdrottins má leiguliði ekki byggja öðrum af leigujörð sinni, nje taka húsmenn á hana, nje ljá öðrum nokkuð af hlunnindum hennar eða landsnytjum nema í umskiptum fyrir önnur hlunnindi og landsnytjar, sem jörðin þarfnast. Hann

má og eigi selja eða á annan hátt farga áburði af jörðunni, þeim sem henni má að notum verða, nje heldur láta burtu hey, sem hann hefur aflað þar, nema fyrir jafngildi í heyi eða beit, eða hann í harðindum hjálpi um hey gegn öðru endurgjaldi eptir áskorun hreppsnefndar.

4. Leiguliði er skyldur að halda uppi húsum þeim og nytsömum mannvirkjum, svo sem túngörðum, vörzlugörðum, matjurtagörðum, fjenaðarrjettum, heygörðum, stíflugörðum, veituskurðum og hverju öðru, sem ábúðarjörð hans fylgir og hann hefur tekið við með henni, ábyrgjast fyrning þeirra og endurbæta þau eptir þörfum, svo að þau sjeu ávallt í fullgildu standi. Innstæðukúgildin á hann og að ábyrgjast og yngja upp, svo þau sjeu ávallt til og leigufær. Hann á að vinna upp tún og engjar ár hvert, flytja út allan þann áburð, sem til fellur, á tún og í garða, og nota hlunnindi jarðarinnar á þann hátt, að sem minnst spjöll verði að. Hann á að greiða alla skatta og skyldur, sem á leigujörð hans liggja og halda uppi öllum lögskilum af henni, landsdrottin að kostnaðarlausu; jarðargjöld á hann að greiða í eindaga rjettan og flytja heim til landsdrottins eða umboðsmanns hans, þó eigi lengra en þingmanna-leið; en eindagi á kúgildaleigum er fyrir Mikaelsmessu og á landskuld fyrir fardaga. Ef reki fylgir jörðu og hann er undanskilinn leiguliðanotum, þá á leiguliði að hirða við þann, er rekur, fyrir landsdrottinn, eins og hann ætti hann sjálfur, draga hann úr flæðarmáli svo eigi taki út aptur, og marka hann viðarmarki landsdrottins, en aptur eignast leiguliði af fjörunni öll álнар-löng kefli og þaðan af smærri. Hvali, sem reka, á leiguliði að festa og að öllu að bjarga, eins og hann ætti þá sjálfur og gjöra þegar landsdrottin eða umboðsmanni hans orð um hvalrekann; sje hvalurinn tvítugur

eða lengri, á leiguliði tilkall til 6 vætta, helmings af hvoru, spiki og rengi.

5. Ef hús leigujarðar farast eða skemmast af völdum náttúrunnar, svo sem af skriðum, snjóflóði, vatnsflóði eða jarðskjálpta, eða af eldsvöða, sem leiguliða verður ekki gefin sök á, á leiguliði á gjöra hús aptur í sameiningu við landsdrottinn, þannig að landsdrottinn leggi til við og smíðar, en leiguliði veggi og þök; hafi húsin ekki verið fullgild, þá er þau fórust, á leiguliði að greiða álag á þau eptir mati úttektarmanna. Ef land jarðarinnar skemmist af völdum náttúrunnar eða öðrum orsökum, sem leiguliða ekki verður gefin sök á, á hann að tilkynna það landsdrotni eða umboðsmanni hans og beiðast skoðunargjörðar á skemmdunum; reynist þá skemmdirnar ekki meiri en svo, að þær verði bættar á einu ári, á leiguliði að leggja fram hálfan kostnaðinn á móts við landsdrottinn, en þó aldrei meira en jafngildi hálfri landskuld hans það ár; en ef skemmdirnar rýra jörðina til langframa, þá á að meta, hve miklum hluta landskuldar rýrnun sú nemi árlega um ákveðinn tíma, og á leiguliði þá heimting á, að landskuldin verði sett niður um helming þess, sem rýrnunin er metin til árlega.

6. Ef annarhvor, landsdrottinn eða leiguliði, vill gjöra jarðabót, sem ekki er tilskilin í byggingarbrjefi leiguliða og honum að öðru leyti ekki er skylt að gjöra, og þeir geta eigi komið sjer saman um að kosta hana í fjelagi, þá má hvor þeirra um sig láta gjöra jarðabótina á sinn kostnað. Sje það leiguliði, sem vill gjöra jarðabótina, á hann að fá óvilhalla menn á sinn kostnað til að meta, hvort varanleg not muni verða að jarðabótinni og tilvinnandi að gjöra hana og jafnframt láta þá gjöra áætlun um kostnaðinn og hversu mikið megi hækka eptirgjald jarðarinnar fyrir jarðabótina til langframa. Leiguliði á að bjóða landsdrotni að vera við

matið og síðan skora á hann að láta gjöra jarðabótina og að borga jafnframt hálfan matskostnaðinn, en að leiguliði skuli síðan halda jarðabótinni við og greiða þá hækkun á eptirgjaldinu, sem metin er. Vilji landsdrottinn það ekki, en leiguliði síðan gjörir jarðabótina á sinn kostnað, þá skal meta við úttekt jarðarinnar, þegar leiguliði fer frá henni eða hún losnar á annan hátt úr ábúð hans, hversu mikið eptirgjaldið megi hækka varanlega fyrir jarðabótina, og hvern kostnað hafi þurft til að gjöra hana, enda sje hún í góðu standi eða fullt álag gjört á hana. Kostnaðinn fær leiguliði eða dánarbú hans þá endurgoldinn, en þó eigi meira en hækkun eptirgjaldsins tólfalda. Sje það aptur á móti landsdrottinn, sem gjörir jarðabótina, en nær eigi samkomulagi við leiguliða, á hann að bæta leiguliða öll spjöll á leiguliðanotum hans, sem hljótast kunna af verkinu, og er jarðabótinni er lokið, getur hann afhent leiguliða hana, og ber leiguliða upp frá því að halda henni vel við og skila henni með jörðunni í fullu standi eða með álagi og gjalda enn fremur þá hækkun á eptirgjaldi jarðarinnar árlega, sem óvilhallir skoðunarmenn meta fyrir jarðabótina.

7. Ábúðarrjettur leiguliða er á enda án uppsagnar:

- a. ef hann er ekki kominn til jarðar að forfallalausum, þegar sjö vikur eru af sumri, nje umboðsmaður hans, og hvorugur þeirra hefur gjört ráðstöfun til að hirða hana og hagnýta; skal leiguliði þá gjalda landsdrottni eins árs landskuð og leigur, sem áskilið var, en landsdrottinn má byggja jörðina öðrum eða nýta á annan hátt sem hann vill;
- b. þegar byggingartíminin er liðinn; komi landsdrottni og leiguliða þá saman um að ánýja bygginguna, verður landsdrottinn að gefa leiguliða nýtt byggingarbrjef eða rita á hið fyrra byggingarbrjef, með hvaða kjörum og um hve mörg ár byggingin sje framlengd;

- c. þegar leiguliði deyr og lætur ekki eptir sig ekkju, eða ekkja hans deyr eða giptist aptur; það er vita-skuld, að ef jörð er byggð um tiltekinn áratíma og leiguliði deyr fyrri, þá er ábúðarjettur ekkjunnar á enda, þegar hinn tiltekni áratími er liðinn;
- d. ef leiguliði greiðir eigi jarðargjöld sín, áður en miss-iri er liðið frá eindaga.

Leiguliða er fjálst að segja ábúðinni upp, áður en byggingartíminn er á enda, og skal hann þá segja jörðunni lausri fyrir jól við landsdrottinn eða umboðs-mann hans; uppsögnin á að vera brjefleg og við votta. Ef leiguliði flytur af jörðu án þess að hafa sagt henni lausri, svo sem nú var sagt, á hann að gjalda lands-drottni leigur næsta ár og landskuld, en landsdrottinn má byggja jörðina öðrum eða nýta hana sjálfur. Flytji leiguliði sig af ábýlisjörð sinni fyrir fardaga, á hann að bæta landsdrottni skaða þann, er jörðin bíður af burtför hans eptir mati óvilhallra manna.

Landsdrottinn má ekki byggja leiguliða út, áður en byggingartíminn er á enda, nema þær sakir sjeu á leiguliða, sem varða útbyggingu, en slíkar sakir eru:

- a. ef leiguliði án leyfis landsdrottins byggir öðrum af leigujörð sinni eða tekur húsmann á hana, eða ljær nokkuð af hlunnindum jarðarinnar eða landsnytjum, eða selur eða fargar á annan hátt áburði af henni, eða lætur burtu hey, sem aflað er á jörðunni, og skilyrði þau eru ekki fyrir hendi, sem nefnd eru í 3. tölulið hjer að framan;
- b. ef leiguliði situr illa leigujörð sína, svo að tún og engi fara í órækt, eða hún á annan hátt bíður var-anlegar skemmdir af hans völdum, innstæðukúgildi falla og hús hrörna yfir skör fram og því um líkt, nema hann setji tryggingu fyrir að bæta úr því á næsta ári og síðan efni það;
- c. ef kveðið er á í byggingarbrjefinu, að leiguliði skuli

gjöra tilteknar jarðabætur ár hvert eða hafa sjerstaka hirðing á áburði eða inna önnur sjerstakleg störf eða greiðslur af hendi, og hann vanrækir það fleiri ár en eitt í senn.

Ávallt þegar leiguliði fyrirgjörir ábúðarrjetti sínum, á hann og að bæta landsdrottni skaða þann, sem hlotizt hefur af vanrækt hans eða gjörræði. Útbygging á að vera brjefleg og við votta og fara fram fyrir jól, er leiguliði á að fara af jörðu í næstu fardögum á eptir; útbyggingin á og að vera svo skilmerkileg og ákveðin, að leiguliði eigi að vísu að ganga, að hann eigi að fara burt af jörðunni. Þegar leiguliði á að fara burt af leigujörð sinni eptir útbyggingu eða af öðrum ástæðum, en hann beitir þrásetu, má landsdrottinn láta bera hann út með aðstoð fógeta.

8. Áður en leiguliði flytur af jörðu, af hverjum orsökum sem er, á hann að hafa fært áburð allan á tún og hafa gjört það í tækan tíma; hann á og að hreinsa öll hús jarðarinnar, heygarða og heytóptir, og vanræki hann það, bæta viðtakanda eptir mati úttektarmanna. Hann má eigi vinna meira á jörðu það vor, er hann flytur, en til búsparfa, og eigi svo að viðtakanda sje mein að, en vinni hann meira, eignast viðtakandi það. Hann á að hafa flutt allt bú sitt hinn síðasta fardag — en fardagar eru 4 fyrstu dagarnir í 7. viku sumars, fimmtudagur hinn fyrsti og sunnudagur hinn síðasti fardagur — nema viðtakandi leyfi, að hann hafi það þar lengur; en heimil er honum húsavist með viðtakanda, og þar má hann hafa fjenað sinn til síðasta fardags, en hvorki má hann beita tún nje engjar; svo má hann og skilja eptir, þar sem viðtakanda ekki er mein að, það af búslóð sinni, sem hann ekki getur flutt burt þegar, en flytja það þó burt fyrir næstu veturnætur, ella verður farið með það sem fje í vanhirðingu. Eigi fráfarandi fyrningar heys, eldsneytis eða byggingarefnis,

sem leigujörð hans hefur gefið af sjer, á hann að bjóða það viðtakanda eða landsdrottni til kaups eptir mati úttektarmanna, og má hann því að eins flytja það burt með sjer eða selja það öðrum, að hvorugur þeirra vilji kaupa, en þá skal hann hafa flutt það burt fyrir næstu heyannir, nema viðtakandi leyfi, að það sje lengur; eigi fráfarandi hús á jörðunni, á hann að bjóða þau til kaups eptir mati úttektarmanna fyrst landsdrottni og síðan viðtakanda, og vilji hvorugur þeirra kaupa, má hann taka þau ofan og flytja burt eða selja öðrum til burtflutnings. Hús skal rjúfa svo, að viðtakanda sje sem minnst mein að, og skal rjúfa þau fyrir jónsmessu, ef viðtakandi vill gjöra hús þar sem hin stóðu, en við og húsaefni skal flytja burt fyrir veturnetur. Hafi fráfarandi stækkað jarðarhús eða á annan hátt lagt við í það fram yfir leiguliðaskyldu sína, á hann að bjóða landsdrottni eða viðtakanda húsaukann eða viðinn til kaups, svo sem nú var sagt, en vilji þeir ekki kaupa, má hann taka við sinn burt úr húsinu, en bæta skal hann húsið sem áður var.

9. Þá er leiguliðaskipti verða á jörðu, á að taka hana út um fardagaleytið, og gjöra bæði fráfaranda, viðtakanda og landsdrottni eða umboðsmanni hans aðvart með nægum fyrirvara. Úttektarmennirnir, sem ávallt eiga að vera tveir, eiga að skoða vandlega fyrst hús og síðan öll önnur mannvirki, (sjá 4. tölulið, upphaf), sem jörðunni eiga að fylgja, og loks innstæðukúgildi hennar; ennfremur eiga þeir, ef landsdrottinn eða viðtakandi krefst þess, að skoða tún, engi og haga, skóg, eggver og aðrar landsnytjar. Öllu þessu eiga þeir að lýsa nákvæmlega og greina galla þá, sem á því kunna að vera hverju um sig, og síðan kveða á hæfilegt álag fyrir göllum þessum. Skoðunargjörð þessa á að rita í úttektarbókina og eiga úttektarmennirnir að rita nöfn sín undir hana til staðfestingar; sömuleiðis eiga aðrir

viðkomendur: fráfarandi, viðtakandi og landsdrottinn eða umbodsmáður hans að skrifa nöfn sín undir úttektina; en sje einhver þeirra óánægður með hana, getur hann skorast undan að skrifa undir hana, og skal þess þá getið í bókinni, eða hann getur skrifað nafn sitt undir úttektina með þeirri athugasemd, að hann sje henni ósamþykkur að öllu leyti eða tilteknum atriðum hennar. Sá sem skrifar nafn sitt undir úttekt athugasemdarlaust, álist að samþykkja hana. Að úttektargjörðinni aflokinni á fráfarandi að greiða viðtakanda álag það, sem úttektarmenn hafa kveðið á, og verði nokkur brestur á því, á viðtakandi heimting á, að úttektarmenn gjöri þá þegar lögtak fyrir álaginu í munum þeim, sem fráfarandi á þar á jörðunni; þann hluta álagsins, sem ekki fæst hjá fráfaranda á þennan hátt, er landsdrottinn skyldur að greiða leiguliða, nema öðru vísi hafi samizt milli þeirra. Úttektarmenn fá 2 kr. á dag meðan gjörðin stendur yfir, og sjeu þeir lengur en 8 klukkustundir sama daginn að úttektinni, þá 3 kr.; fráfarandi og viðtakandi kosta úttekt að helmingi hvor. Úttektarmenn eru skyldir að gefa staðfest eptirrit af úttekt, og eiga 50 a. fyrir hverja örk eptirrits. Ef einhver, sem hlut á að máli: fráfarandi, viðtakandi eða landsdrottinn ekki vill hlíta úttekt, verður hann innan hálfis mánaðar að biðja sýslumann að nefna 4 menn til yfirúttektar. Yfirúttektarmenn þessir eiga síðan að boða alla hlutaðeigendur til að vera við úttektina og að haga henni að öðru leyti eins og nú var sagt um úttekt. Yfirúttektarmenn fá sömu borgun sem úttektarmenn, og á krefjandi yfirúttektar að greiða borgunina einn, ef álagsupphæð ekki er breytt, ella greiða fráfarandi og viðtakandi hana að helmingi hvor.

Sýnishorn.

a.

Gísli Ísleifsson,
bóndi á Hóli í Reykjadal,

Gjöri kunnugt, að jeg byggi Gunnari Halldórssyni á Fossi, eignarjörð mína Tungu í Stóradalshreppi í — sýslu, sem er 20,7 hundrað að dýrleika, með skilmálum þeim, er nú skal greina.

1.

Í leigu eptir þau 4 innstæðukúgildi — 1 kýrkúgildi og 3 ásaðarkúgildi — sem jörðunni fylgja, skal hann greiða, 8 — átta — fjórðunga af hreinu, velverkuðu smjöri hvert haust fyrir Mikaelsmessu, á heimili mínu.

2.

Í landskuld af jörðunni skal hann gjalda á heimili mínu fyrir hvers árs fardaga 1 hundrað á landsvísu, helminginn með 3 fullgildum ám, loðnum og lembdum, og hinn helminginn í peningum eptir meðalverði allra meðalverða í verðlagsskrá þeirri, er ræður á gjalddaga.

3.

Hann skal greiða alla þá skatta og skyldur, sem á jörðunni hvíla eptir lögum þeim, er nú gilda eða síðar kunna sett að verða, og halda uppi öllum lögskilum af henni, landsdrottnei kostnaðarlaust að öllu.

4.

Hann skal leggja stund á að rækta vel tún jarðarinnar og vinna upp tún og engjar hennar ár hvert. Fyrir því ber honum sjer í lagi að gæta þess, er hjer fer á eptir:
a. Allan áburð, sem fellur til á jörðunni, skal hann flytja hvert ár út á tún og í garða á hentugum tíma, og

drýgja áburðinn sem bezt með hverju því, sem hæfilegt er, svo sem veggjamold, mómyslnu, moði, ösku og sorpi, og skal bera það í mykjuhauginn en velja honum haganlegt stæði, þar sem lögur getur eigi runnið frá;

- b. skal hann nota færíkviar um stekktímann og á sumrum og flytja þær um þá reiti í túninu, sem mest þörf er á;
- c. skal hann nota mótak það, sem er í landi jarðarinnar, með hagsýni og ganga vel frá mógröfum í hvert skipti sem hann tekur mó upp; tað og skán má hann alls ekki hafa til eldsneytis nje mykju til klínings;
- d. hann skal vinna á túni sínu á vorum með alúð og vandvirkni og verja kostgæfilega tún og engjar fyrir átroðningi af mönnum og skepnum og fyrir öllum skaða og skemmdum, svo sem kostur er á;
- e. hann skal með nákvæmni og alúð hleypa vatni á tún og engjar, þar sem þörf er og landslag leyfir, en veita vatni af mýrum með djúpum skurðum og breiðum, þar sem því verður við komið.

Verði landsdrottinn var við nokkurn brest eða hirðuleysi hjá leiguliða í þessum greinum, er honum heimilt að láta úttektarmenn skoða og meta meðferð landseta á jörðunni, og ef skoðunargjörðin verður á móti honum, missir hann ábúðarrjett sinn.

5.

Á ári hverju skal hann sljetta 300 □ faðma í túni vel og vandlega og hlaða 20 faðma af stæðilegum túngarði úr grjóti. Vanræki hann eitt ár í senn að vinna jarðabætur þessar, skal hann greiða landsdrotni endurgjald fyrir þær eptir mati óvilhallra manna, en vanræki hann það fleiri en eitt ár í senn, missir hann þar á ofan ábúðarrjett sinn.

6.

Hann skal sjálfur halda við innstæðukúgildum jarðarinnar og ábyrgjast þau. Einnig ber honum að halda vel uppi húsum jarðarinnar og bæta þau að viðum, veggjum og hagstæði eftir þörfum, svo og viðhalda glöggum landamerkjum, túngarði þeim sem nú er, heygardi, matjurtagörðum, fjenadarrjett, stíflugörðum, og hverju öðru mannvirki, sem jörðunni fylgir.

7.

Þegar leiguliðinn flytur sig frá jörðunni eða andast, skal hann eða bú hans skila jörðunni og öllu því, sem henni fylgir, innstæðu, húsum og öðrum mannvirkjum í fullgildu standi eða með fullu álagi eftir mati úttektarmanna. Eigi hann þá hús á jörðunni eða fyrningar heys, eldsneytis eða byggingarefnis, sem jörðin hefur gefið af sjer, fer um það sem segir í lögum um bygging, ábúð og úttekt jarða 12. janúar 1884, 9. og 10. gr.

8.

Hann skal með trúmennsku og kostgæfni halda undir jörðina því, sem henni fylgja ber með rjettu af engjum, beitilandi, ítökum og hlunnindum. Reyni einhver til að ásælast jörðina eða ganga á rjettindi hennar í nokkru, skal hann tafarlaust banna slíkan yfirgang og jafnframt gjöra landsdrottinn aðvart um hann.

9.

Hann skal vandlega hirða um skóg þann, sem á jörðunni er, og verja hann kostgæfilega fyrir átroðningi af mönnum og skepnum; eigi má hann höggva skóg til eldsneytis og eigi nota hann á annan hátt en Jb. Llb. 7. kap. segir fyrir, en þó svo sparlega og hagganlega, að skógurinn eigi rýrni. Engum öðrum má hann ljá eða leyfa yrking skógarins. Fjalldrapa eða hris má

hann ekki rífa í landi jarðarinnar, hvorki til eldsneytis nje til fódurs fyrir skepnur.

Breyti hann á móti þessu, varðar það útbyggingu og og málssókn til hegningar og bóta fyrir skógarspell.

10.

Hann má ekki byggja öðrum af leigujörð sinni nje taka húsfólk, nema landsdrottinn leyfi. Eigi má hann heldur án leyfis landsdrottins ljá öðrum nokkuð af hlunnindum þeim og landsnytjum, sem leigulandi hans fylgja, nema það sje í skiptum fyrir önnur hlunnindi og landsnytjar, sem leigujörð hans þarfnast. Hann má ekki selja eða láta af hendi á annan hátt áburð af jörðunni, nje heldur mó eða torf, sem aflað er í landi hennar. Eigi má hann heldur láta burtu hey, sem hann hefur aflað af jörðunni, nema því að eins að hann fái aptur jafngildi í heyi eða beit, eða hann í harðindum láti hey gegn öðru endurgjaldi eptir áskorun hreppsnefndar. Brjóti leiguliði á móti þessu, varðar það útbyggingu og skal hann þar að auki gjalda landsdrottni bætur fyrir skemmdir á jörðunni eptir mati úttektarmanna.

11.

Með þessum skilmálum er Gunnari Halldórssyni heimil ábúð jarðarinnar Tungu í 10 ár, en bregði hann útaf þeim í nokkru, hefur hann fyrirgjört ábúðarrjetti sínum. Vilji hann fara frá jörðunni, áður en ábúðartíminn er á enda, skal hann segja henni lausri fyrir jól næstu á undan þeim fardögum, er hann ætlar að flytja burt.

Í þeim atriðum, sem ekki eru greind hjer að framan, fer um skyldur og rjettindi landsdrottins og leiguliða eins og áðurnefnd lög 12. janúar 1884 mæla fyrir.

12.

Landamerki jarðarinnar eru: úr vörðu þeirri, sem stendur efst á Vatnsholti beina stefnu í Torflæk, þar sem hann kemur úr Seftjörn, og síðan Torflækur þangað til hann fellur í Þverá; þá ræður Þverá alla leið að Rjúkanda; úr Rjúkanda beina stefnu í Svartaklett og þaðan í áðurnefnda vörðu á Vatnsholti. Jörðin á vetrararbeit fyrir 12 hesta á Nesflóa og upprekstur fyrir geldfje á Berjadal.

13.

Af þessu byggingarbrjefi eru gjörð tvö samhljóða frumrit, og heldur landsdrottinn öðru, en hitt afhendist leiguliða ásamt með kvittunarbók, er hann skal hafa meðferðis í hvert skipti sem hann geldur eitthvað eptir jörðina, svo í hana verði ritað, hvað goldið er. Þegar Gunnar Halldórsson fer frá jörðunni, skal hann skila aptur byggingarbrjefi sínu.

Jeg undirskrifaður Gunnar Halldórsson geng að framanskrifuðum byggingarskilmálum og skuldbind mig til að halda þá í öllum greinum.

Hóli 7. janúar 1885.

Gísli Ísleifsson. Gunnar Halldórsson.

Vitundarvottar:

Finnur Árnason.

Þorleifur Skaptason.

Byggingarbrjef

til handa Gunnari Halldórssyni fyrir jörðunni Tungu í Stóradalshreppi.

b.

Þorleifur Kolbeinsson,
útvegsbóndi á Flateyri við Bjarnarfjörð,

Gjöri kunnugt, að jeg byggi Oddi Sigurðssyni á Brekku, hálfa eignarjörð mína Strönd í Keflavíkurhreppi í — sýslu, sem er öll 35,8 hundruð að dýrleika, með skilmálum þeim, er hjer segir.

1.

Í leigu eptir þau 3 kirkúgildi, sem hálfendunni fylgja, og í landskuld af henni skal hann greiða 10 vættir af velverkuðum saltfiski í hvers árs kauptíð og leggja fiskinn inn hjá kaupmanni þeim í Keflavík, sem landsdrottinn segir til.

2.

Landi jarðarinnar utantúns er ekki skipt milli leiguliðanna, og eru öll afnot þess heimil Oddi Sigurðssyni að helmingi. Húsum og túni er skipt, og fylgja hin vestari húsin hálfendu þeirri, sem þetta byggingarbrjef á við, svo og hinn vestari hluti túnsins, sem liggur fyrir vestan sjávargötuna. Lendingar og vergögn jarðarinnar notar Oddur Sigurðsson að helmingi.

Landamerki jarðarinnar eru: úr miðju skeri því, er gengur út í sjó fram af Keflavíkurrana, þaðan eptir tjeðum rana þar sem hann er hæstur og sjónhending í Melhól; úr Melhól í Jarðfallaklett, er auðkenndur er sem hornmark milli Strandar, Húsatópta og Sandvíkur, þaðan í Kópeyrarodda við Blautós, og ræður síðan Blautós til sjávar. Keflavíkurkirkja á hálfan hvalreka milli Blautóss og Selskers.

3.

Reki viðar og hvala fyrir landi jarðarinnar er und-

anskilinn leiguliðanotum, og skal leiguliði hirða um rekann svo sem fyrir er mælt í Jónsbókar Landsleigubálki VII. kapitula og lögum um ábúð, afnot og úttekt jarða 12. janúar 1884, 14. gr., og njóta leiguliðagagns sem þar segir.

4.

Hann er skuldbundinn að láta sjer lynda, að landsdrottinn útmæli lóðir í landareign jarðarinnar undir hús handa mönnum, sem vilja stunda sildarveiði, svo stór, að nægi útvegi hvers eins, en þó svo, að útmælingin komi eigi í bága við veruleg afnot jarðarinnar eða spilli að nokkrum mun þeim gögnum og gæðum, sem henni fylgja. Leiguliði fær $\frac{1}{8}$ af ársleigunni eptir þær lóðir, er þannig kunna að verða útmældar meðan hann er ábúandi. Sömuleiðis fær hann $\frac{1}{8}$ af landshlut af sildarveiði fyrir landi jarðarinnar; en $\frac{3}{4}$ af umgetnu lóðargjaldi og landshlut af sild rennur til landsdrottins og $\frac{1}{8}$ til leiguliða á hinni hálfendunni.

5.

Að öðrn leyti fer um skyldur og rjettindi landsdrottins og leiguliða eins og áðurnefnd lög 12. janúar 1884 mæla fyrir.

6.

Með þessum skilmálum er Oddi Sigurðssyni heimil ábúð á hálfendu jarðarinnar Strandar næsta fardagaár og lengur ef um semur, og skal hann því, vilji hann halda ábúðinni framvegis, taka jörðina heima fyrir jól ár hvert, ella er hún laus úr ábúð hans í næstu fardögum á eptir, án uppsagnar af hálfu landsdrottins.

7.

Af byggingarbrjefi þessu eru gjörð tvö samhljóða frum-

rit, og heldur landsdrottinn öðru en hitt afhendist leiguliða. Skal leiguliði í hvert skipti er hann tekur jörðina heima hafa byggingarbrjef sitt með sjer, svo á það verði ritað um framlenging ábúðartímans.

Jeg undirskrifaður Oddur Sigurðsson geng að framan-skrifuðum byggingarskilmálum og skuldbind mig til að halda þá í öllum greinum.

Flateyri 29. desember 1885.

Þorleifur Kolbeinsson. Oddur Sigurðsson.

Vitundarvottar:

Torfi Þórðarson.

Ívar Bárðarson.

7. gr.

Um umboð.

Umboðssamningur er sá samningur, að maður felur öðrum manni að semja fyrir sig um eitthvað, svo sem kaup og sölu, peningalán, vinnu eða annað því um líkt, við einhvern þriðja mann. Sá, sem umboðið gefur, nefnist umbjóðandi, en sá, sem við tekur, umboðsmaður; sá, sem umboðsmaðurinn semur við af hendi umbjóðanda, hefur ekkert sjerstakt nafn, en sje sá samningur, sem hann gjörir við umboðsmann, t. a. m. kaup og sala eða peningalán, nefnist hann kaupandi eða seljandi, skuldeimtumaður eða skuldunautur o. sv. frv.

Þannig eru ávallt, þegar um umboð er að gjöra, 2 sjerstakir samningar, sem sje: annar milli umbjóðanda og umboðsmanns, hinn milli umboðsmanns af hendi umbjóðanda og þess, er hann semur við. Það sem ein-kennir slíka samninga er, að samningar þeir, er umboðsmaðurinn gjörir, skuldbinda umbjóðanda og þann eða þá,

sem umboðsmaðurinn semur við, en umboðsmaðurinn sjálfur er allajafna laus allra mála við þann, er hann semur við af hendi umbjóðanda.

Umbjóðandi verður ávallt sjálfur að vera bær um að gjöra þá samninga eða annað, er hann felur umboðsmanni að gjöra. Þannig verður hann t. a. m. að vera fullveðja, ef það útheimtist til þess, að samningurinn sje gildur, ef hann sjálfur gjörði hann.

Þegar umbjóðandi lofar umboðsmanni borgun fyrir starf hans, þarf hann að vera fullveðja, eða sje hann að eins hálfmyndugur, að láta tilsjónarmann sinn skrifa undir samninginn með sjer. En umboðsmaðurinn þarf alls ekki að vera myndugur; í því tilliti verður umbjóðandi að sjá sjálfum sjer borgið og bera alla ábyrgð af; og sje umboðsmaðurinn ómyndugur, getur umbjóðandi ekki einu sinni heimitað, að umboðsmaðurinn gjöri það, sem hann hefur tekizt á hendur. Sje umboðsmaðurinn hálfmyndugur, þarf hann ekki samþykki tilsjónarmanns síns til þess að takast umboð á hendur, og verður hann skyldur til að greiða umbjóðanda skaðabætur, ef hann hefur svik í frammi eða hirðuleysi með það, er hann tókst á hendur.

Það er skylda umboðsmanns gagnvart umbjóðanda, að leysa það af hendi með kostgæfni, er honum var á hendur falið, og í engu að breyta út af því, sem umbjóðandi hefur fyrir hann lagt. — Alloptast mun umboðsmanni heimilt að fela öðrum manni starf sitt, en þá er honum skylt að hafa alla ábyrgð af, eins og ef hann sjálfur hefði gjört það. En hafi svo verið um samið milli umbjóðanda og umboðsmanns, að umboðsmanni sje heimilt að fela öðrum manni starf sitt, þá er hann alloptast laus við alla ábyrgð, nema svo sje, að honum hafi mjög svo yfirsjezt, að fela þeim manni það starf á hendur.

Heimting á umboðsmaður á, að umbjóðandi endurgreiði honum þann kostnað, er hann kann að hafa haft út af

samningnum, eins og líka, að hann greiði honum hæfilega borgun eða þóknun fyrir starf sitt, og sje hún ekki ákveðin í samningnum, á hann heimting á þeirri borgun, sem eptir atvikum er algeng fyrir slíkt starf. Vilji umboðsmaður sanna umboðsheimild sína þeim, er hann vill við semja, þá getur hann sýnt honum samninginn milli sín og umbjóðanda. En þegar í samningnum er ákveðin borgun sú, er umboðsmaður á að fá, eða í honum eru reglur eða skildagar, er umbjóðandi hefur sett umboðsmanni, og sem ekki er ætlazt til að kunnugt verði, er bezt, að umbjóðandi í sjerstöku skjali lýsi því yfir, að hinn sje umboðsmaður sinn, og að hann sje bundinn við aðgjörðir umboðsmanns, og má sýna þetta skjal eða fá í hendur þeim, er umboðsmaður semur við. Slíkt skjal er þannig til tryggingar fyrir þann, sem semur við umboðsmanninn, og umbjóðandi er skyldur til að hlíta gjörðum umboðsmanns, enda þótt hann kunni að hafa stigið feti framar, en um samið var milli þeirra, en umboðsmaður ber þá ábyrgð af gagnvart umbjóðanda. Til dæmis skal taka, að ef umboðsskjalið heimilar umboðsmanni að kaupa fasteign fyrir umbjóðanda fyrir ákveðið kaupverð, en sá skilmáli ekki er í því umboðsskjali, sem sýnt er þeim sem selur, er umbjóðanda samt skylt að halda þann samning, er umboðsmaður kann að gjöra við seljanda, þótt kaupverðið sje meira, en hann hafði á skilið, en auðvitað er, að hann, ef svo er, getur krafizt skaðabóta hjá umboðsmanni. Sje á hinn bóginn skilmálinn skráður í því umboðsskjali, sem sýnt er eða fengið í hendur seljanda, og umboðsmaður samt sem áður lofar hærra kaupverði, þá er umbjóðandi ekki bundinn við þann samning. Sá, sem vill semja við umboðsmann, verður sjálfur að útvega sjer vissu fyrir, að umbjóðandi í raun og veru hafi heimilað honum að semja af sinni hendi, og láti hann það farast fyrir, hlýtur hann að bera það tjón, sem af kann að hljótast, og getur ekki

sótt umboðsmanninn til skaðabóta, nema ef umboðsmaðurinn hefur tekizt sjerstaklega ábyrgð á hendur af því, að umbjóðandi kannist við að hafa veitt umboðið, eða ef það sannast, að umboðsmaður alls ekki hefur tekid við neinu umboði. En með því að það er álit sumra lögfróðra manna, að umboðsmaður sje skyldugur til að ábyrgjast þeim, er hann semur við, að hann hafi umboð til þess, er tryggilegast, að einnig umboðsmaður annist um að hafa sönnun fyrir umboði sínu.

Umbjóðanda er heimilt að sleppa rjetti sínum til þess, að umboðsmaður starfi fyrir hann, eða að apturkalla umboðið, og er umboðsmanni upp frá því óheimilt að vinna að nokkru umboðsstarfi fyrir hann, en umbjóðanda er engu að síður skylt að endurgjalda umboðsmanni þann kostnað, sem hann þegar kann að hafa haft í hans þarfir, og að greiða honum umsamda eða venjulega borgun eða þóknun, eins og hefði hann umboðsstarfinu lokið. Til þess að koma í veg fyrir, að umboðsmaður noti umboð sitt eptir það, er bezt að umbjóðandi heimti aptur umboðsskjalið eða riti á það apturkall sitt. Ef umboðsmanni í umboðsskjalinu að eins er veitt heimild til að semja við nafngreinda menn, getur umbjóðandi komizt úr öllum vanda með því að tilkynna þeim vottfast, að hann hafi apturkallað umboðið.

Sýnishorn.

a.

Umboðsskjal til að kaupa jörð á uppboði.

Með brjefi þessu gef jeg herra sjálfseignarbónda Halldóri Guðmundssyni á Grafargerði umboð til þess fyrir mína hönd að gjöra boð í jörðina Fremstafell í Biskupstungnahreppi á uppboði því, sem halda skal á jörðunni að þingstaðnum Vatnsleysu 20. þ. m., og, ef hann verð-

hæstbjóðandi, að láta gefa mjer hamarshögg fyrir. Lýsi jeg því yfir, að verði jörðin honum slegin fyrir mína hönd, skal það eins gilt, og jeg sjálfur hefði verið á uppboðsþingi, og orðið hæstbjóðandi.

Jeg lofa að greiða herra Halldóri Guðmundssyni hæfilega þóknun fyrir, svo og ferðakostnað til uppboðsþingsins, eins og líka annan kostnað, er starf þetta kann að hafa í för með sjer.

Hamarsholti í Biskupstungum 4. maí 1885.

Eysteinn Sigmundarson.

b.

Aðalumboð.

Jeg undirskrifaður Brynjólfur Benediktsson gjöri hjer með kunnugt: að jeg með brjefi þessu veiti málaflutningsmanni Þórarni Hálfðánarsyni, meðan jeg er á utanferð þeirri, sem jeg hefi í áformi að takast á hendur um næstu mánaðamót, að sjá um allar eigur mínar hjer á landi, fastar og lausar, og hafa öll ráð á þeim, eins og jeg sjálfur væri. Herra Þórarni Halldórssyni er þannig heimilt að ráða fyrir fasteignum mínum, veðsetja þær og selja, kvitta fyrir allar greiðslur til mín og aðrar tekjur mínar, koma fje mínu á vöxtu, ná inn skuldum þeim, er jeg á hjá öðrum, ef á þarf að halda með lögsókn, svo og gjöra alla þá samninga og sættir, er fjárhag minn og efni snerta, allt eins og jeg hefði gjört það sjálfur.

Þetta umboðsskjal hefi jeg undirskrifað í viðurvist notarii publici.

Reykjavík 27. septbr. 1885.

Brynjólfur Benediktsson.

(Vottorð notarii publici fer hjer á eptir).

c.

Umboð til að taka peningalán.

Jeg Hannes bóndi Þorsteinsson veiti hjermeð herra verzlunarstjóra Magnúsi Finnssyni í Reykjavík fullt umboð til þess að taka lán úr landssjóði, eða öðrum almennum sjóði, fyrir mína hönd, allt að 1500 krónum og til tryggingar að vedsetja eignarjarðir mínar Hvamm og Hergilsstaði í Borgarfjarðarsýslu, eða svo mikið af þeim, sem þurfa þykir, svo og fyrir mína hönd að undirskrifa skuldabréf það, sem gjört verður fyrir láninu. Skal allt, sem hann hjeraðlútandi gjörir eins gilt, og jeg sjálfur hefði gjört það.

Staddur í Reykjavík 3. október 1885.

Hannes Þorsteinsson,
frá Hvammi.

Vitundarvottar:

Magnús Gíslason.

Jón Stefánsson.

8. gr.

Um vistarsamninga, húsbændur og hjú.

Tilskipun 26. janúar 1866.

Eins og eðlilegt er, eru samningar um vistarráð hvað tíðastir allra samninga, og þó mun það sjaldan eða aldrei, að gjörðir sjeu skriflegir vistarsamningar, heldur að eins munnlegir. Það eina mun sjerstaklega tekið fram, hvert kaup hjúið skuli fá, og í sveit, í hverju; í kaupstöðum og verzlunarstöðum mun þar að auki, þegar um vinnukonur er að ræða, tekið fram, hvort þær skuli vera í eldhúsi eða ekki. Um aðra samningsskildaga eða rjettindi húsbænda og hjúa sín í milli ætlast semjendur til að farið sje eptir hjúalögum 26. janúar 1866.

.a

Um aldur semjenda.

Sá, sem vill hjú ráða, verður að vera fullveðja maður (25 ára), eða sje hann að eins hálfmyndugur (18—25 ára), hafa þar til samþykki tilsjónarmanns¹ síns.

Hver sá, sem er fullra 16 ára að aldri, má ráða sig hjú, þó með ráði og vilja sóknarprests síns, sje hann ófermdur. Vistarráðum þeirra, sem yngri eru en 16 ára, ráða foreldrar eða aðrir forráðamenn.

b.

Um vistartímann.

Vistartíminn er, nema öðru vísi sje um samið, 1 ár, eður frá vinnuhjúaskildaga (þ. e. 14. maí) til næsta vinnuhjúaskildaga eptir, og er enginn vistarsamningur bindandi fyrir lengri tíma, en 12 mánuði í senn; en vistarráð eru gild, þótt skemur sje um samið, þó því að eins, að þau standi til næsta vinnuhjúaskildaga á eptir. Hjúum er heimilt að vista sig hjá tveim eða fleirum til helminga, þriðjunga o. sv. fr. Hinn almenni hjúaskildagi er, eins og áður er á vikið, 14. maí ár hvert. En í þeim hjeruðum, þar sem hjúaskildagi er haldinn á öðrum tíma árs, skal farið eptir venju þeirri, sem þar hefur verið, nema berlega hafi verið tekið fram, þegar vistarráðin gjörðust, að svo skuli ekki vera, og er skildaginn þá hinn *almenni*.

Hafi húsbóndinn ekki falað hjú fyrir jól, er því heimilt að vista sig til annars manns fyrir næsta hjúaskildagaár, og ráði hjúid sig engu að síður hjá öðrum manni fyrir jól,

1) hjer og annarstaðar í bók þessari er orðið „tilsjónarmaður“ haft um meðráðamann hálfmyndugs manns, af því það orð er viðhaft í lögum vorum; aptur notum vjer af sömu ástæðu orðið „lögráðamaður“ um lögverja ekkju.

þá skulu þau vistarráð ógild. Sá, sem vísitandi ræður til sín hjú annars manns, skal greiða í sekt 10—20 krónur.

c.

Um flutning hjús í vist.

Sækja skal húsbóndi vistráðið hjú sitt, nema öðru vísi sje um samið, í ákveðinn tíma, svo og farangur þess, nemi hann ekki meiru en klyfjum á einn hest; þann flutning skal húsbóndinn annast á sinn kostnað, og ekki láta það rýra umsamið kaup hjúsins. Hafi hjúið meiri farangur, en sem svari klyfjum á einn hest, er því skylt að annast flutning hans á sjálfs síns kostnað. — Vitji húsbóndi ekki hjúsins í ákveðinn tíma, skal hann fyrst um sinn koma því fyrir á öðrum stað, og kostnað þann, sem þetta hefur í för með sjer, skal hann greiða, án þess það rýri kaup hjúsins. En hjúinu skal skylt að vinna húsbónda sínum allt það gagn, sem það getur, á þeim stað, sem það þannig dvelur um stundarsakir. Vitji húsbóndi ekki hjúsins fyrir þingmáriumessu (2. júlí), er hjúið ekki lengur bundið við vistarráðin, en húsbóndi skal greiða því kaup og matarverð fyrir vistartíma þann *allan*, er um var samið, og er matarverðið fyrir karlmenn ákveðið 1 hundrað eða 120 álnir meðalverðs fyrir hverja 12 mánuði, en fyrir kvennmann 80 álnir. Og sama er, ef hjúið flytur sig sjálfst á hann, og hann ekki hefur lögmætar ástæður til að neita að veita því viðtöku í vistina, og skal hann að auk greiða því sanngjarnan ferðakostnað fram og aftur.

d.

Lögmætar ástæður fyrir húsbónda til ripta vistarráðum (þ. e. áður hjúið kemur í vistina).

Húsbóndi má neita að vitja hjús, er hann hefur ráðið

í vist til sín, eður að veita því viðtöku, er það sjálft flytur sig á hann, af þeim ástæðum, er nú skal greina:

1. Ef hjúið, eptir að það var ráðið í vistina, hefur drýgt einhvern glæp, sem að almennings álíti er svívirðilegur (svo sem er um þjófnað, svik o. fl.)
2. Ef hjúið, um það leyti sem það á að fara í vistina, hefur einhvern næman eður viðbjóðslegan sjúkdóm, eður þau veikindi eður líkamamein, að *vissa* sje fyrir því, að það verði ófært til vinnu allt fram að þingmaríumessu.
3. Ef hjúið kann ekki til þeirra verka, sem áskilið var að það skyldi kunna, þá er það var ráðið í vistina, og sem það þá þóttist kunna til, eða ef það hefur einhverja ókosti, — svo sem er drykkfellt eða ófrómt, — er það þá neitaði að hafa.
4. Ef hjúið hefur tælt húsbóndann til að ráða sig með því að sýna honum falsaða vitnisburði, svo sem um dugnað eða aðra kosti.

e.

Um það, hvenær hjú skuli í vist fara.

Hverju hjúi er skylt að fara tafarlaust í vistina, þá er húsbóndinn vitjar þess; fáir húsbóndi því, eins og áður segir, fyrst um sinn annan verustað, er því og skylt að fara þangað. Ef hjúið færir undan því án lögmætra orsaka — en lögmæt orsök til undanfærslu er, ef sá staður t. a. m. er að rjettu lagi illa þokkaður, o. fl. —, er húsbóndinn ekki lengur bundinn við vistaráðin, og skal þá hjúið greiða húsbóndanum jafn-mikið og því var heitið í kaup fyrir vistartíma þann, er um var samið — en hann getur, eins og áður var sagt, ekki lengri verið en 12 mánuðir, eða, ef ekki var samið um kaupið, þá jafn-mikið og venja er að greiða hjúi á því reki í þeirri sveit eða byggðarlagi, er húsbóndinn býr.

Geti hjúíð ekki farið í vistina, þá er húsbóndi vitjar þess, og því ekki er sjálfu um að kenna — svo sem ef það sýkist án þess það hafi sjálft bakað sjer — er húsbónda ekki skylt að vitja hjúsins aptur, heldur skal hjúíð sjálft kosta ferð sína í vistina, enda fara jafnskjótt og það getur; en dragi það ferð sína án lögmætra forfalla lengur en viku, skal það greiða húsbónda jafnmikið og það skyldi fá í kaup fyrir hinn umsamda vistartíma. Þótt húsbóndinn flytji búferlum eptir að hann hefur gjört vistarsamning við hjú, en áður en vistartíminn byrjar, frá bústað þeim, þar sem hjúíð skyldi fara í vistina, þá er hjúinu samt skylt að fara í vistina, nema húsbóndinn flytji svo langt, að það nemi meiru en þrem þingmannaleiðum (15 mílum) á landi, eða fimm vikum sjávar (5 mílum). — Þessi ákvörðun laganna getur verið misskilningi undirorpin. Ef að t. a. m. húsbóndinn flytur úr Höfnum í Gullbringusýslu og að Kollafirði á Kjálarnesi í Kjósarsýslu og flytur sjóleiðis, má segja, að hann hafi flutt sig lengra en 5 mílur sjávar — því sjóleiðin milli þessara tveggja staða er lengri en svo —, og væri þá vistráðið hjú hans ekki skylt að fara í vistina. En með því húsbóndiun er sjálfráður um, hvort hann fer sjóveg eða landveg og vegurinn á landi ekki er 15 mílur, hlýtur hjúíð að fara í vistina. En þó húsbóndinn flytji sig landveg lengri leið en 15 mílur, þá er hjúinu samt skylt að fara í vistina, ef sjóleiðin þangað ekki er meir en 5 mílur; þegar um eyjar er að ræða, getur naumast verið spurning um þessar 5 vikur sjávar, nema ef húsbóndinn flytur út í Grímsey. Einnig getur orðið spurning um, hvernig meta skuli vegalengdina þegar hann fer nokkuð á landi og nokkuð á sjó. — En með því varla mun rísa ágreiningur milli húsbónda og hjús útaf þessu, er úrlausn þessarar spurningar næsta þýðingarlítill. — Flytji húsbóndinn af landi burt, er hjúinu ekki skylt að fara í vistina; en skylt

er því að fara í aðra vist jafn-góða, er húsbóndinn útvegur því; kjósi hann ekki þann kost, skal hann greiða hjúinu kaup og matarverð fyrir vistartíma þann, er um var samið. — Það er auðvitað, að öðruvísi má um semja.

f.

Um kaup hjúa og annan viðurgjörning.

Það er komið undir samningi milli húsbónda og hjús, hvert kaup það skuli fá, en sje ekkert um það samið, skal hann gjalda hjúinu svo mikið kaup, sem venja er að gjalda hjúi á því reki í því byggðarlagi, þar sem húsbóndinn býr. Sje ekkert um samið, í hverju kaupið skal galdið, á hjúid heimting á að fá það í peningum, eða öðrum aukum, sem gjaldgengir eru í kaup eptir sveitarvenju. Þegar leggja skal peninga í hundruð, ber að virða þá eptir meðalverði verðlagsskrár.

Geti hjú sökum klæðleysis ekki gengið að allri vinnu, á húsbóndi heimting á, að það taki nægileg fót upp í kaup sitt, þótt hjúid hafi áskilið sjer það í öðrum eyri, og skal andvirði fatanna koma jafnt niður á alla aura, ef kaupið er áskilið í ýmsum ákveðnum aukum.

Veita skal húsbóndi hjúi sínu viðunanlegt og nægilegt fæði, svo og láta veita því næga þjónustu, og leggja því til venjulegan rúmfatnað, skæðaskinn, svo og annað, sem venja er til að láta hjúum í tje í því byggðarlagi auk kaups.

Kaupgjald hjúa skal greitt, þá er vistartíminn er á enda, nema öðruvísi sje um samið.

Greiði húsbóndi ekki hjúi sínu kaup sitt, getur hjúid látið taka það lögtaki hjá honum, ef hann kannast við, að krafa þess sje rjett, og svo er og um matarverð hjús — annars verða þau að leita rjettar síns hjá dómstólunum —, en hvorki má kaupið nje matarverðið vera

frá eldri tíma en ári því, er var á enda á næsta hjúaskildaga á undan.

Skyldi húsbóndi verða gjaldþrota, eða bú hans, að honum látnum, ekki nægja til skuldalúkningar, hefur hjúið forgöngurjett til kaups og matarverðs eptir því sem ákveðið er í laganna 5—14—37 og skiptalögum 12. apr. 1878, 83. gr. b. 5, þó ekki fyrir lengri tíma en eitt (síðasta) ár.

Fógeti eður hreppstjóri (þ. e. fógeti í kaupstöðum en hreppstjóri í verzlunarstöðum og sveit), er lögtak gjörir fyrir kaupi eða matarverði, er hjú á hjá húsbónda, getur ekki heimtað af *hjúinu* neina borgun fyrir lögtakið; en rjett eiga þeir á að fá hana hjá húsbóndanum eða að taka hana af eigum hans lögtaki, ef til er, þegar hjúið er búíð að fá sína kröfu að fullu greidda.

g.

Um það, hver verk hjú skuli vinna, og hvernig þau skuli hegða sjer, svo og um það, ef þau sýna óhlýðni eða mótþróa, o. fl.

Þótt hjú sje ráðið til ákveðinna starfa, svo sem vinnu- maður ráðinn sauðamaður, eða vinnukona til að vera inni við, skal því samt skylt að ganga að öllum heimilisverkum, sem eru samboðin stöðu þess, þegar þörf krefur eg ekki er öðrum á að skipa; nema húsbóndi samþykki, má hjú ekki fá annan til að gegna verkum sínum.

Hjú skulu vera húsbændum sínum auðsveip og vera háð stjórn þeirri og reglu, sem á heimilinu er sett. Stunda skulu þau gagn húsbændanna, svo sem þau geta bezt, vera, sem menn segja, dygg og húsbóndaholl, og vinna verk sín vel og vandlega. Færzt geta þau undan að vinna þau verk, sem einhver sjerstakur óvana- legur háski er samfara.

Sýni hjúið óhlýðni, móþróa, eða hafi það í frammi illyrði við húsbændur sína, eða þann, sem fyrir þeirra hönd á yfir því að segja, skal sekta hjúið um 2—40 krónur; en setji það sig upp á móti þeim eða áreiti þá í verkum, skal sektin vera 10—100 krónur. Kveði að þessu til muna, verður því hegnt eptir hegningarlögunum.

Hjú skal bæta húsbónda sínum hvert það tjón eða skemmdir, er það veldur honum, vísvitandi eður af skeytingarleysi, eður af því, að það kann eigi til þeirra verka, er það kvaðst kunna, er það rjedi sig í vistina, og eins hvert annað tjón eða skemmdir, er húsbóndi bíður sakir óhlýðni þess. Hjúi er þannig ekki skylt að bæta húsbónda það tjón, er verður, þótt það t. a. m. detti og brjóti eitthvað, er það hefur meðferðis — þó er öðru máli að gegna, ef það t. a. m. hefur neytt áfengra drykkja og orðið ölvað —, eður annar reki sig á það, og það fyrir þá sök missi eitthvað úr höndum sjer, er brotnar eða skemmist, eða yfir höfuð að tala, þegar tjónið verður fyrir einbera tilviljun, eða af orsök, er ekki verður kennt hirðuleysi eða aðgæzluleysi hjúsins.

Gjöri hjúið sig sekt í glæp, og það fyrir þá sök verður hneppt í varðhald eða tafið frá verkum sínum, skal það bæta húsbónda fyrir vinnutjón það, er hann af því bíður, og má húsbóndi halda eptir kaupi þess eða parti af kaupi þess, jafn-miklu, sem skaðabótunum nemur, allt að tiltölu við tíma þann, er hjúið fyrir þá sök er frá vinnu.

Húsaga, það er líkamlegri refsingu, má ekki beita við hjú, nema það sje yngra en 16 ára.

Sje húsaga beitt við hjú, yngra en 16 ára, fyrir áður nefndar yfirsjónir, óhlýðni, þrjózku o. sv. fr., falla burtu sektir þær, sem fyrir það eru ákveðnar.

h.

Um það, er hjú sýkist eða slasast eða deyr.

Sýkist hjú eða slasist, og ótilhlýðilegri breytni sjálfs þess verður um kennt, þá er því skylt sjálfu að bera kostnað þann, sem orsakast af lækningu þess, og að endurgjalda húsbónda fæði og aðhjúkrun, meðan það var sjúkt, og ekki á það heimting á kaupum fyrir þann tíma, sem það er frá verkum.

En sýkist hjú eða slasist sökum ótilhlýðilegrar breytni húsbónda, hvort heldur af því, að hann hefur skipað hjúinu þau verk, er hann mátti sjá að því voru um megn, eður og óvanalegan starfa þann, sem er einhverjum sjerstaklegum háska bundinn, eða af hverri annari orsök, er húsbónda verður gefin sök á, þá skal hann kosta lækning hjúsins, og greiða því skaðabætur fyrir verkatjón þess, ef nokkurt verður, eptir að það fer úr vistinni frá honum. Þar að auki skal húsbóndi sæta sektum fyrir, 4—100 krónum, nema þyngri hegning liggi við eptir hegningarlögunum.

Sýkist hjú, án þess því sjálfu eða húsbónda þess verði um kennt, skal það sjálft, ef húsbóndi fer fram á það, greiða þann kostnað, er leiðir af lækningu þess og *sjerstaklegri* aðhjúkrun — svo sem ef fæðan er breytt og dýrari en venjulegt fæði, ef vaka þarf yfir hjúinu, hafa hjá því ljós á nóttunni, eða hita herbergi það, sem það liggur í, — en húsbónda skal skylt að fæða það venjulegri fæðu án endurgjalds.

Ekki missir hjú, sem þannig sýkist, neitt í af kaupum sínu, ef það ekki liggur lengur en hálfan mánuð um vertíð eða heyannir, eða mánuð á öðrum tíma árs. Fatlist það lengur frá verkum, missir það kaup fyrir þann tíma, sem það er lengur veikt, en nú var sagt.

Ef svo er um samið milli húsbónda og hjús, að vistinni skuli lokið, ef hjúið sýkist, þá er hjúinu ekki skylt

að halda þann samning; en haldi það engu að síður samninginn, og fari úr vistinni, annaðhvort samkvæmt hinum upprunalega samningi eða af því svo hefur samizt með þeim, eptir að hjúið sýktist, þá getur hjúið sjálft að visu ekki uppá talað, en þeir, sem hjúið fyrir þá sök kann að verða til þyngsla, svo sem sveitin eða einstakir menn, geta heimtað af húsbóndanum, að hann endurgjaldi þeim þann kostnað, sem þeir hafa haft af hjúinu, að svo miklu leyti sem hann ekki nemur meiru, en hann átti að greiða því eða láta því í tje, hefði hjúið verið kyrrt í vistinni.

Ekki má húsbóndi flytja sjúkt hjú burt af heimilinu, ekki einusinni þótt vistartíminn sje á enda, nema lækni, sóknarprestur eða tveir aðrir skilríkir (áreiðanlegir og valinkunnir) menn lýsi því yfir, að þeir ekki áliti, að hjúinu sje nein hættu búin af, nje öðrum, sje sýkin sótt næm. Bregði húsbóndi útaf, skal hann sæta 4—100 króna sekt, nema meiri hegning liggi við eptir öðrum lögum, og að auki bera allan kostnað af hjúkrun og lækning hjúsins.

Þess er áður getið, að ef hjú sýkist eða slasast, og hvorki því sjálfu nje húsbónda er um að kenna, þá skuli það sjálft greiða lækningarkostnað og sjerstaka að-hjúkrun. Nú er það ekki svo efnum búið, að það geti greitt þann kostnað, og á þá húsbóndi heimting á, að sveitarsjóðurinn þar, sem hjúið er í vist, endurgjaldi honum þann kostnað, en sveitarsjóðurinn á aptur heimting á, að framfærsluhreppur hjúsins, ef annar er, endurgjaldi sjer.

Deyi hjúið, eiga erfingjar þess ekki heimting á kaupi eptir það fyrir lengri tíma, en það var búið að vinna fyrir kaupi, áður en það varð ófært til verka.

Húsbónda er skylt að annast greptrun hjús síns, ef erfingjar þess ekki gjöra það, en kostnaðinn á hann heimting á að fá endurgoldinn af eigum hjúsins, og

sjeu þær engar, eða hrökkvi ekki til, þá af sveitarsjóðnum, eins og sagt var hér rjett á undan.

i.

Lögmætar ástæður fyrir húsbónda til að reka hjú úr vist, o. fl.

Húsbóndi má þegar í stað reka hjú úr vist fyrir þær sakir, er nú skal greina:

1. Ef hjúíð leggur hönd á húsbóndann eður vandamenn hans á heimilinu, eður aðra, sem fyrir hans hönd eiga yfir því að segja, eður meiðir þá með illyrðum.
2. Ef hjúíð sýnir húsbóndanum mikla og stöðuga þrjózku, eður stöðugt hirðuleysi eða ótrúmennsku í því, sem það á að gjöra.
3. Ef hjúíð tælir börn eða vandamenn húsbónda á heimilinu til illverka eður ósiðsemi (t. a. m. til að við hafa ósiðsamlegt orðbragð, til lauslætis o. sv. fr.), eður ef börnum á heimilinu er bersýnileg hætta búin af illri meðferð hjúsins á þeim eða skeytingarleysi.
4. Ef hjúíð af varmennsku (af ásettu ráði) skemmir eigur húsbóndans, eður misþýrmir skepnum þeim, er húsbóndinn á eða hefur undir hendi.
5. Ef hjúíð sýnir af sjer mjög mikið eður ítrekað skeytingarleysi með ljós, eld eður annan voða, er tjón getur hlotizt af á heimilinu.
6. Ef hjúíð aptur og aptur er svo drukkið, þótt húsbóndi hafi áminnt það um að láta af drykkjuskap, að það getur ekki gengið til allra verka.
7. Ef hjúíð með illlyndi eður rógi raskar friði og reglu á heimilinu, og lætur ekki af, þótt húsbóndi þess hafi aptur og aptur áminnt það um að láta af slíku framferði.

8. Ef hjúið drýgir einhvern þann glæp (svo sem þjófn-
að, svik o. fl.), sem að almennings álitu er svi-
virðilegur.
6. Ef hjúið hefur einhvern næman eða viðbjóðslegan
sjúkdóm, þá er það á að fara í vistina, eður fær
slíka veikni í vistinni sökum ósiðsamlegs líferniss.
10. Ef hjúið hefur tælt húsbóndann til að ráða sig með
fölsuðum vitnisburðum (um góða hegðun o. sv. fr.).
11. Ef hjúið eigi kann til þeirra verka, er áskilið var
að það skyldi kunna og það sjálft þóttist kunna,
þegar það rjeðst í vistina, eður það hefur nokkra
þá ókosti, er það þá kvaðst vera laust við (svo sem
drykkfeldni, lauslæti o. fl.).

Þá er húsbóndi rekur hjú úr vistinni fyrir ein-
hverjar þær sakir, er nú voru greindar, eður það fer
úr vistinni, án þess lögmætar orsakir sjeu til, þá skal
það greiða húsbónda jafn-mikið og það skyldi fá í kaup
um allan vistartímann, þó þannig, að þar frá gangi það
af kaupinu, sem það þegar hefur unnið fyrir. Þar að
auki skal hjúið sæta hegningu eða skaðabótum, er það
að öðru leyti kann að hafa til unnið.

k.

Lögmætar ástæður fyrir hjú til að fara úr vist.

Hjú má fara úr vist af ástæðum þeim, er nú skal
greina:

1. Ef húsbóndi misþyrmir hjúinu.
2. Ef húsbóndi leitast við að tæla hjúið til illverka eða
lauslætis, eður ef aðrir heimilismenn gjöra sig bera
að slíku, og húsbóndi ekki veitir hjúinu tilhlýðilega
verndun, þótt það beri sig upp undan því við hann.
3. Ef húsbóndi að staðaldri veitir hjúinu illa og ónóga
fæðu.
4. Ef húsbóndi meiðir freklega (stórkostlega) mannorð

- hjússins, eður ber því á brýn glæpi, sem það er saklaust af.
5. Ef húsbóndinn ekki greiðir hjúi sínu kaup í ákveðinn tíma.
 6. Ef lífi eður heilsu hjússins er hættu búin af veru þess á heimilinu.
 7. Ef húsbóndi flytur af landi burt.

Nú fer hjú úr vist af einhverri af nýnefndum ástæðum, eða húsbóndi rekur það úr vist án lögmætra orsaka, þá á það heimting á kaupi fyrir allan þann vistartíma, sem um var samið, og matarverði, 10 álnum, ef það er karlmaður, en 6 $\frac{2}{3}$ áln., ef það er kvennmaður, fyrir hvern mánuð þritugnættan, sem eptir er af hinum umsamda vistartíma. Þar að auki skal húsbóndi sæta hegningu eða greiða skaðabætur, ef hann hefur til unnið.

L.

**Um það, er húsbóndi án lögmætra orsaka riptar
vistarráðum, eður heldur hjúi í vist lengur
en um samið, o. fl.**

Ef húsbóndi riptar vistarráðum án lögmætra orsaka, skal hann gjalda hjúinu kaup og matarverð fyrir vistartíma þann, sem um var samið. Matarverð karlmanns er, eins og áður sagt, eitt hundrað á landsvísu (eptir meðalverði) um 12 mánuði, en kvennmanns 80 álnir.

En rípti hjú vistarráðum án lögmætra orsaka, þá skal það greiða húsbónda jafn-mikið, og hann átti því í kaup að gjalda fyrir vistartíma þann, sem um var samið.

Haldi húsbóndi hjúi, sem ráðið er í vist til annars manns, kyrru í vist hjá sjer eptir hjúaskildaga, skal hann, nema atferli hans sje svo vaxið, að það eigi undir hegningarlögin, sekur um 4—50 krónur, svo og

gjalda hjúinu og húsbónda þeim, er það var vistráðið hjá, skaðabætur fyrir tjón það, er af því hlýzt, og það eins, þó hann sje sekur eptir hegningarlögunum. Varni hann hjúinu að komast í *tækan tíma* í aðra vist, er það hefur ráðið sig í, og hjúið fyrir þá sök missir af vistinni, þá skal hann greiða hjúinu jafn-mikið kaup, og það átti að fá í þeirri vist, er það var ráðið í, og þar að auki matarverð fyrir allan þann tíma, er um var samið.

Húsbóndi má ekki, nema hjúið samþykki, afsala öðrum vistarrád yfir því.

Deyi húsbóndinn, skal vistarráðunum áfram haldið með ekkju hans eður búi, ef það stendur; en sje búi brugðið, skal búi skylt að útvega hjúi aðra vist jafngóða um þann tíma, sem eptir er vistarráðanna, hjúinu að kostnaðarlausu, ella gjalda því kaup og matarverð fyrir þann tíma, sem eptir er vistarráðanna.

m.

Um það, hvernig húsbóndi eða hjú skuli leita rjettar síns, sje honum traðkað, eða hann brotinn, eptir því sem áður er sagt.

Rísi ágreiningur milli húsbónda og hjús út af vistarsamningsrofi eða milli hlutaðeiganda út af því, að traðkað hefur verið eða brotið gegn einhverri ákvörðun hjúalaganna, eða um rjettindi eða skyldur samkvæmt þeim, ber hlutaðeigendum að leita til bæjarfógeta í kaupstöðum eða til sýslumanns annarstaðar og kæra mál sitt annaðhvort brjeflega eða munnlega og biðja hann að taka það fyrir. Gefur hann þá út fyrirkall eða stefnu, er málspartar skulu mæta fyrir lögregludómi. Þegar málið kemur í dóm, reynir hann að koma á sætt milli málsparta, en takist það ekki, leggur hann dóm á málið. Með málið skal fara sem lögreglumál

einstakra manna. Þó skal höfða opinbert mál gegn húsbónda, hafi hann brotið gegn þeirri ákvörðun hjúlaganna, er bannar honum að flytja sjúkt hjú, nema lækni, sóknarprestur, eður tveir aðrir skilríkir menn hafi lýst því yfir, að hvorki hjúinu nje öðrum sje af því hætta búin.

Sýnishorn.

a.

Vistarsamningur.

Við undirskrifaðir gjörum hjer með svofelldan vistarsamning.

Jeg Þórarinn Björnsson, nú til heimilis á Lágafelli í Mosfellssveit, lofa hjermeð að fara að vori komanda á vinnuhjú skildaga í vist til bóndans Einars Ásmundssonar á Gesthúsum á Seltjarnarnesi. Jeg kann til allrar sveitarvinnu og er vanur sjómaður, þar sem jeg hefi róið suður í Garði síðustu 5 vetrarvertiðir.

Jeg Einar Ásmundsson bóndi á Gesthúsum lofa að greiða Þóarni Björnssyni, frá því hann að vori kemur til mín, umsamið kaup 80 krónur á ári og einn utanhafnar slitfatnað.

Gesthúsum 20. janúarmán. 1885.

Þórarinn Björnsson. Einar Ásmundsson.

Vitundarvottar:

Jón Einarsson.

Guðmundur Gíslason.

b.

Samningur um vist að hálfu.

Við, sem ritum nöfn okkar hjer undir, gjörum hjer með svofelldan vistarsamning.

Jeg Guðríður Halldórsdóttir, nú vinnukona á Bæ í Sandvíkurhreppi, lofa hjermeð að fara á næsta vinnu-

hjúaskildaga í vist til sjálfseignarbónda Þórhalls Ásgrímssonar á Flögu í sama hreppi að hálfu; að hálfu er jeg vistráðin hjer í Bæ; skal jeg vera fyrstu viku vistartímans á Flögu, en aðra vikuna í Bæ og svo sína vikuna á hvorum stað. Með því jeg er vön að vera með börn, lofa jeg sjerstaklega að gæta barna Þórhalls bónda, og að öðru leyti að ganga til allra verka, þegar ekki er öðrum á að skipa, eins og segir í hjúalögunum.

Áskil jeg mjer að fá í kaup 20 krónur, sem að hálfu má greiða mjer í fatnaði, en að hálfu skal mjer greitt það í peningum.

Jeg Þórhallur Ásgrímsson, sem ræð Guðríði Halldórsdóttur til mín að hálfu að vori komandi, lofa að greiða henni upp frá því að hún kemur í vist til mín 20 krónur í kaup á ári, er skal greitt henni að hálfu í peningum, en að hálfu í fatnaði með því verði, sem tíðkast hjer í sveit. Með því Guðríður er sjerstaklega ráðin til þess að gæta barna minna, skal hún laus við utanbæjarstörf, svo sem fjárgæzlu, en innanbæjarstörf öll skal hún gjöra þegar á þarf að halda.

Gjört í Bæ 17. janúarmán. 1885.

Guðríður Halldórsdóttir. Þórhallur Ásgrímsson.

Vitundarvottar:

Jón Jónsson.

Sigurður Halldórsson.

9. gr.

Um samninga milli húsbænda og annars þjónustufólks.

Í lögum vorum eru engar reglur settar fyrir því, hvernig slíkir samningar skuli vera, eða ákvæði um rjettindi og skyldur semjenda samkvæmt þeim, heldur fer um þetta eptir því sem venja er til. Auðvitað er, að hin almennu ákvæði laganna um myndugleika o. fl.,

eiga einnig við um þessa samninga, eins og líka að einstök ákvæði hjúlaganna geta átt við í ýmsum greinum, þegar líkt á stendur.

Hinir helztu og tíðustu þessara samninga eru samningar milli kaupmanna og verzlunarstjóra þeirra og verzlunarþjóna, milli verzlunarstjóra og annara verzlunarþjóna, milli húsbænda og kennenda barna þeirra og fleiri.

Samningar milli kaupmanna og verzlunarþjóna þeirra eru ávallt gjörðir um óákveðinn tíma, þannig að slíta má samningnum fyrir uppsögn af hálfu annarshvors semjenda. Uppsagnarfrestur á samningum milli kaupmanna og verzlunarstjóra mun venjulega 1 ár, en 6 mánuðir að því til annara verzlunarþjóna kemur. Optast mun í þeim samningum tekið fram, að ef þjónninn verður sekur um vanskil eða pretti, þá megi vísa honum úr þjónustunni fyrirvaralaust, þó ber enga nauðsyn til þessa, því það er sjálfsagt, að húsbóndanum er heimilt að slíta samningnum, þegar slíkar sakir eru til. Samningar milli húsbænda og kennenda munu venjulega gjörðir um 1 ár í senn, en auðvitað er, að semjendum er frjálst að haga samningnum í þessu tilliti, eins og þeir vilja. Samningar milli kaupmanna og verzlunarstjóra þeirra munu ávallt skriflegir, og svo er og um samninga milli kaupmanna og annara verzlunarþjóna, þegar verzlunarþjónarnir eru útlendir; aðrir þjónustusamningar eru venjulega munnlegir. En það er í alla staði bezt, að þeir sjeu skriflegir. Með því semjendum, þar sem engar lögákveðnar reglur eru um, hvernig slíkir samningar skuli vera, mun veita hægt, að semja þá, álitum vjer nægja að setja hjer sýnishorn af samningi milli kaupmanns og verzlunarstjóra hans.

Sýnishorn.

Samningur milli kaupmanns og verzlunarstjóra.

Við undirskrifaðir, jeg Hallgrímur kaupmaður Guðmundsson í Reykjavík, og jeg Þorsteinn Magnússon gjörum svofelldan samning okkar í milli, um að jeg, Þorsteinn Magnússon, takist á hendur að veita verzlun Hallgríms kaupmanns Guðmundssonar forstöðu:

1. gr.

Jeg Hallgrímur kaupmaður Guðmundsson ræð herra Þorstein Magnússon til mín sem verzlunarstjóra við verzlun þá, sem jeg rek í Reykjavík, með þeim skilmálum, sem hjer á eptir fara.

2. gr.

Þorsteinn verzlunarstjóri Magnússon skal taka við forstöðu verzlunarinnar 1. dag. októbermán. næstkom. Skal þá samín skrá, er tekur yfir allt, er hann við tekur, svo sem hús og áhöld, bækur og skjöl, vörur útlendar og innlendar, svo og skuldir.

3. gr.

Skylt er honum að reka verzlunina þannig, að hún verði eiganda sem arðsömust, og honum er heimilt að ráðstafa öllu, er að verzluninni lýtur, eins og hann sjálfur ætti hana; þó má hann ekki selja hús eða áhöld verzlunarinnar; heldur ekki má hann veðsetja þau, nema brýna nauðsyn til beri í þarfir verzlunarinnar. Hann skal, að því rekstur verzlunarinnar og verðlag við hana snertir, haga sjer eptir atvikum þannig, að hann ekki er bundinn við það verðlag, sem sett er á vöruskrár þær, er hann fær frá mjer sem húsbónda sínum, nema því að eins, að honum sje sjerstaklega boðið að selja vörurnar eða einhverja vöru með ákveðnu

verði, og að því íslenzkar vörur snertir, er honum heimilt að gefa það verð fyrir þær, sem almennt er á þeim við aðrar verðlanir í Reykjavík. Hann skal gæta þess, að ávallt sje ritað í bækurnar verðlag á hverri vöru, sem seld er eða keypt.

4. gr.

Við verzlunina skal hann ávallt nota og rita í þær bækur, sem nú skal greina.

a. Aðalbók (höfuðbók), sem skal gegnumdregin og löggilt af bæjarfógeta.

Í bók þessa skal rita hvern þann mann, er að staðaldri hefur viðskipti við verzlunina, rita í hana það sem hann tekur út og það sem hann leggur inn, og hvenær hann gjörir það. Gjöra skal upp viðskiptareikning hvers eins viðskiptamanns í lok septembermánaðar ár hvert.

b. Kassabók, er í skal rita sjerhverja peningagreiðslu til verzlunarinnar eða frá henni, jafnskjótt og hún fer fram.

c. Dagbók (Journal), er einnig skal vera löggilt, og skal í hana daglega rita alla smáreikninga, og alla samninga, sem gjörðir eru við landsmenn, verðhækk-anir og verðlækkanir og ástæðu fyrir þeim, svo og öll útgjöld við verzlunina, að undanskildum vinnu-launum.

d. Afhendingarbók, er utanbúðarmaðurinn daglega skal rita í þær vörur, er hann afhendir, svo sem timbur, korn, salt, tjöru, kol o. fl., svo og hverjum afhent er.

e. Vörubók, er ritaðar sjeu í allar íslenzkar vörur jafnskjótt og þær eru lagðar inn.

f. Vinnubók, og skal í hana rita nöfn og heimili þeirra daglaunamanna, er vinna í þarfir verzlunarinnar, og kaup þeirra, svo og að hverju unnið sje.

Gæta skal þess, að engar af bókum þessum glatist, svo að þær ávallt sjeu til taks, ef húsbóndinn heimtar þær til endurskoðunar eða annars.

5. gr.

Verzlunarstjóranum er skylt að varast að lána öðrum en þeim, sem fullveðja eru, og að því frekast er unnt, skal hann koma ár sinni svo fyrir borð, að allar skuldir sjeu greiddar fyrir septermánaðarlok ár hvert.

Hann skal við hafa hina mestu sparsemi, að því útgjöld verzlunarinnar snertir.

6. gr.

Verzlunarstjóranum er heimilt að ráða bókara og aðra verzlunarþjóna, er verzlunin ekki má án vera, með þeim launakjörum, sem algeng eru í Reykjavík.

7. gr.

Verzlunarstjórinn og verzlunarþjónarnir mega alls ekki reka neina verzlun sjer í hag, og ekki má senda neinar vörur með skipum verzlunarinnar aðrar en þær, sem eru eign verzlunarinnar og sem eru ritaðar á farm-skrárnar; sje útaf brugðið, er húsbóndanum heimilt að taka vörurnar og fara með þær sem sína eign.

8. gr.

Skylt er verzlunarstjóranum, svo opt sem unnt er, að skrifa húsbónda sínum, þegar hann er í útlöndum, um allt sem að rekstur verzlunarinnar lýtur, um aflabrogð landsmanna o. fl., eins og honum líka ber í tæka tíð að panta hjá húsbóndanum þær vörur, sem gengnar kunna að vera upp í verzluninni.

9. gr.

Verzlunarstjóranum ber að annast um, að hinar ís-

lenzku vörur sjeu vandaðar og vel um þær búið, þegar þær eru sendar út, því að öðrum kosti verður hann að bera ábyrgð af. Einnig ber honum að annast um, að vel fari um og vel sje farið með hinar útlendu vörur, er verzlunin á, eins og honum einnig ber að sjá um, að húsum og áhöldum sje ávallt vel við haldið. En aðalviðgjörðir á húsum mega að eins framfara með leyfi húsbónda, nema bráða nauðsyn beri til.

10. gr.

Reikningsskil ráðsmennsku sinnar skal verzlunarstjóri gjöra einu sinni á ári hverju í lok septembermánaðar, og skal þeim reikningi fylgja skrá yfir allar vörur verzlunarinnar, útlendar og innlendar, skrá yfir allar skuldir, er verzlunin á hjá öðrum og sem aðrir eiga hjá henni. Skal honum einnig fylgja skýrsla um, hvort og hverjar breytingar hafi verið gjörðar á húsum eða áhöldum verzlunarinnar.

Skyldi það fyrir koma, að reikningsskilin reyndust röng, og það væri af ásetningi gjört, eða sjóðþurrður hjá verzlunarstjóra, er húsbóndanum heimilt að reka hann frá fyrirvara- og endurgjaldslaust.

Reikningsskilin skulu send húsbónda, sem býr í Kaupmannahöfn, með póstgufuskipti því, er fer til Kaupmannahafnar í októbermánuði. Athugasemdir þær, sem kunna að verða gjörðar við reikningsskilin, skulu sendar verzlunarstjóra fyrir aprílmánaðarlok, næst eptir að þau voru samin, til andsvara, en sje ekkert að þeim fundið, skal honum send kvittun á sama tíma. Semji og sendi verzlunarstjóri eigi reikningsskil sín á ákveðnum tíma, er hann rækur úr þjónustunni fyrirvaralaust, nema gildir ástæður sjeu til, að hann ekki sendi þau.

11. gr.

Verzlunarstjórinn hefur að launum 2000 kr. árlega

og 6% af hreinum ágóða af verzluninni; svo hefur hann og leigulaust húsnæði í íveruhúsi því, er verzluninni fylgir. Til endurgjalds á þeim kostnaði, er hann kann að hafa af því að sýna viðskiptamönnum verzlunarinnar gestrisni eða greiða, svo og fyrir það, ef vínföng eða einhver lögur lekur niður, af því að ílátin eigi voru vel held, ber honum 600 krónur á ári.

12. gr.

Vilji verzlunarstjórinn segja upp þjónustu sinni, er honum skylt að gjöra það með 1 árs fyrirvara, þannig að hann fari frá, eptir að hann er búinn að semja ársreikning sinn, eða 1. október. — Vilji húsbóndinn segja honum upp, skal hann gjöra það með missiris-fyrirvara.

13. gr.

Nú deyr verzlunarstjórinn og skal þá hinn elzti innanbúðar-verzlunarþjónn þegar í stað gjöra upp allar verzlunarbækurnar og semja skrá yfir allar vörur, eignir og skuldir verzlunarinnar, hús og áhöld, í viðurvist 2 góðra verzlunarfróðra manna, og skal einn maður, sem til þess er kvaddur af ættingjum eða vandamönnum hins látna eða hlutaðeigandi skiptaráðanda, einnig vera við staddur. Að því búnu skal verzluninni haldið áfram, og veitir elzti verzlunarþjónninn henni forstöðu, þangað til húsbóndinn gjörir aðra ráðstöfun í því efni.

Af samningi þessum eru gjörð 2 samrit; heldur húsbóndinn öðru, en verzlunarstjórinn hinu.

Gjört í Reykjavík 12. ágúst 1885.

Hallgrímur Guðmundsson. Þorsteinn Magnússon.

Vitundarvottar:

Gísli Hákonarson.

Árni Oddsson.

10. gr.

Um námssamninga.

Það er almennt, að iðnaðarmenn taka unglingspíla til kennslu, og eru þeir samningar, sem um þetta eru gjörðir, nefndir námssamningar. Það er að vísu ekki tíðkanlegt, að um það sjeu gjörðir skriflegir samningar, en það ættu menn ávallt að gjöra, og það því fremur, sem engin ákvæði um slíka samninga eru í lögum vorum, önnur en hin almennu ákvæði, er eiga við um alla samninga, svo sem um myndugleika semjenda o. fl. Verða menn því, að því unnt er og á við eðli þessara samninga, að fara eptir hjúalögunum og að öðru leyti eptir því, sem venja er til.

Iðnaðarnámspíltar eru all-optast, þá er þeir byrja námið, ómyndugir, og verður því að gæta þess, að samið sje við rjetta forráðamenn þeirra. Um þetta vísast til þess, sem áður er sagt um myndugleika semjenda.

Samningar þeir, sem iðnaðarmenn gjöra við námspíla sína, eru venjulega þannig, að námstíminn skuli vera 4 ár, að húsbóndinn (iðnaðarmaðurinn) skuli veita námspiltinum húsnæði og fæði ókeypis, en að námspilturinn verði sjálfur að leggja sjer til föt, skæðaskinn og þjónustu. Þegar námstíminn þannig er 4 ár, gefur námspilturinn ekkert með sjer.

En þegar námstíminn að eins er 3 ár, sem all-opt er, gefur námspilturinn með sjer, venjulega 100 kr. fyrir allan námstímann, en að öðru leyti eru skilmálarnir hinir sömu, og þegar námstíminn er 4 ár.

Beita má húsaga við námspíla, þar til þeir eru 16 ára. Þótt álíta megi, að húsbóndanum sje skylt að greiða legukostnað námspiltsins, ef hann sýkist, er þó bezt, að taka það berlega fram í samningnum, að svo skuli vera, og skyldu semjendur hafa komið sjer sam-

an um, að samningnum skuli slitið, ef námspilturinn veikist, þá getur húsbóndinn samt ekki komið hjá að greiða legukostnað hans, ef hann annars lenti á fátækra sjóði.

Nú sýkist námspiltur eða slasar sig þannig, að telja má víst, að hann um aldur og æfi, eða langan tíma, ekki geti gengið að vinnu, og er þá húsbóndanum heimilt að segja upp samningnum með hæfilegum fyrirvara.

Sje ekki öðruvísi um samið, er samningnum slitið, ef húsbóndinn deyr eða hættir iðn sinni, og getur hvorugur semjenda heimtað skaðabætur fyrir.

Sjálfsgagt er, að semjendur geta komið sjer saman um að slíta samningnum, og þar að auki getur húsbóndinn sagt upp samningnum, ef námspilturinn t. a. m. sýkist eða slasar sig til langframa eða stórkostlega, ef hann fremur einhvern glæp o. fl., og eins getur námspilturinn sagt honum upp, ef húsbóndinn t. a. m. veitir honum illa eða ónóga fæðu, misþýrmir honum o. a. þvl.

Sýnishorn

af

námssamningi.

Jeg trjesmiður Árni Magnússon í Reykjavík gjöri hjer með þann samning við Hafliða bónda Gunnarsson á Nýlendu í Grafningi, að jeg tek að mjer að kenna syni hans Þorsteini, sem er fullra 15 ára, iðn mína, trjesmiði, með þeim skildögum, er hjer á eptir fara:

1. Þorsteinn Hafliðason, sem nú er hjer staddur, skal byrja nám sitt þegar í dag, og hafa lokið því að 4 árum liðnum, og skal hann þá fá sveinsbrjef, þegar hann hefur gjört einhvern smiðisgrip, er þykir hæfur.

2. Í þessi 4 ár skal hann vinna mjer með alúd og kostgæfni, en jeg veiti honum fæði og húsnæði ókeypis, eins og mjer einnig ber að annast um lækning á honum á minn kostnað, ef hann sýkist; þó er mjer heimilt að segja upp samningi þessum, ef hann slasar sig svo stórkostlega eða sýkist svo til langframa, að hann að lækniis álitu ekki geti gengið til verka framar eða um langan tíma.

Sjálfur verður hann að leggja sjer til fót og skæði, svo og þjónustu; en kjósi hann það heldur, er mjer skylt að láta honum það í tje, gegn því að hann greiði mjer 70 krónur á ári fyrir.

3. Ekki skal námspiltinum skylt að vinna önnur verk, en þau er lúta að iðn þeirri, sem hann er að nema.

Jeg Hafðið Gunnarsson kannast við að hafa komið syni mínum Þorsteini fyrir til náms hjá trjesmið Árna Magnússyni í Reykjavík, og undirgengst alla þá skilmála; sem að framan eru settir.

Þennan samning höfum við gjört að piltinum Þorsteini viðstöddum, og með hans vilja.

Reykjavík 2. janúar 1885.

Árni Magnússon. Hafðið Gunnarsson.

Þorsteinn Hafðiðason.

11. gr.

Um verksamninga.

Menn geta látið öðrum í tje vinnu sína fyrir borgun á ýmsan hátt: gengið í vist sem hjú eða í annars konar fasta þjónustu, ráðið sig í kaupavinnu, í skiprúm eða í daglaunavinnu, og eru samningar, sem að því lúta, nefndir í einu lagi vinnusamningar; en menn geta einnig tekizt á hendur að inna af hendi eitthvert tiltekið verk fyrir borgun, og má nefna samninga um

það: verksamninga. Greinarmunurinn á vinnusamningum og verksamningum er einkum í því fölginn, að vinnusamningur lýtur að vinnunni sjálfri, en verksamningur að árangri vinnunnar, eða því sem vinnan fram leiðir. Af þessum greinarmun leiðir aptur, að sá, sem tekst á hendur einhverja vinnu, verður venjulega að inna hana sjálfur af hendi, en sá, sem tekst eitthvert verk á hendur, er jafnaðarlega ekki skyldur að framkvæma verkið sjálfur, en má nota til þess aðstoð annara, ef hann að eins sjer fyrir því, að verkið verði vel af hendi leyst og eins og um var samið. Verk þau, er menn semja um á þennan hátt, geta verið margs konar; þau geta verið smá verk, t. a. m. að sauma eða þrjána fat, vefa voð, ríða net, smíða söðul, járna hest og því um líkt, og þau geta verið stór verk, t. a. m. að byggja hús, smíða hafskip, leggja veg, gjöra brú og fl. Þegar verkið er lítið og einfalt, er venjulega samið um það munnlega, en þegar verkið er mikið og margbrotið, er áriðandi, að gjörður sje þrjeflegur samningur. Það er samkvæmast eðli verksamnings, að sá, sem tekur verk að sjer (verksalinn), að eins leggi fram vinnukrapta þá, sem þarf til að framkvæma verkið, en að verkkaupandinn leggi til allt efni og annað, sem með þarf; en opt er svo um samið, að verksalinn einnig skuli leggja til efni annaðhvort að nokkru eða öllu leyti, og borgunin fyrir verkið og efnið ákveðin í einu lagi. Þegar svo er, að verksalinn leggur til bæði vinnu og efni, t. a. m. þegar jeg sem við söðlasmið um að smíða mjer hnakk og leggja sjálfur til efnið, þá er sá samningur í raun rjettri kaupsamningur um ótilorðinn hlut, þó hann sje nefndur verksamningur.

Til þess að verksamningur sje skuldbindandi fyrir báða umsemjendur, verða þeir að vera fullmyndugir; verkkaupandinn sjálfsagt, því hann skuldbindur sig til

að greiða borgun, og verksalinn venjulega líka, því hann semur ekki um vinnu sjálfs sín eingöngu.

Samningar um verk, sem mikið kveður að, ættu, eins og áður segir, ávallt að vera brjeflegir, og er áriðandi, að tekin sjeu fram í samningnum öll þau atriði, sem ágreiningur annars gæti risið um. Þegar samið er um húsgjörð, er tryggilegast, að gjörður sje nákvæmur uppdráttur af húsinu, er sýni alla tilhögun þess utan og innan, og má þá skirskota í samningnum til uppdráttarins. Í verksamningnum verður að taka ýtarlega fram, í hverju verkið skuli vera fólgið, og ef það er margbrotið, hvort verksalinn eigi að framkvæma það að öllu leyti eða einungis einstaka grein þess, hvort hann eigi að leggja til efni eða ekki og hvort heldur að öllu eða nokkru leyti, hvort hann eigi að annast alla aðflutninga á efni því, er hann leggur til, og hvort hann eigi að leggja til áhöld. Þá ber og að ákveða, hvenær verkinu eða, sje það margbrotið, einstökum greinum þess skuli lokið, hvernig eigi að skila því, t. a. m. með úttekt eða skoðunargjörð, og í sambandi við það er rjett að taka fram, hverju það skuli varða verksalann, ef hann lýkur ekki verkinu á tilteknum tíma, eða það er ekki eins úr garði gjört, eins og. um var samið. Á hinn bóginn ber að kveða skýrt á um borgunina fyrir verkið, hversu mikil hún skuli vera og hvernig og hvenær skuli greiða hana. Ef ekki er tiltekið í samningnum, hvenær greiða skuli borgunina, á verksalinn ekki heimting á henni fyr en hann er búinn að fullnægja samningnum að sínu leyti, þ. e. fyr en verkinu er lokið; en opt er ákveðið í verksamningum, einkum þegar verkið er mikils virði, að borgunin skuli greidd smátt og smátt, eptir því sem verkinu miðar áfram. Eigi ekki að greiða borgunina, fyr en verkinu er lokið, er vissara fyrir verksalann að áskilja sjer tryggingu fyrir skilvísri greiðslu hennar.

Verksalinn hefur alla ábyrgð á verkinu, þangað til hann hefur skilað því af sjer, og ef það skemmist eða ferst fyrri, er það hans tjón; ef verkið t. a. m. er húsgjörð, og húsið ferst í eldsvoða, meðan það er í smíðum, eða það er vega- og brúargjörð, og vegurinn eða brúin eyðist af vatnsflóði, áður en verkinu er lokið, þá hefur verksalinn ekkert tilkall til endurgjalds frá verkkaupanda, hvorki fyrir vinnu nje efni. En bæði má breyta til frá þessari reglu í verksamningnum, enda er það álitid, að þegar borgunin er greidd smátt og smátt, eptir því sem verkinu miðar áfram, þá skuli verksalinn halda borgun þeirri, sem hann er búinn að fá, áður en það ferst, sem unnið er. Sje verkið húsgjörð í Reykjavík, er rjett, að til tekið sje í samningnum, að verkkaupandinn skuli láta virða húsið til brunabóta, undir eins og það er komið svo langt, að það fæst tryggt fyrir eldsvoða. Deyi verksalinn eða verði gjaldþrota, áður en verkinu er skilað af hendi, hverfa skuldbindingar hans eptir samningum til erfingja hans eða bús, og hið sama er um verkkaupandann.

Sýnishorn.

a.

Samningur nm steinsmíði í húsi.

Við undirskrifaðir, Bjarni bóksölumaður Hákonarson og Sverrir múrsmiður Gíslason, höfum gjört með okkur svo látandi samning.

1.

Jeg Sverrir múrsmiður Gíslason skuldbind mig til að gjöra alla stein-, múr- og kalkvinnu að húsi því, sem Bjarni bóksölumaður Hákonarson ætlar að láta byggja

í Ingólfsstræti hjer í bænum, og á hús það að vera úr múruðum bindingi, tvíloptað og kjallari undir öllu húsinu.

2.

Grundvöllinn undir húsið, sem á að vera 26 álnir og 4 þuml. á lengd, 16 ál. 4 þuml. á breidd, 4. ál. á hæð og álnar þykkur, skuldbind jeg mig til að hafa tilbúinn 15. maí 1886, þannig að byrja megí að reisa húsið á honum þann dag. En skyldu frost hamla því, að múrað verði með kalki, fram yfir 15. apríl s. á., þá áskil jeg mjer eins marga daga fram yfir 15. maí til að fullgjöra grundvöllinn, eins og jeg sökum frosta missi af dögum eptir 15. apríl. Að öðru leyti skuldbind jeg mig til að hlaða grundvöllinn þannig, að hann verði að öllu leyti í fullgildu ástandi, og samkvæmur uppdrætti þeim eptir Ólaf húsasmið Hafliðason, sem mjer hefur sýndur verið, en til þess heyrir, að hafa alla hleðslusteina í grundvöllinum höggna eða klofna sljetta og hleðsluna ofanjarðar í jafnþykkum reglulegum lögum, með sementi í öllum samskeytum, eins og sýnt er á uppdrættinum. Aptur á móti áskil jeg, að mjer sje lagt til á húslóðinni hleðslugrjót, sement, kalk og sandur í það eptir þörfum, svo að aldrei standi á því, en öll áhöld legg jeg mjer til sjálfur; sömuleiðis annast jeg um vatn í kalkið. Það er í mínu starfi að grafa fyrir öllum kjallaranum, taka upp allt grjót, sem þar verður fyrir, og færa burt alla mold á þá staði á lóðinni, sem mjer verður á vísað. Sömuleiðis er í mínu starfi að kljúfa, eins og með þarf, allt það grjót, sem kemur upp úr hússtæðinu, og allt grjót, er notað verður úr gördunum, sem lóðinni fylgja, eða sem á lóðinni fæst; en aptur áskil jeg, að grjót það, sem flutt verður að, sje ekki stærra en svo, að það verði notað í hleðslu.

3.

Allt annað múrverk í húsinu, svo sem að hlaða milli-veggi í kjallaranum, að múra úr múrsteini upp í bindinginn í útveggjum og milliveggjum, að hlaða 3 reykháfa, að sljetta bindinginn utan og innan, að leggja kalkhúð á lopt og veggi, og annað þess konar, skuldbind jeg mig til að gjöra, eins og áskilið verður, og að hafa hvert einstakt verk svo snemma búið, að aldrei þurfi fyrir þá sök að standa á annari vinnu við húsið, nje hún að tefjast; enda áskil jeg, að mjer, sje lagt til grjót, tígulsteinn, kalk, sandur, reyr, vír og saumur, eptir sem jeg þarf til verksins, svo að aldrei standi á því. Við þessa vinnu legg jeg mjer einnig til öll áhöld og útvega vatn það, er þarf í kalkið. Verkpalla set jeg og sjálfur upp, en áskil, að mjer sje lagt til efni í þá.

4.

Skyldi jeg ekki hafa lokið við grundvöllinn undir húsinu á þeim tíma, sem tiltekinn er í 2. gr., en grind hússins þá vera telgd og til búin til reisingar, skuldbind jeg mig til að greiða 20 kr. sekt til Bjarna bók-sölumanns Hákonarsonar fyrir hvern þann dag, sem reising hússins tefst fyrir þá sök, að grundvöllurinn ekki er tilbúinn. Sömu dagsektir skuldbind jeg mig til að greiða fyrir hverja þá töf á hússmiðinu, sem kynni að orsakast af því, að jeg ekki leysi af hendi á rjettum tíma eitthvert það verk, sem jeg hef tekið að mjer eptir 3. gr. Sektirnar má taka af verkkaupi mínu.

5.

Ólafur timbursmiður Hafliðason hefur eptirlit með allri þeirri vinnu, sem að framan er talin, og sjái hann einhverja galla á henni frá minni hendi, er jeg Sverrir Gíslason skyldur til að bæta úr þeim, eptir því sem

hann segir til, án þess jeg eigi tilkall til nokkurs sjer-staks endurgjalds fyrir það.

6.

Jeg Bjarni bóksölumaður Hákonarson skuldbind mig til að leggja til hleðslugrjót, tígulstein, sement, kalk, sand, reyr og vír og saum í hann, sem og efni í verk-palla, eins og að ofan er áskilið, og til að greiða borg-un fyrir verkið, eins og hér segir:

- a. Fyrir grundvöllinn og allt það verk, sem talið er í 2. grein samnings þessa, 850 kr. — átta hundruð og fimmtíu krónur.
- b. Fyrir milliveggi í kjallaranum úr óhöggnu holtagrjóti, 8 þml. þykka, 75 aura fyrir hverja ☐ alin.
- c. Fyrir að múra í binding úr múrsteini, 18 aura fyrir hverja ☐ alin.
- d. Fyrir að draga kalkhúð á binding, 16 aura fyrir hverja ☐ alin.
- e. Fyrir að draga kalkhúð á borðapil og lopt, 26 aura fyrir hverja ☐ alin.
- f. Fyrir að strjúka yfir binding að utan, 4 aura fyrir hverja ☐ alin.
- g. Fyrir að múra reykháfa, 80 aura fyrir hverja alin í hæð þeirra.

Borgunin greiðist á hverri viku tiltölulega eptir því sem verkinu miðar áfram, þó þannig að 400 kr. verði haldið eptir af verkkaupinu, þangað til öllu verkinu er lokið, og það metið fullgilt af skoðunarmönnum, sem jeg Bjarni Hákonarsou áskil mjer að kveðja til.

Samningi þessum til staðfestu eru rituð undir hann nöfn okkar í votta viðurvist.

Reykjavík 16. desember 1885.

Bjarni Hákonarson. Sverrir Gíslason.

Vitundarvottar:

Þorsteinn Guðmundsson.

Árni Magnússon.

b.

Samningur um húsgjörð.

Árið 1885, hinn 14. nóvember, gjörðum við undirskrifaðir, Ólafur húsasmiður Hafðiðason og Þórhallur gullsmiður Ketilsson, með okkur svo látandi samning.

1.

Jeg Ólafur húsasmiður Hafðiðason skuldbind mig til að taka að mjer að smíða að öllu leyti íbúðarhús og geymsluhús samkvæmt uppdrætti þeim, sem jeg hef gjört og Þórhallur gullsmiður Ketilsson hefur fallizt á, á lóð þeirri, sem honum er mæld út í Skálholtskotstúni hjer í bænum, þó með þeim tilbreytingum frá uppdrættinum, sem síðar kynni að talast til um, eptir því sem segir í þessum samningi.

2.

Í skuldbindingu þessari er fólgið, að leggja til allt verk, sem að húsgjörðinni lýtur, bæði að steinsmíði, trjesmíði, járnsníði og málun og hverju því öðru, sem vinna þarf til að fullgjöra grundvöllinn undir húsinu og húsið sjálft, svo að þegar megi taka það til notkunar í fullkomlega íbúðarfæru ástandi, undir eins og það er selt í hendur eigandanum, og skal allt verkið vera vandlega af hendi leyst. Sömuleiðis er í skuldbindingunni fólgið að leggja til og flytja að allt efni í húsið af vandaðri tegund, þar með taldir ofnar í herbergin og eldavjelar samkvæmt uppdrættinum, þakrennur og niðurfallsrennur úr steypu járn, gluggagler, lásar og lamir á hurðir og hjörur á alla glugga, og enn fremur lögbodin brunaáhöld (stigi og krókstjaki).

3.

Þessi skulu vera hin nánari ákvæði um smíðið:

Grundvöllurinn skal gjörður úr vel klofnu grjóti, lauslega höggnu að utan, lögðu í kalk með sementi í samkomum að utan; hæð grundvallarins á að vera 4 álnir og þykkt 1 alin. *Kjallari* skal vera undir hálfu húsinu að vestanverðu, á lengd eins og húsið, en á breidd 7 álnir; í honum skulu vera 3 herbergi, öll með gólfi úr malarsteypu og í einu þeirra eldavjel fyrir einn pott. Hæð til lopts í kjallaranum skal vera að minnsta kosti $3\frac{3}{4}$ alin; loptið gipsað, veggirnir lauslega sljettadír innan með kalki; milliveggir úr einföldum borðum; herbergin með hurðum og læsingum, og einn gluggi í hverju herbergi á hjörum. *Aðalhúsið* skal vera 22 álna langt og 15 álna breitt utanmáls; tvíloptað, og þríloptað um miðbikið, eins og uppdrátturinn sýnir; 5 álnir frá gólfi upp á efri bitabrún bæði niðri og á 1. lopti, en á 2. lopti 4 álnir; í húsinu niðri 6 herbergi auk búrs og eldhúss og eins á 1. lopti; á efra lopti 4 herbergi; hæfilega stór magasinofn í hverju herbergi.

Húsið skal gjört úr bindingi, múrað upp með múrsteini; herbergin sljettuð innan með kalki á múrinn og milliveggina; plægt þil undir gluggum. Bitar $6 + 7$ þml. á gildleika, nema efstu bitar 5 þml.; allar stoðir $5 + 5$ þml. en skástoðir $5 + 4$. Umgjörðir um glugga og hurðir úr $1\frac{1}{2}$ þml. sænskum plönkum; útidyraumbúningur úr 2 þml. plönkum; hurðir úr velþykkum borðum; gólfborð vel þykk. Húsið allt klætt utan með asfalt-pappir og þar utan yfir klætt borðum, að vestan og norðan lárjettum, plægðum og hefluðum, en að sunnan og austan óhefluðum og óplægðum en lögðum síbýrt, röð við röð, og með galvaniseruðum járnþynnum utan yfir. Þakið úr plægðum borðum, sömuleiðis með galvaniseruðum járnþynnum á. Lopt öll í herbergjunum niðri og á neðra lopti gipsuð, nema í eldhúsum og búrum; í þeim og herbergjunum á efra lopti trjelopt úr sænskum þiljum; í loptinu yfir herbergjunum niðri innskots-

lopt með 3 þml. þykku lagi af deigulmó milli lopta og eins í loptinu yfir neðra lopti að vestanverðu. Allir milliveggir eptir lengd hússins skulu vera úr bindingi með múr, en milliveggir um þvert húsið sumpart úr bindingi, sumpart úr tvöföldum borðum. Stiginn upp á loptin breiður og þægilegur, riðin úr 2 þml. plönkum, 10 þml. á breidd, handrið með renndum pilárum. Hurðir sterkar með spjöldum, með góðum skrám og hjörum. Húsið allt vel málað utan og innan. Við austanvert húsið eldhússkúr með stiga uppá neðra lopt, 6 + 4 álnir, gjörður úr bindingi, klæddur hefluðum borðum og listaður.

Geymsluhús sjerstakt, 10 ál. langt og 8 ál. breitt, gjört úr bindingi, klætt utan hefluðum borðum og listað, 4 álnir til lopts, með óplægðri súð og járnþaki, að öðru leyti eptir uppdrættinum og málað að utan. Í norðurenda geymsluhússins eiga að vera afþiljaðir 2 klefar með óhefluðum borðum, hvor klefi 4 + 2 $\frac{1}{2}$ al., með hurð fyrir og hespu.

4.

Ef herra Þórhallur Ketilsson óskar, að breytt verði til í einhverju frá uppdrætti hússins og því sem að framan er ákveðið um smíði þess, skal jeg Ólafur Hafliðason vera skyldur til að framkvæma það, en áskil, að áskorun um slíkar tilbreytingar verði í hvert skipti látin mjer í tje skrifleg, og hafi þær aukinn kostnað í för með sjer, áskil jeg mjer að fá hann endurgoldinn eptir reikningi.

5.

Herra Þórhalli Ketilssyni eða hverjum öðrum, sem hann vill fela það á hendur, er heimilt að hafa það eptirlit, sem honum þurfa þykir, bæði með verkinu og með efni því, sem jeg legg til, enda er mjer skylt að

láta honum í tje allar þær skýrslur, sem hann biður um í því skyni. Virðist honum, að efni því eða öðrum hlutum, sem mjer ber að leggja til, eða verki því, sem unnið er, sje í einhverju ábótavant eða ekki eins og um er samið, skal mjer skylt að bæta úr göllum þeim, er hann bendir á, án nokkurs endurgjalds, ef menn þeir, sem getur um í 11. gr. samnings þessa, dæma aðfinningar hans á rökum byggðar.

6.

Öllu smiðinu skal vera lokið 30. september næsta ár og húsið þá í íbúðarfæru standi, þó að því tilskildu, að ef tilbreytingar þær, sem herra Þórhallur Ketilsson kynni að vilja gjöra láta eptir 4. gr. að framan, hafa í för með sjer aukna vinnu eða seinka verkinu, þá bætast mjer Ólafi Hafliðasyni eins margir dagar fram yfir 30. september, eins og töf sú nemur. Sömuleiðis er jeg laus við alla ábyrgð á töfum, er leiða kynnu af slysum, sem mjer verður engin sök gefin á, svo sem eldsvoða, jarðskjálpta eða því, að efni, sem jeg verð að panta frá útlöndum, ferst á leiðinni hingað, og annað jafnvandað efni ekki fæst hjer. Slíkar tafir skulu álitnar eptir 11. gr. samnings þessa, og mjer veitast jafnlangur tími fram yfir 30. september, eins og jeg hef misst af tafanna vegna. Þegar verkinu er lokið, skal það tekið út af 2 dómkvöddum óvillhöllum mönnum, og er báðum umsemjendum skylt að hlíta þeirri úttekt.

7.

Ef jeg Ólafur Hafliðason ekki hef allt hið umsamda verk tilbúið í fullgildu standi á þeim tíma, sem tiltekinn er í næstu grein á undan, þá greiði jeg herra Þórhalli Ketilssyni í sekt 25 kr. fyrir hvern dag, sem líður frá því og þangað til verkinu er að fullu lokið. Enn fremur skuldbind jeg mig til að endurgjalda herra Þór-

halli allt það fjártjón, er hann kynni að biða af því, að geta ekki sjálfur tekið húsið til íbúðar eða leigt öðrum húsrúm í því, að svo miklu leyti sem það fjártjón er að kenna vanskilum af minni hendi, og er honum frjálst að halda bæði sektum og skaðabótum eptir af þeim hluta verkkaupsins, sem þá er ógreiddur.

8.

Fyrir alla þá vinnu, efni og tilföng, sem að framan er greint, greiði jeg Þórhallur Ketilsson herra Ólafi Hafliðasyni 18500 kr. — átján þúsund og fimm hundruð krónur. Borgun þessi greiðist smámsaman á hverjum hálfum mánuði, jafnótt og verkinu miðar áfram og efni er keypt, þó svo að 2500 kr. sje haldið eptir af allri borguninni, sem eigi greiðast, fyr en öllu verkinu er lokið, og húsinu er skilað fullgjörðu með úttektargjörð.

9.

Allt efni til húsgjörðarinnar og allt sem húsinu á að fylgja, verður eign mín Þórhalls Ketilssonar, jafnóðum og herra Ólafur Hafliðason hefur flutt það eða flytja látið á lóð mína í Skálholtskotstúni, og hið sama er um hússmiðið sjálft eptir því, sem því miðar áfram. Það, sem afgangs kynni að verða af slíku efni, þegar húsgjörðinni er lokið og húsinu skilað, skuldbind jeg mig til að afhenda herra Ólafi Hafliðasyni sem hans eign.

10.

Jafnskjótt og húsið er komið svo langt, að það verður tryggt fyrir eldsvoða, skal herra Ólafur Hafliðason skýra mjer Þórhalli Ketilssyni frá því, og er mjer þá skylt að annast tafarlaust um, að húsið verði virt til brunabóta. Skyldi húsið farast eða skemmast að mun af eldsvoða, meðan það er í smíðum og því ekki er skilað, lendir fjártjón það, sem af því leiðir fram

yfir brunabæturnar, að hálfu á hvorum okkar. Sje húsbruninn að kenna aðgæzluleysi herra Ólafs Hafliðasonar eða verkmanna hans, skal hann bæta mjer allan þann skaða, sem jeg bið af brunanum.

11.

Rísi ágreiningur milli okkar um skilning á ákvæðum þessa samnings, þá skulu 2 óvilhallir menn, er við kjósum sinn hvor, skera úr öllum slíkum ágreiningi, en verði þeir eigi á eitt sáttir, kjósa þeir oddamann.

Af samningi þessum eru gjörð tvö samrit, er við ritum nöfn okkar undir í votta viðurvist, og hefur sitt samritið hvor okkar.

Reykjavík 16. nóvember 1885.

Þórhallur Ketilsson. Ólafur Hafliðason.

Vitundarvottar:

Helgi Teitsson.

Geir Sæmundsson.

c.

Samningur um vegagjörð.

Þarð sýslunefndin í Kiðafellspingi hefur afráðið að samþykkja boð það, sem Guðmundur bóndi Sigurðsson á Holtsmúla gjörði á undirboðspingi að Króki 22. apríl þ. á., í vegabót þá á sýsluveginum um Þrándarstaðahrepp, er sýslunefndin hafði ákveðið að láta gjöra á í hönd farandi sumri, þá er honum falin vegagjörð þessi á hendur með þeim skilmálum, er nú skal greina.

1.

Vegargjörðin er í því fólgin, að gjöra brú yfir Króksund, sem er mýrarsund fyrir vestan bæinn á Króki, úr svonefndu Lambhúsholti niður að Merkiá, og sem

telst að vera um 180 faðma á breidd, þar sem á að gjöra brúna.

2.

Vegagjörðinni skal haga svo, að fyrst sjeu grafnir eptir mýrarsundinu, úr holtisjaðrinum niður í á, tveir beinir skurðir jafnhliða með 10 álna millibili, og segja tvær litlar vörður, önnur í holtinu, hin niður við ána, til um stefnu skurðanna. Skulu þeir vera 2 álna djúpir, og svo fláir, að þeir sjeu 4 álna breiðir að ofan, en ekki breiðari en skóflublaðsbreidd í botni. Hliðar skurðanna skulu vera sljettar, og aflíðandinn jafn niður að botni. Allan móksturinn úr skurðunum skal láta utanvert við þá, ekki nær ytri brún þeirra en 2 álnir.

3.

Milli skurða þessara skal gjöra áðurnefnda brú; skal hún vera 6 álna breið, og 2 álna breitt þrep hvorumegin milli brúarinnar og skurðanna. Hliðar brúarinnar skulu fallega lagðar úr vel stungnum graskökkum, og skal nota í þær það, sem nýtilegt er af stungunni ofan af skurðunum, meðan það hrökkur til, en það, sem á vantar, skal stinga þar í mýrinni, sem landeiganda er minnst mein að, en stungan þó nýtileg. Ekkert af því, sem kemur upp úr skurðunum, má bera ofan í brúna, en hún skal eingöngu fyllt upp með sandmöl þeirri, sem fæst í fyrnefndu Lambhúsholti, og skal vanda ofaniburðinn sem bæzt. Malarlag það, sem þannig er borið ofan í brúna, skal vera svo þykkt, að þegar brúin er fullsigin og fulltroðin, verði miðbik hennar heldur hærra en hliðarhleðslurnar, en þær eiga að vera 8 þml. háar fullsignar. Brúin á að ná svo langt upp í holtið og niður á árbakkann, að ekki sje hætt við, að vegurinn troðist út við brúarsporðana og verði blautur.

4.

Á sjálfri brúargjörðinni skal ekki byrja, fyr en liðinn er fullur hálfur mánuður, frá því að skurðirnir voru fullgjörðir.

5.

Byrja skal á vegagjörðinni nú í vor, undir eins og tíðarfar leyfir og klaki er úr jörðu, og skal henni lokið eigi síðar en 15. september þ. á.; skal hún þá tekin út af 2 mönnum, sem sýslunefndin nefnir til þess. Sje verkinu eigi lokið á tilteknum tíma, er sýslunefndinni heimilt að láta fullgjöra það, sem á vantar, á þann hátt, sem henni lízt, og að greiða kostnaðinn af verkkaupi því, sem til skilið er í næstu grein.

6.

Verkkaupið er 3 kr. 20 a. fyrir hvern faðm í brúnni enda á milli, og skuldbindur sýslunefndin sig til að greiða upp í það 250 kr., þegar skurðirnir meðfram veginum eru fullgjörðir, eins og áskilið er í 2. gr. hjer að framan; en hinn hluti verkkaupsins greiðist, þegar vegagjörðinni er skilað með úttekt eptir 5. gr. Sjái úttektarmennirnir galla á vegagjörðinni, skal halda svo miklu eptir af verkkaupinu, sem eptir mati þeirra þarf til að bæta úr göllunum.

Jeg Guðmundur Sigurðsson geng að framanskráðum skilmálum og skuldbind mig til að fullnægja þeim að öllu leyti.

Lundi 5. maí 1885.

Fyrir hönd sýslunefndarinnar,

Halldór Skúlason.

Guðmundur Sigurðsson.

Vitundarvottar:

Þorkell Gissursson.

Einar Árnason.

12. gr.

Um lán.

Jónsb. Kaupab. 21. kap. og Þjófab. 16. og 17. kap.

Ef maður selur öðrum manni í hendur einhvern hlut, er maður á, til notkunar, án þess að neitt gjald komi fyrir, og þannig að skila skuli aptur hlutnum annaðhvort á ákveðnum tíma, eða þá er eigandi krefst þess, þá er sá samningur nefndur lán.

Sá, sem hlutinn fær að láni, eða lántakandi, er skyldur að skila honum aptur á ákveðnum tíma jafn-góðum, og þá er hann tók við honum, og hefur því alla ábyrgð á honum, jafnvel þá er hann spillist, eða ferst fyrir slys eða tilviljun. Þó er hann laus við alla ábyrgð, þegar slysinu er þannig varið, að hluturinn hefði skemmzt eða farizt, þótt hann hefði verið í vörslum eiganda, og sama er, ef slysið orsakast af því, að hluturinn var gallaður, þá er hann fjekk hann að láni. Svo er og lántakandi laus við að svara til slits á hlutnum eða þeirrar rýrnunar, er orsakast af venjulegri notkun hans. Ef lántakandi týnist sjálfur með hlut þeim, sem honum var ljeður, verður eigi krafizt endurgjalds fyrir þann hlut úr dánarbúi hans. Eigi má lántakandi lána öðrum hlutinn; gjöri hann það, er eigandi laus allra mála, og getur kippt upp samningnum.

Sýnishorn.

a.

Viðurkenning fyrir láni á smíðatólum.

Jeg Þorsteinn járnsmiður Helgason kannast hjer með við, að jeg hef fengið að láni hjá Hallgrími járnsmið Þórarinssyni 1 steðja, 2 stóra hamra, sleggju til að reka

með járn, 2 saumhögg, 2 laðir, og 5 þjalir stærri og smærri, og lofa jeg að skila honum aptur þessum munum óskemmdum, þá er hann krefst þess, en eigi er mjer skylt að greiða neitt fyrir slit á tólunum.

Skyldu smíðatöl þessi eða eitthvað af þeim skemmast hjá mjer, týnast eða á einhvern hátt farast, segi jeg mjer skylt að greiða Hallgrími Þórarínssyni fyrir steðjann 16 krónur, hamrana 3 kr. hvorn, sleggjuna 10 kr., saumhöggin 75 aura hvort, laðirnar 1 kr. 20 au. hvora, og fyrir þjalirnar upp og ofan 75 aura fyrir hverja þeirra.

Eyrarbakka 28. ágústmán. 1884.

Þorsteinn Helgason.

b.

Viðurkenning fyrir hestláni.

Jeg Magnús söðlasmiður Benediktsson játa hjer með, að jeg hefi fengið að láni hjá bóndanum Sigurði Guðmundssyni í Hafrafellstungu brúnskjóttan hest vakran, mark: heilrifað hægra biti aptan vinstra. Hest þennan má jeg brúka til reiðar austur undir Eyjafjöll og halda honum í lengsta lagi í hálfan mánuð. Hestinum lofa jeg að skila aptur jafn-góðum, og greiða andvirði hans með 100 krónum, ef hann skyldi skemmast eða farast fyrir handvömm eða of mikla brúkun; og sama er þótt svo verði fyrir slys, nema því að eins, að slysið eins hefði að borið, þótt hann hefði verið undir hendi sjálfs eiganda, svo sem, ef hesturinn drepst í brúkuninni, og það á eptir verður bert, að hann hafði einhvern þann galla eða sjúkdóm, er leiddi hann til bana.

Einarsstöðum 4. septbr. 1885.

Magnús Benediktsson.

13. gr.

Um geymslu.

Jónsb. Þjófab. 15. kap.

Ef maður gjörir samning við annan mann um, að hann taki einhvern hlut til geymslu og varðveizlu, nefnist sá samningur geymslusamningur. En það mun sjaldan að bera, heldur er tíðkanlegast, að sá, sem við tekur, gefur vottorð eða viðurkenningu fyrir, og segir sig skyldan til að skila hinum aptur hlutnum, þá er hann fer fram á það. Sá, sem tekur að sjer að geyma hlut fyrir annan mann, er skyldur að hirða hann og varðveita eins og sitt fje, sem hann vill vel varðveita; að öðrum kosti ber hann ábyrgð á, ef hluturinn skemmist eða týnist. Hafi sá, sem við tók, þurft að leggja fram fje til þess að varðveita hlutinn frá skemmdum, er honum heimilt að halda hlutnum, þangað til sá, sem fjekk honum hlutinn til geymslu, greiðir honum þann kostnað, og ekki er ráðlegt fyrir hann að skila hlutnum, nema hann fái aptur viðurkenningarskjal það, er hann kann að hafa gefið, eða hafi það glatazt, að hinn fái það dæmt dautt og ómerkt. Viðtakanda er ekki heimilt að brúka hlutinn nema því að eins, að honum sje svo varið, að nokkur brúkun á honum sje nauðsynleg, eða holl, svo sem ef um reiðhest er að gjöra.

Sá hlutur, sem seldur er í geymslu, skal auðkennast svo, að ekki sje um að villast, og sje það peningar eða handhafa-skuldabréf, er nauðsynlegt, að innsigli sje fyrir, þegar sá við tekur, sem geyma skal, því sje það gjört, getur eigandi eða sá, sem ljet þá í geymslu, heimað þá, þótt viðtakandi verði síðar gjaldþrota; en sje þess ekki gætt, verður hann að eins skoðaður sem hver annar skuldheimtumaður í þrotabúinu.

Sýnishorn.

a.

Viðurkenning fyrir geymslufje.

Jeg Marteinn kaupmaður Halldórsson jata hjer með, að jeg hefi tekið til geymslu fyrir herra gullsmið Einar Ásmundsson innsiglaðan stokk með ýmsum smíðisgripum úr gulli og silfri, er jeg segi mig skyldan til að skila aptur með ósködduðu innsigli, hvenær sem heimt að verður.

Ísafirði 13. septbr. 1885.

Marteinn Halldórsson.

14. gr.

Um skuldabréf.

Skuldabréf er skjal, þar sem sá, sem tekur peninga að láni (skuldunautur), lýsir því yfir, að hann hafi fengið að láni hjá nafngreindum manni (skuldheimtumanni) einhverja peningaupphæð. Sá, sem lán tekur, skuldbindur sig til að greiða lánið aptur, og því verður hann að vera fullveðja, eða sje hann að eins hálfmyndugur, að fá samþykki tilsjónarmanns síns. Á hinn bóginn þarf sá, sem fjeð lánar, eða skuldheimtumaðurinn, alls ekki að vera myndugur. Auk þess að skuldbinda sig til að endurborga höfuðstólinn, lofar skuldunautur all-optast að greiða vexti af fjenu, og það er nauðsynlegt, að það sje tekið fram í skuldabréfinu, að honum sje skylt að greiða vexti, því að öðrum kosti er hann laus við það. Heimilt er þeim, sem lánar öðrum fje, að áskilja sjer þá vexti, er honum lízt. Áður voru vextir lögákveðnir, og máttu ekki fara fram úr 4 af hundraði, sjá tilskip. 20. marz 1815, 7. gr., sbr. op.bréf 22. nóvbr. 1820, 2.

gr.; en með tilskip. 27. maí 1859 er þessu þannig breytt, að nú er fjálst að áskilja sjer þá vexti, er maður vill, nema þegar greiðsla skuldarinnar er tryggð með veði í fasteign, því þá má að eins taka í vexti 4 af hundraði. Þó ber þess að geta, að þegar skuldunautur ekki greiðir skuld sína í rjettan gjalddaga, er hann skyldur til upp frá þeim degi, er lánardrottinn leitar rjettar síns á löglegan hátt (venjulega frá dagsetning sátta-kærunnar) og þangað til greitt verður, að gjalda í leigu einum meira af hundraði, en heimilað er í lögum (4%), eður samið hefur verið um milli hlutaðeiganda, eða tízka er kaupmanna í milli (6%). Að taka hærri vexti, en að lögum er leyfilegt, nefnist okur, og liggur hegning við; en nú er það að eins okur, þegar einhver tekur hærri vexti af láni, sem tryggt er með fasteignarveði, en ákveðið er í lögum. Til þess að lögákveðinni hegning fyrir okur verði beitt, er ekki einhlítt, að skuldheimtumaður hafi áskilið sjer hærri vexti, en löglegt er, heldur verður hann líka að hafa veitt þeim móttöku. Hegningin fyrir okur er nú fjársekt, er ekki sje minni en fjórfaldur og ekki meiri en tuttugfaldur sá ágóði, er ólöglega hefur verið tekinn, ef sönnur eru fyrir, hversu mikill sá ágóði var, en ella skal ákveða sektina eptir málavöxtum.

Um okur er að eins að ræða, að því kemur til peningalána, og því ekki ávallt þá, er skuldunautur hefur skuldbundið sig til að greiða meira, en hann hefur tekið við til móts, svo sem hafi hann keypt vörur, og gefið skuldabréf fyrir andvirðinu, en andvirðið er mjög látt. Ekki er það heldur okur, þótt skuldunautur kaupi t. a. m. konungleg skuldabréf, hlutabréf o. a. því fyrir meira, en gangverð þeirra er, og gefi út skuldabréf fyrir upphæðinni, eður þótt maður kaupi einstakramanna skuldabréf fyrir minna, en ákvæðisverð þeirra er, og síðan heimti hið fulla ákvæðisverð af skuldu-

nautum. Aftur á móti er það okur, ef skuldunautur gefur út skuldabréf fyrir hærri upphæð, en hann hefur fengið, því það verður ekki öðruvísi skadað en sem fyrirfram-greiðsla of hárri vaxta. Sá, sem eignast hefur slikt skuldabréf fyrir framsal, er því að eins sekur um okur, að honum hafi verið kunnugt um, að okur hafi verið framið, og hann sjálfur tekið við ólöglegum vöxtum.

Að því kemur til skuldabréfa einstakra manna, er hjer á landi enginn lögbodinn gjalddagi, en skuldabréf þau, sem gefin eru fyrir lánum úr almennum sjóðum, eru all-optast stýluð þannig, að endurgreiða skuli lánið í júnimánaðar gjalddaga (11.—18. júní) með 6 mánaða uppsagnarfresti, eins og það einnig er áskilið, að vextir skuli greiðast á þeim tíma. Nú er ekkert um það ákveðið í skuldabréfinu, hvenær endurborga skuli lánið, og má þá skuldheimtumaður krefjast endurborgunar á því, þegar honum sýnist. Skuldabréf fyrnist (missir gildi) eptir 20 ár, sje því ekki innan þess tíma haldið í krapti, annaðhvort með því að greiða af því vexti, gefa út nýtt skuldabréf, eða hefja lögsókn til endurgreiðslu á láninu, eða á annan jafn-gildan hátt. Það er því mikils umvarðandi fyrir skuldheimtumann, að annast um, að skuldunautur kannist við skuldina, áður 20 ár sjeu liðin, frá því skuldabréfið var gefið út, og er það hægast með því, að fá skuldunaut til að rita viðurkenning sína um það á skuldabréfið.

All-optast heimtar skuldheimtumaður, að skuldunautur gefi sjer trygging fyrir, að hann greiði höfuðstól og vexti í rjettan gjalddaga, annaðhvort með því, að hann útvegi ábyrgðarmann fyrir, eða gefi honum veð. Um ábyrgð verður síðar rætt, en hjer skal stuttlega rætt um veð. All-optast er veðsetningin skráð í sjálfu skuldabréfinu, og nefnist það þá veðskuldabréf, en það má einnig gjöra það í sjerstöku bréfi, sem nefna má tryggingarbréf.

Veð er nefnt handselt veð, þegar það, sem veðsett er, er selt veðhafanda í hendur, eða honum t. a. m. eru fengnir lyklar að því húsi eða hirzlum, þar sem veðið er geymt, og ber ekki nauðsyn til að geta um þetta í skuldabréfinu. Á hinn bóginn er bezt fyrir skuldunaut að fá viðurkenning veðhafanda fyrir, að hann hafi veitt veðinu móttöku, og er slík viðurkenning almennt meðal norrænna þjóða nefnd „*Recipisse*“, viðtökuseðill, það er: viðurkenning um að hafa tekið við handseldu veði. Þegar skuldinni er lokið og veðinu því er skilað aptur, skal skuldunautur skila aptur viðurkenningarskjali þessu, og er skuldheimtumanni því að eins skylt að selja fram veðið.

Ef það, sem gefið er að veði, skal vera í vörzlum skuldunauts, ber nauðsyn til, að samið sje veðbrjef. Þegar um fasteign er að gjöra, er algengt, að hún er veðsett fleirum en einum skuldheimtumanni. Það er því nauðsynlegt, að taka skýrt fram í hverju einu veðbrjefi, hvern veðrjett það veiti, og hverjar veðskuldir áður liggi á eigninni. Þótt einhver skuldheimtumaður hafi einnig fengið veðrjett til tryggingar því, að vextir af höfuðstólnum verði skilvislega greiddir, er vafasamt, hvort hann hefur forgöngurjett fyrir óloknum vöxtum til móts við þá, er seinna hafa fengið veðrjett í fasteigninni, lengur en um 1 ár frá því þeir komu í gjald-daga, nema svo sje, að hann, áður en sá tími er liðinn, leiti rjettar síns með málsókn.

Þegar í skuldabréfi er gefinn 2., 3., eða 4. veðrjettur, er nauðsynlegt, að það sje skýrt tekið fram, hvort veðhafandi skuli eiga heimting á uppfærslu, það er að segja, heimting á, að hans veðrjettur verði betri, ef næsti veðrjettur á undan fellur burt fyrir greiðslu á veðskuldinni, eða komi í hans stað, með öðrum orðum, að hafi hann t. a. m. 2. veðrjett, þá fái hann 1. veðrjett, sje skuld þeirri, er hann var gefinn til tryggingar,

lokið, eða hvort skuldunaut skuli heimilt, þá er hann greiðir skuld þá, sem betri veðrjetturinn er til tryggingar, eða eitthvað upp í hana, að taka nýtt lán jafnstórt með sama veðrjetti. Það er almennt álitid, að skuldunautur eigi ekki heimting á uppfærslu, nema það hafi verið áskilið í veðrjefinu, en bezt er, að skuldunautur orði veðskuldabréf sitt þannig, að skuldheimtumaður skuli hafa veðrjett næst eptir ákveðna upphæð, t. a. m. 1000 kr.

Þegar veðskuldabréf er þannig orðað, er vafalaust, að skuldunautur má ávallt binda veðið til tryggingar jafn-mikilli upphæð, án þess að sá, sem hefur rýrari veðrjett, geti mótmælt því, og er það mikils um varðandi fyrir skuldunaut, ef svo kynni að fara, að þeirri veðskuld, sem betur er tryggð, yrði sagt upp með litlum fyrirvara.

Það er all-títt, að semjendur koma sjer saman um, að skuldabréfið skuli orðað eins og ákveðið er um skuldabréf fyrir ómyndugra eigum, og er þá meiningin sú, að í skuldabréfinu skuli áskilið, að skuldin skuli koma í gjalddaga, ef vextir ekki eru greiddir í ákveðinn tíma, svo og að þá megi bjóða upp veðið án dóms og laga. Þegar er að gjöra um veð í fasteign, verður að þinglesa veðrjefið í þeirri þinghá, sem fasteignin er í. Þegar einhver veðsetur allt, sem hann á eða eignast kann, eða þegar hann veðsetur lausafje, skal ávallt lesa veðrjefið á rjettu varnarþingi hans, og gildir sá þinglestur eins, að því snertir það lausafje hans, er kann að vera í öðrum þinghám, en sjeu fasteignir í veðinu, skal einnig lesa veðrjefið í þeim þinghám, sem þær eru í. Um þinglestur veðrjefa gilda sömu reglur og um þinglestur afsalsbrjefa, sem að framan er um getið.

Sjeu konungleg skuldabréf, hlutabréf, einstakra manna skuldabréf eða önnur samkynja skjöl, er snerta peninga, sett að veði með veðrjefi, þá er það því að

eins gilt gagnvart þeim, sem síðar fá hin veðsettu brjef sem handselt veð eða kaupa þau, að það sje greinilega á þau ritað, að þau sjeu sett að veði.

Sýnishorn.

a.

Skuldabrief með veði í fasteign.

Jeg Bergsteinn Jóakimsson, búandi á Efrilæk í Holtamannahreppi, jata með brjefi þessu, að jeg hefi fengið að láni hjá herra útvegsbónda Þorsteini Helgasyni í Reykjavík 2500 — tvö þúsund og fimm hundruð — krónur, og lofa jeg að greiða af láninu 4 af hundraði í vöxtu á ári hverju, og skal þeim lokið í 11. júnímánaðar gjalddaga ár hvert. Skuldheimtumaður má, hvenær sem honum lízt, segja láninu upp með 6 mánaða fyrirvara, en skuldunautur með 3 mánaða fyrirvara.

Til tryggingar því, að jeg greiði höfuðstól og vexti á rjettum tíma, svo og kostnað þann, sem kann að rísa af uppsögn, eða af málsókn, ef jeg ekki stend í skilum, veðset jeg hjer með herra Þorsteini Helgasyni með 1. veðrjetti eignarjörð mína Fagurhól í Holtamannahreppi í Rangárþingi, 45,8 hndr. að dýrleika, með 8 innstæðukúgildum; eru í veðinu hús öll á jörðunni og allt annað, sem henni fylgir að lögum.

Halda skal jeg jörðunni í sömu eða betri rækt, en hún nú er í, og halda húsum á henni vel við, og bregði jeg útaf, eða láti fyrir farast að greiða vexti í ákveðinn gjalddaga, skal mjer þegar í stað án uppsagnar skylt að greiða allan höfuðstólinn.

Orsakist það af hirðuleysi mínu í að gæta þess, er jeg að framan hefi skuldbundið mig til, að höfuðstóllinn falli í gjalddaga, undirgengst jeg að selja megí veðið án dóms og laga, eins og jeg líka skuldbind

mig til að mæta fyrir sáttanefnd Reykjavíkur og bæjarþingi þar með hálfis mánaðar fyrirvara, ef málsókn ris út af skuldinni.

Þessu veðskuldabréfi má lánardrottinn láta þinglýsa á minn kostnað, án þess jeg sje tilkvaddur.

Reykjavík 27. ágústmán. 1885.

Bergsteinn Jóakimsson.

Vitundarvottar:

Eiríkur Eymundsson.

Jóhannes Halldórsson.

b.

Veðskuldabréf með veði í húsi.

Jeg Arngrímur Gíslason söðlasmiður, nú búandi á Skinnastöðum í Hofshreppi, jata hjer með, að jeg hefi fengið að láni hjá Guðmundi silfursmið Benjamínssyni 1500 — fimmtán hundruð — krónur, er jeg lofa að greiða af 4 % í vexti í 11. júnímán. gjalddaga ár hvert.

Til tryggingar því, að jeg greiði höfuðstól og vexti á rjettum tíma, svo og kostnað þann, er kann að leiða af uppsögn á láninu, eða málsókn út af því, veðset jeg velnefndum herra Guðmundi Benjamínssyni húseign mína Nr. 7 í Læknisgötu í Reykjavík, sem metin er til brunabóta 7,800 krónur, með 2. veðrjetti. Á húseigninni liggur veðskuld með 1. veðrjetti, að upphæð 1900 krónur. Veðhafandi hefur ekki rjett til uppfærslu.

Standi jeg í skilum með vexti, og haldi veðinu vel við, sem mjer er skylt, má lánardrottinn eigi segja upp láninu fyr en að 6 árum liðnum, og þá með 6 mánaða fyrirvara. Vextina skal jeg greiða á heimili lánardrottins, eða á hverjum þeim stað í suðuramtinu, er hann kys.

Ef jeg ekki greiði vexti í síðasta lagi 26. júní ár hvert, eða ef jeg læt fyrir farast að greiða í rjettan

gjaldþaga brunabótagjald eða skatta, sem á húseigninni liggja, er mjer skylt þegar í stað án uppsagnar að borga höfuðstólinn.

Falli höfuðstóllinn í gjaldþaga sökum þess, að jeg standi ekki í fullum skilum samkvæmt því, sem að framan segir, má selja veðið án dóms og laga; sömuleiðis segi jeg mjer skylt, ef málsókn ris út af skuldinni, að svara til sakar í lögsagnarumdæmi Reykjavíkur, en áskil mjer 14 daga mótsfrest, hvort sem heldur er til sættanefndar eða bæjarþings, nema jeg sje staddur í Reykjavík, því þá skal jeg láta mjer nægja venjulegan kæru- og stefnufrest eins og jeg ætti þar heima.

Staddur í Reykjavík 6. desember 1885.

Arngrímur Gíslason.

Vitundarvottar:

Jón Hannesson.

Ísleifur Guðmundsson.

c.

Veðskuldabréf með veði í öllum eigum skuldunauts nema fasteign.

Jeg undirskrifaður Hannes Sigurðsson, útvegsbóndi á Bakka á Seltjarnarnesi, kannast hjer með við, að jeg hefi fengið að láni hjá tómthúsmanni Einari Sigvaldassyni hjer í kaupstaðnum 1000 — eitt þúsund — krónur, er jeg lofa að greiða aptur að 5 árum liðnum.

Af láni þessu ber mjer að greiða í vexti 6 af hundræði fyrir hvers árs 3. nóvember.

Til tryggingar skaðlausri lúkningi á höfuðstól og vöxtum, svo og á þeim kostnaði, er kann að rísa af hirduleysi mínu með greiðslu höfuðstóls og vaxta, veðset jeg herra Einari Sigvaldassyni allar eigur mínar, er jeg á og eignast kann, að undanskilinni fasteign.

Skýlt er mjer að hafa ávallt búshluti mína tryggða fyrir eldsvoða, eins og þeir eru tryggðir nú, þ. e. með 2500 kr., og skyldi svo fara, að jeg greiði ekki áskilda vexti í rjettan gjalddaga, eða láti fyrir farast að viðhalda tryggingunni fyrir eldsvoða, skal höfuðstóllinn þegar í stað falla í gjalddaga.

Rísi málsókn út af láni þessu, er skuldunaut skýlt að mæta fyrir gestarjetti í Reykjavík.

Til staðfestu rita jeg undir nafn mitt í viðurvist tilkvaddra vitundarvotta.

Reykjavík 3. nóvembermán. 1885.

Hannes Sigurðsson.

Vitundarvottar:

Tómas Halldórsson.

Runólfur Magnússon.

d.

Skuldabréf, sem tryggt er með veði í lífsábyrgðarskýrteini og með sjálfsskuldarábyrgð.

Jeg Guðmundur Erlendsson, bóndi á Skildinganesi í Seltjarnarneshreppi, viðurkenni hjer með, að jeg hefi fengið að láni hjá bókasöllumanni Finnboga Þorsteinssyni í Reykjavík 800 — átta hundruð — krónur, og skal jeg af láni þessu, frá því í dag og þangað til það verður greitt, borga 5 af hundraði árlega í vexti, og á ári hverju greiða upp í skuldina 100 krónur, hvorttveggja í 11. júnímán. gjalddaga. Láni þessu má lánardrottinn eigi segja upp, en heimilt er mjer að endurborga það, hvenær sem jeg vil, en uppsögn skal þá fram fara með 3 mánaða fyrirvara.

Til tryggingar því, að jeg greiði skuldina, svo og vexti og afborgun í rjettan tíma, hefi jeg selt lánardrottni í hendur lífsábyrgðarskýrteini lífsábyrgðarstofnunarinnar í Kaupmannahöfn, er sett var á fót 1871,

Nr. 3779, og er líf mitt samkvæmt því tryggt með 1000 krónum. Skylt er mjer að greiða hið árlega lífs-ábyrgðargjald svo tímanlega, að jeg geti sýnt lánardrottni kvittun fyrir því, að minnsta kosti hálfum mánuði fyrir gjalddaga þess. Sýni jeg hirðuleysi í að gæta þessa, eða að greiða vexti og afborgun í rjettan gjalddaga, er mjer þegar í stað skylt að borga höfuðstólinn, lánardrottni skaðlaust. Til enn frekari tryggingar hefi jeg fengið herra kaupmann Sæmund Einarsson til að rita undir skuldabréf þetta sem sjálfsskuldarábyrgðarmaður.

Skyldi málsókn rísa út af láni þessu, er mjer skylt að mæta fyrir sáttanefnd og bæjarþingi í Reykjavík með sama fyrirvara, og jeg væri innanbæjarmaður.

Til staðfestu er nafn mitt og innsigli.

Staddur í Reykjavík 3. nóvember 1885.

Guðmundur Erlendsson.

(L. S.)

Sæmundur Einarsson,

sjálfsskuldarábyrgðarmaður fyrir láninu.

Vitundarvottar:

Grímur Andresson.

Böðvar Brynjólfsson.

e.

Skuldabréf með handseldu veði.

Jeg Helgi Hafliðason, trjesmiður, búandi á Akureyri, játa hjer með, að jeg hefi fengið að láni hjá herra verzlunarstjóra Indriða Friðfinnssyni 600 — sex hundruð — krónur, er jeg lofa að greiða aptur, hvenær sem lánardrottinn fer fram á það, með 6 mánaða fyrirvara, og í árlega vöxtu 6 af hundraði hverju, er skulu greiðast innan 26. júní ár hvert.

Til tryggingar sel jeg herra Indriða Friðfinnssyni í

hendur 8 hlutabrief í Gránufjelaginu, sem sje Nr. 230, 231, 232, 233, 301, 302, 303 og 304, svo og skuldabrief Jóns Finnssonar mjer til handa, dags. 3. febr. 1881, með veði í jörðunni Hóli í Yxnadal.

Ef jeg vanræki að greiða vexti af láninu í ákveðinn tíma, er þegar allur höfuðstóllinn kominn í gjalddaga, og risi málsókn útaf láninu, er mjer skylt að greiða allan þann kostnað, sem lánardrottinn kann af að hafa.

Til staðfestu rita jeg nafn mitt undir í viðurvist tveggja tilkvaddra vitundarvotta.

Akureyri 5. janúar 1885.

Helgi Hafliðason.

Vitundarvottar:

Sigurður Jónsson.

Einar Magnússon.

f.

Tryggingarbrief.

Það veðbrief, sem gefið er út til þess að tryggja skuld, sem áður er til orðin, nefnist tryggingarbrief.

Sýnishorn.

Til tryggingar því, að jeg skilvíslega greiði skuld þá, að upphæð 1000 kr., sem jeg komst í við herra málaflutningsmann Guðmund Sigurðsson 10. nóvembermán. f. á., og sem jeg sama dag gaf skuldabrief fyrir, svo og vexti af henni og kostnað, lánardrottni að skaðlausu, gef jeg honum hjer með veðrjett í eignarjörð minni

Frostastöðum í Mosfellssveit, 30 hndr. að dýrleika, næst á eptir 1200 kr., sem jörðin nú er að veði fyrir.

Til staðfestu er nafn mitt og tilkvaddra vitundarvotta.

Einar Sigfússon,
bóndi á Frostastöðum.

Vitundarvottar:

Magnús Gíslason.

Halldór Jónsson.

9.

Skuldabréf ólæss og óskrifandi manns.

Jeg undirskrifaður Einar Magnússon, hafnsögumaður í Hafnarfirði, játa hjer með, að jeg er orðinn útvegsbónda Guðmundi Hannesi Guðmundssyni á Ófriðarstöðum skuldugur um 250 — tvö hundruð og fimmtíu — krónur, er jeg lofa að borga af árlega 6 af hundraði sem vöxtu, og greiða á ári hverju 50 krónur upp í höfuðstólinn, hvorttveggja í fardögum ár hvert, í fyrsta sinni í fardögum 1886. — Lánardrottinn getur eigi sagt upp skuldinni, en mjer er heimilt að gjöra það með hálfis missiris fyrirvara.

Láti jeg farast fyrir, að greiða vexti í síðasta lagi viku eptir rjettan gjalddaga, skal jeg skyldur til þegar í stað að lúka allri skuldinni.

Skyldi málsókn rísa út af skuld þessari; undirgengst jeg að mæta fyrir gestarjetti Gullbringusýslu, og að endurgjalda skuldheimtumanni allan kostnað skaðlaust.

Hafnarfirði 4. desbr. 1885.

Einar Magnússon,
(handsalað).

Við, sem hr. Einar Magnússon á Ófriðarstöðum hefur kvatt til að vera viðstaddir sem vitundarvottar, lýsum því hjer með yfir, að velnefndur Einar Magnússon hef-

ur handsalað framanritað nafn sitt, og höfðum við áður greinilega lesið skuldabréfið upp fyrir honum.

Hafnarfirði, ár og dag, sem áður greinir.

Jörundur Þorsteinsson. Jón Magnússon.

h.

Kröfubréf.

Þegar enginn gjalddagi er ákveðinn í skuldabréfi, en skuldunautur gengst undir að greiða skuld sína, þá er skuldheimtumaður heimtar, er skuldabréfið nefnt kröfubréf.

Sýnishorn.

Jeg, Hallgrímur Þorsteinsson, skipasmiður á Ísafirði, játa hjer með, að jeg er orðinn lyfsala Sigmundi Felixsyni í Stykkishólmi skuldugur um 400 krónur, segi og skrifa fjögur hundruð krónur, er jeg segi mig skyldan til að greiða honum, hvenær er hann krefst. Ef mál-sókn rís út af samningi þessum, undirgengst jeg að mæta fyrir gestarjetti í Stykkishólmi með hálfis mánaðar fyrirvara, og að greiða skuldheimtumanni allan kostnað skaðlaust.

Staddur í Stykkishólmi 7. okt. 1885.

Hallgrímur Þorsteinsson.

Vitundarvottar:

Sigurður Jónsson.

Jón Sigurðsson.

15. gr.

Um reikninga.

Reikningur er skjal, þar sem skuldheimtumaður gefur skuldunaut sínum skýrslu um, hvað hann sje honum

skuldugur. Reikningur er þannig í eðli sínu ekki skulda-brjef, en hann öðlast krapt og gildi skuldabrefs, ef skuldunautur ritar á hann viðurkenning (*accept*) sína, og eru margir dómar fyrir því, að það nægi til þess, að reikningurinn sje álitinn viðurkenndur, að skuldunautur riti nafn sitt á hann.

Sýnishorn.

Reikningur

til herra skólakennara Jóns Guðmundssonar 1885.

	kr.	a.
3. marz. Smíðaður fataskápur og lagt til efni	28	—
7. júní. Gjört við 4 stóla	4	—
21. sept. Fyrir að eikarmála borð og hornskáp	3	50
Samtals	35	50

Vil jeg mega biðja herra skólakennarann, að rita viðurkenning sína á reikning þennan.

Reykjavík 3. janúar 1885.

Magnús Gíslason,
trjesmiður.

Framanritaðan reikning játa jeg rjettan vera, og segi mig skyldan til að greiða upphæð hans innan hálf- mánaðar.

Reykjavík 5. janúar 1885.

Jón Guðmundsson.

16. gr.

Um viðtökuseðla fyrir handseldu veði (*Recipisse*).

Þess er áður getið, að þegar peningalán er tryggt með handseldu veði, sje rjett, að veðsetjandi fái brjef- lega viðurkenningu, er nefnist viðtökuseðill, frá veð-

hafanda, um að hann hafi tekið við veðinu. Þegar hið handselda veð er meira vert en lánið, en veðsetjandi er í fjárkröggum, svo að hann getur ekki leyst út veðið, getur hann selt viðtökuseðil veðhafanda öðrum manni, sem þá á heiming á, að veðhafandi selji honum í hendur veðið gegn því, að hann fái skuld sína borgaða og að honum sje skilað viðtökuseðlinum. Vilji veðhafandi girða fyrir, að viðtökuseðill hans sje framseldur, getur hann það með því, að tilskilja í seðlinum, að sjer sje ekki skylt að skila neinum öðrum manni veðinu en veðsetjanda sjálfum. .

Handselt veð skal veðhafandi ábyrgjast að öllu, á sama hátt sem áður er sagt um lán (12. gr.), og missir hann því skuld sína, ef veðið ferst, þó fyrir óhapp sje. Ef veðið ekki er leyst út og skuldin greidd í gjalddaga, er veðhafanda heimilt eptir Jónsb. Kaupab. 22. kap., að gjöra hvort er hann vill, hafa sjálfur veðið eða selja það öðrum, en þó skal hann áður bjóða veðsetjanda að leysa út veðið, og hafa votta við. Vilji veðhafandi hafa veðið sjálfur, á hann að láta virða það af óvillhöllum, helzt dómkvöddum mönnum, en kjósi hann heldur að selja það, er rjettast, að hann láti selja það á almennu uppboðsþingi. Það, sem virðingarverðið eða uppboðsandvirðið, að frádregnum öllum kostnaði, nemur meira en skuldin, á veðhafandi síðan að greiða veðsetjanda, sem þá aptur á að skila viðtökuseðlinum.

Landsbankanum er heimilt að láta eigin þjóna sína selja handseld veð sín á hverjum þeim stað, sem honum þykir til þess fallinn, en skal þó aðvara veðsetjanda með vottum um söluna með 8 daga fyrirvara. Sje veðsetjandi ókunnur, eða menn vita eigi um heimili hans, þá skal bankinn stefna hlutaðeiganda, með 14 daga fyrirvara, til að leysa út veðið, með auglýsingu í þeim tíðindum, sem birta skal í stjórnarvalda auglýsingar.

Bankinn missir eigi kröfu sína, þó veðið glatist fyrir óhapp.

Sýnishorn.

Hjer með kannast jeg við, sem rita nafn mitt hjer undir, að jeg hef tekið við þessum munum hjá herra prentara Sæmundi Magnússyni á Eskifirði:

sofa úr mahónitrje,

4 stólum með hrosshárssetum og fjöðrum, og

kringlóttu borði með mahónitrjesspæni,

og hefur hann selt mjer þá í hendur að veði til tryggingar skuld þeirri, að upphæð 120 krónur, sem hann á mjer að ljúka fyrir lok þessa árs.

Eskifirði 21. júnímán. 1885.

Eiríkur Þorsteinsson,
bókbindari.

17. gr.

Um ávísanir.

Ávísun er skjál þess efnis, að sá, sem gefur það út (ávísandi), biður eða skorar á annan mann, að greiða nafngreindum manni eða þeim, sem það hefur í höndum með rjettri heimild, einhverja ákveðna peningaupphæð. Þess ber vel að gæta, að sá, sem beðinn er að greiða ávísunina, er ekki skyldugur til að gjöra það, nema svo sje, að hann hafi heitið ávísanda því, og er ávísun því ekki skuldabrfjef, nema því að eins, að sá, sem beðinn er að greiða hana, undir gangist að gjöra það, og er þá, svo sönnun sje fyrir því, bezt að hann riti loforð sitt þar að lútandi á hana. Nú vill sá, sem beðinn er að greiða ávísun, ekki gjöra það, og er þá nauðsyn á fyrir þann, sem hefur hana með höndum (handhafa), að út-

vega sjer sönnun fyrir því, að hinn hafi neitað að greiða hana, því þá er ávísanda skylt að greiða hana, hafi hann fengið endurgjald fyrir hana.

Sýnishorn.

Gegn þessari ávísun minni er herra kaupmaður Hannes Guðmundsson á Bildudal beðinn að greiða Sigfúsi silfur-smið Magnússyni, eða þeim, er hann til vísar, 260 krónur, og rita upphæðina mjer til skuldar í viðskiptareikningi okkar.

Flateyri í Önundarfirði 7. ágúst 1885.

Baldvín Magnússon.

Ávísun þessa lofa jeg að greiða að viku liðinni.

Bildudal 15. ágúst 1885.

Hannes Guðmundsson.

18. gr.

Um víxla.

Víxlar urðu fyrst tíðkanlegir á Ítalíu á 12. og 13. öld, og því eru svo mörg orð, sem höfð eru í víxlamáli, af ítalskri rót runnin. Nafnið víxill er af því sprottið, að víxlar voru upprunalega ávísanir, sem átti að greiða í öðru landi eða ríki í þess mynt, og var fje því, sem greitt var fyrir ávísunina, þannig víxlað í aðra mynt. Víxlar eru lögleiddir í kaupstöðum hjer á landi með tilsk. 17. nóvember 1786, 17. gr., og tilsk. 13. júní 1787, II. kap. 20. gr.; síðan er tilsk. 18. maí 1825 um víxla á hendur öðrum manni sögð gildandi hjer með kanselíbr. 17. marz 1827, en lög þau, sem nú gilda um víxla, eru víxillög 13. janúar 1882 og lög s. d. um víxilmál og víxilafsagnir.

Víxlar eru tvenns konar: 1, víxlar á hendur öðrum manni og 2, eigin víxlar, þ. e. víxlar á hendur útgefanda sjálfum.

1. Víxlar á hendur öðrum manni.

Víxill á hendur öðrum manni (*trasseraður víxill*) er ávísun, sem veitir sjerstaka trygging fyrir greiðri og skilvísri borgun, og sem er ætluð til að geta gengið manna á milli sem nokkurs konar gjaldeyrir, þangað til gjalddagi hennar er kominn; rjettindi þau, sem víxill veitir fram yfir ávísun, eru nefnd *víxilrjettur*. Víxill tekur eins og ávísun til þriggja manna að minnsta kosti, og þessir 3 menn eru: 1, sá, sem gefur víxilinn út (*útgefandi, trassent*); 2, sá, sem á að taka við borguninni (*viðtakandi, remittent*); 3, sá, sem á að leysa til sín víxilinn (*greiðandi, trassatus*). Þó getur víxill hljóðað um borgun til útgefanda sjálfs (víxill til eigin ráðstöfunar), og er þá útgefandi og viðtakandi sami maður, eða um borgun af hendi útgefanda sjálfs, og er þá útgefandi og greiðandi sami maður, en þá er víxillinn skoðaður sem eiginn víxill. En víxill getur tekið til fleiri manna en þeirra þriggja, sem nú voru nefndir. Viðtakanda, sem er hinn upprunalegi eigandi víxilsins, er heimilt að framselja víxilinn öðrum manni, sje það ekki bannað í texta víxilsins með orðunum: „ekki til framsals“ eða því um líku. Þegar viðtakandi hefur selt víxilinn á þennan hátt, er hann nefndur *framseljandi* (*endossent*, ábekingur, af því að hann ritar framsal sitt aptan á víxilinn), en sá, sem víxillinn er framseldur, er nefndur *endossatar*; á sama hátt getur kaupandi víxilsins (*endossatarinn*) framselt hann aptur nýjum manni, og verður hann þá sjálfur framseljandi, en hinn nýi kaupandi *endossatar*, og þannig koll af kolli. Á þennan hátt geta margir menn orðið viðriðnir sama víxilinn. Útgefandi hefur ábyrgð

eptir víxilrjetti á því, að víxillinn verði samþykktur og borgaður, og þessa ábyrgð hefur hann ekki einungis gagnvart viðtakanda, heldur gagnvart öllum, sem seinna kunna að eignast víxilinn; sömu ábyrgð hefur hver sá, sem framselur víxil, gagnvart þeim, sem hann framselur víxilinn, og gagnvart öllum þeim, sem eignast hann síðar. Öll þessi runa af mönnum, sem þannig eiga nafn sitt á sama víxli, og sem allir eru skuldbundir hver um sig gagnvart hverjum þeim, sem síðar kemur í röðinni, og sem allir geta, hver um sig, haldið sjer um borgun að hverjum þeim, sem framar er í röðinni, er nefnd *víxilhvirfing* (*giro*), og allir þeir, sem þannig eru skuldbundir eptir víxilrjetti, *víxilskuldarar* og skuldbinding þeirra *víxilskylda*. Greiðanda verður þá fyrst skylt að leysa til sín víxil, er hann samþykkir hann, þ. e. játaast undir að borga hann; en samþykki hann víxilinn, kemst hann í víxilhvirfinguna, og nefnist *samþykkjandi* (*acceptant*). Hvort greiðandi er skyldur að samþykkja víxil, er komið undir viðskiptum hans við útgefanda, en skuldbundinn eptir víxilrjetti verður hann ekki, fyr en hann hefur samþykkt víxilinn. Sá, sem sýnir greiðanda víxil til samþykkis eða borgunar, er nefndur *sýnandi* víxils (*présentant*), hvort sem hann er eigandi víxilsins eða umboðsmaður eigandans. Í hverjum víxli skal til taka, hvar borgun skuli greiða, eða tilgreina við nafn greiðanda einhvern stað, sem þá er greiðslustaður og álízt að vera heimili greiðanda. Þegar svo er kveðið á í víxli, að borga skuli á öðrum stað en heimili greiðanda, en ekki tilgreint, hver borga skuli á þeim stað, á greiðandi, ef hann samþykkir víxilinn, að *domicílera* hann, þ. e. bæta við á hann, hver annist um borgunina á þessum stað (*domicíliatus*), annars er svo litið á, sem hann ætli sjálfur að borga víxilinn á greiðslustaðnum. Stundum ritar útgefandi eða framseljandi á víxil áskorun til einhvers manns á greiðslustaðnum eða sýningarstaðnum

um að samþykkja víxilinn, ef greiðandi færir undan því, og er sú áskorun nefnd *naudleit* (*Nödsadresse*), og sá sem leitað er til *adressatus* (vara-greiðandi). Ef einhver, eptir að greiðandi hefur synjað um samþykki, býðst af sjálfsdáðum í heiðursskyni við útgefanda eða einhvern framseljanda til að samþykkja víxil (*accept per onore*) eða til að borga hann, þá er sá maður nefndur *milligöngumaður* (*intervenient*).

Gjalddagi víxils á að vera hinn sami fyrir alla fjárhæð hans, en gjalddagi má að eins vera: 1, tilgreindan dag; 2, jafnskjótt sem víxillinn er sýndur (*ved Sigt, a vista*); 3, tilteknum tíma eptir að hann er sýndur (*efter Sigt, a viso*); 4, tilteknum tíma eptir að hann er gefinn út (*a dato*). Sje enginn gjalddagi ákveðinn, skal álíta hann vera, þá er víxillinn er sýndur, en útgefanda er frjálst að ákveða svo langan borgunarfrest á víxlinum, eins og honum lízt. Sje í víxli lofað leigum, er það loforð sem óskráð, og sje fjárhæð víxils nefnd optar en einu sinni, en eigi hin sama, gildir hin minnsta. Víxill er annaðhvort einritaður og nefnist þá *sólavíxill*, eða hann er gefinn út í samritum (*dúplíkköt* víxils), og skal þá í texta hvers þeirra greina, hvert það er í röðinni, svo sem fyrsta, annað, þriðja o. s. frv. (*prima, secunda, tertía* o. s. frv.), en sje að öðru eins orðað. Það er hagfelld, að gefin sjeu út samrit af víxli, bæði þegar á að senda hann langa leið til samþykkis eða borgunar, og hætt er við, að hann kynni að glatast, og líka til þess, að viðtakandi geti sent eitt samritið til greiðanda til samþykkis, en framselt annað, ef honum ríður á peningum fyrir gjalddaga víxilsins. Hver eigandi víxils á heimting á að fá samrit af honum hjá útgefanda, eða að sá, sem næstur er fyrir ofan hann á víxlinum, útvegi það. Þá er eitt samrit víxils er borgað, eru hin ógild, enda verður samþykkjandi, sem ritað hefur samþykki sitt á samrit

víxils, og sá framseljandi, sem ritað hefur framsal á fleiri samrit en eitt, að ábyrgjast, að ekkert slíkt samrit gangi manna á milli, eptir að borgun er greidd. Þegar eitt samrit víxils er sent til samþykkis, en annað samrit framselt, ber að tilgreina á því samriti, hvar hitt sje, og er sá, sem hefur það í höndum, skyldur að láta það af hendi við hvern þann, sem sannar heimild sína til þess. Líka má gjöra eptirrit af víxli með öllu, sem á honum stendur, til þess að rita á það framsal, og skal þess þá getið í eptirritinu, hvar eptirritunin endar og hin nýju framsöl byrja; að öðru leyti fer um eptirrit af víxli eins og um samrit.

Víxill á frá upphafi að vera gefinn út til nafngreinds manns, ekki til handhafa, en aptur má framselja hann hvort heldur nafngreindum manni, eða þannig, að hann verði eign handhafa. Að kaupa víxil fyrir gjalddaga hans er nefnt að *diskontera* víxil, og afsláttur sá, sem kaupandinn fær fyrir rentumissi og áhættu, er nefndur *diskonto*. Framsal skal rita á sjálfan víxilinn, eða á eptirrit af honum, eða á miða (*alonge*), sem festur er við víxilinn eða eptirritið, og er framsalið nefnt *fullkomið framsal*, þegar framseljandi ritar á víxilinn nafn þess manns, sem hann er framseldur, og nafn sitt undir, en *eyðuframsal* (*endossement in blanco*), ef framseljandi að eins ritar aptan á víxilinn nafn sitt. Þegar framseljandi að eins ritar nafn sitt aptan á víxil, álízt hver sá að vera eigandi víxilsins, sem hefur hann í höndum, og því er eyðuframsal í raun og veru sama sem framsal til handhafa; hver, sem þannig verður eigandi víxilsins, getur fyllt eyðuframsalið með því að rita nafn einhvers manns, sem víxillinn er framseldur. Eins og áður segir, hefur hver framseljandi ábyrgð á samþykkt og borgun víxils gagnvart öllum þeim, sem síðar eignast hann, en hann getur leyst sig undan þeirri ábyrgð, með því að rita í framsal sitt orðin:

„án skuldbindingar“, „án ábyrgðar“, „án *obligo*“, „án *retúr*“ eða því um líkt. Með því að allir þeir, sem rita nafn sitt á víxil án skilyrðis, bera einn sem allir og allir sem einn ábyrgð á samþykkt hans og borgun, getur hver, sem víxill er boðinn til kaups, öruggur keypt hann, ef hann veit með vissu, að einhver einn, sem á nafn sitt aptan á víxlinum, er áreiðanlegur maður.

Ef synjað er um að samþykkja víxil, eða ef greiðandi gældur ekki upp fjárhæð víxilsins í gjalddaga, þá verður eigandi víxilsins, ef hann vill varðveita víxilirjett sinn, að afla sjer órækrar sönnunar fyrir því, að hann hafi leitað samþykkis eða greiðslu á lögboðinn hátt, en eigi fengið. Þessarar sönnunar á að afla með opinberri gjörð, sem nefnd er *afsagnargjörð* (*protest*), og sem þá annaðhvort er afsögn sakir samþykkis-brests (*de non acceptatione*) eða afsögn sakir borgunar-brests (*de non solutione*). Afsögn skal gjörð og bókuð af nótariús publicus (sýslumanni eða bæjarfógeta); hún á fram að fara á virkum degi milli 9. stundar að morgni og 7. að kveldi, og er hún í því fólgin, að nótariús fer til skrifstofu eða starfhúss greiðanda, ef hann nokkurt hefur, ella til heimilis hans, sýnir honum eða þeim, sem hann hittir þar fyrir, víxilinn og skorar á hann um samþykki eða borgun. Sje þá synjað um samþykki eða borgun að öllu eða nokkru leyti, mótmælir nótariús þessari synjun fyrir hönd víxileigandans og bókar síðan afsagnargjörðina, en í hana skal rita: eptirit af víxlinum með öllu því, sem á honum stendur, tilmæli eða kröfu gjörðarbeiðanda og svar þess, sem afsögnin er gjörð hjá, og hafi hann engu svarað eða eigi fundizt, skal geta þess; enn fremur á að greina stað og stund afsagnarinnar og nótariús loks að rita nafn sitt undir. Náist ekki til nótarií, mega tveir órækir vottar gjöra afsögnina. Vottorð um afsagnargjörðina skal rita á víxilinn, en eptirrit af afsagnargjörð má ekki veita

neinum öðrum en gjörðarbeiðanda. Ávallt þegar afsagnargjörð hefur fram farið fyrir skort á samþykki eða borgun, á víxileigandinn innan 2 virkra daga frá afsagnardegi að tilkynna afsögnina brjeflega (*notification*) þeim, sem næstur er fyrir ofan hann á víxlinum, sje staður (*heimili*) tilgreindur við nafn hans; skal sá aptur tilkynna þeim, sem næstur er fyrir ofan hann, og svo koll af kolli.

Hverjum þeim, sem víxil hefur í höndum, er heimilt að sýna hann til samþykkis þegar í stað, en honum er ekki skylt að gjöra það, nema: 1, þegar annar greiðslustaður er tiltekinn í víxli, en þar sem greiðandi býr, og útgefandi hefur ekki tilgreint í víxlinum, hver eigi að annast um borgun á greiðslustaðnum; sje slíkur víxill ekki sýndur greiðanda til samþykkis fyrir gjalddaga, og, ef samþykki ekki fæst, afsagnargjörð látin fram fara, þá týnist víxilrjettur gagnvart útgefanda og framseljendum; 2, þegar víxill kveður á um borgun tilteknum tíma eptir að hann er sýndur, og skal þá sýna hann til samþykkis innan þess tíma, sem tilgreindur er í texta víxilsins, eða, sje enginn tími tilgreindur, þá innan 6 mánaða frá dagsetningu hans, sje hann gefinn út hjer á landi og eigi að borgast innanlands, en innan árs, sje hann gefinn út hjer á landi og eigi að borgast erlendis, eða útgefinn erlendis og eigi að borgast hjer á landi. Sje víxillinn þá ekki samþykktur eða samþykkið eigi dagsett, skal afsegja víxilinn, áður en sýningarfresturinn er liðinn, ella týnist víxilrjettur gagnvart útgefanda og framseljendum. Þegar víxill er sýndur til samþykkis, á greiðandi að svara skýlaust innan sólarhrings, hvort hann vill samþykkja hann eða ekki, og svari hann ekki innan þess tíma, er það sama sem hann synji um samþykki. Samþykki hann víxilinn, skal hann rita samþykkið á hann og nafn sitt undir, eða að eins rita nafn sitt framan á víxilinn, og verður

samþykkið ekki síðan aptur tekið. Takmarka má samþykkið við nokkurn hluta af fjárhæð víxilsins, en allar aðrar takmarkanir og skilmálar eru sem óskrifaðar. Sá, sem samþykkir víxil, ábyrgist eptir víxilrjetti greiðslu hans í gjalddaga, og er fyrir samþykki sitt einnig skuldbundinn útgefanda eptir víxilrjetti, en hefur aptur á móti engan víxilrjett gegn honum. Þegar víxill hefur verið afsagður sökum synjunar á samþykki, eða sakir þess, að hann hefur ekki verið samþykktur nema að nokkrum hluta, getur eigandi hans, án þess að biða gjalddaga, krafist hvort heldur hann vill borgunar þegar í stað eða tryggingar (veðs) fyrir borgun víxilsins í gjalddaga með áföllnum kostnaði. Þessari kröfu sinni getur hann beint að hverjum víxilskuldara (útgefanda og framseljendum), sem hann vill, hvort sem hann er ofarlega eða neðarlega í röðinni, og bregðist honum borgun eða trygging hjá einum, getur hann gengið að hverjum hinna sem er. Borgun sú, sem eigandi víxils getur krafist, er fyrst hin ósamþykktu fjárhæð víxilsins, þarnæst allur kostnaður af afsögn, burðareyrir og önnur nauðsynleg gjöld, og loks þóknun, er sje $\frac{1}{3}$ af hundraði í hinni ósamþykktu fjárhæð víxilsins, en þó má sá, sem krafinn er um borgun, draga frá hinni ósamþykktu fjárhæð víxilsins 5 af hundraði í ársleigu fyrir tímann, sem eptir er til gjalddaga. Krefjist eigandi víxilsins að eins tryggingar, skal hann selja afsagnargjörðina í hendur þeim, sem trygginguna setur, og getur hver framseljandi, sem fær afsagnargjörðina í hendur, krafist tryggingar á sama hátt hjá útgefanda og hjá hverjum framseljanda, sem fyrir fram-
an hann er á vixlinum. Vilji greiðandi síðar samþykkja víxil og borga áfallinn kostnað, má sýnandi ekki hafna samþykkinu, sje víxillinn enn í hans vörslum; hverfur þá heimildin til að heimta trygging, og settri trygging skal skila aptur. Verði samþykkjandi

víxils gjaldþrota fyrir gjalddaga, á handhafi sama tilkall til tryggingar, sem þegar synjað er um samþykki.

Víxil skal borga í gjalddaga, og eiga engir frestdagar sjer stað. Víxil, sem kveður á um borgun við sýning, skal borga, þá er hann er sýndur, og skal sýna hann til borgunar innan þess frests (6 mánaða eða árs), sem greindur er hjer að framan um sýning víxla til samþykkis, er þeir kveða á borgun eptir sýning, ella týnist víxilrjetturinn. Hafi greiðandi víxils samþykkt hann, en leysir hann ekki til sín, þá er hann er sýndur honum til borgunar í gjalddaga eða eptir gjalddaga, er hann skyldur að borga 6 af hundraði í ársleigu af fjárhæð víxilsins frá sýningardegi, og endurgjald fyrir kostnað þann, sem eigandi víxils hefur af drættinum. Víxilskuldari er ekki skyldur að borga, nema víxillinn sje fenginn honum í hendur með áritaðri kvittun, og bjóðist hann til að borga nokkuð upp í víxilinn, má eigandi ekki skorast undan að taka við því, og skal þá rita afborgunina á víxilinn. Sá, sem hefur víxilinn í höndum, þá er gjalddagi er kominn, hefur heimild til að heimta og taka borgun, ef það sjest af texta víxilsins eða af fullkomnum framsölum eða eyðuframsölum, sem ná í óslitinni röð til hans, að hann er eigandi víxilsins, og þarf sá, sem borgar víxilinn, þá ekki að rannsaka, hvort framsölin eru rjett, en borgi hann *fyrir* gjalddaga, og reynist það, að borgun sje greidd heimildarlausum handhafa, svarar hann til þess skaða, sem af hlýzt.

Það er í víxillögunum nefnt *greiðslufall*, er greiðandi geldur eigi fjárhæð víxils upp, þegar hann er kominn í gjalddaga og borgunar er krafizt. Þareð útgefandi og framseljendur, eins og áður segir, hafa ábyrgð á borgun víxils, á víxileigandi tilkall eptir víxilrjetti til fullnustu (*regres*) fyrir greiðslufall hjá þeim öllum og hverjum einstökum þeirra. Til þess að varðveita þennan rjett sinn, verður

eigandi að sýna greiðanda víxilinn, þegar hann er kominn í gjalddaga, hvort sem hann hefur verið samþykktur eða ekki, og krefjast borgunar, og borgi greiðandi þá ekki upp, þá að láta afsagnargjörð fyrir greiðslufall fram fara og tilkynna hana, svo sem áður segir um afsagnargjörðir (124. bls.). Afsagnargjörð fyrir greiðslufall á fram að fara á greiðsludeginum, eða í síðasta lagi á öðrum virkum degi þar á eftir, og verður því að sýna víxilinn til greiðslu svo tímanlega, að afsögn verði gjörð innan þess frests. Vanræki eigandi víxils eitt hvað af þessu, týnist víxilrjettur hans gagnvart útgefanda og framseljendum; en hafi víxillinn verið samþykktur, heldur hann víxilrjetti sínum á hendur samþykkjanda, nema víxillinn kveði á um borgun á öðrum stað en heimili samþykkjanda, því þá á afsagnargjörð að hafa farið fram á greiðslustaðnum hjá þeim, sem þar á að annast um borgun. Þegar afsagnargjörð hefur fram farið fyrir greiðslufall, svo sem nú var sagt, getur eigandi víxils hafið málsókn til fullnustu, hvort heldur gegn fleiri víxilskuldurum í senn eða þeim öllum eða hverjum þeirra, sem hann kýs, og þarf hvorki að fara eftir röð framsalanna, nje að halda fram sókn á hendur þeim, sem hann eitt sinn hefur kosið, en stryki hann út nafn útgefanda eða einhvers framseljanda á víxlinum, eða samþykki, að það sje gjört, þá er sá, sem út er strykaður, og allir þeir sem á eftir honum fara, lausir úr allri víxilábyrgð. Borgun sú, sem eigandi víxils á heimting á sakir greiðslufalls, er hin sama sem sakir synjunar á samþykki (sjá 125. bls.), og að auki 6 af hundraði í ársleigu af hinni ógreiddu fjárhæð víxilsins frá gjalddaga. Sá, sem krafinn er um fullnustu, er því að eins skyldur að borga, að honum sje fenginn í hendur víxillinn kvittaður ásamt afsagnargjörðinni og reikningi yfir það, sem borga skal (*retúrreikningur*). Hver sá framseljandi, sem leysir til sín afsagðan víxil,

má stryka út framsal sitt og allra þeirra, sem á óptir honum fara, og öðlast sama rjett sem hinn fyrri eigandi til fullnustu hjá öllum þeim, sem fyrir framan hann eru, og hjá samþykkjanda, og leysi útgefandi víxlinn til sín, öðlast hann einnig sama rjett á hendur samþykkjanda. Það fullnustugjald, sem sá, er leysir til sín víxil samkvæmt þessu, á heiming á, er: allt, sem hann hefur borgað fyrir víxlinn ásamt 6 af hundraði af því frá borgunardegi, enn fremur endurgjald fyrir nauðsynjakostnað sinn, og loks þóknun, er sje $\frac{1}{3}$ af hundraði í fjárhæð víxilsins, en þó mega þóknunargjöldin ekki vera fleiri en svo, að þau samanlögð nemi 2 af hundraði í fjárhæð víxilsins (ekki fleiri en 6).

Rjettindi þau, sem víxill veitir fram yfir önnur skulda-brjef, eru einkum fólgin í því, að öll málsókn er hraðari í víxilmálum en í öðrum skuldamálum, og að víxilskuldarar koma færri vörnum fyrir sig en aðrir skuldarar, sem og í því, að eigandi víxils hefur greiðari aðgang, en aðrir skuldheimtumenn að því, að fá eigur víxilskuldara kyrrsettar og löggeymslu lagða á fjármuni hans. Til þess að skjal og yfirlýsingar, sem á það eru ritaðar, veiti þessi rjettindi (víxilrjett), verður það að vera svo lagað frá upphafi, sem víxillögin mæla fyrir, en til þess heyrir, að skjalið sje nefnt víxill í sjálfum texta þess; að það tilgreini: 1, nafn greiðanda; 2, fjárhæð þá, sem greiða á; 3, heimili greiðanda eða annan greiðslustað; 4, nafn viðtakanda og 5, gjalddaga, á einhvern þann hátt sem fyr segir (121. bls.); að skjalið sje staðsett og dagsett, og að útgefandi riti nafn sitt undir það. Skjal, sem þannig er lagað, veitir víxilrjett, en bæði er það, að víxilrjettur getur týnzt fyrir vangeymslu, eins og tekið er fram hjer að framan, enda fynrist víxilkrafa fljótara en aðrar fjárkröfur. Víxilkrafa á hendur samþykkjanda fynrist á 3 árum frá gjalddaga, en fullnustukrafa víxileiganda á hendur útgefanda og

framseljendum sakir synjunar á samþykki eða greiðslufalls fyrnist á 6 mánuðum frá gjalddaga, ef borga skal á Íslandi, en á einu ári, ef borga skal erlendis, og eins fyrnist fullnustukrafa þess framseljanda, sem leyst hefur til sín víxil, á hendur útgefanda og fyrri framseljendum á 6 mánuðum, ef hann (framseljandinn) á heima á Íslandi, en á 1 ári, ef hann á heima erlendis, og telst fyrningarfresturinn frá borgunardegi, hafi hann leyst víxilinn til sín án lögsóknar, en ella frá stefnudegi. Fyrningstöðvast með stefnubirtingu og með því að segja til víxilkrfunnar í búi skuldunauts, sje það tekið til opinberra skipta, svo og ef sá, sem sóttur er, tilkynnir málsóknina einhverjum þeim, sem stendur fyrir ofan hann á víxlinum; en fyrningin stöðvast að eins gagnvart þeim, sem einhverri af gjörðum þessum er beint að. Hafi víxilkrafa fyrnt eða víxilrjettur glatazt fyrir vangeymslu, getur eigandi víxils þó sótt hvern víxilskuldara um þá fjárhæð, sem víxilskuldarinn mundi græða frá eigandanum, ef fjárheimtan fjelli niður, sem um hverja aðra skuld, t. a. m. ef maður, sem á öðrum skuld að lúka, greiðir hana með víxli, en sá víxill fæst eigi borgaður, þá mundi hann græða úr hendi víxileigandans fjárhæð víxilsins, ef öll fjárheimta fjelli niður.

2. Eigin víxlar.

Það, sem sagt er hjer að framan um víxla á hendur öðrum manni, á einnig við um eigin víxla, þ. e. víxla, sem útgefandi skuldbindur sig til að borga sjálfur, að eins með þeim tilbreytingum, sem leiðir af því, að útgefandi og greiðandi er sami maður, svo sem að ekki þarf að samþykkja sjerstaklega slíka víxla, og að þeir ávallt eru einritaðir, svo má heldur eigi gefa út eigin víxla til eigin ráðstöfunar.

Sýnishorn.

a.

Víxill á hendur öðrum manni.

1.

Geirseyri 1. júlí 1885.

500 kr.

Herra Ásgeir Einarsson á Ísafirði greiði herra Brynjólfi Þórðarsyni eða þeim, sem hann til vísar, þennan fyrsta víxil minn með fimm hundruð krónum, þrem mánuðum eptir að víxillinn er honum sýndur.

Ögmundur Brandsson.

Samþykktur 15. júlí 1885.

Ásgeir Einarsson.

(Aptaná.)

Greiðist mín vegna herra Árna Gíslasyni eða þeim, sem hann til vísar.

Brynjólfur Þórðarson, á Þingeyri.

Greiðist mín vegna herra Oddi Guðmundssyni eða þeim, sem hann til vísar.

Árni Gíslason, í Hnífsdal.

(Eyðuframsal.)

Oddur Guðmundsson, á Bæjum.

2.

Reykjavík 17. september 1885.

300 kr.

Að sex vikum liðnum frá því í dag greiði herra Guðbrandur Sigurðsson hjer í bænum herra Ólafi Stein-

grímssyni eða þeim, sem hann vísar til, þennan einritaða víxil minn með þrem hundruð krónum.

Runólfur Ketilsson.

Guðbrandur Sigurðsson.

(Aptaná.)

Ólafur Steingrímsson, í Reykjavík.

b.

Eigin víxill.

Akureyri 6. ágúst 1885.

100 kr.

15. október næstkomandi greiði jeg herra Grími Steinssyni eða þeim, sem hann til vísar, þennan einritaða víxil minn með eitt hundruð krónum.

Indriði Gíslason.

c.

Afsagnargjörð.

Árið 1885, föstudaginn 19. júní, höfum við undirskrifaðir, eptir beiðni herra Narfa Snorrasonar á Valabjörgum og í fjærvist sýslumannsins í Snæfellness- og Hnappadalssýslu á manntalsþingaferð, sýnt herra Ólafi Árnasyni í sölubúð hans í Stykkishólmi frumritaðan víxil svo látandi:

„Flatey 15. júní 1885.

372 kr.

„Herra Ólafur Árnason í Stykkishólmi greiði herra „Sturlaugi Teitssyni þennan fyrsta víxil minn með

„Þrjú hundruð sjötíu og tveimur krónum, hálfum mánuði eftir að víxillinn er sýndur honum.

Einar Arason.

(Aptaná.)

„Greiðist mín vegna herra Narfa Snorrasyni.

Sturlaugur Teitsson á Hvallátrum.“

og skorað á hann að samþykkja víxilinn, en með því að hann svaraði, að hann fyndi sjer ekki skylt að játast undir að borga víxil frá herra Einari Arasyni í Flatey, þá mótmæltum við, eins og við einnig nú mótmælum fyrir hönd gjörðarbeiðanda þessari synjun um samþykki af hendi greiðanda, og geymum gjörðarbeiðanda óskert tilkall til fullnustugjörðar eftir víxilrjetti hjá rjettum hlutaðeigendum fyrir synjun samþykkis.

Ár og dag sem fyr segir.

Þorkell Sigurðsson,
hreppstjóri.

Sveinn Guðmundsson,
stefnuvottur.

Vottorð (ritað á víxilinn).

Árið 1885, föstudaginn 19. júní, höfum við undirskrifaðir í fjærveru hlutaðeigandi sýslumanns afsagt hins vegar ritaðan víxil hjá herra Ólafi Árnasyni sakir synjunar á samþykki.

Þorkell Sigurðsson,
hreppstjóri.

Sveinn Guðmundsson,
stefnuvottur.

19. gr.

Um framsal.

Það nefna menn framsal, er einhver afsalar öðrum manni rjettindi eða kröfu (er hann hefur öðlzt fyrir samning) á hendur þriðja manni. Framsali (framseljandi) þarf ekki að leita samþykkis þess, er hann á rjettindi

eða kröfu á hendur, til framsalsins, en hins vegar er auðvitað, að ekki er heimilt framsal á öllum samningsrjettindum, og svo er um þau samningsrjettindi, þar sem ætla má, að semjendur hafi einungis viljað binda sig sín í milli, t. a. m. þar sem um vistarsamninga er að gjöra. Auðvitað er og, að semjendur geta komið sjer saman um, að slík samningsrjettindi verði öðrum afsöluð, en það er þá ekki framsal, heldur nýr samningur.

Framselja má allar skuldakröfur og þau rjettindi, er einhver hefur til þess, að annar maður afsali sjer eignarrjetti til einhvers hlutar. Þegar um kaup og sölu á fasteign er að gjöra, getur þannig kaupandinn framselt rjett sinn til að fá afsalsbrjef fyrir henni, og seljandi rjett sinn til kaupverðsins.

Að því rjettindi samkvæmt leigusamningi snertir, þá er framsal á þeim því að eins heimilt, að eðli hins leigða hlutar sje slíkt, að leigjanda megi einu gilda, hvort leigutakandi eða einhver annar notar hann, en það mun sjaldan vera. Sá, sem tekur hús á leigu, hefur ekki heimild til að leigja það öðrum, nema um einstök herbergi sje að gjöra, og byggingarrjett (ábúðarrjett) er alls ekki heimilt að framselja.

Framsal greinist í einfalt framsal og skaðlaust framsal. Það nefna menn einfalt framsal, er framsali að eins ábyrgist, að skuldakrafa sú, sem hann framselur, sje rjett, en ekki að skuldunautur sje fær um að greiða hana; en það er skaðlaust framsal, ef framsali ábyrgist, að skuldunautur sje fær um að borga hana, og felst þá í slíku framsali skuldbinding framsala að ábyrgjast þeim, er hann framseldi, að hann skuli fá skuldakröfunni fullnægt og endurgoldinn allan þann kostnað, er hann kann að hafa af innheimtu hennar.

Framsal er venjulega ritað á skuldabryef það, sem framselt er, eða, þá er um rjettindi er að gjöra, á samning þann, er þau eru stofnuð fyrir.

Sýnishorn.

a.

Einfalt framsal á skuldabréfi.

Jeg undirskrifaður framsel hjer með kaupmanni Árna Hildibrandssyni skuldabréf þetta að upphæð 400 kr., ásamt ógreiddum vöxtum 16 kr., og með því hann hefur greitt mjer fyrir það umsamda borgun, skal það upp frá þessu vera óátalin eign hans.

Grafarósi 3. janúar 1885.

Einar Jónsson.

b.

Einfalt framsal á dómi.

Hjer með framsel og afsala jeg, fatasölumaður Haraldur Tómasson, herra kaupmanni Halldóri Einarssyni dóm, kveðinn upp á bæjarþingi Reykjavíkur kaupstaðar 3. f. m., með hverjum silfursmiður Benjamín Benjamínsson er dæmdur til að lúka mjer skuld samkvæmt skuldabréfi, að upphæð 250 kr., ásamt vöxtum frá 5. febrúarmán. þ. á. og málskostnaði 12 krónum. Og með því velnefndur kaupmaður Halldór Einarsson hefur greitt mjer þá upphæð fyrir, er við höfum komið okkur saman um, þá segi jeg hann hjer með rjettan eiganda dóms þessa, er hann því má hagnýta sjer eptir vild sinni.

Reykjavík 9. júní 1885.

Haraldur Tómasson.

c.

Skaðlaust framsal.

Jeg, brauðgjörðarmaður Sæmundur Þorsteinsson, fram-
sel hjer með og afsala herra úrsmið Eyjólfí Sigurðssyni
framanritað skuldabrfjef verzlunarmanns Þórarins Guð-
mundssonar mjer til handa, dagsett 14. apríl 1881, að
upphæð 700 kr., með ógreiddum vöxtum, sem eru 35 kr.
Og með því herra úrsmiður Eyjólfur Sigurðsson hefur
goldið mjer upphæð skuldabrfjefsins ásamt vöxtum þang-
að til í dag, segi jeg skuldabrfjefið hjeðan í frá rjetta eign
hans, og ábyrgist jeg honum skaðlausa borgun á því
með vöxtum og kostnaði öllum, ef skuldin eða nokkur
hluti hennar ekki skyldi nást hjá skuldunaut.

Seyðisfirði 27. ágúst 1885.

Sæmundur Þorsteinsson.

Vitundarvottar:

Hannes Jónsson.

Bergur Magnússon.

20. gr.

Um kvittanir.

Kvittun er viðurkenning um, að maður hafi veitt við-
töku skuld eða peningagreiðslu. Sje það, sem maður
kannast við að hafa veitt móttöku, ekki peningar, er
viðurkenningin ekki í daglegu tali nefnd kvittun, en er
þó alveg sama eðlis.

Þegar skuldunautur innir af hendi skuld sína, á hann
heimting á að fá gilda og góða kvittun. Fyrst og fremst
þarf því kvittunin að vera gefin af rjettum skuldheimtu-
manni, eða, sje hann ómyndugur, af fjárhaldsmanni hans,
eða, sje hann hálfmyndugur, af honum og tilsjónarmanni

hans. Ef umboðsmaður gefur út kvittun fyrir hönd skuldheimtumanns, og sje ekki skuldabryf fyrir skuldinni, á skuldunautur heimting á, að hann sanni umboð sitt með vottorði notarii publici, og að umboðsmaður fái honum vottorðið í hendur ásamt kvittuninni.

Sje skuldabryf gefið fyrir skuldinni, og umboðsmaður hefur það í höndum, þarf ekki vottorð notarii publici á umboðsskjalið.

Hafi skuldunautur gefið skuldabryf fyrir skuldinni, verður hann, þegar hann greiðir eitthvað upp í hana, að heimta bæði sjerstaka kvittun og kvittun á sjálft skuldabryfið. En fyrir vaxtagreiðslu er hann nægilega tryggður með sjerstakri kvittun, og sama er um greiðslu á leigu samkvæmt leigusamningi. En varast verður skuldunautur að láta sjer nægja, að kvittunin fyrir afborgun eða vöxtum sje rituð á skuldabryfið eingöngu, með því skuldheimtumaður getur afmáð kvittunina.

Ef skuldheimtumaður gefur fleiri en eina kvittun fyrir því, sem greitt er, verður hann að sjá um, að þær beri með sjer, að þær eigi báðar eða allar við sömu greiðsluna, og er því bezt í hverri einstakri kvittun að geta um þær aðrar kvittanir, er kunna að vera gefnar, og má gjöra það með því, að nefna kvittanirnar fyrstu, aðra, þriðju kvittun o. s. frv.

Sje skuldheimtumaður ekki ánægður með borgun þá, sem framboðin er, annaðhvort af því, að honum er boðið minna, en vera átti, eða af því, að framboðið er um seinan, verður hann að taka það greinilega fram í kvittun sinni, eða orða hana þannig, að hann geymi sjer rjett sinn út af því; því að öðrum kosti ber svo á að líta, sem hann sje ánægður með greiðsluna, og hafi ekkert upp á hana að kæra. Til dæmis skal taka, að ef hann tekur við vöxtum eptir gjalddaga og gefur skilyrðislausu kvittun, þá ber svo á að líta, að hann hafi fallið frá þeim rjetti sínum, að mega álíta höfuðstólinn kom-

inn í gjalddaga fyrir sakir vantandi vaxtagreiðslu í tæka tíð, ef svo er áskilið í skuldabréfinu.

Sýnishorn.

a.

Kvittun fyrir skuld.

Hjer með játa jeg, að jeg hef veitt viðtöku skuld þeirri, 50 kr., er Hannes bóndi Hafliðason átti mjer að lúka, og kvitta því hjer með fyrir hana.

Hafnarfirði 3. okt. 1885.

Einar Sigmundsson.

b.

Kvittun fyrir afborgun á skuldabréf.

Hjer með kannast jeg við, að herra söðlasmiður Jón Halldórsson hefur greitt mjer 200 — tvö hundruð — krónur upp í skuld þá, er hann samkvæmt skuldabréfi, dagsettu 3. júlí 1884, á mjer að gjalda, að upphæð 1000 kr., og er skuld hans því nú að eins 800 kr. Þess skal getið, að kvittun fyrir greiðslu þessari er einnig rituð á sjálft skuldabréfið.

Keflavík 7. septbr. 1885.

Einar Jónsson.

c.

Kvittun á skuldabréf.

Að herra Jón Guðmundsson, bóndi í Gesthúsum, hafi greitt mjer höfuðstól þessa skuldabréfs, svo og vexti

alla af honum, það viðurkennist hjer með, og afhendi jeg honum jafnframt skuldabriefið.

Nesi við Seltjörn 4. ágúst 1885.

Hjörleifur Magnússon.

d.

Kvittun með fyrirvara.

Jafnframt því, að jeg hjer með kvitta herra stúdent Magnús Jónsson fyrir 50 — fimmtíu — krónum, er hann hefur greitt mjer upp í skuld þá, sem hann er í við mig samkvæmt skuldabriefi, dags. 4. nóvbr. 1883, að upphæð 200 kr., læt jeg þess getið, að jeg tel ekki þessa greiðslu vera í lagi, og geymi mjer því rjett minn óskertan. Á skuldabriefið hef jeg einnig ritað kvittun mína.

Reykjavík 7. desbr. 1884.

Runólfur Sigurðsson.

e.

Aðalkvittun.

Með því tómthúsmaður Magnús Einarsson hefur greitt mjer eptirstöðvar af skuld sinni til mín, að upphæð 37 kr. 59 a., segi jeg hann hjer með að öllu skuldlausan við mig.

Blönduósi 19. maí 1885.

Ásgrímur Eyjólfsson.

21. gr.

Um uppsagnir.

Það er all-títt, þegar samningar eru gjörðir, að í þeim er ákveðið, að annarhvor semjenda eða þeir báðir, geti

slitið samningnum, með því að segja honum upp, eða lýsa því yfir, að hann skuli á enda, og er þá jafnframt uppsagnarfresturinn eða fyrirvarinn tiltekinn. Slík ákvörðun er, eins og áður er sagt, tíðkanleg í skuldabréfum, leigusamningum, byggingarsamningum o. fl. Og þótt ekki sje svo ákveðið í samningum, að slíta megi þeim fyrir uppsögn, má samt segja þeim upp, þegar enginn tími er fast ákveðinn í þeim, og þeir eru þess eðlis, að ekki er ætlandi, að semjendur hafi viljað binda sig um aldur og æfi, svo sem er um leigusamninga, umboðssamninga o. fl. Það er áður, þar sem til rætt var um leigusamninga, tekið fram, hver uppsagnarfresturinn sje í þeim samningum, og að því er til annara samninga kemur, verður hann að vera svo langur, að sá, sem sagt er upp, hafi nægan tíma til að koma sjer svo fyrir, að samningnum geti orðið slitið samkvæmt uppsögninni.

Á stundum er uppsagnarfresturinn lögákveðinn; sjá það, sem áður er sagt um vistarsamninga. Bezt er að láta stefnuvotta birta uppsagnir, eða sje það ekki gjört, þá að fá þann, sem fyrir uppsögninni verður, til að rita viðurkenning sína, um að hafa fengið hana, á uppsagnarskjalið.

Sýnishorn.

a.

Uppsögn á skuld.

Með brjefi þessu segi jeg með 6 mánaða fyrirvara herra steinhöggvara Markúsi Nielssyni í Mjóadal upp þeim 500 — fimm hundruð — krónum, er hann hefur fengið að láni hjá mjer, og sem hann hefur gefið mjer skuldabréf fyrir, dags. 13. júní 1873, með veði í eignar-

jörð hans hálfum Mjóadal í Ölfusi, og skal skuldin því vera að fullu greidd í 11. júní gjalddaga 1885.

Eyrarbakka 9. desbr. 1884.

Einar Sigvaldason.

Ofanritað uppsagnarskjal höfum við eiðsvarnir stefnuvottar í Ölfushreppi birt Markúsi steinhöggvara Nielsyni sjálfum á heimili hans Mjóadal hjer í hreppi. Þetta vottum við með skirskotun til eíða þeirra, er við höfum unnið.

Staddir að Mjóadal 11. desbr. 1884.

Jón Jónsson. Sigurður Magnússon.

b.

Uppsögn á ábúðarrjetti.

Jeg, Guðmundur Jónsson, bóndi á Kirkjubóli í Grímsneshreppi, segi hjer með bóndanum herra Einari Sigurðssyni upp ábúð hans á eignarjörð minni, Halldórsstöðum hjer í hreppi, frá næstu fardögum. Bið jeg hann að rita á skjal þetta viðurkenning sína um, að hann hafi sjeð það.

Kirkjubóli 17. desbr. 1884.

Guðmundur Jónsson.

Að jeg hafi lesið ofanskráða uppsögn játa jeg hjer með.

Halldórsstöðum 18. desbr. 1884.

Einar Sigurðsson.

c.

Uppsögn á leigusamningi.

Hjer með leyfi jeg mjer að segja yður, herra skólakennari, upp húsnæði því, er þjer hafið í húseign minni Nr. 3 í Austurstræti hjer í bænum, og skora jeg á

yður að flytja 1. maímán. 1886, svo og að rita á uppsagnarbrjef þetta viðurkenning yðar um, að það hafi verið yður löglega birt.

Reykjavík 30. októbermán. 1885.

Virðingarfyllst.

Helgi Helgason.

Til

herra skólakennara Björns Sigurðssonar.

Hjer með kannast jeg við, að mjer hefur í dag verið birt framanritað uppsagnarbrjef. En jeg læt þess getið, að herra Helgi Helgason hefur munnlega heitið mjer að mega búa í húsinu Nr. 3 í Austurstræti til 1. maí 1888 gegn 300 kr. árlegri leigu, og að jeg því geymi mjer rjett minn gagnvart honum samkvæmt því, sem um samið er.

Reykjavík 31. októbermán. 1885.

Björn Sigurðsson.

22. gr.

Um ábyrgð.

Það nefnist ábyrgð. er maður heitir því, að greiða skuldheimtumanni skuld annars manns, ef hann getur ekki greitt hana, eða greiðir hana ekki í ákveðinn gjalddaga. Að vísu getur maður ábyrgzt annað en skuld, svo sem, að einhver skuli ekki fara úr byggðarlaginu, o. a. þvl., en á þessum stað skal einungis rætt um ábyrgð á skuld eða annari peningagreiðslu.

Ábyrgð er tvenns konar. Hafi ábyrgðarmaður að eins skuldbundið sig til að greiða, ef það reyndist, að skuldu-

natur ekki geti borgað, þ. e. ef skuldheimtumaður hefur árangurslaust fengið dóm og leitað fjárnáms yfir honum eða árangurslaust lýst kröfu sinni í búi hans (þrota- eða dánarbúi), þá nefnist hún almenn ábyrgð; en hafi ábyrgðarmaður lofað að greiða skuldina sem eigin skuld sína, ef skuldunatur ekki borgar hana í ákveðinn gjalddaga, er hún nefnd sjálfsskuldarábyrgð. Það er því nauðsynlegt, að greinilega sje tekið fram, við hverja ábyrgðina átt er. Samkvæmt því, sem þannig er sagt, geta menn ekki hugsað sjer ábyrgð nema nátengda aðalskuldbindingu um peningagreiðslu, og af því flýtur, að ábyrgðin er á enda, ekki einungis ef skuldheimtumaður gefur skuldunaut sínum upp skuldina, heldur einnig ef hann veitir honum gjaldfrest á henni. Skuldheimtumaður verður því, þegar ábyrgðarmaður er fyrir skuldinni, að varast að veita skuldunaut sínum nokkra linun frá því, sem upprunalega var um samið, nema hann fái samþykki ábyrgðarmanns til, og loforð hans um, að hann engu að síður skuli ábyrgjast skuldina.

Hafi ábyrgðarmaður skuldbundið sig um óákveðinn tíma, t. a. m. til þess að ábyrgjast, að leigutakandi greiði skilvislega hina umsömdu leigu, getur hann sagt lausri ábyrgð sinni; en hann verður að gjöra það með svo löngum fyrirvara, að skuldheimtumaður (leigjandi) hafi nægan tíma til þess að slíta samningnum fyrir, uppsögn. En sá maður, sem ábyrgist tiltekna skuld, sem þegar er til orðin, eða tekst á hendur ábyrgð um tiltekinn tíma, getur ekki losað frá ábyrgð sinni, með því að segja henni upp.

Það er almenn skoðun, að þegar um ítrekaðar greiðslur á ákveðnum tímum er að gjöra, sje skuldheimtumanni ekki skylt að gjöra ábyrgðarmanni aðvart um, ef skuldunatur ekki stendur í skilum, og er því bezt fyrir ábyrgðarmann að taka það skýrt fram, að hann sje

laus við ábyrgðina, sje honum ekki skýrt frá, ef skuldunautur ekki greiðir í ákveðinn gjalddaga.

Nauðsynlegt er fyrir ábyrgðarmanninn að áskilja sjer rjett til þess að heimta, að skuldheimtumaður framselji ser skuldakröfuna, ef hann (ábyrgðarmaður) neyðist til að greiða hana, svo og að geta fært sönnun fyrir því, að skuldunautur hafi beðið sig að takast ábyrgðina á hendur.

Sýnishorn.

a.

Almenn ábyrgð.

Til þess að verða við bón Guðmundar skóara Jónssonar hjer í kaupstaðnum, sem er skuldugur verzlun Runólfs kaupmanns Jónssonar hjer í bænum um 345 kr. fyrir leður og skinn, er hann 15. f. m. hefur gefið honum skuldabryef fyrir, lýsi jeg því hjer með yfir, að jeg ábyrgist, að skuld þessi verði skilvíslega greidd; en þann skildaga set jeg, að herra kaupmaður Runólfur Jónsson láti mig af vita, ef Guðmundur skóari Jónsson lætur fyrir farast að greiða afborgun og vexti, í síðasta lagi viku eptir rjettan gjalddaga; að öðrum kosti segi jeg mig lausan við ábyrgðina.

Skyldi jeg neyðast til að greiða skuldina eða nokkurn hluta hennar, áskil jeg mjer, að skuldabryefið verði framselt mjer.

Reykjavík 17. októbermán. 1885.

Þorsteinn Jónsson.

Vitundaryottar:

Björn Jónsson.

Eiríkur Magnússon.

b.

Sjálfsskuldarábyrgð (rituð á skuldabryjef).

Hjermeð lýsi jeg, Jón Halldórsson, sjálfseignarbóndi á Hrafnhúsum á Seltjarnarnesi, því yfir, að jeg, samkvæmt beiðni Guðmundar kaupmanns Þorlákssonar í Reykjavík, ábyrgist *sem sjálfsskuldarábyrgðarmaður* skilvísu greiðslu á skuld þeirri, sem hann er í við Þorstein bónda Magnússon á Bergstöðum í Ölfusi fyrir 30 sauði, að upphæð 540 krónur, samkvæmt ofanrituðu skuldabryjefi.

Skýlt er mjer, ef til málsóknar kemur, að mæta fyrir gestarjetti Reykjavíkur.

Jeg áskil, að skuldabryjefið verði framselt mjer, ef jeg neyðist til að greiða skuldina eða nokkurn hluta hennar.

Hrafnhúsum 14. maí 1885.

Jón Halldórsson.

Vitundarvottar:

Ísleifur Jónsson.

Kjartan Kristjánsson.

23. gr.

Um prófentusamninga.

Jónsbókar Landabrigðabálkur 12. kap. er um prófentu, og var það prófenta, ef maður gaf jarðeign eða land með sjálfum sjer til fósturs, eður með öðrum þeim manni, er hann vildi fram færa. En það, sem nú á tímum nefnist prófenta eða prófentusamningur, er annars eðlis og miklu rýmra og víðtækara.

Prófentusamningur er nú sá samningur, er maður afsalar öðrum allar eigur sínar, þær er hann á og eignast kann, gegn því, að húsbóndinn¹ framfæri hann að

1) Þann, sem tekur við prófentu af manni, virðist rjett að nefna „húsbónda“, og svo var gjört í fornum dönskum lögum.

öllu leyti æfilangt og annist sómasamlega útför hans að honum liðnum. Slikur samningur er nefndur í Jónsbók arfsal eða arfsalskaup, sjá Framfærslubók 8. kap.

Jónsbók setur þau skilyrði fyrir arfsali eða prófentusamningi, að sá, sem arfsali selst (gefur prófentu sína), eigi enga ómaga, sem hann á fram að færa (þ. e.: börn eða annað afkvæmi óuppkomið, fjelausa foreldra o. sv. fr.), eða hafi áður sjeð þeim borgið, og þó því að eins, að 6¹ skynsamir menn gjöri það kaup með honum og þeim, er við tekur (húsbóndanum). En heimilt er honum að gefa prófentu sína, þótt hann eigi erfingja (þ. e.: afkvæmi), ef þeir eru fulltíða menn, og leggja samþykki sitt á. Þó skal prófentumaðurinn fyrst með vottum bjóðast hinum nánustu frændum sínum við sjer að taka, þeim, sem fullar vörzlur hefur (þ. e.: er svo fjáður, að hann eigi jafn-mikið eða meira en það, sem hann við tekur).

Þessi ákvæði Jónsbókar eru enn í fullu gildi; og skal nú stuttlega minnst á eðli þessa samnings, semjendur o. fl.

Afsal það, sem verður fyrir prófentusamning, er ein-kennilegs eðlis, þar sem það er alveg samkynja þeirri eignartöku, sem verður fyrir almenna arftöku, svo að allar eigur prófentumannsins, hvort sem er fasteign eða lausafje, verða með samningnum eign viðtakanda, og þarf ekki að gefa út afsalsbrjef fyrir fasteignum eða framsal á skuldabryef, ef í afsali eru.

Með því prófentumaðurinn afsalar sjer eigum sínum, og húsbóndinn, eða sá, sem við tekur, skuldbindur sig til að fram færa hann, hljóta þeir báðir að vera fullveðja. Ómyndugur maður getur því alls ekki gefið prófentu sína, ekki einu sinni með vilja fjárhaldsmanns síns, og þótt álíta megi, að sá, sem er hálfmyndugur,

1) Eptir því, sem nú tíðkast um samninga, mun nægilegt að hafa 2 vitundarvotta að gjörningnum.

geti gjört það með ráði og vilja tilsjónarmanns síns, þá mun það þó sjaldan eða aldrei koma fyrir, að tilsjónarmaðurinn leggi samþykki sitt á slíkan samning. En þótt sá, sem gefa vill prófentu sína, sje fullveðja, verður hann þó að græta þess, sem áður er sagt, ef hann á ómaga fram að færa, græta þess, að bjóða nánustu frændum við sjer að taka, að fá, ef hann er kvongaður, samþykki eiginkonu sinnar, og ef hún gefur ekki prófentu sína með honum, þá að sjá fyrir, að hún verði ekki öðrum til þyngsla.

Það mun algengast, enda tryggilegast, að gjöra prófentusamning brjeflega, og skal til að tryggja húsbóndann gagnvart öðrum þinglesa hann á varnarþingi prófentumannsins, og sjeu fasteignir í afsalinu, þá einnig í þeim þinghám, þar sem fasteignirnar eru.

Eins og áður er sagt, afsalar prófentumaðurinn húsbóndanum allar eigur sínar, þær sem hann á og eignast kann, og verður hann því með öllu fjelaus. Hann getur ekki áskilið sjer eignarrjett til einstakra hluta, er hann þegar á, eða eignast kann, því það væri andstætt eðli þessa samnings, en hann virðist geta áskilið sjer notkun nokkurra hinna afsöluðu muna, meðan hann lifir, þannig að húsbóndinn geti ekki fargað þeim, meðan prófentumaðurinn er á lífi. Meðal þess, er prófentumaðurinn afsalar sjer, er einnig arfsvon, þótt annars sje bannað í lögum að selja og kaupa arfsvon.

Húsbóndinn tekur að sjer að sjá prófentumanninum fyrir húsnæði, fötum og fæði, og öllum aðbúnaði, svo og að útför hans, að honum liðnum, sje gjörð sómasamlega eða eptir stöðu hans og venju í því byggðarlagi, þar sem hann býr, og eins er honum skylt að veita prófentumanninum þær viðgjörðir í lifanda lífi, sem hæfa þykir stöðu hans og tíðkanlegt er á þeim stað, er hann býr.

Prófentumaðurinn er að vísu ekki ómyndugur, en

þar sem hann er með öllu fjelaus, þá hefur það þær afleiðingar, að hann getur ekki gjört neina þá samninga, er lúta að fjárreiðum eða eignarumráðum. En samninga um að vinna eitthvert verk getur hann gjört, þótt ekki sjeu líkindi til, að neinn vilji um það við hann semja, þar sem ekki er unnt að fá hjá honum skaðabætur, ef hann rýfur samninginn. Það er almenn skoðun, að sá, sem gefið hefur prófentu sína, geti ekki gipzt; en sú skoðun mun rjettari, að honum sje það heimilt, en jákvæði húsbóndans verður til að koma, og er hann þá einnig skyldur til að annast framfærslu konunnar.

Skuldir þær, sem prófentumaðurinn var í, þegar prófentusamningurinn var gjörður, er húsbóndinn skyldur að greiða, svo og þær skuldir, er hann hefur komizt í, frá því samningurinn var gjörður og þangað til hann er þinglesinn. En þær skuldir, sem prófentumaðurinn kann að hafa komizt í fyrir samninga, eptir að búið var að þinglesa prófentusamninginn, er húsbóndinn ekki skyldur að greiða. Hafi prófentumaðurinn framið einhver verk, er tjón hefur hlotizt af, þá er, að sumra áliti, húsbóndanum skylt að greiða þær skaðabætur, er hinn kann að eiga að lúka, en bætur eða sektir í hegningarskyni er hann að allra áliti laus við að gjalda.

Eins og áður er sagt, eru prófentusamningar gjörðir fyrir alla æfi prófentumannsins, en auðvitað er, að semjendum er heimilt að slíta samningnum, ef þeim báðum kemur saman um, eins og hann líka er rofinn, ef annarhvor semjenda brýtur þá skilmála, sem settir eru. Þannig er húsbóndanum heimilt að heimta, að samningnum sje slitið, ef prófentumaðurinn hefur dregið undan af eigum sínum, eða leynt hann skuldum, og prófentumaðurinn getur kippt samningnum upp, ef húsbóndinn veitir honum ekki umsamda framfærslu eða fer illa með hann o. fl.

Þegar samningnum þannig er slitið, skal því lýst á þingi.

Sýnishorn.

a.

Prófentusamningur.

Jeg, sem rita nafn mitt hjer undir, Mattías Halldórsson, sjálfseignarbóndi, hingað til búandi á Gröf, gjöri hjer með kunnugt, að jeg afsala herra sjálfseignarbónda Þórði Magnússyni á Fossvöllum allar eigur mínar fastar og lausar, að engu undanskildu, svo og allt, sem jeg síðar kann að eignast, þar með talin arfsvon. Fasteignir mínar eru: nýnefnd jörð Gröf í Skilmannahreppi, 12, 9 hndr. að dýrleika, og Kviagerði í sama hreppi 3 hndr. að dýrleika. Dregur til þessa, að jeg fyrir aldurs sakir og lasleika treystist ekki til að búa lengur. Enga á jeg lífserfingja og enga skylduómaga fram að færa, og boðið hefi jeg náfrænda mínum Sigurgeiri Jóhannessyni á Litlahóli, sem er hinn eini af nánustu frændum mínum, sem nokkur efni hefur, að taka við mjer, en hann hefur ekki viljað sinna því boði, er jeg ljet gjöra honum með stefnuvottum. Nokkrar skuldir liggja á mjer, og fæ jeg samstundis Þórði bónda Magnússyni skrá yfir þær. Eiginkona mín er fyrir löngu dáin, og áttum við ekkert afkvæmi á lífi.

Jeg Þórður Magnússon, bóndi á Fossvöllum, skuldbind mig aptur á móti til:

1. að veita herra Mattíasi Halldórssyni húsnæði, fæði, fót og skæði og alla aðra umönnum, svo góð framfærsla megi heita, meðan hann lifir;
2. að greiða allar rjettar skuldir hans, þær er liggja á honum;
3. að sjá um sómasamlega útför hans, að honum liðnum.

Samning þennan skal lesa á næsta manntalsþingi, og greiði jeg Þórður Magnússon kostnað þann, sem af því leiðir.

Frumriti samnings þessa heldur Mattías Halldórsson, en Þórður Magnússon fær eptirrit af honum.

Gjört að Gröf 3. maí 1885.

Mattías Halldórsson. Þórður Magnússon.

Vitundarvottar:

Hákon Árnason.

Þorvarður Erlendsson.

24. gr.

Um kaupmála milli hjóna.

Tilsk. 25. septbr. 1850, 16. gr.

Eptir lögum og landsvenju er helmingafjárлаг með hjónum, og verður því allt það, sem hvort hjónanna um sig er eigandi að, þegar þau giptast, og allt sem þau eignast, meðan þau eru saman í hjónabandi, sameiginleg eign þeirra og nefnist fjelagsbú hjónanna. Öðru máli er að gegna um umráðin yfir fjelagsbúinu; þau eru öll í höndum mannsins, og honum er heimilt að fara með fjármuni fjelagsbúsins, eins og hann ætti þá einsamall; konan er ómyndug, og getur hún því ekki nema með samþykki manns síns látið af hendi eða ráðstafað á annan hátt neinum af munum fjelagsbúsins, nje með samningi bakað því neina skuldbindingu. Afbrigði frá helmingafjárlagi með hjónum má gjöra með samningi, sem nefndur er kaupmáli eða kaupmálabrjef. Í slíkum samningi er annaðhvort kveðið svo á, að engin sameign skuli vera með hjónum, heldur skuli allt það, sem þau eiga, þegar þau giptast, og allt, sem þau eignast, hvort um sig, meðan hjónabandið varir, vera sjer-eign hvors þeirra um sig, ellegar þá, að tilteknir fjár-

munir, fasteignir, eða skuldabryjef eða aðrir lausir aur-ar, skuli vera sjereign þess hjónanna, sem átti þá á und-an hjónabandinu, eða eignast þá síðar, t. a. m. að erfð eða gjöf, en að öðru leyti skuli vera sameign með þeim. Jafnframt því er opt til skilið, að maðurinn skuli ekki hafa nein umráð yfir sjereign konunnar, en að hún skuli ráða fyrir henni að öllu leyti sjálf. Loks má í kaupmála gjöra ráðstafanir um fjárskipti eptir það hjón-anna, sem fyr deyr, og arftökurjett hins eptirlifandi til búshluta eða sjereignar hins látna, en þá er kaupmál-inn jafnframt arfleiðsluskrá eða arfsamningur, og á því að vera skráður í því formi, sem fyrir skipað er um slíka gjörninga (25. gr. A. 3).

Kaupmáli milli hjóna er venjulega gjörður, áður en þau giptast, en þau geta líka gjört hann, eptir að þau eru gipt. Sjeu hjónaefnin, eða annað þeirra, ófulltíða, þá er kaupmálinn gjörist, verður fjárhaldsmaður eða til-sjónarmaður hins ófulltíða að vera í ráðum með. Ef konuefnið er ómyndug, gjörir venjulega faðir hennar kaupmálann fyrir hennar hönd, eða móðir hennar, sje faðir dáiinn, eða fjárhaldsmaður hennar, sjeu báðir for-eldrar dánir, en allt um það má ekki ákveða neitt í kaupmálanum, sem konuefnið er ósamþykk. Ef kaup-málinn er gjörður, eptir að hjónin eru gipt, verður að setja konunni fjárhaldsmann til að samþykkja kaup-málann fyrir hennar hönd.

Kaupmáli milli hjóna er því að eins fullgildur, að hann sje staðfestur af konungi, að minnsta kosti er slík staðfesting skilyrði fyrir því, að hann sje skuldbindandi fyrir erfingja hjónanna og skuldheimtumenn. Um stað-festinguna ber að sækja sem fyrst, eptir að kaupmálinn er gjörður, því sje ekki sótt um staðfestinguna, fyr en hjónin eru búin að vera lengi gipt, er hætt við, að neitað verði um hana, til þess að skerða ekki rjett þeirra, sem kynnu að eiga til skulda að telja í fjelagsbúi hjón-

anna. Staðfesting á kaupmála milli hjóna, sem gjörður er, eptir að þau giptast, eða sem ekki er leitað staðfestingar á fyr en nokkru eptir hjónabandið, er venjulega veitt með því skilyrði, að þeir, sem þá eiga skuldir hjá hjónunum, haldi óskertum rjetti sínum til að leita borgunar í öllum þeim munum, sem áður voru eign beggja hjónanna í sameiningu. Sje kaupmála eitthvað ábótavant, að því er snertir myndugleika hjónanna, þá er þau gjörðu hann, t. a. m. að kaupmálinn er gjörður eptir giptinguna, en konunni samt ekki skipaður fjárhaldsmaður til umráða, þá bætir konungleg staðfesting úr þeim bresti, ef kaupmálinn ber hann með sjer, eða hans er getið í umsóknarbrjefinu um staðfestinguna.

Enn fremur er það skilyrði fyrir fullu gildi kaupmála gagnvart þriðja manni, að honum sje þinglýst, eptir að hann er staðfestur, ekki einungis á varnarþingi hjónanna, heldur og á varnarþingum fasteigna þeirra, sem eru sjereign konunnar, og flytji hjónin búferlum í aðra þinghá siðar, ber að þinglýsa kaupmál-anum á hinu nýja varnarþingi þeirra. Á skuldabryf og hlutabryf, sem eiga að vera sjereign konunnar, ber að rita, að þau sjeu hennar eign og undanskilin umráðum mannsins, en peningum og ríkisskuldabryfum, sem ekki verða nafnfærð, virðist rjettast að koma í innritunarskýrteini.

Kaupmáli, sem staðfestur er af konungi, verður ekki numinn úr gildi nje honum breytt, nema það sje leyft með konungsúrskurði, en hvort hjónum er heimilt að nema úr gildi kaupmála, sem ekki er staðfestur af konungi, er vafasamt.

Sýnishorn.

a.

Það við undirskriftuð, Hjörleifur Þórðarson, skip-

stjóri, og Guðrún Einarasdóttir, bæði á Akureyri, höfum áformað að giptast, gjörum við, sem bæði erum fullmyndug, með okkur svo látandi kaupmála.

1.

Með okkur skal ekki vera nein sameign, en allt það, sem hvort okkar á, þegar við giptumst, og kemur með í búið, eða eignast síðar, meðan við erum hjón, hvort heldur að erfðum eða gjöf eða sem handafla eða á hvern annan hátt sem er, skal vera sjereign þess, eins og líka skuldir þær, sem hvort okkar kynni að vera í, er við giptumst, eða komast í síðar, ekki taka til hins.

2.

Það, sem ég Guðrún Einarasdóttir kem með í búið, er auk fatnaðar míns og 2 uppbúinna rúma, jörðin Úlfsstaðir í Álptafirði, 23,7 hndr. að dýrleika með 4 kúgildum; $\frac{1}{2}$ jörðin Botn á Sljettu 13,3 hndr., með 3 kúgildum; konungleg skuldabréf, ákvæðisverð 1600 kr., og 3 hlutabréf í verzlunarfjelaginu Gránu, ákvæðisverð 150 kr.

3.

Jeg Guðrún Einarasdóttir hef full umráð yfir sjereign minni, sem er og verða kann, og arðinum af henni, án allrar íhlutunar af hálfu manns míns tilvónandi.

Á kaupmála þennan skal leita konunglegrar staðfestingar, og ritum við nöfn okkar undir hann í viðurvist tveggja vitundarvotta.

Akureyri 1. október 1885.

Hjörleifur Þórðarson. Guðrún Einarasdóttir.

Vitundarvottar:

Hjörtur Ólafsson.

Runólfur Ívarsson.

b.

Pareð við undirskrifuð Magnús kaupmaður Arason, sem er fullmyndugur, og Sigríður Jónsdóttir, sem er 21 árs, bæði til heimilis í Reykjavík, höfum áformað að giptast, gjörum við — jeg Sigríður Jónsdóttir með ráði og vilja föður míns, Jóns útvegsbónda Þorgilssonar sem tilsjónarmanns míns — með okkur svofelldan kaupmála.

1.

Jarðir þær, sem jeg Sigríður Jónsdóttir kann að eignast að erfðum eptir foreldra mína, skulu vera sjer-eign mín og undanskilin helmingafjárлагi því, sem við ætlumst til að verði að öðru leyti okkar á milli.

2.

Jeg Sigríður Jónsdóttir skal ein hafa umráð yfir jörð-um þeim, sem getið er um í 1. gr., taka á móti eptir-gjöldum og öðrum arði af þeim og byggja þær á venjulegan hátt, en jeg afsala mjer öllum rjetti til að selja eða veðsetja eða á annan hátt láta neina þeirra af hendi í lifandi lífi, og skulu þær og arðurinn af þeim vera undan-skildar kyrrsetningu, löghaldi og fjárnámi fyrir skuldum fjelagsbúsins. Skyldi okkur ekki verða barna auðið í hjónabandi okkar, áskil jeg Sigríður Jónsdóttir mjer rjett til að ráðstafa jörðunum eptir minn dag, eins og mjer lízt.

Undir kaupmála þennan ritum við nöfn okkar í viður-vist notarii publici, jeg Sigríður Jónsdóttir með föður mínum sem tilsjónarmanni. Skal síðan leita konung-legrar staðfestingar á kaupmálanum sem fyrst og þing-lýsa honum á varnarþingi okkar, sem og, ef þar að

kemur, í þinghám þeim, þar sem jarðir þær liggja, er undanskildar eiga að vera frá helmingafjárlaginu.

Reykjavík 7. apríl 1885.

Magnús Arason. Sigríður Jónsdóttir.

Sem tilsjónarmaður dóttur minnar,

Jón Þorgilsson.

(Notarialvottorð.)

c.

Við undirskrifuð hjón, Oddur bókbindari Halldórsson og Oddný Eiríksdóttir, sem giptumst 21. október 1870 og höfum allt til þessa átt fjelagsbú saman að öllu leyti, höfum komið okkur saman um, að hús það, sem við höfum látið byggja á tanganum hjer í bænum, skuli framvegis vera sjereign mín, Oddnýjar Eiríksdóttur, með lóð, útihúsum og öllu, sem því fylgir. Húseignin er óveðsett.

Að öllu öðru leyti er helmingafjárlag með okkur eptir sem áður.

Þessum gjörningi til staðfestu ritum við nöfn okkar undir hann í votta viðurvist, og skal leita konunglegrar staðfestingar á honum.

Ísafirði 29. ágúst 1885.

Oddur Halldórsson. Oddný Eiríksdóttir.

Vitundarvottar:

Sölfi Þorbrandsson.

Bárður Gunnlaugsson.

25. gr.

Um erfðir og erfingjaskipti.

NL. 5—2, sbr. kgsbr. 17. febrúar 1769. Tilsk. 25. september 1850. Skiptalög 12. apríl 1878.

Arftökurjettur verður til með þrennu móti: 1, fyrir frændsemi, þar með talin ættleiðing (*adoptio*); 2, fyrir

hjónaband; 3, fyrir arfleifðslu. Eigi enginn tilkall til arftöku eptir dáið mann, renna eptirlátnar eigur hans í landssjóð.

A. Um erfðir.

1. *Frændsemiserfð*. Allir arfgengir frændur eru flokkaðir í 5 erfðir, sem koma hver á eptir annari í tiltekinni röð, og getur enginn úr firnari erfð náð til arftöku, meðan nokkur er til í nánari erfð. Í 1. erfð eru börn hins látna og annað afkvæmi; börnin erfa öll jafnt, og sje eitthvert barnanna dáið, erfa börn þess og annað afkvæmi þann arfahlut, sem því hefði borið, ef það hefði lifað, og svo koll af kolli. Í 2. erfð eru foreldrar hins látna og þeirra afkvæmi. Sjeu báðir foreldrar á lífi og fjárfjelag þeirra á milli, taka þau allan arfinn í sameiningu, að öðrum kosti skiptist arfurinn jafnt á milli þeirra, nema þau sjeu skilin með dómi fyrir hór, því þá erfir það einsamalt, sem ekki hefur brotið. Sje annað foreldranna dáið, erfa börn þess og annað afkvæmi þann arfahluta, sem því hefði borið, á sama hátt sem í 1. erfð, og þannig að alsystkin og hálsystkin erfa jafnt. Sje ekkert afkvæmi á lífi eptir það foreldranna, sem dáið er, tekur hitt allan arfinn. Sjeu báðir foreldrar dánir, hverfur arfurinn undir systkin hins látna og þeirra afkvæmi á þann hátt, að ef öll systkinin eru alsystkin hins látna, erfa þau öll jafnt, en sjeu sum systkinanna alsystkin en sum hálsystkin hans eða öll hálsystkin hans, sum samfedra og sum sammæðra, þá skiptist arfurinn í tvo helminga, föðurhluta og móðurhluta, og erfa samfedra systkin föðurhluta og sammæðra systkin móðurhluta, þ. e.: alsystkin bæði föðurhluta og móðurhluta, en samfedra hálsystkin að eins föðurhluta og sammæðra hálsystkin að eins móðurhluta. Dæmi: 2 alsystkin arfleifanda A og B, 1 samfedra hálsystkin C og 2 sammæðra hálsystkin

D og E, þá erfa A, B, C í sameiningu föðurhelminginn og A, B, D, E í sameiningu móðurhelminginn, þ. e.: af öllum arfinum tekur A og B $\frac{7}{24}$ hvort, C $\frac{1}{6}$ og D og E $\frac{1}{8}$ hvort. Sje eitthvert systkinanna dáið en börn þess á lífi, taka þau arfahluta föður síns eða móður, og hið sama er ef eitthvert systkinabarnanna einnig er dáið, að börn þess taka þess arfahluta allt eptir sömu skipun sem í 1. erfð. Meðan einhver er á lífi af afkvæmi bæði samfedra og sammædra systkina, tekur hvor þessara ættboga helming arfs, hvort sem erfingjar eru fleiri eða færri, nánari eða firnari; en sje enginn á lífi í öðrum ættboganum, tekur hinn allan arf. Í 3. erfð eru afar og ömmur hins látna, sem eru 4, og þeirra afkvæmi. Arfurinn skiptist í 2 jafna hluta, og taka föðurforeldrar eða þeirra afkvæmi annan helming, en móðurforeldrar eða þeirra afkvæmi hinn helminginn á sama hátt og í 2. erfð. Ef annaðhvort af föðurforeldrum eða móðurforeldrum er dáið og ekkert afkvæmi þess lifir, erfir hitt eða þess afkvæmi einsamalt annan helminginn, en sjeu báðir föðurforeldrar eða báðir móðurforeldrar dánir og ekkert afkvæmi þeirra á lífi, erfa hinir eða þeirra afkvæmi einir. Í 4. erfð eru langafar og langömmur arfleifanda, sem eru 8, og þeirra afkvæmi, og skiptist arfurinn milli þeirra eptir samsvarandi reglum sem í 3. erfð, þannig að hverjir afa- og ömmuforeldrar eða þeirra afkvæmi taka sinn fjórðung arfs, meðan nokkur er til í hverjum þessara ættboga, en sje enginn til í einhverjum ættboganna hverfur hans fjórðungur til þess ættbogans, sem honum er nánastur. Loks eru í 5. erfð langafa og langamma foreldrar, sem eru 16, og þeirra afkvæmi, og fer um arfskipti milli þeirra að öllu leyti eptir samkynja reglum sem í undanfarandi erfðum. Firnari frændur eru ekki arfbornir.

Í erfðatali því, sem hjer fer á undan, er að eins átt við skilgetna frændur, en skilgetinn er hver sá, er for-

eldrar hans voru hjón, þó að hann sje fæddur, áður en þau voru gefin saman í hjónaband. Óskilgetin börn erfa móður og móðurfrændur með sama rjetti sem skilgetin, nema þau sjeu hörbörn móðurrinnar, þá eiga þau engan arftökurjett eptir hana nje hennar frændur. Aptur á móti eiga óskilgetin börn engan arftökurjett eptir föður nje föðurfrændur, nema svo sje, að foreldrarnir, áður en barnið fæddist, hafi látið í ljósi áform sitt að eigast, annaðhvort með því að biðja prest að lýsa með sjer eða með því að kaupa hjónavígslubrjef, en ekki hafi getað orðið af hjónavígslunni, sakir þess að faðirinn hefur dáið skömmu síðar eða sakir einhverrar annarar tálmunar, sem honum er ekki um að kenna, og sem helzt við, þangað til hann deyr, t. a. m. veikindi eða hertekning. Hins vegar getur faðir veitt óskilgetnu barni sínu arftökurjett eptir sig og sína frændur með því að lýsa á þingi, að hann sje faðir þess. Þegar þinglýst barn erfir föður sinn eða föðurfrændur með skilgetnum hálf systkinum sínum, tekur það að eins hálfan arfahluta á móts við þau, annars tekur það fullan arf. Þinglýsingin fer venjulega fram á þann hátt, að faðir barnsins lætur lesa á þingi yfirlýsingu sína um, að hann sje faðir þess¹, og verður þinglýsingin að fara fram í barnsins lifanda lífi. Hörbarni sínu getur faðir ekki veitt arftökurjett eptir sig nje sína frændur, hvorki með þinglýsingu nje á annan hátt. Móðir og móðurfrændur erfa óskilgetið barn, sje það ekki hörbarn hennar. Faðir og föðurfrændur erfa ekki óskilgetið barn, nema því sje þinglýst.

2. *Hjúskaparerfð.* Arftökurjettur hjóna er sjerstaklegur að því leyti, að það þeirra, sem lengur lifir, erfir alltaf með hinum erfingjum hins látna; það tekur ekki arftökurjett frá neinum, og enginn getur heldur tekið arftökurjett þess frá því. Þegar helmingafjárlag er milli

1) Sjá sýnishorn H hjer á eptir.

hjóna, eins og venjulegt er, tekur hið eptirlifandi fyrst hálf þúið sem sína eign; þar að auki á það rjett á að taka af óskiptu þúi til útfarar sinnar sem svarar útfararkostnaði hin framliðna, og ekkju er heimilt að taka morgungjöf sína sömuleiðis af óskiptu þúi, hvort-
tveggja þó því að eins, að þúið hrökkvi fyrir skuldum. Búshelmingur hins framliðna skiptist síðan milli erfingja hans, þar með talið hið eptirlifandi, þannig, að þegar hið framliðna lætur eptir sig arfborið afkvæmi erfir hið eptirlifandi jafn-mikið og hvert barnanna, en þó má arfa-
hluti þess aldrei vera meiri en $\frac{1}{4}$ af öllum arfinum að frá-
dregnu því, sem hið framliðna hefur gefið eptir sinn dag. Sje ekkert arfborið afkvæmi til eptir hið framliðna, erfir hið eptirlifandi $\frac{1}{3}$ af búshelmingi þess, og hafi hið framliðna engan arfborinn ættingja átt á lífi, tekur hið eptirlifandi allan arfinn. Hið eptirlifandi tekur arf, hvort sem helmingafjár-
lag var með hjónunum eða ekki, en hafi þau verið skilin að fullu og öllu eða að borði og sæng, tekur það engan arf.

3. *Arfleiðsluerfð*. Rjettur manns til að arfleiða eptir sinn dag og gefa dánargjöf er einskorðaður af arftöku-
rjetti barna hans og annars afkvæmis, og sje arfleifandi kvæntur maður eða gipt kona, þá einnig af arftökurjetti konu hans eða manns hennar. Sá, sem lætur eptir sig arfgeng börn eða annað arfgengt afkvæmi, má gefa eptir sinn dag fjórðung af búshluta sínum hverjum sem hann vill, eins einhverju barnanna eða eptirlifandi konu sinni eða manni eins og öðrum. Arfleifandi getur þannig með arfleiðsluskrá skert arfahluta allra arfgengra niðja sinna og eptirlifandi konu sinnar eða manns, eða eins eða fleiri þeirra, um einn fjórðung en ekki frekar; hinir þrír fjórðungar hvers arfahluta eru nefndir skylduhluti. Arfleifandi getur heldur ekki einskorðað frjáls umráð þessara erfingja sinna yfir skylduhlutanum. Sá, sem ekkert arfgengt afkvæmi

lætur eptir sig, má ráðstafa öllum eigum sínum eptir sinn dag með arfleiðsluskrá, eins og honum lízt sjálfum; þó getur annað hjóna ekki svipt hitt arfi þeim eptir sig, sem því ber, nema með samþykki þess. Kvæntur maður og gipt kona, sem ekki á arfgengt afkvæmi, getur þannig ekki ráðstafað eptir sinn dag nema $\frac{2}{3}$ hlutum af búshelmingi sínum, og það er vafasamt, þegar helm-ingafjárlag er hjóna á milli, hvort hann eða hún má án samþykkis hins gefa á þennan hátt neinn einstakan hlut úr búinu, því hver einstakur hlutur er eign beggja hjónanna í sameiningu. Ekkjumaður eða ekkja, sem situr í óskiptu búi, má ekki með arfleiðsluskrá gjöra neina ráðstöfun um eigur hins látna, er skerði rjett þann, sem erfingjar þess hafa öðlzt við lát þess, og þegar hjón hafa gjört arfleiðsluskrá í sameiningu, getur það, sem lengur lifir, venjulega ekki breytt henni, að minnsta kosti ekki frekara en að því er snertir búshluta sjálfs þess.

Hverjum þeim manni, karli sem konu, sem er með fullri skynsemi og 18 ára að aldri, er heimilt að gjöra arfleiðsluskrá; þarf hálfmyndugur maður ekki til þess samþykkis tilsjónarmanns síns nje gipt kona samþykkis bónda síns. Þó má sá, sem sviptur er fjárforræði, og ekkja, sem skipaður er fastur lögráðamaður, ekki gjöra arfleiðsluskrá, nema leyfi amtmanns komi til. Arfleiðsluskrá, gjörð af yngri manni en 18 ára, er gild því að eins, að konungur staðfesti hana.

Til þess að arfleiðsluskrá sje löggild, ef einhver sem hlut á að máli mótmælir henni, verður hún að vera samin í því formi, sem fyrir skipað er. Þessa forms verður vandlega að gæta, því hvað lítið sem út af bregður, getur það orðið til þess, að arfleiðsluskráin verði ógild. Arfleiðsluskráin á að vera brjefleg, og arfleifandi á að hafa ritað nafn sitt undir hana eða kennt við hana, annaðhvort í viðurvist nótarii publici (sýslu-

manns eða bæjarfógeta) eða í viðurvist tveggja votta (arfleiðsluvotta). Nótariús á að ganga úr skugga um, að arfleifandi sje sá, sem hann segist vera; hann á að hafa með sjer tvo vitundarvotta og rita á arfleiðsluskrána vottorð sitt um, að arfleifandi hafi verið með fullu ráði, þá er hann ritaði undir eða kenndist við arfleiðsluskrána. Nótarialgjörðina skal bóka, en ekki arfleiðsluskrána, nema þess sje beiðzt; það er ávallt óhultara að láta bóka arfleiðsluskrána, ef hún kynni að glatast, en þá þarf líka að taka fram í henni, að eptirrit eptir henni úr embættisbók nótarii sje eins gilt eins og frumritið. Nótariús er skyldur að þegja yfir, hvað í arfleiðsluskránni standi, og meðan arfleifandi lifir, má ekki án leyfis hans láta úti eptirrit af henni. Arfleiðsluvottar eiga að vera valinkunnir menn og óvilhallir, svo að ekkert verði með rökum að þeim fundið; má því ekki hafa mann fyrir arfleiðsluvott, sem er gefið eitthvað í arfleiðsluskránni, nje neinn náskyldan eða nátengdan þeim, sem leiddir eru til arfs í henni; þeir þurfa ekki að vera fulltíða, en það er vafasamt, hvort kvennmaður er fullgildur arfleiðsluvottur; þeir eiga að vera tilkvaddir í því skyni að vera arfleiðsluvottar, þ. e.: beðnir að vera vitundarvottar að arfleiðslugjörningi og vera báðir viðstaddir í einu (ekki sinn í hvort skipti); þeir eiga að rita á arfleiðsluskrána vottorð um, að arfleifandi hafi í þeirra viðurvist ritað nafn sitt undir arfleiðsluskrána eða kannast við hana, og að hann þá hafi verið með fullu ráði, og þetta vottorð sitt eiga þeir að geta staðfest með eiði, ef þess gjörist þörf. Sje arfleifandi ólæs á skrif, skal lesa arfleiðsluskrána skilmerkilega upp fyrir honum, og á nótariús eða arfleiðsluvottarnir að taka fram í vottorði sínu, að það hafi verið gjört. Það er ávallt óhultast, að arfleiðslugjörningar fari fram í viðurvist nótarii publici, eða sje hann gjörður í viðurvist tilkvaddra arfleiðslu-

votta, að þeir þá sem fyrst sjeu látnir vinna eið að vottorði sínu um gjörninginn fyrir dómi, því ef arfleiðsluvottarnir eru dánir, þó ekki sje nema annar þeirra, þegar arfleiðsluskráin kemur fram eptir lát arfleifanda, og henni er mótmælt, þá er mjög hætt við, að hún verði dæmd ógild. Verði maður snögglega og hættulega veikur og vilji gjöra arfleiðsluskrá, má arfleiðslan fara fram munnlega í viðurvist tveggja tilkvaddra votta, sem sjeu svo að sjer gjörvir sem vottar að brjeflegri arfleiðsluskrá, og eiga þeir tafarlaust að skrásetja efni arfleiðslunnar og rita nöfn sín undir. Ef arfleifandi verður aptur heill heilsu og ányjar ekki arfleiðsluskrána, áður 4 vikur eru liðnar, á þann hátt sem fyrir er mælt um brjeflegar arfleiðsluskrár, ber að líta svo á, sem hún sje aptur tekin. Þinglýsing á arfleiðsluskrá er þýðingarlaus nema sem heimildarskjal fyrir fasteign eptir lát arfleifanda. Form það, sem að framan er skýrt frá, á að við hafa, ekki einungis á arfleiðsluskrám, heldur og á gjörningum um dánargjafir, sem og þegar maður veitir konu sinni rjett til að sitja í óskiptu búi eptir sig með börnum þeirra ómyndugum, þegar arfleifandi, sem á arfgengt afkvæmi, ákveður, að skiptaráðandi eða skiptaforstjórar skuli skipta búi hans, og þegar arfleifandi veitir aptur arftökurjett, sem erfingi er sviptur með sakadómi eptir 306. grein hegningarlaganna¹.

Arfleifanda er ávallt frjálst að taka aptur og breyta arfleiðsluskrá sinni (ekki dánargjöf); hann getur tekið hana aptur, hvort heldur skriflega eða munnlega, hvort heldur með því að ónýta hana eða með nýjum arfleiðslugjörningi, sem ekki getur samþýðzt hinum fyrri. Þó þarf staðfesting amtmanns til þess, að maður, sem er

1) Um missi arftökurjettar án sakadóms, sjá NL. 5-2-75 (þegar erfingi verður, arfleifanda að bana) og NL. 5-2-52 og tilsk. 25. sept. 1850, 3. gr. (hórdómur).

sviptur fjárforræði, og ekkja, sem skipaður er fastur lögráðamaður, megi taka aptur eða breyta arfleiðsluskrá, hvort sem hún er gjörð áður en eða eftir að þau voru svipt fjárforræði. Breytingar á arfleiðsluskrá skal ávallt gjöra annaðhvort með viðauka við hana, er sje í sama formi og hún, eða með nýrri arfleiðsluskrá. Fullmyndugur maður getur skuldbundið sig til að taka ekki aptur einhverja þá ráðstöfun, sem hann gjörir um eigur sínar eftir sinn dag, að öllu eða nokkru leyti, og er gjörningurinn þá nefndur erfðasamningur eða dánargjöf.

Arf þann, sem maður á í vændum, má hann ekki selja, gefa nje veðsetja. Þó er erfingja heimilt að afsala sjer arftökurjetti í hendur þeim, sem hann á arfs von að, hvort sem það er gjört fyrir nokkuð eða ekkert, sje erfingi annars fullveðja og fjár síns ráðandi; sje ekkert skilyrði haft, er afsalið jafnt skuldbindandi fyrir erfingja afsalanda, sem fyrir sjálfan hann.

B. Um erfingjaskipti.

Þegar maður deyr, er skylt að tilkynna skiptaráðanda (sýslumanni eða bæjarfógeta) eða hreppstjóra látið svo fljótt sem unnt er; skylda þessi hvílir fyrst og fremst á hinu eptirlifandi hjóna, ef það er viðstatt, þá á viðstöddum fulltíða erfingjum, og loks á húsráðendum, þar sem hinn framliðni var til húsa, eða heimilismönnum þar, sem fulltíða eru. Vanrækt að tilkynna lát varðar allt að 100 kr. sekt. Tilkynning má vera hvort heldur skrifleg eða munnleg, og skal ef unnt er jafnframt skýra frá, hvar hinn framliðni hafi átt heimili eða dvöl; hverjir erfingjar hans sjeu og hvar eptirlátnar eigur hans. Hafi hinn látni látið eftir sig eigur, og þær eru meiri en fyrir útfararkostnaði, kemur dánarbú hans til skipta, en dánarbússkipti eru annaðhvort *opinber skipti*, þegar skiptaráðandi eða löggiltir

skiptaforstjórar halda skiptin, eða *erfingjaskipti*, þegar erfingjar skipta sjálfir búinu með sjer. Á þessum stað kemur ekki til að tala um önnur dánarbússkipti en erfingjaskipti, en fyrst skal minnst stuttlega á heimild þess hjóna, sem lengur lifir, til að sitja í óskiptu búi eptir hitt.

Manni er heimilt að sitja í óskiptu búi eptir konu sína andaða með börnum þeirra ómyndugum, nema kaupmáli eða aðrar gildar ákvarðanir hamli. Kona má því að eins sitja í óskiptu búi eptir bónda sinn, að hann hafi með arfleðsluskrá veitt henni sama leyfi til að sitja í óskiptu búi, sem hann sjálfur hefur; þetta leyfi getur hún einnig fengið hjá yfirvaldi sínu, ef hún sannar með áreiðanlegum vottorðum, að hún sje ráðdeildarsöm kona, er kunni vel að fara með fje sitt. Þó ómyndug stjúpbörn sjeu, getur hið eptirlifandi hjóna fengið yfirvalds-leyfi til að sitja í óskiptu búi með þeim, ef líkindi eru til, að ætlun þess, sem er borinn til að vera fjárhaldsmaður þeirra, eða að vitni annara áreiðanlegra manna, að stjúpinn eða stjúpan sjái þeim fyrir sæmilegu framfæri og uppeldi. Leyfi til að sitja í óskiptu búi með ómyndugum börnum og stjúpbörnum veitir skiptaráðandi, en neiti hann um leyfið, getur sá, sem um leyfið sækir, skotið úrskurði hans til háyfirvaldsins. Með myndugum börnum og stjúpbörnum er því hjóna, sem lengur lifir, því að eins heimilt að sitja í óskiptu búi, að þau leyfi það, en hafi þau leyft það, geta þau ekki síðar krafist skipta, þó hann eða hún fari illa með ráð sitt, nema leyfið hafi verið skilyrðum bundið frá upphafi; samþykkis skuldheimtumanna þarf ekki, þó það sje konan, sem vill sitja í óskiptu búi. Það, sem hjer er sagt um börn og stjúpbörn, á einnig við um afkvæmi þeirra. Með útörfum og arfleiddum erfingjum hins látna er hinu eptirlifandi því að eins heimilt að sitja í óskiptu búi, að hið látna hafi skipað svo fyrir í arf-

leiðsluskrá. Því hjóna, sem situr í óskiptu búi eptir hitt, er frjálst að krefjast skipta, hvenær sem það vill; en skylt er því að skipta, ef það giptist aptur, sem og að skipta með börnum og stjúpbörnum, þegar þau komast á myndugsaldur (18 ára) og krefjast þess. En meðan það situr í óskiptu búi, hefur það full eignarumráð yfir öllu búinu og þarf ekki að standa erfingjum hins látna neinn reikningsskap ráðsmennsku sinnar; um arftökurjettinn sjálfan fer að visu eptir því sem erfðir stóðu til við lát arfleifandans, en um stærð arfa hlutanna eingöngu eptir ástandi búsins, þegar skipti fara fram; hafi eigur búsins aukizt í höndum hins eptirlifandi, er það erfingjanna hagur; hafi þær rýrnað, er það þeirra skaði. Bætist því hjóna, sem situr í óskiptu búi, eitthvað að erfðum eða gjöf eða á annan hátt, sem ekki kemur búinu við, og það vill ekki láta það renna inn í búið, verður það að beiðast skipta, áður en það er komið saman við búið.

Skilyrðin fyrir því, að erfingjar megi sjálfir skipta með sjer dánarbúi, eru þessi:

1, að allir erfingjar sjeu komnir til lögaldurs (18 ára), þá er skipti byrja, og að enginn þeirra sje sviptur fjárforræði, nema það sje kvæntur maður, er býr saman við konu sína, og sje helmingafjárлаг með þeim, því þá má fjárhaldsmaður hans og kona taka þátt í erfingjaskiptum fyrir hans hönd.

2, að enginn erfingjanna sje erlendis, þegar skipti byrja, nje ókunnugt um, hvar hann sje, eða að öðrum kosti að erfinginn hafi veitt öðrum manni umboð til að gæta hags síns við skiptin; en þó að eigi sje kunnugt, hvar erfingi er niður kominn, þá mega erfingjar samt skipta með sjer sjálfir, ef engin vissa er fyrir, að hann hafi lifað arfleifanda, og 5 ár eru liðin frá því, að síðast spurðist til hans.

3. að allir erfingjar sjeu á eitt sáttir, að skipta sjálf-

ir; aptur á móti geta hvorki þeir, sem eiga gjafir, nje þeir, sem eiga skuldir að heimta í búinu, krafizt opinberra skipta.

Þó þessi skilyrði sjeu fyrir hendi, mega erfingjar ekki skipta búi sjálfir, ef arfleifandi hefur mælt svo fyrir á löglegan hátt, að búinu skuli skipt af skiptaráðanda eða skiptaforstjórum, og hafi arfleifandi verið gjaldheimtumaður eða reikningshaldari (t. a. m. sýslumaður eða umboðshaldari), og hið opinbera eða ómyndugir eiga forgöngurjett eða lögboðinn veðrjett í eigum hans, þá má skiptaráðandi ekki selja erfingjum búið í hendur, fyr en sjeð hefur verið borgið kröfum hins opinbera eða hinna ómyndugu. Hins vegar mega erfingjar skipta sjálfir með sjer, þó áðurnefnd skilyrði eða eitt-hvert þeirra vanti, ef skiptaráðandi hyggur, að dánarfjeð nemi ekki 200 kr., en hrökki þó fyrir skuldum, svo framarlega sem einn eða fleiri af erfingjunum eru myndugir, og bæði þeir og fjárhaldsmenn hinna ómyndugu lýsa því yfir, að þeir gangist við arfi og skuldum.

Dánarbúi, sem skiptaráðandi hefur tekið til skipta, af því að skilyrðin fyrir erfingjaskiptum vantaði upphaflega, geta erfingjar heimtað sjer selt í hendur, ef þeir allir eru ásáttir um það, og nauðsynin til opinberra skipta hefur horfið, áður en skiptum var lokið, t. a. m. að ófulltíða erfingi er orðinn fulltíða, eða að erfingi, sem er erlendis eða ókunnugt um hvar er, hefur gefið sig fram eða sett umboðsmann fyrir sig. Í annan stað má skiptaráðandi framselja erfingjum dánarbúi, þó skilyrðin fyrir erfingjaskiptum sjeu ekki fyrir hendi, ef fulltíða erfingjar og fjárhaldsmenn ófulltíða og fjarstaddra erfingja allir samt beiðast þess, nema sjerstök lög eða lögmæt ráðstöfun arfleifanda hamli. Enn fremur er það skilyrði, að búið hafi verið skrifað upp og virt, eða framtala hins eptirlifandi hjóna á eigum og skuldum þess verið tekin gild, að skiptaráðanda eptir efnum bús-

ins, högum erfingja og öðrum atvikum virðist hagsmunum ófulltíða og fjarstaddra erfingja engin hætta búin af framsalinu, og að erfingjarnir sjeu ekki allir ófulltíða og fjarstaddir. Ekkert bú, sem tekið hefur verið til opinberra skipta, má samt framselja erfingjum, nema skuldheimtumenn þeir, sem hafa gefið sig fram, samþykki framsalið, eða skuldir þeirra sjeu þeim borgaðar, eða þeir hafi fengið trygging fyrir borgun þeirra í gjalddaga, og hafi verið gefin út innköllun til skuldheimtumanna, má ekki selja erfingjum bú í hendur, fyrir en innköllunarfresturinn er liðinn.

Dánarbú, sem erfingjar hafa tekið sjálfir til skipta, koma ekki til opinberra skipta, þó slík breyting komi á, meðan á skiptum stendur, að skiptaráðandi hefði átt að skipta búinu, ef svo hefði verið ástatt frá fyrstu, t. a. m. Þó myndugur erfingi sje sviptur fjárforræði, eða hann deyi og láti eptir sig ófulltíða afkvæmi. En ef erfingjar, er sjálfir skipta, verða missáttir, er hverjum þeirra heimilt að krefjast, að skiptaráðanda verði selt búið í hendur til skipta.

Ef erfingjar vilja sjálfir skipta búi án íhlutunar skiptaráðanda, og skilyrðin fyrir erfingjaskiptum eru fyrir hendi, ber þeim að skýra skiptaráðanda frá því og láta honum í tje skilríki þau, sem honum þykja nauðsynleg. Af lögörfum hins framliðna ber ekki að heimta sannanir fyrir skyldleika þeirra við hann, nema skiptaráðanda þyki ástæða til að rengja sögusögn þeirra, en erfingjar, sem leiddir eru til arfs og vilja skipta sjálfir, verða að sanna löggildi arfleiðsluskrárinnar fyrir skiptaráðanda, og sje arfleiðsluskráin ekki vottuð af nótarius publicus, heldur af tilkvöddum arfleiðsluvottum, verða þeir að staðfesta vottorð sitt með eiði, og má eiðfestingin fara fram fyrir skiptaráðanda.

Pegar erfingjar skipta sjálfir, verða þeir að ábyrgjast allar skuldir arfleifanda skilyrðislaust, hvort sem eigur

hans hrökkva fyrir þeim eða ekki; láti þeir aptur á móti skiptaráðanda annast skiptin, hafa þeir enga ábyrgð á skuldum arfleifanda, en verði nokkuð afgangs skuldum, halda þeir óskertu tilkalli sínu til þess. Erfingjar ættu því að varast að taka sjálfir til skipta dánarbú, þar sem nokkur vafi er á, hvort dánarfjeð hrökkvi fyrir skuldum. Það er vissast fyrir erfingja, sem skipta sjálfir, að gefa út innköllun til skuldheimtumanna, nema þeim sje fullkunnugt um skuldaskipti arfleifanda. Innköllunarfresturinn er 12 mánuðir, ef líkindi eru til, að arfleifandi hafi átt skuldaskipti erlendis, ella 6 mánuðir; innköllunina ber að birta í blaði því í Reykjavík, sem skipað er fyrir að birta í almennar auglýsingar, og þegar innköllunarfresturinn er 12 mánuðir, enn fremur 3 sinnum í röð í Berlinga-tíðindum í Kaupmannahöfn; fresturinn telst frá síðasta birtingardegi. Sá skuldheimtumaður, sem ekki gefur sig fram í tæka tíð eptir innköllun, missir rjett sinn gagnvart erfingjunum; en hafi hann veð fyrir skuldinni, getur hann gengið að því, og sama er, ef hann hefur sjálfsskuldarábyrgðarmann. Erfingjar ábyrgjast skuldir að tiltölu við arftökurjett hvers þeirra,¹ og verða skuldheimtumenn arfleifanda því annaðhvort að sækja þá alla í sameiningu um alla skuldina eða hvern þeirra um tiltölulegan hluta hennar, og geti erfingi þá ekki borgað sinn hluta skuldar, á skuldareigandi ekki tilkall til, að hinir erfingjarnir borgi það sem á brestur. Mál gegn erfingjum til greiðslu á skuldum hins framliðna má höfða á því varnarþingi, er hinn framliðni átti á dánardegi. Samt eru nokkrar skuldir, sem erfingjar verða að ábyrgjast einn sem allir og allir

1) Þar af leiðir, að eptirlifandi kona að eins ábyrgist skuldir að tiltölu við arfahluta sinn, ekki að tiltölu við búshelming sinn eða annað, sem hún á tilkall til úr fjelagsbúinu sem sinnar eignar. Aptur hafa erfingjar, sem skipta með eptirlifandi manni, enga ábyrgð á skuldum búins.

sem einn, þ. e. sem hver þeirra um sig er skyldur að borga að fullu, en þær eru þessar: 1, skuldir, sem hinn framliðni hefur skuldbundið erfingja sína til að borga, einn sem allir og allir sem einn; 2, konungsfje, ómyndugrafje, fátækrafje og kirknafje, sem hinn framliðni hafði undir höndum og erfingjar ekki hafa gjört skil fyrir, áður en þeir luku skiptum; 3, skuldir, sem lýst hefur verið og búið krafid um, áður en skipti fóru fram, en ekki verið borgaður, áður en skiptum var lokið. Erfingjar ættu þess vegna ávallt að borga eða leggja út í allar skuldir, sem þeim er kunnugt um, áður en þeir ljúka skiptum, hvort sem þeim hefur verið lýst eða ekki, og hvort sem þær eru komnar í eindaga eða ekki.

Þegar fjelagsbúi er milli hjóna, má hið eptirlifandi halda öllu búinu og eins einstökum eigum þess, hvort heldur er fasteignir, skip eða annað, þó það nemi meiru en búshluta þess og arfi, en þá eiga samerfingjar þess heimting á, að fá það, sem umfram er, greitt í peningum út í hönd; að öðru leyti eru myndugir erfingjar, sem skipta sjálfir, sjálfráðir um, hvernig þeir haga skiptunum; en verði þeir missáttir, geta þeir borið ágreiningsefnið undir úrskurð skiptaráðanda þess, sem skiptin hefði borið undir, ef þeir ekki eða einhver þeirra kjósa heldur að krefjast þess, að búið sje selt skiptaráðanda í hendur til algjörðra skipta. Þegar búið er að borga skuldir eða leggja út í þær og í búshluta hins eptirlifandi hjóna og hið annað, sem það má taka af óskiptu, á að borga erfðagjald til landssjóðs af því, sem um fram er, ef það nemur 200 kr. Erfðagjaldið er $\frac{1}{2}$ af 100 af öllum arfi og dánargjöfum, sem hverfa undir mann eða konu arfleifanda, börn hans eða annað afkvæmi, föður eða móður, eða systkin, þegar þau eða börn þeirra í þeirra stað erfa með öðruhvorum foreldranna, sem og af fjármunum, sem gefnir eru til opinberra þarfa. Af öllum arfi og dánargjöfum, sem hverfa

undir aðra en þá, sem nú voru nefndir, er erfðagjaldið auk $\frac{1}{2}\%$ gjaldsins enn fremur 4 af 100 eða alls $4\frac{1}{2}$ af 100. Erfingjar eiga að gefa skýrslu um upphæð arfsins upp á æru sína og trú og fá skiptaráðanda skýrsluna í hendur og greiða gjaldið eptir henni, áður en skiptum er lokið. Hver erfingja á heimting á, að arfahluti hans sje lagður honum út eptir virðingu, en ef fleiri en einn erfingi krefjast þess, að sami hluturinn sje lagður þeim út, á hlutkesti að ráða, þó gengur það hjóna, er eptir lifir, ávallt fyrir.

Þegar lagt er út í arfahluta erfingjanna, og þeir eru börn eða annað afkvæmi arfleifanda, kemur til greina, hvort einstakir þeirra hafi fengið nokkuð fyrir fram upp í arf sinn, sem nú eigi að koma til afdráttar. Skilyrðin fyrir slíkum afdrætti eru: 1, að full vissa sje fyrir, annaðhvort af skriflegri skýrslu arfleifanda, sem þó ekki þarf að vera í arfleiðsluskrárformi, eða af öðrum ljósum skirteinum, t. a. m. vottanlegri munnlegri yfirlýsingu hans, að hann hafi viljað, að hið fyrir fram greidda kæmi til afdráttar; venjulega verður að taka það, sem arfleifandi hefur skriflegt eptir sig látið, sem fulla sönnun bæði fyrir því, að erfinginn hafi fengið eitthvað fyrir fram, og fyrir því, hversu mikið hann hafi fengið, en þó má hrekja skýrslu arfleifanda með öðrum sönnunum og líkum; 2, að styrkur sá eða kostnaður, sem á að koma til afdráttar, hafi verið látinn erfingjanum í tje sjerstaklega, þ. e.: að hinir erfingjarnir hafi ekki fengið samsvarandi styrk, og að styrkurinn hafi verið töluverður eptir efnahag arfleifanda; sömuleiðis á styrkurinn að hafa miðað til að auka velgengni erfingjans, t. a. m. með því að gjöra hann færan um að festa ráð sitt (heimanmundur), eða að komast í atvinnuveg, eða að færa út atvinnu sína, eða að afla sjer meiri menntunar eptir að uppeldinu er lokið (eptir 16 ára aldur). Þegar styrkurinn er veittur úr fjelagsbúi for-

eldranna, annaðhvort af föðurnum, meðan þau lifðu bæði, eða af því þeirra, sem lengur lifir og situr í óskiptu búi, má draga styrkinn af arfahluta barnsins eptir báða foreldrana, fyrst af arfahluta þess eptir það foreldranna, sem fyr kynni að vera skipt eptir, og ef hann hrökkur ekki til, þá það, sem á vantar, af arfahluta þess eptir það þeirra, sem seinna er skipt eptir. Sje styrkurinn meiri en arfahluti barnsins, tekur það engan arf, en ekki er því skylt að borga aptur það, sem fram yfir er. Styrkur, sem afi eða amma veitir sonar- eða dótturbarni sínu, eptir að sonurinn eða dóttirin er dáið, og styrkur, sem stjúi veitir stjúpbarni sínu af fjelagsbúi sínu og móður þess, getur og komið til afdráttar með sömu skilyrðum og eptir sömu reglum. Þegar barn, sem fengið hefur styrk fyrir fram upp í arf sinn eptir foreldra sína eða annað þeirra, er dáið á undan þeim og lætur börn eptir sig, þá skal draga styrk þann, sem barnið hefur fengið, af arfahluta barna þess eptir afa þeirra og ömmu. Afdrátturinn á að gjöra jöfnuð milli barnanna eða barnabarnanna, en ekki að vera því hjóna, sem lengur lifir, í hag; ber þess vegna að haga afdrættinum svo, að hann hafi engin áhrif á búshluta eða arfahluta hins eptirlifandi.¹

Sýnishorn.

A.

Arfleiðsluskrár.

a.

Arfleiðsluskrá manns, sem á afkvæmi.

Jeg undirskrifaður Sveinn Bárðarson, bóndi í Hlíð, sem sit í óskiptu búi eptir konu mína sálugu, Þórdísi

1) Sjá sýnishorn E. a.

Illugadóttur, og á 3 börn á lífi, lýsi yfir þeim síðasta vilja mínum, að systurdóttir mín og uppeldisdóttir, Ása Steingrímsdóttir, skal taka arf eftir mig með börnum mínum, eins og hún væri eigið barn mitt. Skyldi eitt-hvert af börnum mínum andast á undan mjer án þess að láta eftir sig afkvæmi, tekur fyrnefnd systurdóttir mín sem arf eftir mig fjórðung af búshluta mínum að meðtöldum arfahluta mínum eftir konu mína sálugu.

Jeg bið sýslumann minn að rita þennan arfleiðslu-gjörning í nótariálbók sýslunnar, og skal eftirrit eftir henni vera eins gilt og frumritið.

Staddur á Völlum 15. októbermán. 1884.

Sveinn Bárðarson.

Að Sveinn Bárðarson, bóndi í Hlíð, sem jeg sjálfur þekki, hafi í viðurvist minni ritað nafn sitt undir arf-leiðsluskrá þá, sem hjer fer á undan, og að hann þá hafi verið með fullu ráði, votta jeg undirskrifaður sem nótarius publicus með viðstöddum vottum Bergsteini Vigfússyni og Ólafi Jónssyni.

Völlum 15. októbermán. 1884.

Til staðfestu nafn mitt og embættisinnsgli.

Páll Guðmundsson.

(L. S).

Vottar:

Bergsteinn Vigfússon.

Ólafur Jónsson.

b.

Arfleiðsluskrá hjóna, sem eiga afkvæmi.

Við undirskrifuð hjón, jeg Björn Ólafsson og jeg Kristín Þorvaldsdóttir, búandi á Melgerði við Reykjavík, höfum af umhyggjusemi fyrir dóttur okkar Valgerði, sem við vegna vanheilsu hennar óttumst fyrir

að ekki geti af eigin rammleik haft ofan af fyrir sjer, komið okkur saman um, að gefa áminnztri dóttur okkar, ef hún lifir okkur, $\frac{1}{4}$ hluta af fjelagsbúi okkar eptir okkar dag í viðbót við arfahluta þann, sem henni ber að sjálfsögðu eptir okkur sem barni okkar. Eins og það er vilji minn, Bjarnar Ólafssonar, að konu minni, ef hún lifir mig, skuli vera heimilt að sitja í óskiptu búi eptir mig með ómyndugu afkvæmi okkar, þannig er það sameiginleg ósk okkar, að þau af börnum okkar, sem eru myndug við lát þess okkar, sem fyr fellur frá, leyfi hinu, sem eptir lifir, að sitja í óskiptu búi. En ef eitthvert af myndugum börnum okkar samt sem áður krefst skipta eptir það okkar, sem fyr fellur frá, og skipti sökum þessa eða annara orsaka vegna hljóta fram að fara, tekur það okkar, sem eptir lifir, til umráða fjórðungsgjöf þá, sem Valgerði dóttur okkar eptir áðursögðu ber af búshluta hins framliðna, og kemur þessu fje fyrir á vöxtu á tryggilegan hátt, þannig að vextir á hverju ári sjeu lagðir við höfuðstólinn, að svo miklu leyti sem þeirra ekki kynni að þurfa með Valgerði til framfæris. Eptir það okkar, sem lengur lifir, skulu opinber skipti fram fara, og skal þá leggja fjórðungsgjöf þá, sem opt nefndri dóttur okkar skiptist af búshluta hins eptirlifandi, ásamt því fje, sem hún þá á undir umráðum þess, í sparisjóð Reykjavíkur til ávöxtunar. Hið sama er og, ef hið eptirlifandi situr í óskiptu búi, og fjórðungsgjöfin fellur ekki til fyr en eptir lát þess. Skal Valgerður dóttir okkar hafa frjáls umráð yfir vöxtunum af fjórðungsgjöfinni, en höfuðstóllinn skal standa óskertur, meðan hún lifir, og að henni látinni renna til lögarfa hennar, ef hún gjörir ekki aðra skipun um hann eptir sinn dag.

Til staðfestu ritum við nöfn okkar undir þessa arfleiðsluskrá í viðurvist tveggja tilkvaddra votta.

Melgerði 17. apríl 1884.

Björn Ólafsson. Kristín Þorvaldsdóttir.

Að hjónin Björn Ólafsson og Kristín Þorvaldsdóttir hafi í viðurvist okkar ritað nöfn sín undir framanskriðaða arfleiðsluskrá, sem þau lýstu yfir að hefði síðasta vilja þeirra inni að halda, og að þau þá hafi verið með fullri skynsemi, vottum við undirskrifaðir tilkvaddir arfleiðsluvottar og erum reiðubúnir að staðfesta með eiði.

Melgerði ár og dag, sem fyr segir.

Halldór Þórðarson. Erlendur Árnason.

c.

Arfleiðsluskrá ekkjumanns, sem ekki á afkvæmi.

Jeg undirskrifaður Þorsteinn Árnason, útvegsbóndi í Reykjavík, sem er ekkjumaður og hef skipt eptir konu mína sálugu með erfingjum hennar, en á ekki neitt barn nje annað afkvæmi á lífi, gjöri svofellða ráðstöfun um eigur mínar eptir minn dag.

1.

Af eptirlátnum eigum mínum skal fyrst greiða útfararkostnað minn og skuldir þær, sem jeg kynni að vera í við lát mitt, þar næst allan kostnað af skiptunum, þar með talda þóknun þá, sem síðar segir, til hins tilnefnda skiptaforstjóra, og erfðafjárskatt.

2.

Bróðursyni mínum Árna Guðmundssyni gef jeg eignarjörð mína Skóga í Múlahverfi, 22,4 hndr. að dýrleika að nýju mati með 4 kúgildum, og skal hann eignast allt eptirgjald eptir jörðina, sem fellur í gjalddaga eptir

lát mitt, eins og honum þá einnig ber frá sama tíma að greiða öll lögboðin gjöld, sem á jörðunni hvíla. Ef nefndur bróðursonur minn skyldi deyja á undan mjer, ganga börn hans og annað afkvæmi í hans stað.

3.

Öllum eigum mínum, að undanskiliinni jörðunni Skógum, skal verja í peninga, og fyrir það, sem afgangs verður, þegar búið er að greiða útgjöld þau, sem nefnd eru í 1. gr., skal kaupa konungleg rikisskuldabríef eða lána það gegn veði í fasteign með sömu kjörum sem sett eru fyrir lánum úr viðlagasjóði. Innstæðan, sem aldrei má skerða, skal vera eign fiskimannasjóðs Kjalarnesþings, sem stofnaður er með konungsúrskurði 24. júní 1840, þó með því skilyrði, að bústýra mín Þuríður Ingimundardóttir njóti vaxtanna af henni, meðan hún lifir, en að henni látinni skal verja vöxtunum á sama hátt sem öðrum árstekjum fiskimannasjóðsins eptir reglum þeim, sem settar eru í áðurnefndum konungsúrskurði.

4.

Til þess að ráðstafa búi mínu eptir því sem að framan segir og framkvæma þennan síðasta vilja minn sem skiptaforstjóri til nefni jeg bæjarfógetann í Reykjavík, og ber honum sem þóknun fyrir þann starfa sinn, auk endurgjalds fyrir allan kostnað, sem skiptin hafa í för með sjer, 2 af 100 af öllum eigum dánarbús míns, þó ekki meira en 100 kr., og met jeg jörðina Skóga í því skyni 2500 kr. Hinn tilnefndi skiptaforstjóri og Árni Guðmundsson, bróðursonur minn, annast í sameiningu um útför mína, og áskil jeg, að til líkmanna verði valdir 8 heiðvirkir og fátækir sjómenn, sem eiga heimili forstöðu að veita hjer í bænum, og að hverjum þeirra verði greiddar 20 kr. í líkmannskaup; að öðru leyti óska jeg,

að ekki verði kostað meiru til útfarar minnar en venjulegt er um menn í minni stjett.

Undir þessa arfleðsluskrá rita jeg nafn mitt í viðurvist bæjarfógetans í Reykjavík, og óska, að hún verði bókuð í nótariálbók kaupstaðarins, og skal eptirrit af henni eptir bókinni hafa sama gildi sem frumrit þetta.

Reykjavík 17. maí 1884.

Þorsteinn Árnason.

(Nótariálvottorð).

d.

Arfleðsluskrá ókvænts manns.

Jeg undirskrifaður Skúli Oddsson, Dr. phil., í Reykjavík, sem aldrei hef verið kvæntur og ekki á neitt barn eða annað afkvæmi, gjöri svofellda ráðstöfun fyrir eignum mínum eptir minn dag.

1.

Allar bækur mínar og handrit gef jeg landsbókasafninu í Reykjavík.

2.

Öllum öðrum eptirlátnum fjármunum mínum skal skipt í þrjá jafna staði milli þessara systkinabarna minna:

- a, bróðursonar míns Skúla Þorsteinssonar, sem nú er við búfræðisnám í Noregi;
- b, systursonar míns Odds Bjarnasonar, sem nú gengur í latínuskólann í Reykjavík, og
- c, systurdóttur minnar Sigríðar Bjarnadóttur nú hjá foreldrum sínum.

3.

Ef eitthvert áður nefndra systkinabarna minna andast á undan mjer, og lætur eptir sig börn, koma þau í

Þess stað og erfa þann hluta, sem því er ætlaður; en láti hið dána ekki eptir sig neitt afkvæmi, fellur arfahluti þess til hinna tveggja, eins og þau öll þrjú væru systkin. Skyldu einhver tvö af þessum systkinabörnum mínum vera dáið á undan mjer barnlaus, tekur hið þriðja allan arf eptir mig að fráskildu því, sem tilgreint er í 1. gr.

4.

Skúli bróðursonur minn fær sinn arfahluta eptir mig til frjálsra umráða strax, en systurbörn mín, þá er hvort þeirra um sig er orðið 25 ára, eða systurdóttir mín gipt, og varðveitir faðir þeirra, sjera Bjarni Hallgrímsson, arfahluta þeirra þangað til þeim til handa; en heimilt er honum að verja vöxtunum eða höfuðstólnum eptir þörfum þeim til menningar. Deyi sjera Bjarni á undan mjer, gengur sá, sem næstur er borinn til að vera fjárhaldsmaður barna hans, að þessu leyti í hans stað.

Reykjavík, 25. aprílmán. 1885.

Skúli Oddsson.

(Nótariðsvottorð).

e.

Arfleiðsluskrá hjóna sín á milli.

Við undirskrifuð hjón, jeg Páll prestur Jónsson og jeg Arndís Friðriksdóttir, gjörum þá skipun okkar á milli, að ef við ekki eigum neitt barn á lífi, þegar það okkar, sem fyr deyr, fellur frá, þá skal það okkar, sem eptir lifir, eignast allt fjelagsbú okkar skilyrðis- og undantekningarlaust, og deyi jeg, Páll Jónsson, fyrri, þá skal með talin lífsábyrgð sú fyrir 2000 kr., sem jeg hef keypt í hinu danska lífsábyrgðarfjelagi frá 1871. Þó hið eptirlifandi okkar giptist aptur, verður engin breyting á þessari skipun, en giptist hið eptirlifandi

ekki aptur, skal allt fjelagsbú okkar, eins og það er við lát þess, verða eign prestsekknasjóðsins; þó er því okkar, sem lengur lifir, frjálst að gjöra aðra ráðstöfun um $\frac{2}{3}$ hluta fjelagsbúsins eptir sinn dag.

Verði okkur hjónum barna auðið, og deyi jeg Páll Jónsson á undan konu minni, skal henni heimilt að sitja í óskiptu búi með ómyndugum börnum okkar.

Undir þennan síðasta vilja okkar höfum við ritað nöfn okkar í viðurvist nótarii publici.

Fagradal 30. ágústmán. 1884.

Páll Jónsson. Arndís Friðriksdóttir.

(Nótarialvottorð).

f.

Arfleiðsluskrá hjóna, sem eru ólæs á skrif.

Við undirskrifuð hjón, jeg Ásgrímur Einarsson og jeg Jórunn Gísladóttir, búandi í Haga, sem ekki eigum og ekki getum átt von á að eignast neitt afkvæmi, gjörum þá ráðstöfun, að það okkar, sem lengur lifir, skal erfa hitt og eignast allt fjelagsbú okkar að engu fráskildu. Skyldi það okkar, sem lengur lifir, giptast aptur, skal það fyrir giptingardag sinn greiða erfingjum hins framliðna, þeim sem þá eru næstir til arfs bornir eptir hann eða hana, 300 kr., sem skiptist milli þeirra að lögum; en giptist hið eptirlifandi ekki aptur, þá er því frjálst að ráðstafa búinu eptir sinn dag eptir vild sinni. Gjöri hið eptirlifandi okkar enga ráðstöfun eigna sinna eptir sinn dag, þá hverfur allt það, sem hann eða hún lætur eptir sig, til lögarfa beggja okkar, þannig að erfingjar hvors okkar um sig, þeir sem þá eru næstir til arfs bornir, erfa sinn helminginn af búinu hvorir, eptir því sem lög segja.

Til staðfestingar höfum við handsalað nöfn okkar undir framanskráðan síðasta vilja okkar í viðurvist til-

kvaddra votta, Sigurðar hreppstjóra Gíslasonar og Gissurar bónda Sæmundarsonar.

Haga 18. ágústmán. 1884.

Ásgrímur Einarsson Jórunn Gísladóttir

(handsalað).

(handsalað).

Við undirskrifaðir Sigurður Gíslason og Gissur Sæmundarson vottum, að hjónin Ásgrímur Einarsson og Jórunn Gísladóttir hjer á bæ hafa fyrir okkur kennt við framanskrifaða arfleiðsluskrá, sem var skilmerkilega lesin upp fyrir þeim, af því að þau eru ekki læs á skrif, og lýstu þau yfir með fullu ráði og óskertri skynsemi, að hún hefði þeirra síðasta vilja að geyma. Þetta vottorð okkar erum við fúsir að staðfesta með eiði, hvenær sem þess gjörist þörf.

Haga 18. ágústmán. 1884.

Sigurður Gíslason. Gissur Sæmundarson.

g.

Arfleiðsluskrá tveggja systra sín á milli.

Við undirskrifaðar systur, Þórunn og Ragnheiður Skeving, gjörum svofellda ráðstöfun um eigur okkar eptir okkar dag:

1.

Sú okkar, sem lengur lifir, skal erfa allt, sem hin, er fyr deyr, lætur eptir sig, hverju nafni sem nefnist, og eignast það án íhlutunar skiptaráðanda.

2.

Allt það, sem sú okkar, er lengur lifir, lætur eptir sig, gefum við til menningar fátækum ungum stúlkum í —sýslu, og skal verja því til að stofna sjóð, er skal

heita: „Styrktarsjóður til menningar ungum stúlkum í —sýslu“.

3.

Höfuðstóll sjóðsins skal ávallt haldast óskertur og vera undir stjórn og umsjón amtsráðsins í —amtinu. Ef ársvextirnir af sjóðnum ekki nema frá upphafi 400 kr., skal leggja þá við höfuðstólinn, þangað til ársvextirnir af honum eru orðnir 400 kr., en þegar árstekjur sjóðsins nema 400 kr., skal veita tveimur ungum stúlkum 200 kr. árlega hvorri, þeim til menningar. Það, sem árstekjur sjóðsins kynnu að nema fram yfir 400 kr., skal leggja við höfuðstólinn og ávaxta með honum, þangað til tekjur hans eru orðnar 600 kr., og skal þá veita styrkinn 3 ungum stúlkum; eptir samkynja reglum skal fara með það, sem einhvern tíma kynni að vera fram yfir 600 kr., og svo framvegis.

4.

Amtsráðið veitir styrkinn, hvenær sem að því kemur eptir 3. gr., og skal það hafa fyrir sjer tillögur sýslunefndarinnar í —sýslu. Stúlkur þær, sem fá styrkinn, eiga að hafa átt heimili í —sýslu 5 síðustu árin samfleytt; þær eiga að vera fermdar og ekki eldri en tvítugar; skulu þær njóta styrksins í 2 ár samfleytt, ef þær áður en fyrra árið er liðið sanna með áreiðanlegum vottorðum, að þær hafi hegðað sjer siðsamlega og fært sjer styrkinn í nyt, eins og til er ætlað. Styrkur, sem einhverra orsaka vegna ekki er notaður, leggst ávallt við höfuðstólinn og ávaxtast með honum.

5.

Amtsráðið setur nákvæmari reglur um veitingu og notkun hins fyrirhugaða styrks; það semur skipulags-

skrá fyrir sjóðinn og leitar staðfestingar konungs á henni.

Til staðfestingar arfleðsluskrá þessari ritum við nöfn okkar undir hana í viðurvist nótarii publici, og óskum við, að arfleðsluskráin verði bókud í nótariabók kaupstaðarins, og skal þá eptirrit af henni eptir nótariabókinni hafa sama gildi sem frumritið.

Reykjavík 25. september 1884.

Þórunn Skeving. Ragnheiður Skeving.

(Nótarialfvottorð).

h.

Munnleg arfleðsla á sóttarsæng.

Grímur Indriðason, vinnumaður hjer á bæ, sem hefur tekið bráða og hættulega sótt, hefur kvatt okkur undirskrifaða til að hlýða á og skrásetja ráðstöfun sína um eigur sínar að sjer látnum, og hefur hann nú í dag lýst því fyrir okkur, að hann gefi unnustu sinni Ástríði Guðbrandsdóttur, vinnukonu hjer á bæ, allt, sem hann lætur eptir sig, að engu undanskildu. Þetta brjef höfum við samstundis ritað eptir fyrirsögn hans og lesið það síðan skilmerkilega upp fyrir honum, og kenndist hann við, að framanrituð arfleðing væri síðasti vilji sinn; var hann þá með fullu ráði og óskertri skynsemi. Þetta erum við búnir til að staðfesta með eiði, hvenær sem krafizt verður.

Ingunnarstöðum 16. júlímán. 1884.

Hafiði Sumarliðason. Steinn Ketilsson.

i.

Dánargjöf.

Með þessu brjefi mínu gef jeg undirskrifaður Sölfi Tómasson, bóndi á Háreksstöðum í Laxárhlið, Ingveldi

Guðmundsdóttur, ekkju Sveins sáluga sonar míns, eftir minn dag 1000 kr. — eitt þúsund krónur — af óskiptu búi mínu, og er dánargjöf þessi óapturtakanleg og óbreytanleg af minni hálfu.

Undir gjafabrjef þetta, sem jeg sel Ingvaldi tengdadóttur minni í hendur, rita jeg nafn mitt í viðurvist nótarii publici.

Staddur á Hjaltastöðum 18. nóvember 1885.

Sölfi Tómasson.

(Nótarfálvottorð).

k.

Ráðstöfun um setu í óskiptu búi.

Hjer með gjöri jeg undirskrifaður, Ásmundur Þorgrímsson, verzlunarstjóri á Akureyri, þá ráðstöfun, að konu minni Ingibjörgu Haraldsdóttur skal heimilt, ef hún lifir mig, að sitja í óskiptu búi með börnum okkar, þeim sem eru ómyndug við andlát mitt.

Akureyri 20. nóvember 1885.

Ásmundur Þorgrímsson.

Að Ásmundur verzlunarstjóri Þorgrímsson hafi að okkur ásjáandi ritað nafn sitt undir framanskráð ráðstöfunarbrjef, og að hann þá hafi verið með fullri skynsemd, það vottum við undirskrifaðir tilkvaddir vottar, og erum búnir til að staðfesta með eiði.

Akureyri ár og dag, sem fyr segir.

Skapti Þóroddsson. Arnljótur Bessason.

B.

Tilkynningar frá myndugum erfingjum um,
að þeir ætli sjálfir að skipta búi.

a.

Vjer undirskrifuð tilkynnum yður, herra sýslumaður,

að Jón Þorsteinsson, bóndi hjer á bæ, andaðist 15. þ. m., og að vjer, sem ein erum erfingjar hans og öll myndug, sem sje ekkja hans Sigríður Bjarnadóttir og börn þeirra, Þorsteinn bóndi í Nesi og Solveig kona Guðmundar bónda Árnasonar á Strönd, höfum af ráðið, að skipta sjálf búi hans án íhlutunar skiptaráðanda.

Hvammi 17. dag janúarmán. 1884.

Sigríður Bjarnadóttir. Þorsteinn Jónsson.

Fyrir hönd Solveigar konu minnar,

Guðmundur Árnason.

Til

skiptaráðandans í sýslu.

b.

Eins og yður, herra bæjarfógeti, þegar hefur verið tilkynnt, andaðist bróðir okkar Sigmundur Brandsson, timbursmiður hjer í bænum, 11. þ. m. Hann hefur að visu verið kvæntur, en var skilinn að lögum við konu sína, og átti ekkert barn með henni. Foreldrar hans eru báðir fyrir löngu dánir og voru hvort um sig að eins eingipt; eru því nánustu erfingjar hins framliðna alsystkin hans, sem eru: við undirskrifuð Björn Brandsson, verzlunarþjónn hjer í bænum, og Ingigerður Brandsdóttir, kona Hjalta Guttormssonar skipstjóra hjer í bænum, og enn fremur Þorbergur Brandsson, járnsmiður á Akureyri, og Þóra Brandsdóttir, kona Höskuldar Árnasonar bónda á Framnesi á Ströndum. Þar eð við undirskrifuð, sem bæði erum myndug, óskum, að búi hins framliðna verði skipt af erfingjum hans án íhlutunar skiptaráðanda, leyfum við okkur, samkvæmt 72. gr. skiptalaganna, að mælast til þess, að þjer skorið á fyrnefnda samarfa okkar Þorberg og, fyrir hönd Þóru, Höskuld mann hennar, að lýsa yfir, hvort þeir æski opinberra skipta, og jafnframt takið fram við þá, að ef þeir eigi láti yður í ljósi vilja sinn í því efni, þá verði

það skilið svo, sem þeir vilji skipta búinu með okkur hinum erfingjunum. Skyldu þeir eða annarhvor þeirra ekki heldur gefa sig fram á skiptunum eptir áskoruninni, nje senda mann með umboð af sinni hendi, viljum við beiðast þess, að þjer skipið mann til að gæta á skiptunum hagsmuna þeirra, eða þess þeirra, sem lætur sig vanta.

Reykjavík 25. marz 1884.

Björn Brandsson.

Fyrir hönd konu minnar Ingigerðar Brandsdóttur,

Hjalti Guttormsson.

Til

bæjarfógetans í Reykjavík.

c.

Jafnframt og jeg tilkynni yður, herra sýslumaður, að kona mín Þorbjörg Jónsdóttir andaðist í gær, skal jeg geta þess, að við eigum ekkert barn nje annað afkvæmi á lífi, og þar sem hún var hörgetið barn móður sinnar og ekki þinglýst af föður sínum, átti hún ekkert arfgengt skyldmenni. Þar eð jeg þannig einn er erfingi konu minnar sálugu, held jeg öllu fjelagsbúi okkar sem minni eign án ihlutunar skiptaráðanda og mun bráðlega greiða hið lögboðna erfðagjald.

Eyri 17. júnímán. 1884.

Sigtryggur Brynjólfsson.

Til

skiptaráðandans í sýslu.

d.

Með arfleiðsluskrá, dagsettri 7. júní 1881 og vottaðri af nótariús publicus, hefur fösturfaðir minn, Guðbrandur timbursmiður Þorláksson, sem andaðist 12. þ. m., og aldrei hefur verið kvæntur, arfleitt mig undirskrifaða að öllum eigum sínum. Um leið og jeg sendi yður,

herra bæjarfógeti, arfleiðsluskrá þessa ásamt með eptirriti af henni, leyfi jeg mjer að skýra yður frá, að þar eð jeg er fullmyndug og ógipt, tek jeg að mjer dánarbú fösturföður míns án íhlutunar skiptaráðanda, og skuld-bind mig að greiða lögboðið erfðagjald til landssjóðs í tæka tíð.

Reykjavík 24. nóvembermán. 1884.

Björg Ólafsdóttir.

Til

bæjarfógetans í Reykjavík.

e.

Hinn 27. f. m. andaðist maður minn Gunnlaugur Runólfsson, og var hreppstjóra tilkynnt látið samdægurs. Hann hafði ekki átt aðra konu en mig, og með því að okkur ekki varð barna audið, arfleiddum við hvort annað með brjeflegum gjörningi, sem er staðfestur með nöfnum okkar 13. janúar 1876 í viðurvist Gunnars hreppstjóra Einarssonar í Gröf og Ívars bónda Helgasonar á Hvoli sem tilkvaddra arfleiðsluvotta, en eins og yður er kunnugt, herra sýslumaður, eru báðir þessir menn á lífi og hjer í sveitinni. Ef þessi arfleiðslugjörningur ekki væri, þá hefðu systkin manns míns sáluga, eða þeirra börn, átt að taka arf eptir hann, en um sum þeirra er mjer ekki kunnugt, hvort þau eru á lífi, eða hvar þau eru niður komín. Systkin hans, sem komust upp, voru: Ingveldur kona Eiríks Þorsteinssonar bónda á Keldum hjer í sveitinni, Steinn bóndi í Neðradal í Fljótstungum, Einar, sem nú er kominn til Vesturheims, og Þórdís, sem fluttist norður í Þingeyjarsýslu og kvað hafa gipzt þar.

Jeg sendi yður nú áminnzta arfleiðsluskrá ásamt eptirriti af henni, og leyfi mjer að fara þess á leit, að þjer, herra sýslumaður, boðið þau systkin manns míns, sem eptir áðursögðu eru innansýslu, á skipta-

fund ásamt mjer til þess að hlýða á eiðspjall fyrnefndra arfleiðsluvotta til sönnunar arfleiðslugjörningnum, og að þjer jafnframt skipið þeim, sem fjarstödd eru, svara-mann til að gæta rjettar þeirra við vitnaleiðsluna. Að því búnu óska jeg að þjer leyfið mjer að taka að mjer fjelagsbú okkar hjóna til fullrar eignar og umráða, án frekari íhlutunar af yðar hálfu sem skiptaráðanda.

Engidal 13. febrúarmán. 1884.

Guðriður Ingimundardóttir.

Til

skiptaráðandans í sýslu.

C.

Tilkynning um setu í óskiptu búi.

a.

Jafnframt og jeg tilkynni yður, herra sýslumaður, að kona mín Guðný Halldórsdóttir andaðist 11. þ. m., vil jeg skýra yður frá, að hún lætur ekki eptir sig annað afkvæmi en son okkar Halldór, sem er fæddur 29. janúar 1858, og börn Helgu sálugu dóttur okkar, sem öll eru á ómaga-aldri. Með því að Halldór sonur minn hefur veitt samþykki sitt til þess, ætla jeg að sitja í óskiptu búi eptir konu mína sálugu.

Grund 14. febrúarmán. 1884.

Þórður Kolbeinsson.

Jeg er því samþykkur, að faðir minn sitji í óskiptu búi eptir móður mína.

Halldór Þórðarson.

Til

skiptaráðandans í sýslu.

b.

Í meðfylgjandi skjali hefur maður minn sálugi, Böðvar Eyjólfsson, sem andaðist 3. þ. m., veitt mjer sama rjett, sem honum bar að lögum til að sitja í óskiptu búi, og er skjal þetta vottað af nótariús publicus. Þar eð maður minn sálugi ekki hefur átt aðra konu á undan mjer, og öll börn okkar eru fyrir innan 18 ára aldur, ætla jeg að nota mjer rjett þann, sem hann þannig hefur veitt mjer til að sitja í óskiptu búi með börnum okkar.

Þverá 11. júlímán. 1884.

Gróa Vigfúsdóttir.

D.

Beiðni um leyfi til að sitja í óskiptu búi.

a.

Maður minn, Ingimundur Eiríksson andaðist 20. þ. m., og hafði hann að visu, áður en hann gekk að eiga mig, verið kvæntur ekkjunni Guðbjörgu Jónsdóttur, en ekki eignast neitt barn í því hjónabandi. Eins og meðfylgjandi skirnarvottorð bera með sjer, eru þau 3 börn, Helga, Eiríkur og Guðbjörg, sem við höfum eignast í okkar hjónabandi, öll á ómaga-aldri, og með því að jeg hef von um, að geta veitt þessum börnum mínum sómasamlegt uppeldi, ef jeg mætti halda fjelagsbúi okkar hjóna óskiptu, eins og það líka er einlægur ásetningur minn, að láta búið ekki rýrna í mínum höndum, leyfi jeg mjer að fara þess á leit, að þjer, herra sýslumaður, sem skiptaráðandi veitið mjer leyfi til að mega sitja í óskiptu búi með áðurnefndum ómyndugum börnum mínum.

Teigi 31. maí 1884.

Puríður Ögmundsdóttir.

Við undirskrifaðir, sem höfum þekkt ekkjuna Þuríði Ögmundsdóttur í mörg ár, vottum, að hún er stillt og ráðdeildarsöm kona, sem kann vel að fara með efni sín.

Ási 2. júní 1884.

Árbæ 3. júní 1884.

Þorsteinn Runólfsson,
hreppstjóri.

Ásmundur Guðmundsson,
hreppsnefndaroddviti.

Framanrituðu vottorði er jeg samþykkur.

Breiðabólstað 4. júní 1884.

Böðvar Þorvaldsson,
sóknarprestur.

Til

skiptaráðandans í ... sýslu.

b.

Eins og yður, herra sýslumaður, hefur verið skýrt frá, andaðist kona mín, Guðfinna Árnadóttir, 26. f. m. Okkur varð ekki barna auðið, en eftir fyrri mann sinn, Finnboga Einarsson, átti hún tvö börn, Einar og Guðlaugu, sem eru annað 12 ára og hitt 10 ára, og standa erfðahlutar þeirra eftir föður þeirra inni í fjelagsbúi okkar hjóna með þinglýstu vði í öllum eigum þess. Þar eð jeg ber kvíðboga fyrir, að búskapur minn mundi bíða mikinn hnekki, ef jeg nú ætti að skipta með stjúpbörnum mínum, leyfi jeg mjer að sækja til yðar sem skiptaráðanda um leyfi til að mega sitja í óskiptu búi með þeim. Skírnarseðlar stjúpbarna minna fylgja brjefi þessu.

Krossi 17. aprílmán. 1884.

Ari Brynjólfsson.

Með því að jeg undirskrifaður, sem á skiptunum eftir Finnboga sáluga bróður minn var skipaður fjárhaldsmaður frammannefndra barna hans, treysti því fyllilega, að Ari Brynjólfsson, stjúpaðir þeirra, muni sjá þeim

fyrir sómasamlegu framfæri og uppeldi, legg jeg með því, að hann fái leyfi til að sitja í óskiptu búi með þeim.

Götu 18. aprilmán. 1884.

Brandur Einarsson.

Til

sýslumannsins í . . . sýslu.

E.

Skiptagjörningar.

a.

Skiptagjörningur í dánarbúi Jóns bónda
Þorsteinssonar í Hvammi.

Árið 1884, mánudaginn 8. júnímán., var skiptafundur haldinn að Hvammi í Neshreppi af undirskrifuðum erfingjum í dánarbúi eptir Jón Þorsteinsson bónda samastaðar, sem andaðist 15. janúar s. á. Erfingjar hins framliðna, sem allir eru myndugir, eru: 1, ekkja hans Sigríður Bjarnadóttir; 2, sonur hans Þorsteinn bóndi á Nesi, og 3, dóttir hans Solveig, kona Guðmundar bónda Arnasonar á Strönd, sem mætir fyrir hönd hennar á skiptunum.

Eptir framtölu ekkjunnar, sem samarfar hennar taka í alla staði gilda, eru eigur búsins þessar:

1, í fasteign:

a, jörðin Hvammur,

20,3 hdr. virt. . 2400 kr.

b, $\frac{1}{2}$ jörðin Tunga,

6,2 hdr. virt . 600 —

c, $\frac{1}{4}$ úr jörðinni Ási

6,5 hdr. virt . 750 —

flyt kr. 3750

	flutt kr. 3750,00	
2, í lausafje eptir framlagðri sund-		
urliðaðri skrá	kr. 1735,65	
3, í peningum og innheimtum		
skuldum	— 283,40	
		kr. 5769,05

Á búinu hvíla þessar skuldir og
lögboðin útsvör:

.		
.		
.	— 144,65	
Verður þá afgangskuldum	— 5624,40	
Af því tekur ekkjan fyrir fram:		
1, upp í útfararkostnað sinn . . .	kr. 80,00	
2, morgungjöf sína	— 200,00	280,00
	Eptir . .	— 5344,40
Búshelmingur ekkjunnar	— 2672,20	
Kemur þá til skipta	— 2672,20	
$\frac{1}{2}\%$ gjald til landssjóðs	— 13,36	
	Eptir . .	— 2658,84

Með því að erfingjar ekki eru nema 2 fyrir
utan ekkjuna, verður arfahluti henn-
ar fjórðungur af arfinum, eða — 664,71
milli barna hins framliðna skiptist — 1994,13
Eptir því, sem hinn framliðni hefur
látið eptir sig uppskrifað, hefur Solveig
dóttir hans fengið í heimanmund 500 kr.
virði í skepnum og búshlutum, sem eptir
ráðstöfun föðursins eiga að koma upp
í arf hennar eptir foreldrana. Sonur-
inn Þorsteinn tekur þess vegna fyrir
fram til jafnaðar — 500,00
Afgangurinn — 1494,13

skiptist jafnt á milli systkinanna, og

fær hvort þeirra kr. 747,06¹/₂

Samkvæmt þessu verður ekkjunnar hluti úr búinu:

1, búshelmingur hennar . kr. 2672,20

2, útfararkostnaður og
morgungjöf — 280,00

3, arfahluti — 664,71 kr. 3616,91

Arfahluti Þorsteins Jónssonar verður . — 1247,06¹/₂

og arfahluti Solveigar Jónsdóttur . . — 747,06¹/₂

Var síðan lagt út í skuldir búins og lóðseðla erfingj-
anna þannig:

Í skuldir búins og $\frac{1}{2}$ % gjald, í pen-
ingum kr. 158,01

Lóðseðill ekkjunnar Sigríðar Bjarna-
dóttur:

$\frac{1}{2}$ jörðin Hvammur,
10,15 hdr. kr. 1200,00

$\frac{1}{2}$ jörðin Tunga, 6,2
hdr. — 600,00

Lausafje búins . . — 1735,65

Í peningum — 81,26 — 3616,91

Lóðseðill Þorsteins

Jónssonar:

$\frac{1}{2}$ jörðin Hvammur,
10,15 hdr. — 1200,00

Í peningum — 44,13

Frá Solveigu systur

hans — 2,93¹/₂ — 1247,06¹/₂

Lóðseðill Solveigar

Jónsdóttur:

$\frac{1}{4}$ úr jörðunni Ási
6,5 hdr. — 750,00

flyt — 750,00 — 5021,98¹/₂

	flutt kr. 750,00	kr. 5021,98 ¹ / ₂
Til Þorsteins bróður		
síns greiðir hún . . .	— 2,93 ¹ / ₂	— 747,06 ¹ / ₂
Kemur þá fram tekjuhæð búsins . . .		kr. 5769,05
Sigríður Bjarnadóttir. Þorsteinn Jónsson.		
Guðmundur Árnason.		

b.

Skiptagjörningur

í fjelagsbúi hjónanna Sigurðar Árnasonar á Brekku
og konu hans Guðrúnar Oddsdóttur.

Árið 1884, miðvikudaginn 15. septembermán., var skiptafundur haldinn á Hofstöðum í Múlahreppi til að ljúka skiptum á fjelagsbúi hjónanna Sigurðar Árnasonar á Brekku, sem andaðist 25. nóvember f. á., og konu hans Guðrúnar Oddsdóttur, sem andaðist 29. marz 1871, og sem maðurinn hefur setið eptir í óskiptu búi. Með því að 2 af erfingjunum eru ómyndugir, hefur búið verið skrifað upp og virt og innköllun til skuldheimtumannna verið gefin út eptir ráðstöfun skiptaráðanda; en eptir beiðni hinna myndugu erfingja og fjarhaldsmanns hinna ómyndugu hefur skiptaráðandi samkvæmt 74. gr. skiptalaganna selt þeim búið í hendur til skipta, eptir að innköllunarfresturinn er liðinn og skuldheimtumenn þeir, sem gefið hafa sig fram, hafa fengið skuldir sínar borgaðar.

Erfingjarnir eru :

A. Börn hjónanna:

- 1, Þóra, kona Páls bónda Vígússonar á Hofstöðum;
- 2, Árni, bóndi á Hamri;
- 3, Guðrún, 20 ára;
- 4, Oddur, 18 ára.

B. Börn Margrjetar, dóttur Sigurðar sáluga af fyrri hjónabandi:

5, Sigurður, 12 ára;

6, Vigdís, 10 ára.

Á skiptunum voru viðstaddir: Páll Vigfússon fyrir hönd Þóru konu sinnar, Árni Sigurðsson á Hamri, Guðrún og Oddur með tilsjónarmanni Pjetri Þorsteinsyni, bónda á Gili, og fyrir hönd hinna ómyndugu Sigurðar og Vigdísar fadir þeirra og fjárhaldsmaður Jón Helgason í Miðhlöð.

Eftir áður umgetinni uppskriftar- og virðingargjörð og uppboðsgjörð 4. júnímán. 1884 eru eigur búans þessar:

1, í fasteign:

a. $\frac{1}{2}$ Bjarneyjar,

52,3 hdr. kr. 7845,00

b. jörðin Hamar,

22,8 hdr. — 2408,00

c. jörðin Brekka,

27,4 hdr. — 3288,00

d. $\frac{1}{3}$ úr jörðinni Áshól,

6,9 hdr. — 690,00 kr. 14231,00

2, í lausafje:

a. andvirði muna seldra

á uppboði 4. júní 1884 — 3927,80

b. í peningum og inn-

heimtum skuldum — 790,00 — 4717,80

— 18948,80

Skuldir búans, þar með talin skiptalaun

og annar skiptakostnaður — 764,30

Verða þá skuldlausar eigur búans — 18184,50

$\frac{1}{2}\%$ erfðagjald til landssjóðs — 90,92

Kemur til skipta — 18093,58

flutt kr. 18093,58

Föðurllutinn verður:

a. búshelmingur	kr. 9046,79	
b. barnslóð: $\frac{1}{6}$ af hinum helmingnum	— 1809,36	kr. 10856,15
en móðurllutinn	—	<u>7237,43</u>
Föðurllutinn skiptist í 5 staði, og kemur þá í hvern stað		kr. 2171,23
Móðurllutinn skiptist í 4 staði, og verður í hvern stað	—	<u>1809,36</u>
Þóra, Árni, Guðrún og Oddur taka arfa- hluta bæði eptir föður og móður, eða hvert um sig	—	3980,59
Sigurður og Vigdís taka í sameiningu einn arfahluta af föðurlutanum, eða hvort um sig	—	<u>1085,61</u>
Var síðan lagt út í lóðseðla þannig:		
1. Lóðseðill Þóru Sigurðardóttur:		
Jörðin Brekka, 27,4 hdr. *	kr. 3288,00	
í peningum	— 692,59	kr. 3980,59
2. Lóðseðill Árna Sigurðarsonar:		
Jörðin Hamar, 22,8 hdr. .	kr. 2408,00	
$\frac{1}{3}$ úr Áshól, 6,9 hdr. . .	— 690,00	
í peningum	— 882,59	— 3980,59
3. Lóðseðill Guðrúnar Sigurðardóttur:		
$\frac{1}{4}$ úr Bjarneyjum,		
26,15 hdr.	kr. 3922,50	
í peningum	— 58,09	— 3980,59
4. Lóðseðill Odds Sigurðarsonar:		
$\frac{1}{4}$ úr Bjarneyjum,		
26,15 hdr.	kr. 3922,50	
í peningum	— 58,09	— 3980,59
	flyt —	<u>15922,36</u>

flutt kr. 15922,36

5. Lóðseðill Sigurðar Jónssonar:¹

Í peningum — 1085,61

6. Lóðseðill Vigðisar Jónsdóttur:

Í peningum — 1085,61

kr. 18093,58

Skiptum lokið ár og dag, sem fyr segir.

Páll Vigfússon. Árni Sigurðarson.

Guðrún Sigurðardóttir. Oddur Sigurðarson.

Pjetur Þorsteinsson, Jón Helgason.

tilsjónarmaður.

Arfahlutum barna minna Sigurðar og Vigðisar, samtals kr. 2171,22, hef jeg tekið við í peningum.

Jón Helgason.

c.

Skiptagjörningur

í dánarbúi Helgu Þórarinsdóttur í Vík.

Árið 1884, föstudaginn 16. maímán., var skiptafundur haldinn í Vík í Svinadalshreppi af myndugum erfingjum í dánarbúi Helgu sálugu Þórarinsdóttur, sem andaðist hjer á bæ 27. janúarmán. 1884.

Erfingjar dánarbúsins eru:

1, Ekillinn Björn Einarsson;	
2, Finnur Þórarinsson, bóndi á Læk	} bræður hinnar
3, Árni Þórarinsson, bóndi á Kvíum	
	} framliðnu;
4, Eyjólfur Bjarnason á Fossi	
5, Guðrún Bjarnadóttir samastaðar	} börn Þóru sálugu,
	} systur hinnar
	} framliðnu:

1) Á erfingjaskiptum, sem fara fram eptir 74. gr. skiptalaganna, má eigi leggja út í arfahluta ómyndugra erfingja annað en peninga, nema leyfi skiptaráðanda komi til, og ber að senda skiptaráðanda skiptagjörninginn til yfirskoðunar.

6, Gunnar bóndi í Fagradal, sonur Gísla sáluga Þórarinssonar, bróður hinnar framliðnu, og einkabarn hans.

Allir erfingjarnir eru viðstaddir sjálfir nema Guðrún Bjarnadóttir, og hefur Eyjólfur bróðir hennar umboð af hennar hendi til að gæta hagsmuna hennar á skiptunum.

Eptir framtölu ekkilsins og virðingu, sem eptir ósk hans hefur verið gjörð af tilkvöddum óvilhöllum mönnum, nema eigur fjelagsbúsins kr. 3759,45

Viðurkenndar skuldir fjelagsbúsins, þar með talinn útfararkostnaður ekkils-

ins, nema — 315,69

Afgangs skuldum kr. 3443,76

Búshelmingur ekkilsins — 1721,88

Kemur til skipta kr. 1721,88

$\frac{1}{2}$ % erfðagjald til landssjóðs — 8,61

Eptir kr. 1713,27

Arfahluti ekkilsins $\frac{1}{3}$ — 571,09

Rennur þá til útarfanna kr. 1142,18

4% erfðagjald til landssjóðs — 45,68

Eptir kr. 1096,50

sem skiptist í 4 staði, og verður

þá í hvern stað — 274,12 $\frac{1}{2}$

Taka þeir Finnur og Árni Þórarinssynir og Gunnar Gíslason heilan hlut hver, en þau Eyjólfur Bjarnason og Guðrún Bjarnadóttir hálfan hlut hvort. Verður þannig:

Arfahluti Finns Þórarinssonar kr. 274,12 $\frac{1}{2}$

— Árna Þórarinssonar — 274,12 $\frac{1}{2}$

— Eyjólfss Bjarnasonar — 137,06 $\frac{1}{4}$

— Guðrúnar Bjarnadóttur — 137,06 $\frac{1}{4}$

— Gunnars Gíslasonar — 274,12 $\frac{1}{2}$

Ekillinn notar sjer rjett þann, sem honum er veittur í skiptalögunum, til að halda öllu búinu, og borgar

samörfum sínum samstundis hverjum um sig arfahluta hans í peningum.

Björn Einarsson. Finnur Þórarinnsson.

Árni Þórarinnsson. Gunnar Gíslason.

Vegna mín og systur minnar,

Eyjólfur Bjarnason.

d.

Skiptagjörningur

í dánarbúi Halldórs skipstjóra Árnasonar á Langeyri.

Árið 1884, þriðjudaginn 26. febrúarmán., var skipta-fundur haldinn á Langeyri af undirskrifuðum myndug-um erfingjum í dánarbúi Halldórs skipstjóra Árnasonar á Langeyri, sem druknaði á Selfirði 13. marzmán. 1883.

Erfingjar hins framliðna eru :

- 1, Prestsekkjan Steinunn Torfadóttir á Langeyri, amma (föðurmóðir) arfleifandans ;
- 2, sjera Magnús Þorláksson á Stað
- 3, Hallgrímur kaupmaður Þorláksson } bræðrungar
á Langeyri } arfleifandans ;
- 4, Anna Þorláksdóttir, kona Eyvindar timbursmiðs Finnssonar á Langeyri, óskilgetin en þinglýst bræðrunga arfleifandans og hálsystir þeirra sjera Magnúsar og Hallgríms kaupmanns Þorlákssona ;
- 5, Ólöf Bergsdóttir, kona Ketils hreppstjóra Guðmundssonar á Bakka, samfeðra hálsystir Ragnheiðar sálugu móður arfleifandans af síðara hjónabandi föður þeirra ;
- 6, Kristján bóndi Þorleifsson í Saurbæ, óskilgetinn sonur Ingibjargar alsystur Ragnheiðar sálugu móður arfleifandans.

Á skiptunum eru viðstaddir: sjera Magnús Þorláksson, Hallgrímur kaupmaður Þorláksson, sem einnig fer með umboð frá ömmu sinni húsfrau Steinunni Torfadóttur, Kristján Þorleifsson, og vegna kvenna sinna Eyvindur Finnsson og Ketill Guðmundsson.

Eigur dánarbúsins eru:

1, Lífsábyrgð frá lífsábyrgðarstofnuninni í Kaupmannahöfn frá 1871	kr. 12000,00
2, konungleg skuldabréf, ákvæðisverð 3600 kr., á $99\frac{1}{2}\%$	— 3582,00
3, í peningum	— 184,65
4, fatnaður og annað smávegis selt á almennu uppboði	— 162,15
Samtals	kr. 15928,80

sem kemur afdráttarlaust til arfs, með

því að engar skuldir hvíldu á búinu.

Af arfinum greiðist $4\frac{1}{2}\%$ til landssjóðs — 716,80

Kemur þá til skipta kr. 15212,00

sem fellur til helminga í föðurhluta og móðurhluta. Af föðurhlutanum tekur föðurmóðir aptur helminginn eða $\frac{1}{4}$ hluta af öllum arfinum, en hinn helmingur föðurhlutans skiptist milli systkinanna sjera Magnúsar, Hallgríms kaupmanns og Önnu þannig, að þeir bræður taka hvor tvo hluta, eða $\frac{1}{10}$ af öllum arfinum, en hún einn hluta, eða $\frac{1}{20}$ af öllum arfinum. Móðurhlutinn helmingast eins í móðurföðurhluta og móðurmóðurhluta, og taka þau Ólöf Bergsdóttir og Kristján Þorleifsson sinn helminginn hvort af móðurföðurhlutanum, en Kristján erfir einn móðurmóðurhlutann. Rennur þannig $\frac{1}{8}$ alls arfsins til Ólafar, en $\frac{3}{8}$ til Kristjáns.

Út í arfahlutana leggst:

1. Lóðseðill mad. Steinunnar Torfadóttur:			
Í konunglegum rikisskuldabréfum			
3600 kr. á $99\frac{1}{2}\%$	kr. 3582,00		
í peningum	— 221,00	kr. 3803,00	
2. Lóðseðill sjera Magnúsar			
Þorlákssonar:			
Í peningum	— 1521,20		
3. Lóðseðill Hallgríms kaupmanns			
Þorlákssonar:			
Í peningum	— 1521,20		
4. Lóðseðill Önnu Þorláksdóttur:			
Í peningum	— 760,60		
5. Lóðseðill Ólafar Bergsdóttur:			
Í peningum	— 1901,50		
6. Lóðseðill Kristjáns Þorleifssonar:			
Í peningum	— 5704,50		
		kr. 15212,00	

Ár og dag, sem fyr segir.

Magnús Þorláksson. Eyvindur Finnsson.

Ketill Guðmundsson. Kristján Þorleifsson.

Vegna mín og ömmu minnar,

Hallgrímur Þorláksson.

F.

Arfsafsal.

Þar eð foreldrar mínir, hjónin Gissur Þorvaldsson og Þuríður Ásbjarnardóttir á Reykjum, hafa kostað að öllu leyti skólanám mitt bæði hjer á landi og við háskólann í Kaupmannahöfn, og styrkur sá, sem þau á þennan hátt hafa veitt mjer, er miklum mun meiri en arfur sá, sem jeg hefði átt tilkall til eptir þau, afsala jeg í hend-

ur nefndum foreldrum mínum öllum arftökurjetti eptir þau fyrir mig og mitt afkvæmi.

Reykjum 23. ágúst 1884.

Þorvaldur Gissurarson,
cand. philol.

Vitundarvottar:

Kjartan Ólafsson.

Oddur Þorgilsson.

G.

Skýrslur um erfðafjárgjald.

1.

Eptir því sem yður var skýrt frá, herra sýslumaður, í bræfi dagsettu 17. janúarmán. þ. á., höfum vjer undirskrifuð sem myndugir erfingjar skipt með oss dánarbúi Jóns sáluga Þorsteinssonar í Hvammi, sem andaðist 15. s. m., og lýsum vjer því yfir upp á æru vora og samvizku og erum búin til að vinna eið að því, að fjárhæð sú, sem til arfs kom, nam 2672 kr. 20 a.¹ Þar sem vjer erum ekkja og börn arfleifandans, er erfðagjald til landssjóðs $1\frac{1}{2}$ eða 100 eða 13 kr. 36 a., sem vjer hjer með sendum yður og leyfum okkur að beiðast kvittunar fyrir.

Hvammi 8. júnímán. 1884.

Sigríður Bjarnadóttir. Þorsteinn Jónsson.

Fyrir hönd konu minnar Solveigar Jónsdóttur,

Guðmundur Árnason.

1) Sjá sýnishorn af skiptagjörningi E, a. Þar eru látnar koma upp í arf Solveigar 500 kr., sem hún hafði fengið í heimanmund, og hefði því átt að greiða erfðagjald einnig af þessum 500 kr., eða alls af 3172 kr. 20 a., ef farið hefði verið eptir kanselíbr. 14. janúar 1832 (sbr. Tímarit hins íslenzka bókmenntafjelags I. árg. 159. bls.); en hæstirjettur hefur dæmt svo 21. ágúst 1884, að af því, sem erfingi fær fyrir fram upp í arf, skuli ekki greiða erfðagjald, og eptir því er farið hjer.

2.

Eins og yður er kunnugt, herra sýslumaður, höfum vjer undirskrifuð, ekill, bræður og systkinabörn Helgu Þórarinsdóttur í Vik, sem andaðist 27. janúar þ. á., haldið erfingja-skipti á búi hennar, og gefum vjer þá skýrslu upp á æru vora og trú, að arfur sá, sem til skipta kom eptir hana, var 1721 kr. 88 a. alls, en af því rann til útarfanna 1142 kr. 18 a. Erfðagjaldið til landssjóðs verður því:

$\frac{1}{2} \%$ af 1721 kr. 88 a.	kr. 8,61
4 % af 1142 — 18 -	— 45,68
Samtals	kr. 53,29

sem vjer sendum yður með þessu brjefi og beiðumst kvittunar fyrir.

Vík 16. maí 1884.

Björn Einarsson. Finnur Þórarinsson.

Arni Þórarinsson. Gunnar Gíslason.

Vegna mín og Guðrúnar systur minnar,

Eyjólfur Bjarnason.

H.

**Yfirlýsing til þinglesturs um faðerni
að óskilgetnu barni.**

Jeg undirskrifaður Eyjólfur Bjarnason, verzlunarbókhaldari í Reykjavík, lýsi því yfir, að jeg kannast við að vera faðir að sveinbarni því, sem Ingunn Þorkelsdóttir, ógipt stúlka, fæddi hjer í bænum 16. dag aprilmán. 1880, og sem í skírninni 20. s. m. hlaut nafnið Aðalsteinn, og óska jeg, að þessi yfirlýsing mín verði lesin á þingi samkvæmt NL. 5—2—71.

Reykjavík 21. marzmán. 1885.

Eyjólfur Bjarnason.

Vitundarvottar:

Gísli Guðmundsson,
verzlunarþjónn.

Hallur Grímsson,
gullsmiður.

26. gr.

Um skuldalýsing í dánar- og þrotabúum.

Þess er getið hjer að framan, á 167.blis., að þegar erfingjar, sem sjálfir skipta búi, gefa út innköllun til skuldheimtumanna arfleifandans, þá missi þeir skuldheimtumenn, sem ekki gefa sig fram í tæka tíð, rjett sinn gagnvart erfingjunum. Þetta á ekki einungis við um erfingjaskipti, heldur ávallt, þegar lagaheimild er til að gefa út innköllun til skuldheimtumanna *sub poena præclusi et perpetui silentii*, þ. e. að því viðlögðu, að þær skuldir fyrnist, sem ekki er lýst í tæka tíð eptir innkölluninni. Skiptalögin og tilsk. 4. janúar 1861 veita heimild til að gefa út innköllun til skuldheimtumanna á öllum dánarbússkiptum, öllum þrotabússkiptum og þegar hjón skilja og skipta fjelagsbúi sínu í lifanda lífi með aðstoð skiptaráðanda, og loks er ekkju, sem situr í óskiptu búi eptir mann sinn, heimilt að gefa út innköllun til skuldheimtumanna hans. Hvort konunglegt leyfisbrjef geti fengið til að gefa út í lifanda lífi innköllun til skuldheimtumanna sinna, er vafasamt, sjá hjer síðar, 47. gr.

Innköllun til skuldheimtumanna tekur til allra þeirra, sem til skuldar eiga að telja í búi því, er skipta skal, hvort sem það er peningaskuld, eða tilkall eptir samningi til einhvers hlutar í búinu; þannig verður t. a. m. sá maður, sem gjört hefur samning um kaup á jörð, en ekki fengið afsalsbrjef fyrir henni, að lýsa tilkalli sínu í dánar- eða þrotabúi seljanda, vilji hann varðveita rjett sinn eptir samningnum. Aftur á móti nær innköllunin ekki til þeirra manna, sem eiga hluti í vörzlum búsin, t. a. m. að láni, á leigu eða í geymslu, því þeir eiga heimting á, að sjer sje skilað eign sinni, hver sem í hlut á, ef þeir að eins geta sannað eignarrjett sinn. Ekki þarf heldur sá skuldheimtumaður að gefa sig fram eptir innköllun, sem hefur handselt veð fyrir skuld sinni eða

hefur gjört fjárnám í eigum skuldunauts síns eða fengið löggeymslu lagða á fjármuni hans, nje heldur sá, sem getur fengið skuld sína greidda með skuldajöfnuði, af því að hann skuldar búinu eins mikið eða meira en það honum. Sömuleiðis getur sá skuldheimtumaður, sem hefur þinglesið veð í fasteign eða sjálfsskuldarábyrgð fyrir skuld sinni, gengið að veði sínu eða ábyrgðarmanninum, þó hann hafi ekki lýst skuld sinni eptir innköllun. Hrökkvi veð það eða trygging sú, sem nú var talin, ekki fyrir skuldinni, getur skuldheimtumaður samt ekki krafizt borgunar á því, sem á brestur, úr búinu, nema hann gefi sig fram áður en innköllunarfresturinn er liðinn. Jafnt ber að lýsa skuld, hvort sem hún er komin í gjalddaga eða ekki, og eins þó hún sje bundin einhverju skilyrði, sem ekki er fram komið og jafnvel óvíst er hvort nokkurn tíma komi fram. Skuldheimtumenn verða að lýsa skuldum sínum, áður en sá frestur er liðinn, sem tiltekinn er í innkölluninni, og það er ekki nóg, að þeir gjöri það, áður en skiptum er lokið. Skuldir þær og aðrar kröfur, sem ekki er lýst í tæka tíð og ekki eru tryggðar á einhvern þann hátt, sem áður segir, fynast, þ. e. falla að öllu leyti úr gildi.

Þótt innköllun til skuldheimtumanna sje ekki gefin út við skipti, er samt mikils varðandi fyrir hvern þann, sem á til skuldar að telja í dánarbúi, að lýsa skuld sinni, áður en skipti fara fram; því þær skuldir, sem lýst er og búið krafið um, áður en því er skipt, verða erfingjar að ábyrgjast einn sem allir og allir sem einn, en skuldir, sem ekki er lýst, ábyrgjast þeir einungis að tiltölu við arftökurjett hvers þeirra; sjá 167. bls. hjer að framan.

Þegar skuldheimtumaður vill lýsa skuld sinni í búi, getur hann gjört það annaðhvort munnlega á skiptafundi eða brjeflega til skiptaráðanda, eða til erfingja, þegar þeir skipta sjálfir búi. Þar eð honum er árið-

andi að geta sannað, að hann hafi lýst skuldinni, ætti hann ávallt að fá skriflega viðurkenning frá skiptaráðanda, eða þegar fulltíða erfingjar skipta, frá einhverjum þeirra, um að skuldinni sje lýst; er honum þá bezt að rita skuldalýsing sína í tvennu lagi og selja annað eintakið í hendur skiptaráðanda eða erfingja, en fá viðurkenning hans eða þeirra ritaða á hitt, og halda því sjálfur. Sje brjef fyrir skuldinni, verður frumrit þess að fylgja með skuldalýsingunni, og er þá tryggilegast fyrir skuldheimtumann að halda eptir staðfestu eptirriti af skuldabrjefinu, sem og að fá þess getið í viðurkenningunni, að frumritið sje selt af hendi með skuldalýsingunni. Hafi skuldheimtumaður ekki frumritið í höndum, þegar hann lýsir skuld sinni, t. a. m. af því að það er sent til þinglesturs, verður hann að áskilja sjer að koma fram með það síðar.

Þegar skuld er lýst á þann hátt, sem að framan segir, verður skuldheimtumaður aðnjótandi allra þeirra rjettinda, sem kæra til sáttanefndar eða málshöfðun hefur í för með sjer, að því er snertir borgun vaxta, ripting skuldafyrningar og fleira þess konar.

Sýnishorn.

a.

Hjer með sendi jeg yður, herra sýslumaður, sem skiptaráðanda í dánarbúi Hafliða bónda Sumarliðasonar á Viðivöllum eptirrit í tvennu lagi, staðfest af nótarius publicus, af viðskiptareikningi Hafliða sáluga við verzlun mína eptir höfuðbók hennar, og ber reikningurinn með sjer, að hann við lát sitt skuldaði mjer 132 kr. 63 a. Lýsi jeg skuld þessari í dánarbúi Hafliða Sumarliðasonar og krefst borgunar á henni með 5% vöxtum frá því í dag.

Jeg leyfi mjer að mælast til þess, að þjer ritið á

annað reikningseptirritið viðurkenning yðar um lýsing skuldarinnar og sendið mjer það síðan aptur.

Reykjavík 3. desember 1885.

Bjarni Sigurðsson.

Til

sýslumannsins í sýslu.

b.

Eptir meðfylgjandi skuldabryfi lánaði jeg Þorgeiri sáluga Ólafssyni á Sámstöðum 13. janúar 1880: 500 kr.; skyldi hann greiða 5% í vöxtu og 50 kr. upp í höfuðstólinn, hvorttveggja í hvers árs fardögum, og standa þannig eptir af skuldinni 200 kr. Þessari 200 kr. skuld lýsi jeg í dánarbúi Þorgeirs Ólafssonar og krefst borgunar á henni ásamt 5% vöxtum frá 6. júní þ. á. þangað til í dag, og 6% vöxtum frá því í dag, þangað til skuldinni er að fullu lokið.

Jeg sendi einnig hjer með staðfest eptirrit af áður nefndu skuldabryfi og bið yður að senda mjer það aptur með áritaðri viðurkenningu yðar um, að skuldinni sje lýst og frumritið selt yður í hendur.

Grímslæk 11. nóvember 1885.

Þormóður Kársson.

Til

erfingja Þorgeirs Ólafssonar á Sámstöðum.

c.

Í vetur og vor, er leið, hef jeg eptir beiðni Guttorms sáluga Vigfússonar á Práðarholti og á ábyrgð hans lánað Hjörleifi bróður hans, útvegsbónda hjer í Hafnarfirði, ýmsar nauðsynjavörur til útvegs hans og heimilisþarfa, og nemur lán það, sem Hjörleifur Vigfússon þannig hefur fengið í verzlun minni, 183 kr. 37 a Eptir samningi þeirra bræðra, Guttorms sáluga og Hjörleifs, við mig, átti skuld Hjörleifs að vera að fullu

greidd til mín fyrir lok þessa árs, og ábyrgðist Guttormur sálugi skilvísu greiðslu hennar sem sinnar eigin skuldar, þó með því skilyrði, að hún færi ekki fram úr 200 kr.

Með því að enn er óútsjedd um, hvort Hjörleifur Vigfússon muni standa í skilum við mig, lýsi jeg kröfu þessari í dánarbúi Guttorms Vigfússonar, og krefst borgunar á henni, eða þeim hluta hennar, sem Hjörleifur greiðir ekki til mín fyrir lok þessa árs, með 5⁰/₀ vöxtum frá 1. janúar 1886.

Jeg sendi yður, herra sýslumaður, sem hlutaðeigandi skiptaráðanda staðfest eptirrit af umgetnum samningi þeirra bræðra við mig, og áskil mjer að koma fram með frumritið, þegar raun er orðin á, hvort Hjörleifur Vigfússon stendur í skilum við mig eða ekki. Jeg leyfi mjer að beiðast vottorðs yðar um, að áminnztri kröfu minni sje lýst í tæka tíð.

Hafnarfirði 16. september 1885.

Egill Hallgrímsson.

Til

sýslumannsins í sýslu.

27. gr.

Um sættir.

Þegar ágreiningur ris milli tveggja manna eða fleiri um rjettindi, sem þeir ráða sjálfir, og þeir geta ekki jafnað hann sín í milli, en vilja leggja hann undir úrslit dómstólanna, er þeim all-optast skylt, að leggja fyrst mál sitt til sætta; að öðrum kosti verður málinu, ef því samt sem áður hefur verið stefnt, vísað frá dómi. Það eru hinar lögskipuðu sáttanefndir, sem fjalla eiga um sættir manna á milli, og komist sátt á fyrir þeirra milligöngu, er sú sætt jafn-kröptug sem fullnaðardómur t. a. m. hæstarjettardómur, þar sem hlutaðeigendur

geta, ef á þarf að halda, látið veita henni fullnustu með aðstoð fógeta. Að visu geta menn sættzt á mál sín sín í milli — sætt er sem sje, hvort sem hún fer fram fyrir milligöngu sáttanefndar eða ekki, í eðli sínu samningur — en þeirri sætt verður ekki veitt fullnusta af fógeta, heldur verður sá, sem einhvers á að krefja eptir sættinni, að fá dóm (og þá venjulega fyrst að leggja mál sitt til sætta fyrir sáttanefnd) yfir hlutað-eiganda, ef hann fullnægir ekki sættinni góðmótlega.

a.

Um sáttanefndir.

Hjer á landi voru sáttanefndir skipaðar um síðustu aldamót; hin gildandi lög um sáttanefndir er tilskip. 20. jan. 1797 og að því kaupstaðina snertir tilskip. 10. júlí 1795. Sáttanefndum er þannig komið fyrir hjer á landi, að hverri sýslu er skipt í sáttaumdæmi. Amtmaður sjálfur og einsamall skal fjalla um sættir í því sáttaumdæmi, sem hann á heimili í, eða sem er næst heimili hans, sje hann búsettur í kaupstað, en annarstaðar eru í sáttanefndum 2 menn, er amtmaður til þess skipar, venjulega sóknarpresturinn (1. sáttamaður) og einhver valinkunnur bóndi í umdæminu. Geti annarhvor sáttanefndarmanna ekki fjallað um sátt í einhverju máli, annaðhvort af því hann er viðriðinn málið, eða af öðrum ástæðum, má hinn nefndarmaðurinn annaðhvort fjalla einn um sátt í málinu, eða kveðja sjer til aðstoðar annan valinkunnan mann, en sje ekki nema einn nefndarmaður, og hann einhverra orsaka vegna getur ekki leitað um sættir í málinu, skipar amtmaður annan góðan mann í hans stað. Í kaupstöðum eru sáttanefndarmenn kosnir af bæjarbúum, þannig, að þeir kjósa milli 4—6 manna, er bæjarstjórnin stingur upp á.

Málaflutningsmenn mega alls ekki vera sáttanefndar-

menn, og sýslumenn eða dómarar því að eins, að ekki sje völ á öðrum mönnum, sem til þess eru hæfir.

b.

Um það, hver mál skuli leggja til sætta.

Flest-öll einkamál, það er mál um óðal og eignir, rjettindi og skyldur, skuldakröfur, skaðabætur o. fl., skal til sátta leggja. Hjer skal nefna hin helztu mál, er ekki þarf að kæra fyrir sáttanefnd, áður þau sjeu lögd undir dómara- aðgjörðir, og eru þau: víxilmál, skiptamál, lögreglumál, þar með talin hjúamál og gestarjettarmál, — í hinum þrem síðastnefndu málum ber dómaranum sjálfum að leita um sætt — og meiðyrðamál, sem embættismönnum eða sýslunarmönnum er skylt að höfða hvort heldur sjálfkrafa eða eptir skipun yfirboðara þeirra.

Vitnaleiðslu má ekki taka fyrir, nema fyrst sje leitað um sættir, nema mikið sje í húfi, svo sem ef vitnin liggja á sóttarsæng eða á einhvern hátt eru svo fötluð, að hlutaðeigandi geti misst af vitnisburði þeirra, ef fyrst skyldi leita um sátt.

Sjeu menn í nokkrum vafa um, hvort menn sjeu skyldir til að leggja eitthvert mál til sátta, er tryggilegast að gjöra það, því það getur aldrei sakað. Sje málið þess eðlis, að ekki megi sættast á það, neitar sáttanefndin að reyna sátt í því.

Þótt ekki þurfi að leggja hjúamál til sætta, getur það þó á stundum, t. a. m. þegar langt er til sýslumanns, verið hentugt, kostnaðarminna og til tíma-sparnaðar að gjöra það, og því er hjer á eptir sett sýnishorn af kæru til sáttanefndar í hjúamáli.

c.

Um málspartana.

Sá, sem mál kærir fyrir sáttanefnd, er nefndur kærandi,

en sá, sem fyrir kæru verður, hinn kærði. Þess er áður getið, að sætt er ekki annað en samningur, og gilda því sömu reglur um myndugleika semjenda, sem teknar voru fram, þar sem rætt var um samninga.

d.

Um sáttakærun, eptirrit af sáttargjörðum o. fl.

Þegar einhver vill mál kæra, skal hann bera sig upp við sáttanefndina í því sáttaumdæmi, þar sem sá, er hann ætlar að kæra, er búsettur; hann getur gjört það munnlega, en það er nú orðin föst venja, enda tryggilegra, að gjöra það skriflega. Þegar kæran er skrifleg, er hún nefnd kæruskjal, og er mjög áriðandi, að það sje greinilega orðað og nái til alls þess, er kærandi vill af hinum kærða krefjast, því það er föst regla, að dómstólarnir mega ekki dæma um önnur atriði en þau, sem lögð hafa verið til sætta. Með öðrum orðum, kærandi verður að fara fram á hið sama í sáttakærunni, sem hann ætlar sjer að fara fram á í dómstefnunni. Í kæruskjalinu skal nafngreina hinn kærða, svo og heimili hans. Kærandi á að rita nafn sitt og heimili undir kæruna, svo og dagsetning.

Kæran skal stýluð til hlutaðeigandi sáttanefndar, og þess beiðzt í henni, að hún vísi málinu til aðgjörða dómars (lands lága og rjettar), ef sætt ekki kemst á. Sáttanefndin, eða venjulega hinn 1. sáttanefndarmaður, ritar á kæruna fyrirkall til málspartanna; skal hinum kærða þar veittur að minnsta kosti 4 daga (sólurhringa) frestur frá birtingu kærunnar; síðan tekur kærandi aptur við kærinni og annast um, að hlutaðeigandi stefnuvottar birti hana hinum kærða. Þegar stefnuvottarnir eru búnir að birta fyrir-kallið, skila þeir kæranda aptur kærinni, og hefur hann hana með sjer á sáttafundinn. Komist sætt á

milli málsparta, og henni er ekki góðviljuglega fullnægt, ber þeim, sem vill leita fullnustugjörðar með aðstoð fótgeta, að fá hjá sættanefndinni eptirrit af sættinni, eins og hún hefur verið skráð í sáttabókina; það er vel tilfallið, að eptirrit þetta sje ritað á sáttakærana, ef það einungis er einfalt eptirrit, og er ekki nauðsynlegt, að öðruvísi sje, nema þegar sættin nemur 200 kr. virði eða meir, því þá skal eptirritið vera í dómsgjörðaformi, eða innihalda, auk sættagjörðarinnar, eptirrit af öllum þeim skjölum, sem lögð hafa verið fram á sáttafundinum. Undir eptirritið skulu báðir sættanefndamennirnir, ef 2 eru, rita nöfn sín. Komist sætt ekki á, ritar sáttanefndin á skjalið, að sætt hafi verið reynd árangurslaust, og vísist því málinu til dómara-aðgjörða. Sáttakæruskjalið með áritun nefndarinnar skal kærandinn leggja fram fyrir rjettinn, þegar þar að kemur, það er: fyrsta dag, er málið kemur fyrir.

e.

Um skyldu málsparta, að koma sjálfir á sáttafund o. fl.

Málspartar eru skyldir til að koma sjálfir á sáttafund, nema þeir hafi lögleg forföll, og má til þeirra telja sjúkdóm, embættisannir og skylduverk, sem ekki verður hjá komizt að gegna, illviðri, ófærð, o. fl. Ekki er unnt að telja upp allt, er heita megi lögleg forföll; það verður í hvert skipti að meta þau eptir atvikum. Nú mætir kærandi ekki á sáttafundi og hefur ekki lögmæt forföll, og er þá kæra hans marklaus, og verður hann að greiða hinum kærða kostnað hans og fyrirhöfn, hafi hann mætt. Komi hinn kærði ekki á sáttafund og hafi ekki lögmæt forföll, getur kærandi heimtað af sáttanefndinni, að hún vísi málinu til dóms og laga, og votti á kæruskjalið, að hinn kærði hafi ekki

komið á fundinn. Komi hinn kærði ekki á sáttafund, þótt honum sje löglega birt fyrirkall til fundarins, og hafi ekki haft lögleg forföll, á að dæma hann í málskostnað í hjerði og í sekt fyrir óþarfa málsýfingu, og það eins þótt hann vinni málið.

Málspartar mega senda annan mann í sinn stað:

- 1) þegar þeir hafa lögleg forföll;
- 2) þegar umboðsmaður annars málspartsins kærir málið;
- 3) þegar það er stjórn einhverrar stofnunar eða fjelags, sem kærir málið;
- 4) ef kærandi á lengri veg en 4 mílur til sáttafundar, nema fundur sje haldinn í því sáttaumdæmi, sem hann sjálfur er búsettur í.

Þegar málspartar þannig senda annan mann í sinn stað, eiga þeir að senda góðan mann og láta hann hafa meðferðis umboðsskjal, er heimili honum ekki að eins að mæta, heldur einnig að sættast á málið. Ekki mega málspartar senda í sinn stað á sáttafund málaflutningsmenn, og óhultast er þeim að nota ekki heldur til þess skrifara eða fulltrúa amtmanns eða sýslumanns í þeim sáttamálum, sem ber undir þá.

Sýnishorn.

A.

**Kærur til sáttanefndar með árituðu
fyrirkalli.**

a.

Með byggingarbrjefi, dagsettu 18. desembermánaðar 1882, byggði jeg Einari bónda Jónssyni eignarjörð mína Hrafnhól á Sljettu frá fardögum 1883. Meðal annara

byggingarskilmála var það, að hann skyldi greiða mjer í landskuld 1 hundrað á landsvísu eptir meðalverði, og leigur eptir 2 kúgildi, 40 pd. smjör; skyldi hann greiða landskuldina í hvers árs fardögum, en leigurnar að haustinu. Leigurnar greiddi hann með skilum. En þegar hann átti að greiða landskuldina í fardögum 1884, hafði hann, að því hann sagði, ekkert til upp í hana; gaf jeg honum því frest með borgunina til rjetta um haustið, og samdist svo með okkur, að hann mætti greiða mjer landskuldina í veturgömlum sauðum, er jeg skyldi taka fyrir 9 krónur hvern þeirra, upp og ofan, ef að minnsta kosti meðal-kindur væru; en ef hann ekki yrði búinn að senda mjer þá viku eptir fyrstu rjettir, skyldi hann tafarlaust lúka landskuldinni í peningum. Sauðina fjekk jeg ekki, og hann hefur heldur ekki enn, þrátt fyrir itrekaðar áskoranir mínar, greitt neitt af skuldinni. Neyðist jeg því til að snúa mjer til hinnar heiðruðu sáttanefndar, og beiðast þess, að hún sem fyrst kalli Einar bónda Jónsson á Hrafnhóli ásamt mjer fyrir sig, til þess að reyna til að fá hann til að sættast á að borga skuld sína, sem er 66 kr. 87 a., með 5 % vöxtum frá í dag, og greiða kostnað þann, sem þessi sáttaumleitun hefur í för með sjer. — Komist sátt eigi á, bið jeg þess, að málinu verði vísað til dóms og laga.

Hurðarbaki 2. janúarmán. 1885.

Jón Friðgeirsson.

Til

sáttanefndarinnar í Presthólasáttaumdæmi.

Í tilefni af framanritaðri kæru kallast Jón bóndi Friðgeirsson á Hurðarbaki og Einar bóndi Jónsson á Hrafnhóli til sáttafundar, sem haldinn verður á heimili

undirskrifaðs Jakobs Pálssonar að Presthólum, mánudaginn 19. þ. m. á hádegi.

Í sáttanefnd Presthólasáttaumdæmis 9. jan. 1885.

Jakob Pálsson. Halldór Sigurðarson.

Árið 1885, mánudaginn 12. janúarmán., höfum við undirskrifaðir eiðsvarnir stefnuvottar í Presthólahreppi birt framanritað sáttafyrirkall Einari bónda Jónssyni á Hrafnhóli sjálfum á heimili hans. Það vottum við samkvæmt stefnuvottaeiði okkar, og staðfestum með nöfnum okkar og innsiglum.

Björn Magnússon.

Sigmundur Halldórsson.

(L. S.)

(L. S.)

Mál þetta var á ákveðnum degi og stundu tekið fyrir í sáttanefndinni. Kærandi mætti sjálfur, svo og hinn kærði.

Sáttatilraun varð árangurslaus, og var því málinu samkvæmt kröfu kæranda vísað til dómstólanna.

Í sáttanefnd Presthólasáttaumdæmis 19. jan. 1885.

Jakob Pálsson. Halldór Sigurðarson.

b.

Í 17. tölublaði, 9. árgangi af blaðinu „Hermóði“, sem kemur út hjer í bænum, eru ýms meiðyrði og móðgunaryrði um mig, er að minni hyggju eru hegningarverð að lögum. Grein sú, sem þessi meiðyrði og móðgunaryrði eru í, er nafnlaus, og því á ábyrgð ritstjóra blaðsins, Höskuldar Arngrímssonar. Með því að jeg nú vil koma ábyrgð fram á hendur honum út af þessu, beiðist jeg þess, að hin heiðraða sáttanefnd kveði Höskuld ritstjóra Arngrímsson, til heimilis í húsinu Nr. 7 í Aðalstræti hjer í bænum, ásamt mjer á fund, til þess að reyna að koma á sáttum milli okkar í tilefni af þessu;

en takist það ekki, óska jeg, að málinu verði vísað til aðgjörða dómstólanna.

Reykjavík 17. septbr. 1884.

Hannes Finnsson.

Til

sættanefndar Reykjavíkurkaupstaðar.

Út af framanritaðri kæru eru hjer með þeir Hannes Finnsson, verzlunarstjóri hjer í bænum, og Höskuldur ritstjóri Arngrímsson kvaddir á sættafund, sem haldinn verður á heimili undirskrifaðs dómkirkjuprests Páls Hjaltasonar 25. þ. m. 1 stundu fyrir hádegi.

Í sættanefnd Reykjavíkur 17. septbr. 1884.

Páll Hjaltason.

Jón Þorgeirsson.

Gjald 50 — fimmtíu — aurar
borgað.

Páll Hjaltason.

Ár 1884, 18. dag septembermán. höfum við undirskrifaðir eiðsvarnir stefnuvottar í Reykjavík birt framanritað sættanefndarfyrirkall Höskuldi ritstjóra Arngrímsyni sjálfum á lögheimili hans hjer í bænum, Nr. 7 í Aðalstræti.

Þetta vottum við samkvæmt stefnuvottaeiði okkar með nöfnum og innsiglium.

Jón Jónsson.

Magnús Gíslason.

(L. S.)

(L. S.)

Borgun 1 — ein — króna;
greitt.

J. J. M. G.

Ár 1884, hinn 25. septbr. kl. 11 f. h., var mál þetta tekið fyrir í sættanefndinni. Hinn kærði mætti sjálfur, en af hendi kæranda, í sjúkdómsforföllum hans, Magnús

prentari Sæmundsson, sem lagði fram þessa kæru, það tölublað „Hermóðs“, sem í henni er til greint, læknisvottorð um veikleika kæranda, og umboðsskjal kæranda til að mæta fyrir hann á sáttafundinum. Á þessi skjöl var ritað vottorð um, að þau hefðu verið lögð fram.

Sáttatilraun varð árangurslaus, og var því málinu samkvæmt kröfu umboðsmanns kæranda vísað til dóms og laga.

Páll Hjaltason. Jón Þorgeirsson.

c.

Kæra til sáttanefndar í hjúamáli.

1.

Á vinnuhjúaskildaga þ. á. fór jeg í vist til Björns Jónssonar í Vilpu hjer í hreppi. Var svo um samið, að jeg meðal annars skyldi vera í heygarði og skamta heyið. Þegar 6 vikur voru af gjafartímanum, fór hús-bóndi minn að ympra á því, að honum þætti fjótt ganga á heyið. Jeg kvaðst gefa, eins og hann hefði lagt fyrir, og ekki meira. Nú leið enn nokkur tími, að hann ekki fjekkst um, en á síðastl. þrettánda tók hann á ný að tala um þetta og hafði þau ummæli, að ekki mundi allt með felldu, og ljet mig jafnvel skilja á sjer, að jeg mundi farga af heyinu, og viku seinna sagði hann hreint og beint við mig, að jeg stæli af heyinu, og vísaði mjer jafnframt burt úr vistinni.

Jeg leyfi mjer því að leita hinnar heiðruðu sáttanefndar og beiðast þess, að hún kalli sem fyrst nefndan Björn bónda Jónsson á Vilpu ásamt mjer fyrir sig, og reyni til þess að fá hann til góðmótlega að sættast á að greiða mjer ógöldið kaup mitt fyrir vistaráfið, 60 krónur, eptir því sem um samið er, og matarverð frá því hann rak

mig úr vistinni 14. fyrra mánaðar, 10 álnir á landsvísu, eptir nú gildandi verðlagsskrár meðalverði, fyrir hvern mánuð þrítugnættan til 14. maí þ. á., sem jeg á heimting á samkvæmt hjúalögunum.

Kallbak 10. febrúarmán. 1885.

Sveinn Guðmundsson.

Til

sáttanefndarinnar í Húsavíkursáttaumdæmi.

2.

Með því Jón Jónsson, sem fór í vist til mín á næstliðnum vinnuhjúaskildaga, hefur, þrátt fyrir áminningar mínar, aptur og aptur verið svo drukinn, að hann hefur ekki getað gengið að vinnu, og jeg því hef neyðzt til að reka hann úr vistinni, bið jeg þess, að hin heiðraða sáttanefnd kalli hann, sem nú er til heimilis í Saudagerði hjer í hreppi, ásamt mjer fyrir sig, svo fljótt sem verða má, til þess að reyna að koma á sátt milli okkar, en krafa mín er, að hann greiði mjer 30 krónur, og er það jafnmikið og hann átti að fá í kaup fyrir þann tíma, sem eptir var vistarársins, þá er jeg rak hann úr vistinni 14. þ. m., og ætla jeg, að jeg eigi samkvæmt hjúalögunum heimting á þessu.

Árnesi 15. nóvbr. 1884.

Ásmundur Magnússon.

Til

sáttanefndarinnar í Hvolssáttaumdæmi.

B.

Umboðsskjal til að mæta fyrir sáttanefnd.

Hjer með veiti jeg, í sjúkdómsforföllum mínum, herra prentara Magnúsi-Sæmundssyni umboð til að mæta fyrir mig í dag fyrir sáttanefnd Reykjavíkurkaupstaðar í máli

milli mín og ritstjóra Höskulds Arngrímssonar, eins og líka til að sættast á það, og skal það, er hann gjörir mín vegna, jafn-gilt, og jeg hefði gjört það sjálfur.

Hann hefur meðferðis læknisvottorð um, að jeg sje sjúkur í dag.

Reykjavík 25. dag septbrmán. 1884.

Hannes Finnsson.

28. gr.

Um stefnur í einkamálum í hjerði.

Helztu lagaboð hjerðlútandi eru N.L. 1. bókar 4. kap., og tilskipun 15. ágúst 1832.

1.

Um stefnuna sjálfa.

Stefna er birting á skriflegu fyrirkalli til einhvers manns (hins stefnda eða varnaraðila), sömdu á þann hátt, sem lög leggja fyrir, til að mæta fyrir dómi í tilefni af einhverri dómsathöfn, er stefnandi ætlar að koma fram gegn honum. Stefnu nefna menn og skjal það, sem slíkt fyrirkall felst í. Tilgangurinn með stefnunni getur verið margvíslegur. Miði stefnan til þess, að fá dóm yfir hinum stefnda, nefnist hún *dómstefna*; miði hún til þess, að fá framburð vitna um eitthvað, eða kveðja hlutaðeigendur til að hlýða á framburð vitna, er hún nefnd *vitnastefna*. *Skóðunar- eða matsgjörðarstefna* nefnist hún, þegar einhverjum málsaðila er stefnt til að vera viðstaddur og hlýða á útnefning eða eðfesting skóðunar- eða matsmanna; *eiðsstefna* er hún nefnd, þegar einhverjum, sem hlut á að máli, er stefnt til að hlýða á eiðspjall þess, sem eiður er dæmdur, o. sv. fr.

Aðalregla er, að engin dómsathöfn má fram fara gegn nokkrum manni, nema honum sje til þess stefnt. Þó

getur sá, sem hlut á að máli, fallið frá stefnu, bæði með því berlega að undirgangast það — en vel verður mótpartur hans að gæta þess, að hann hafi fulla sönnun fyrir því lofordi — eins og líka í kyrrþey, með því að mæta á þinginu, án þess að færast undan að svara til sakar fyrir sakir vantandi stefnu.

Af því, sem áður er sagt, er ljóst, að til eru margs konar stefnur, og er þeim margvíslega skipt. En það er hvorttveggja, að það yrði of langt mál hjer, að greina þær allar og telja upp allar skiptingar á þeim, enda gjörist þess ekki þörf, því mönnum er innan handar að komast hjá öllum ásteytingum í því efni, með því menn að lögum eiga heimting á, að hlutaðeigandi hjerads-dómarar semji stefnur. Þó skal, auk áðurnefndra skiptinga á stefnum, hjer geta einnar, og er hún sú, að þær greinast í rjettarstefnur og utanrjettarstefnur. Rjettarstefna er sú stefna, sem dómari sá, sem hlut á að máli, gefur út í sínu nafni og undir embættisinnsgli sínu, en utanrjettarstefna sú, er sá, sem einhverjum vill stefna, gefur út sjálfur, sem honum er heimilt að lögum. Að öðru leyti á formið á stefnunni og inntak hennar að vera hið sama, hvor stefnan sem er við höfð. En þessi eru hin helztu atriði, sem þurfa að vera í hverri stefnu (dómstefnu): Heiti sækjanda og hins stefnda, bústaður þeirra, að minnsta kosti hins stefnda, málsefnið, staður og tími, þá er málið skal fyrir taka, svo og stefnufresturinn. Í vitnastefnum skal vitnunum stefnt að viðlögðum þingvítisbótum; annað meðal er ekki til, til að þröngva þeim til að bera vitni, ef þau skyldu ekki vilja mæta. Loks er þess getið í flestum stefnum, að lög-dagslegging sje úr lögum numin með tilskipun 3. júní 1796. Sá, sem beiðist þess af dómara, að hann gefi út stefnu, verður að sýna honum skýrteini fyrir því, að leitað hafi verið um sættir í málinu, ef málið er þess

eðlis, að fyrst skyldi reynd sætt í því; að öðrum kosti gefur dómariinn ekki út stefnuna.

Í Reykjavík er reglulegt þing (bæjarþing) haldið einu sinni í viku, á hverjum virkum fimmtudegi kl. 10 f. h. í bæjarþingsstofunni, (sem er í hegningar- og fangahúsinu í þeim hluta þess, sem nefnt er þinghús) ef nokkur þingsathöfn á fram að fara. Með því öllum er kunnugt um, hvar og hvenær það þing er haldið, þarf ekki í stefnu til bæjarþings að nefna stað eða stundu, er hinn stefndi skal mæta, heldur að eins, að hann skuli mæta þann eða þann fimmtudag fyrir bæjarþingi á venjulegum stað og stundu. Sje utanrjettarstefna við höfð, verður stefnandi, nema honum sje kunnugt um, að þing verði haldið þann fimmtudag, er hann stefnir til, að láta dómara (bæjarfógetann) vita af í tíma. Annarstaðar á landinu en í Reykjavík eru að eins einu sinni á ári regluleg þing (á vorum úr því kemur miður maí, eða á sumrum — í Skaptafellssýslu eystri venjulega nokkru fyr —), og eru þau nefnd manntalsþing. Þeir, sem gefa út utanrjettarstefnur, geta því ekki — nema í Reykjavík — ákveðið neitt í stefnunni um, hvenær taka skuli málið fyrir, nema þeir stefni því til manntalsþings, og verða þeir því að snúa sjer til hlutaðeigandi dómara, og fá áritun hans á stefnuna um, hvar og hvenær málið skuli tekið fyrir. En með því gjald það, er greiða skal dómara (landssjóði) fyrir að gefa út rjettarstefnu, er ekki meira, en þótt hann að eins riti á utanrjettarstefnu, hvenær og hvar málið skuli tekið fyrir, er í alla staði bezt að við hafa rjettarstefnur, enda er þá sennilegast, að þær verði í lagi.

Nú vill einhver höfða mál á móti öðrum manni, og taka út rjettarstefnu, og skal hann þá annaðhvort munnlega eða skriflega tjá það hjeradsdómara (eða lögmann) í því lög-sagnarumdæmi (sýslu eða kaupstað), þar sem sá, er hann vill stefna, á heimili, og skýra honum frá mála-

vöxtum. Vilji hann, að málið sje tekið fyrir á manntalsþinginu, verður hann að láta dómarrann vita af, áður en hann dagsetur þingin í hinum einstöku þingsóknunum og sendir út þingboð. Þótt hann komi seinna, skal dómarrinn samt sem áður gefa út stefnuna, ef unnt er þannig, að það riði ekki í bága við önnur embættisverk hans á þingunum. En vilji einhver lögsækja annan mann milli þinga — og er það tíðast — og hann tjáir hlutaðeigandi dómara það, gefur hann út stefnu til málsfyrirtektar svo fljótt, sem unnt er, til aukaþings.

2.

Um stefnubirting og stefnufrest.

Hvar og hvernig birta skuli stefnu, er undir því komið, hvort um *almenna stefnu* eða *einkastefnu* er að ræða, og er stefnufresturinn, það er sá tími, sem líða skal frá birtingu stefnunnar þangað til taka skal málið fyrir á þingi (í dómi), ýmislegur eða mislangur. Ákvarðanir laganna um hina ýmsu stefnufresti og stefnubirtingar eru í NL, 1. bókar 4. kap. (einkum 7.—13. gr.), sbr. 34. gr. hreppstjórarreglugjörðarinnar.

Almennar stefnur eru tvenns konar. Önnur tegund þeirra er sú, þá er menn stefna að visu einhverjum nafngreindum manni, en mönnum er ókunnugt um, hvar hann er, eða um verustað hans; hin tegund almennra stefna er sú, þegar það er einhver óákveðinn maður, sem stefna skal. Þegar stefna skal einhverjum nafngreindum manni, en ókunnugt er um verustað hans, skal, ef ástæða er til að álíta, að hann vilji ekki láta af sjer vita, eða hafi farið leynilega á burt og feli sig, birta stefnuna (af stefnuvottum), þar sem hann síðast átti lögheimili hjer á landi, svo og lesa hana í landsyfirdóminum; skal stefnufrestur á báðum stöðum vera 6

vikur. En sje ekki ástæða til að ætla, að hann feli sig eða fari huldu höfði, þá skal að vísu stefna honum á sömu stöðum, en stefnufresturinn er eitt ár, þ. e. fullt almanaksár. Sje sá, sem stefna skal, erlendis, og verustaður hans er kunnur, er stefnufresturinn einnig 1 ár; en tryggilegast er, að láta birta honum stefnuna á verustað hans erlendis, á þann hátt, er lög þar ákveða. Sje sá, sem stefna skal, einhver óákveðinn maður, svo sem er, ef menn vilja fá dæmt ómerkt skuldabréf einstaks manns, konunglegt skuldabréf, hlutabréf, sparisjóðsbók eða annað þvl., er týnt hefur, og menn vita ekki hvar er niður komið, verða menn venjulega að fá til þess leyfisbréfs, eins og síðar verður getið. Stefnufresturinn er þá venjulega ár og dagur, sem merkir 1 ár og 6 vikur. Birting slíkrar stefnu á þannig fram að fara, að hún, og alloptast einnig leyfisbréfið, er prentuð þrisvar sinnum í blöðum þeim, er prenta skal í opinberar auglýsingar. Hjer á landi er það sem stendur blaðið Suðri, sem kemur út í Reykjavík, en í Danmörku Berlingatiðindi. Stefnufresturinn er talinn frá síðustu auglýsing stefnunnar í blöðum þessum.

Að því *einkastefnur* snertir, þá skulu þær birtar af rjettum stefnuvottum, og skal nú farið nokkrum orðum um stefnuvotta og starf þeirra.

Í hverri sókn, stundum í hrepp, eru tveir góðir menn skipaðir af dómara þeim, sem hlut á að máli, til þess að birta stefnur og önnur skjöl; nefnast þeir stefnuvottar; hreppstjórar skulu til þess teknir, nema þeir færist undan. Áður kvaddi dómarrinn þá á manntalsþingum, og unnu þeir þar eið að því, að þeir skyldu annast starf sitt með trúmennsku og samvizkusemi. En nú er orðin föst venja, að dómarrinn skipar þá á aukaþingi, og að þeir vinna skriflegan stefnuvotta eið. Hreppstjóra skal eiðfesta sem stefnuvott á fyrsta dómþingi, sem

haldið er í hreppnum eptir skipun hans. Til þessara manna verða menn að leita, ef menn vilja láta birta einhverjum manni í sókninni eða hreppnum stefnu. Að vísu geta menn einnig látið nótarius publicus í lög-sagnarumdæminu (sýslumann eða bæjarfógeta) birta stefnur, en það er kostnaðarsamara, og því munu menn sjaldan gjöra það. Í Reykjavík eru lögregluþjónarnir stefnuvottar. Stefnuvottar eiga heimting á, að borgunin fyrir birting stefnu sje greidd þeim, áður en þeir birta hana, og svo er og um ferðakostnað, og er hvorttveggja lögákveðið¹. Stefnuvottar verða að kunna að lesa og skrifa. Ekki má birta stefnur í einkamálum á sunnu- eða helgidögum; þær skal birta á sumrum meðan sól er á lopti, en á vetrum meðan dagur er uppi. Þær skulu birtar á heimili þess, sem stefnt er, því sem nefnt er í stefnunni, og sje hann heima, fyrir honum sjálfum, með því að lesa fyrir honum stefnuna; en sje hann ekki heima, skulu þeir lesa stefnuna upp fyrir húsfreyju hans eða heimafólki, og skora á þau að láta hlutaðeiganda vita af stefnunni sem fyrst, svo skulu þeir og annaðhvort veita fólki hans tíma til að taka eptirrit af stefnunni, eða sjálfir láta þeim í tje eptirrit af henni. Sje enginn fyrir á heimili hins stefnda, verða þeir að fresta stefnubirtingunni.

Þegar stefnuvottarnir hafa birt stefnuna, eiga þeir að rita á hana vottorð sitt um birtinguna. Það vott-

1) Borgunin fyrir birtinguna sjálfa er 1 kr. fyrir hvern þann, sem birt er; en hálfu minna í hjúamálum og skuldamálum, sem ekki nema 50 kr. Gjaldið skiptist jafnt milli stefnuvottanna. Þurfi stefnuvottur að ferðast vegna stefnubirtingar lengra frá bústað sínum en 1 mílu á landi eða $\frac{1}{2}$ mílu á sjó, fær hann ferðakostnað endurgoldinn með 50 a. fyrir hverja mílu á landi eða hverja $\frac{1}{2}$ mílu á sjó, en þó aldrei meira en 2 kr. Þurfi stefnuvottur sökum vegalengdar að vera lengur burtu frá heimili sínu en 10 stundir, fær hann 3 krónur á dag í fæðispeninga.

orð má ekki vera þannig lagað, að þeir votti, að þeir hafi birt stefnuna á löglegan hátt, því ekki eru þeir bærir að dæma um lögmæti eigin verka; en þeir verða að geta þess, hvenær, hvar og hverjum þeir hafi birt hana; þetta verða þeir að votta með skýrskotun til stefnuvottaeiðs síns og setja nöfn sín og innsigli undir. Hvernig slíkt vottorð skuli vera, verður sýnt hjer á eftir.

Hinn almenni stefnufrestur í hjerði er: í Reykjavík 8 dagar (það er sama sem 1 vika, því annar dagurinn: birtingardagurinn, eða sá dagur, þá er stefnan skal í dóm koma, er talinn með), þegar hinn stefndi á þar heima. Annarstaðar er hinn almenni stefnufrestur 14 dagar — í landamerkjumálum 7 nætur — þegar sá, sem stefna skal, á lögheimili í þeirri þinghá, þar sem þing-ið skal haldið. Búi hann utan þinghár en innan lög-dæmis¹, skal honum veittur 4 vikna stefnufrestur, en sje hann utan lögdæmis en þó innanlands, skal honum gefinn 2 mánaða frestur, og loks, sje hann erlendis, árs frestur.

Sýnishorn.

a.

Utanrjetarstefna í almennu einkamáli.

Með byggingarbrjefi, dagsettu 18. dag desembermánaðar 1882, byggði jeg Einari bónda Jónssyni eignarjörð mína Hrafnhól á Sljettu frá fardögum 1883. Var svo um samið, að hann skyldi greiða í landskuld í hvers árs fardögum 1 hundrað á landsvísu, er greiðast skyldi

1) Hjer á landi voru 2 lögdæmi: Suður- og austurlögdæmið náði yfir Borgarfjarðarsýslu, Kjósar og Gullbringu, Árness, Rangárvalla, Skaptafells og báðar Múlasýslur, en vestur-og norðurlögdæmið yfir hinar aðrar sýslur landsins.

í peningum eptir meðalverði verðlagsskrár, og leigur eptir tvö kúgildi, sem jörðunni fylgja, 40 pund smjörs. Leigurnar greiddi hann með skilum, en landskuldina, er hann skyldi greiða í fardögum 1884, greiddi hann ekki. Af því hann um það leyti var í kröggum staddur, veitti jeg honum gjaldfrest til rjetta um haustið, og mátti hann þá greiða landskuldina með veturgömlum sauðum, er jeg skyldi taka fyrir 9 krónur hvern upp og ofan, ef í góðu standi væru, eða þá í peningum.

En með því hann hvorki, þrátt fyrir áskoranir mínar, galt mjer sauðina nje heldur peninga, kærði jeg hann 2. f. m. fyrir sættanefnd, og var leitað um sátt 19. s. m., en árangurslaust. Neyðist jeg því til að leita rjettar míns með málsókn, og stefni jeg því hjer með Einari bónda Jónssyni á Hrafnhóli hjer í hreppi til þess með 14 daga fyrirvara að mæta fyrir aukapingi Þingeyjarsýslu á þeim stað og tíma, er dómarrinn ákveður og ritar á stefnu þessa, til þess að sjá skjöl lögð í dóm, á sókn og rjettarkröfur að hlýða, til sakar að svara og dóm að þola til greiðslu skuldarinnar, sem er 66 kr. 87 aurar, vaxta af henni 5 af hundraði frá dagsetning sáttakærunnar, og málskostnaðar.

Lögdagslegging er úr lögum numin með tilskipun 3. júní 1796.

Hurðarbaki í Presthólahreppi 14. febrúarmán. 1885.

Jón Friðgeirsson.

Mál þetta verður tekið fyrir á Presthólum í Presthólahreppi 19. dag maímánaðar, næstan erkemur, á hádegi.

Til staðfestu er nafn mitt og embættisinnsgli.

Skrifstofu Þingeyjarsýslu 24. febrúar 1885.

Guðmundur Þorsteinsson

(L. S.).

Ár 1885, 20. dag aprílmánaðar kl. 7 e. h., höfum við undirskrifaðir eiðsvarnir stefnuvottar í Presthóla-sókn birt framanritaða stefnu Einari bónda Jónssyni sjálfum á lögheimili hans Hrafnhóli.

Þetta vottum við samkvæmt stefnuvottaeiði okkar með nöfnum okkar og innsiglum.

Staddir að Hrafnhóli á Sljettu dag þann, sem áður greinir.

Björn Magnússon. Sigurður Halldórsson.
(L. S.) (L. S.)

b.

Rjettarstefna til bæjarþings Reykjavíkur í meiðyrðamáli.

Þorlákur Einarsson,
bæjarfógeti í Reykjavík,

Gjörir vitanlegt: Hannes Finnsson, verzlunarstjóri hjer í bænum, hefur tjáð mjer, að hann, eptir árangurslausa sáttatilaun, sje til knúður að höfða mál gegn Höskuldi Arngrímssyni, ritstjóra blaðsins Hermóðs, sem kemur út hjer í bænum, út af ærumeiðandi ummælum um sig, er standi í 17. tölublaði, 9. árgangi nefnds blaðs.

Meiðyrði þau, sem hann átelur, eru þessi: „að hann (Hannes) sjúgi út fátæka útvegsbændur með fáheyrðum ránprísum“, að hann „sje alþekktur að því að hafa óvandaða vöru, og hafi tvisvar á síðustu 4 árum selt maðkakorn“, og að „vigt hans og mælir þyki ekki ávallt rjett“.

Því stefnist hjer með Höskuldi Arngrímssyni, ritstjóra blaðsins Hermóðs, er býr í húsinu nr. 7 í Aðalstræti hjer í bænum, til þess að mæta fyrir bæjarþingi Reykjavíkur kaupstaðar fimmtudaginn 22. þ. m. kl. 10 f. h., til þess þar og þá að sjá skjöl í rjett lögð, sókn sakar og rjettarkröfur að heyra, til sakar að svara og

dóm að þola til hegningar og málskostnaðar-greiðslu.

Lögdagslegging er úr lögum numin með tilskipun 3. júní 1796.

Til staðfestu er nafn mitt og embættisinnsgli.

Skrifstofu bæjarfógeta í Reykjavík 15. október 1885.

Þorlákur Einarsson.

(L. S.)

Ár 1884, 15. dag októbermánaðar kl. 3 e. h., höfum við undirskrifaðir eiðsvarnir stefnuvottar í Reykjavíkur-kaupstað birt framanritaða stefnu á lögheimili Höskuldar ritstjóra Arngrímssonar, nr. 7 í Aðalstræti hjer í bæn-um, fyrir konu hans Valgerði Gunnarsdóttur, með því að hinn stefndi var ekki sjálfur heima.

Þetta vottum við samkvæmt stefnuvottaeiði okkar og staðfestum með nöfnum okkar og innsiglium.

Reykjavík, ár og dag sem áður greinir.

Jón Ásmundsson. Einar Jónsson.

(L. S.)

(L. S.)

c.

Rjettarstefna til hjerðsdóms (manntalsþings) í máli um ónýting (Mortification) skuldabrjefs.

Haraldur Sigurðsson,
sýslumaður í Árnessýslu,

Gjörir vitanlegt: að mjer hefur tjáð Sigurður bóndi Magnússon á Bræðratungu í Biskupstungnahreppi, að hann sje til neyddur, samkvæmt konunglegu leyfisbrjefi, er hann til þess hefur fengið 18. nóvbr. 1883, að fá ónýtingardóm á skuldabrjefi Jóns Þorsteinssonar á Brú, honum til handa, dagsettu 4. apríl 1883, að upphæð 800 kr., með 2. veðrjetti í jörðinni Búrfelli í sama hreppi næst á eptir 1200 kr., en hann hafi týnt brjefinu á ferð frá Eyrarbakka á sumarlestum 1883.

Því stefnist hjer með með árs og dags fresti þeim, sem kynni að hafa ofangreint skuldabryf í höndum, til þess að mæta á manntalsþingi í Biskupstungnahreppi, sem haldið verður á þingstað hreppsins, Vatnsleysu, föstudaginn 22. maímán. 1885 á hádegi, til þess þar og þá að koma fram með tjeð skuldabryf og sanna heimild sína til þess, með því stefnandi mun, ef enginn innan þess tíma kemur fram með það, krefjast þess, að nefnt skuldabryf með dómi verði ónýtt eða dæmt dautt og marklaust.

Lögdagslegging er úr lögum numin með tilskipun 3. júní 1796.

Til staðfestu er nafn mitt og embættisinnsgli.

Skrifstofu Árnessýslu 12. desbrmán. 1883.

Haraldur Sigurðsson.

(L. S.)

Ath. Þessi stefna skal birt þrisvar í Berlingatíðindum í Kaupmannahöfn og í því blaði á Íslandi, sem opinberar auglýsingar skulu birtar í, og birtinguna skal sanna með því að leggja fram, þegar málið verður tekið fyrir, þau tölublöð blada þessara, sem stefnan er auglýst í.

d.

Rjettarstefna í hjónaskilnaðarsök,
sakir þess, að annað hjónanna (hjer maðurinn) hefur yfirgefið hitt.

(Tilskip. 29. maí 1750; að vísu er þessi tilskipun ekki birt hjer á landi, en það er orðin venja að fara eptir henni, að því til rjettarfars kemur).

Þorlákur Einarsson,
bæjarfógeti í Reykjavík,

Gjörir vitanlegt: Guðríður Þorvaldsdóttir, gipt kona hjer í bænum, hefur tjáð mjer, að hún, að fenginni

gjafsókn, sjái sig til knúða að höfða mál gegn manni sínum Ósvífi Illugasyni, fyrrum kaupmanni hjer í bænum og síðast búandi í Þingholtsstræti nr. 2, til þess með dómi að fá algjörðan skilnað frá honum, en hann hafi án lögmætra orsaka og án vilja hennar farið úr landi, að sögn til Vesturheims, í vordögum 1880, og sje henni ókunnugt um verustað hans.

Fyrir því stefnist nefndum Ósvífi Illugasyni, er síðast átti heimili í Þingholtsstræti nr. 2 hjer í bænum, til þess að mæta á bæjarþingi Reykjavíkurkaupstaðar, sem haldið verður fimmtudaginn 21. maímánaðar næstkomandi í þinghúsi bæjarins kl. 10 f. h., til þess á nefndum stað og tíma að sjá skjöl og skilríki í rjett lögð, á málsútlistun og rjettarkröfur að hlýða, til sakar að svara og dóm að þola; en með þeim dómi væntir stefnandi að gjörður verði fullur skilnaður milli þeirra hjóna, og henni veitt heimild til að giptast aptur. Svo ætlar stefnandi og að krefjast þess, að hinn stefndi verði dæmdur til að greiða henni málskostnað, þar með talin varnarlaun til hins skipaða talsmanns hennar. Enn fremur er fyrnefndum Ósvífi Illugasyni, fyrrum kaupmanni, stefnt sama dag og stund, sem áður segir, fyrir bæjarþing Reykjavíkurkaupstaðar, til að hlýða á framburð vitna, stefndra og óstefndra.

Loks er málaflutningsmanni við yfirdóminn Birni Hannessyni, sem hefur verið settur til að verja mál hins stefnda, stefnt til að mæta á bæjarþingi áður greindan dag og stund, til að halda vörn uppi fyrir hann.

Lögdagslegging er úr lögum numin með tilskip. 3. júní 1796.

Til staðfestu er nafn mitt og embættisinnsgli.

Skrifstofu bæjarfógeta í Reykjavík 4. desbr. 1884.

Þorlákur Einarsson.

Gjafsóknarmál.

(L. S.)

Þorl. Einarsson.

Ath. Stefna þessi skal birt (þinglesin) við landsyfirdóminn með 6 vikna fresti, og á síðasta lögheimili hins stefnda, með sama fresti; svo skal hún og birt talsmanni hins stefnda, er stefnandi skal hlutast til um að honum sje skipaður.

29. gr.

Um gestarjettarmál.

Gestarjettarmál eru þau mál, þar sem annarhvor málsaðila á ekki heima eða er gestur í þeirri þinghá, þar sem málið er höfðað. Eigi sóknaraðili ekki heima í þeirri þinghá, þar sem málið er höfðað, verður hann sjálfur að vera viðstaddur, þegar málið er tekið fyrir, og hafi hann umboðsmann til að sækja málið fyrir sig, verður hann (umboðsmaðurinn) einnig að vera búsettur utan þinghár. Sje málið komið fyrir rjettinn, er ekkert því til fyrirstöðu, að sóknaraðili eða umboðsmaður hans fari heim, og gefi einhverjum manni — umboðsmaðurinn getur það þó því að eins, að hann hafi heimild frá sóknaraðila til að veita öðrum umboð í sinn stað —, sem búsettur er innan þinghár, umboð til að halda málinu áfram og leiða það til lykta. Það er þannig nóg, að sóknaraðili eða umboðsmaður hans sje búsettur utan þeirrar þinghár, þar sem málið er höfðað, til þess að höfða megi það sem gestarjettarmál. En öðru máli er að gegna, þegar varnaraðili býr utan þeirrar þinghár, þar sem málið er höfðað; þá er ekki einhlítt, að hann sje þar gestur eða aðkomandi. Aðalreglan er sem sje, að höfða mál í þeirri þinghá, þar sem varnaraðili er búsettur, þ. e. á varnarþingi hans (*forum domicilii*). En sje varnaraðili af einhverjum sjerstökum ástæðum skyldur til að svara til sakar í þeirri þinghá, þar sem hann er staddur, svo sem, ef málið er út af afbroti, sem

þar er framið, og sem sá á sókn á, sem misgjört er við (*forum delicti privatae persecutionis*), eða út af vitafje, sem þar á að lúkast (*forum solutionis*), eða útaf fasteign í þinghánni (*forum rei sitæ*), eða ef hann hefur undirgengizt að svara til sakar í þeirri þinghá, þar sem hann er staddur (*forum sponte agnitum*), þá má höfða málið þar móti honum sem gestarjettarmál. Auk þessa er stundum lögákveðið, að mál skuli sótt fyrir gestarjetti, svo sem þegar skiptaráðendur vilja mál höfða gegn hirðulausum gjaldheimtumönnum í dánar- og þrotabúum; sjá tilskipun 12. febrúar 1790, 11. gr. Loks má geta þess, að málspartarnir geta komið sjer saman um að flytja mál fyrir gestarjetti, þótt ekki sjeu þær orsakir til, sem áður eru nefndar.

Meðferð gestarjettarmála er frábrugðin meðferð almennra einkamála í því, sem nú skal greina:

1. Sætt þarf ekki að reyna í málinu (fyrir sáttanefnd); dómariinn á sjálfur að leita um sátt í því þegar í upphafi þess, það er, fyrsta dag, sem það er tekið fyrir.
2. Stefnufresturinn er kvöldfrestur; en búi varnaraðili 2 milur eða lengra frá þeim stað, þar sem taka skal málið fyrir, á hann heimting á sólarhringsfresti fyrir hverjar 2 milur vegar, sem bústaður hans er þaðan. Þetta gildir ekki að eins að því er snertir aðalmálið, heldur og um önnur aukamál því til upplýsingar, svo sem vitnaleiðslumál.
3. Flytja skal málinu svo sem frekast er unnt, og því veita málspörtum styttri frest en ella, nema þeim komi saman um annað.

Dómariinn skal flytja dómsuppsögninni sem mest hann má, og að því snertir sjórjettarmál (sem sótt skulu fyrir gestarjetti eða eptir sömu reglum sem gestarjettarmál), er ákveðið, að hann skuli dæma í þeim innan þriggja sólarhringa (þ. e. frá því málið var tekið undir dóm).

4. Fullnustu frestur (*terminus executionis*) í gestarjettarmálum er þrír sólarhringar frá birting dómsins, eða frá uppsögn dómsins, hafi málspartar fallið frá stefnubirtingu.

Sýnishorn.

Gestarjettarstefna.

Þorlákur Einarsson,
bæjarfógeti í Reykjavík,

Gjörir vitanlegt: að útvegsbóndi Grímur Jónsson í Njarðvík innri, sem nú er hjer staddur, hefur tjáð mjer, að hann sje tilknúður að lögsækja Bjarna Höskuldsson tómthúsman á Hól hjer í kaupstaðnum út af skuld, er hann á hjá honum samkvæmt skuldabryfi, dagsettu 5. janúar 1878, að upphæð 340 krónur. Því stefnist hjer með nefndum Bjarna tómthúsmanni á Hól hjer í kaupstaðnum til þess með kveldfresti að mæta í gestarjetti Reykjavíkurkaupstaðar, sem mun verða haldinn í þinghúsi kaupstaðarins miðvikudaginn 11. þ. m. á hádegi, til þess þar og þá, ef sætt ekki kemst á, að sjá skjöl og skilríki í dóm lögð, á sókn og rjettarkröfur að hlýða, til sakar að svara og dóm að þola til lúkningar umgetinni skuld, 340 krónum, með 5% vöxtum frá stefnudegi og þangað til greitt verður, svo og málskostnaði eptir mati gestarjettarins.

Lögdagslegging er úr lögum numin með tilskipun 3. júní 1796.

Til staðfestu er nafn mitt og embættisinnsgli.

Skrifstofu bæjarfógeta í Reykjavík 9. febrúar 1885.

Þorlákur Einarsson.

Gjald: 41 e.

(L. S.)

borg.

P. E.

Ár 1885, þriðjudaginn 10. febrúarmán. kl 2 e. h., höfum við undirskrifaðir eiðsvarnir stefnuvottar í Reykjavíkurkaupstað birt framanritaða stefnu Bjarna tómt-húsmanni Höskuldssyni á lögheimili hans Hól hjer í bænum, fyrir honum sjálfum.

Þetta vottum við í krapti eiðs þess, er við höfum unnið sem stefnuvottar.

Reykjavík, ár og dag sem áður segir.

Jón Ásmundsson.

Einar Jónsson.

(L. S.)

(L. S.)

Gjald: 1 kr.

greitt.

J. Á. E. J.

30. gr.

Um barnsfaðernislýsingarmál.

Þegar kona hefur átt barn utan hjónabands, og sá, sem hún lýsir föður að barninu, kannast við faðernið, og vill að sínu leyti greiða meðgjöf með því, fellur allt í ljúfa löð, og þarf hún þá ekki að leita tilhlutunar yfirvalda eða dómstóla. Kannist hann að vísu við faðernið, en vilji ekki að sínum hlut gefa með barninu, verður barnsmóðirin að leita aðstoðar amtmanns síns, og kveður hann á um, hversu mikið árlegt meðlag faðir barnsins skuli greiða, þangað til barnið er 16 ára, ef barnsfaðirinn á heima í hans umdæmi; að öðrum kosti hlutast hann til við amtmanninn í því umdæmi, þar sem barnsfaðirinn á heima, um að hann ákveði upphæð meðlagsins. Nú vill sá, sem kona lýsir föður að óskilgetnu barni sínu, ekki gangast við faðerninu, og liggja þá úrslit þess máls undir dómstólana.

Til þess að koma málinu fyrir dómstólana, skal hún leita til amtmanns, og hlutast hann til um, að mál verði höfðað gegn þeim, er hún lýsir föður að barninu,

fyrir lögregluþingi eptir reglunum fyrir einka-lögreglumál, þar sem hann á heima. Geti dómarrinn ekki komið sætt á, en það er honum skylt að reyna í upphafi málsins, skal hann prófa málið og leggja síðan á það dóm, eins og líka láta hlutaðeiganda vinna eið þann, sem honum annaðhvort samkvæmt sætt er skylt eða með dómi er gjört að vinna.

Til þess að koma máli sínu fram við rjettinn og flytja það þar, er barnsmóðurinni settur talsmaður, henni að kostnaðarlausu; sjer hann um, að fyrirkall verði gefið út og birt hlutaðeiganda. Með því dómarrinn á að prófa málið til að komast fyrir sannleikann, er all-optast nauðsynlegt, að barnsmóðirin mæti fyrir rjettinum, þó er hún ekki skyld til þess, ef hún býr í öðru lögsagnarumdæmi en því, þar sem málið er sótt. Fyrst skal dómarrinn, eins og áður er sagt, reyna að koma á sátt milli málspartanna, sem sje um það, hvort hinn stefndi skuli álitast faðir að barninu eða ekki, eða um það, hvernig gjöra skuli út um ágreininginn, það er, hvor málsparta skuli eið vinna. Heldur ekki er neitt því til fyrirstöðu, að málspartarnir komi sjer saman um eða sættist um það, hversu mikið meðlag barnsfaðirinn skuli greiða.

Geti dómarrinn ekki sætt málið, nje barnsmóðirin sann að faðernið á hinn stefnda, skulu úrslit málsins vera komin undir synjunareiði hans. Þó getur það að borið, að barnsmóðurinni sje dæmdur eiðurinn, ekki einungis þegar málspartarnir sættast á það — en það er þeim heimilt —, heldur einnig þegar hinn stefndi hefur áður verið dæmdur fyrir meinsæri, eða sjerstök atvik, svo sem frammistaða hans í málinu, er því til fyrirstöðu, að hann fái eiðinn.

Eiður sá, sem hinum stefnda er gjört að vinna, skal venjulega stýlaður á þá leið, að hann hafi ekki átt holdlegar samfarir við barnsmóðurina á þeim tíma, að

hann geti verið faðir barnsins. Hafi fleiri haft holdlegt samræði við barnsmóðurina á þeim tíma, er barnið getur hafa komið undir, og barnsmóðirin kennir ekki barnið fremur einum þeirra en öðrum, skal hún leita rjettar síns alveg á sama hátt og áður var sagt. Synji þeir ekki með eiði fyrir að hafa haft holdlegar samfarir við hana á þeim tíma, skulu þeir allir eða þeir af þeim, sem ekki vinna synjunareiðinn, álitast sem feður barnsins að því leyti, að þeir skulu allir greiða tiltölulegt meðlag með því til móts við móðurina, og geti einn eða fleiri þeirra, t. a. m. fyrir fátæktar sakir, ekki látið neitt af hendi rakna, skulu hinir einnig greiða þeirra hlut.

Sje barnsfaðernislýsingarmál höfðað að tilhlutun yfirvaldsins — barnsmóðirin getur sem sje sjálf höfðað málið —, skal dómariinn skýra háyfirvaldinu frá úrslitum málsins, að minnsta kosti ávallt þá, er málalok verða þau, að sá, sem barnið var kennt, skuli álitinn faðir þess og því greiða meðgjöf með því, svo að amtið geti kveðið á um upphæð hennar.

Í barnsfaðernislýsingarmálum skal ekki greiða neinar rjettartekjur.

Loks skal þess getið, að ef annarhvor málspartanna vill áfrýja málinu, þá verða þeir að annast það sjálfir.

31. gr.

Um málflutning í hjeraði.

Hjer á landi er hjeraðsdómurum boðið að leiðbeina málspörtum, þegar mál þeirra er komið fyrir dóm, sjá tilskipun 15. ágústmán. 1832, 10. gr.

Þessi leiðbeining á að vera í því fölgín, að hann greiði svo úr fyrir málspörtunum, að málið verði ljóst, og þeir nái rjetti sínum. Hann á því að leiðbeina málspörtunum bæði til þess að skýra greinilega og sann-

orðlega frá málsástæðum, og til þess að útvega og koma fram með þær sannanir, sem nauðsynlegar kunna að vera, ef málspörtunum ekki kemur saman um, hvernig í málinu liggi, eða annarhvor þeirra neitar því, sem hinn hefur borið fram eða staðhæft um eitt eða fleiri málsatriði. En vilji málspartur eða málspartar flytja mál sitt sjálfir aðstoðarlaust af hendi dómars, þá er þeim það heimilt.

En þótt málspartarnir þannig eigi heimting á, að dómarrinn leiðbeini þeim, virðist samt nauðsyn til bera, að skýra hjer stuttlega frá, hvernig málflutningi fyrir hjeradsdómum skuli hagað, svo í lagi sje, og það því fremur sem áður umgetin leiðbeining af hendi dómars er mikið vandaverk, er sjaldan mun vera þannig, að hún komi málspörtum að góðu haldi, enda er vandasamt fyrir æðri dómstóla að hafa nauðsynlegt eptirlit með, að hjeradsdómarar gæti skyldu sinnar í þessu atriði.

Hjer á landi er málspörtum heimilt, ef þeir ekki sjálfir vilja eða geta flutt mál sitt, að fá einhvern góðan mann til þess í sinn stað, og verða þeir þá að gefa honum skriflegt umboð til þess, er hann skal leggja fram fyrir rjettinn, þá er málið fyrst er tekið fyrir. Málflutningur í hjerði er all-optast skriflegur. Skjal það, sem sækjandi leggur fram, venjulega fyrsta þingdag málsins, þar sem hann skýrir frá málavöxtum og dómkröfum sínum, nefnist sókn eða sóknarskjal, en skjal það, sem verjandi leggur fram sem svar, eptir að hann hefur kynnt sjer sóknarskjal sækjanda, vörn eða varnarskjal. Samkynja skjöl, er seinna koma fram af hendi málsparta undir rekstri málsins, eru nefnd framhald sóknar og framhald varnar, eptir því hvor málsaðila leggur þau fram. Þessi skjöl skal stýla til rjettarins, og skal hlutaðeigandi málspartur eða umboðsmaður hans ríta nafn sitt undir. Flytji málsaðilar mál

sitt sjálfir eða hafi umboðsmann til þess, sem ekki er málaflutningsmaður, þurfa þeir ekki að leggja fram skriflega sókn eða vörn, heldur geta þeir munnlega skýrt frá málstað sínum og dómkröfum, er dómarrinn þá ritar í þingbókina. En sje umbóðsmaður þeirra málaflutningsmaður, skal hann sækja eða verja málið skriflega. Þó má málaflutningsmaður, ef hann hyggur, að hann þegar í stað geti svarað mótpartinum, gjöra það munnlega, ef ekki gengur lengri tími en fjórðungur stundar til að rita það í þingbókina.

Á þeim degi, sem ákveðið er í stefnunni að málið skuli taka fyrir, eiga báðir málspartar eða umboðsmenn þeirra að koma á þingið, og á þá sækjandi að koma máli sínu í dóm („incaminera“ málið), það er leggja fram stefnuna, með árituðu vottorði stefnuvottanna — eða ef um aðra birtingu er að ræða, sönnun fyrir henni — um, að hún hafi verið birt hinum stefnda.

Á stundum er málið svo óbrotið og greitt aðgöngu, að ekki þarf ýtarlegar að skýra málsefnið og dómkröfurnar, en gjört er í stefnunni, og að sækjandi því getur lagt málið undir dóm með skírskotun til hennar, kærunnar til sáttanefndar, og annara skjala, er hann kann að hafa getið um í stefnunni, og hann því á að leggja fram. En optast er nauðsynlegt að skýra eða útlista málið nánar, og gjörir hann það þá all-optast í skriflegu sóknarskjali, er hann venjulega, nema hann sanni, t. a. m. að þegar sje stefnt til vitnaleiðslu um einhver atriði málsins, og því beiðist frests, á að leggja fram undir eins og stefnuna fyrsta þingdag málsins. Í sóknarskjalinu verður hann að taka fram allar málsástæður, eða allt, það er hann byggir málskröfur sínar á, því sækjanda, sem er skylt að haga svo málflutningi sínum, að hinn stefndi geti svarað til sakar, er óheimilt að koma seinna fram með aðrar eða nýjar málsástæður, nema hann leiði rök að því, að honum ekki

fyrri hafi verið kunnugt um þær, eða að málflutningur hins stefnda hafi gefið tilefni til að koma fram með þær. Á hinn bóginn þarf sækjandi ekki þegar í stað að koma fram með sannanir fyrir málsástæðum sínum. Hann þarf því að eins að sanna þær, að hinn stefndi neiti eða mótmæli þeim, og þessa má hann biða, enda er það opt hyggilegast.

Ekki þarf sækjandi að tilgreina eða útskýra lagastaði þá, er hann ætlar að heimili honum það, sem hann fer fram á, því dómarrinn á að þekkja og beita þeim laga-stöðum, sem við eiga, og ráðlegast er, að sækjandi gjöri það ekki, nema umboðsmaður hans sje lögfróður maður. Þó getur að borið, að hann verði að tilgreina lög þau, og ef til vill leggja þau fram, er hann styður rjett sinn eða dómkröfur við, ef það eru sjerstök lög, sem ekki eru birt almenningi, eins og líka ef það eru annara ríkja lög, sem reyndar sjaldan mun að bera.

Loks verður sækjandi að gjöra ákveðnar dómkröfur, sem ná yfir allt, er hann ætlar að krefjast, svo sem, ef um skuldamál er að ræða, taka fram, hve mikill höfuð-stóll sá er, og hve miklir vextir, sem hann fer fram á að honum verði dæmt, svo og að mótpartur hans verði dæmdur til að lúka málskostnað, og er bezt, að því til málskostnaðar kemur, að orða kröfu sína annaðhvort þannig, að til sje tekin ákveðin upphæð, helzt sönnuð með sundurliðuðum reikningi, er hann leggur fram, eða þá að dómarranum sje falið að meta og kveða á um upphæð hans. Á hinn bóginn verður hann að gæta þess, að kröfur hans gangi ekki fram úr hófi, því af því getur hlotizt, að hann fái sjer ekki dæmdan máls-kostnað, enda þótt hann í öllu verulegu vinni málið.

Ef sækjandi kemur ekki á þing (venjulega orðað: mæt-ir ekki) þann dag, er stefnan skyldi koma í dóm, er stefnan þýðingarlaus. Komi hinn stefndi á þingið, og geti sannað, að stefnan hafi verið löglega birt honum,

skal dómariinn, ef hinn stefndi fer fram á það, dæma stefnanda til að greiða honum bætur fyrir óþarfa-ómak (árangurslaust mót), er nefnast „kostur og tæring“.

Venjulega er hinn stefndi ekki skyldur til þegar í stað að svara sókn sækjanda, eða koma fram með þær mótbárur, er hann kann að hafa gegn málsókninni, heldur á hann heimting á hæfilegum fresti til þess, og veitist honum all-optast viku eða hálfsmánaðar frestur. Þó geta sjerstök atvik verið til þess, að veita honum lengri frest, svo sem ef hann vill gagnstefna sækjanda. En leggi sækjandi ekki fyrsta þingdag málsins fram skriflega sókn, og heldur ekki önnur skjöl en þau, sem þegar voru lögð fram á sáttafundinum, skal hinn stefndi, nema einhver sjerstök ástæða sje til að bregða út af því, vera skyldur til þegar í stað að lýsa því yfir, hvort krafa eða kröfur stefnanda sjeu á rökum byggðar eða ekki, og dómariinn á að reyna til að koma því til leiðar, að taka megí málið undir dóm sama dag, eða, ef það ekki er unnt, að málsgögn þau og sannanir, er þurfa kunna, verði útvegaðar og lagðar fram, þá er málið verður tekið fyrir í næsta sinni.

Mótbárur hins stefnda geta annaðhvort lotið að formhlið málsins eða aðalefni þess. Mótbárur hans, að því formhlið málsins snertir, munu all-optast hníga að því, að þeir gallar sjeu annaðhvort á sáttaumleituninni, stefnunni eða birtingu hennar, eða á málsútlistuninni (*deductio*), að málsókninni geti ekki orðið framgengt. En þær geta líka stuðzt við annað. Þannig snertir það formhlið málsins, ef hinn stefndi heldur því fram, að málið eptir eðli sínu liggi ekki undir úrslit dómstólanna, eða að dómstóll sá, sem því er stefnt til, sje ekki bær um (*competent*) að fjalla um málið, eða að dómariinn einhverra orsaka vegna eigi að víkja úr sæti sínu. Það lýtur einnig að formhlið málsins, þegar hinn stefndi heldur því fram, að sá, sem mætir eða hefur mætt fyrir

sækjanda, skorti heimild til þess, svo sem fyrir sakir vantandi eða ónógrar umboðsskrár.

Verði mótbárur hins stefnda, að því formhlið málsins snertir, af dómstólnum álitnar á rökum byggðar, er afleiðingin all-optast sú, að ekki verður lokið dómsorði á sjálft málsefnið (aðalefni málsins), heldur verður málinu vísað frá dómi, og sækjandi dæmdur til að greiða hinum stefnda „kost og tæring“, ef hann fer fram á það.

Hinn stefndi verður ávallt að taka þær mótbárur, er hann kann að vilja gjöra við formhlið málsins, fram, áður en hann, eða að minnsta kosti jafnframt því að hann fer út í aðalefni málsins; og taki hann til máls um aðalefni málsins án þess að hreyfa neinum mótmælum gegn formhlið þess, ber svo á að líta, að hann hafi ekkert að athuga við formhlið þess. Þó ber að geta þess, að þótt hinn stefndi ekki hefji nein mótmæli gegn formhlið málsins, geta þó þeir formgallar verið á málinu, að dómariinn samkvæmt embættisskyldu sinni (*ex officio*) eigi að vísa því frá dómi, t. a. m. vegna galla á sáttaumleituninni.

Varnaraðila er einnig heimilt að fara fram á, að útljád verði um mótbárur hans, að því formhlið málsins snertir, út af fyrir sig, áður en farið er út í aðalefni málsins. Á hinn bóginn er ekkert því til fyrirstöðu, að hann gefi sig við bæði formhlið og aðalefni málsins í einu, en geta verður hann þá þess, að málflutningur hans um aðalefni málsins að eins sje til vara. Að flytja málið í einu, bæði að forminu og aðalefninu til, er ráðlegt fyrir varnaraðila, þegar hann ekki á víst, að dómariinn fallist á mótbárur hans, að því formhlið málsins snertir.

Að því til aðalefnis málsins kemur, er varnaraðila skylt, þá er hann fyrst svarar í málinu, skýrt og skorinort að neita eða mótmæla þeim málsástæðum sóknaraðila, er hann ekki kannast við að sjeu rjettar. Gjöri hann

Það ekki, ber svo á að líta, að hann játi þeim, og getur hann ekki eptir á, svo þýðing hafi, mótmælt þeim. En standi svo á, að varnaraðila gat ekki þá þegar verið kunnugt um, hvort málsástæður sóknaraðila væru á rökum byggðar, svo sem ef arftakandi er lögsóttur til að greiða, láta af hendi eða gjöra eitthvað, er sækjandi segir arfleifanda hafa skuldbundið sig til, þá hlýtur það aptur á móti að nægja, að varnaraðili lýsi því yfir, að hann geti ekki játað málsástæðurnar rjettar, nema þær sjeu sannaðar, og slík yfirlýsing, sem, þegar öðruvísi er ástatt, er alsendis ónóg neitun málsástæðna, er næg til þess, að sækjanda er skylt að færa sönnur á málsástæður sínar.

Eins og sóknaraðili venjulega þarf ekki að nefna lög þau, er hann byggir kröfu sína á, eða við hafa lagalega röksemdaleiðslu, þannig þarf heldur ekki varnaraðili að reyna til að hrekja slíka röksemdaleiðslu sækjanda, ef við höfð er, nje að tilgreina þá lagastaði, er hann hyggur að styðji málstað sinn. Þegar hann mótmælir kröfum sóknaraðila, er dómaranum skylt að kveða á um, hvort lög þau, er sóknaraðili styður mál sitt við, heimili honum það, er hann krefst eða ekki.

Þótt varnaraðili neiti ekki málsástæðum sóknaraðila, getur hann samt, ef til vill, varið sig með nýjum málsástæðum. Sem dæmi skal nefna, að hann að vísu játar, að samningur sá, sem sækjandi telur gjörðan, hafi verið gjörður og sje eins og sækjandi segir hann, en að hann (varnaraðili) hafi ekki, þá hann var gjörður, að lögum verið bær um að gjöra hann, t. a. m. ekki verið fullveðja, að skuld sú, er sækjandi krefst, að vísu á sínum tíma hafi verið rjett, en að hún nú sje goldin, eða hafi verið gefin upp o. a. því.

Eins og það er skylda sækjanda að útlista mál sitt til hlítar í fyrsta sóknarskjali sínu, og að tilgreina allar ástæður, er hann byggir mál sitt á, þannig er einnig

verjanda skylt í fyrsta varnarskjali sínu að tilgreina öll þau mótmæli gegn málsástæðum sækjanda, er hann ætlar sjer að koma fram með og vill láta taka til greina. Þó getur að borið, að honum sje heimilt að neyta mótmæla á síðara stigi málsins. Fyrst er auðvitað, að hann getur það, að því kemur til þeirra mótmæla, er seinna hafa orðið til, svo sem er, ef skuld sú, sem málið reis af, er goldin á meðan á málinu stóð, og því næst getur hann það ávallt, ef síðari málfutningur sóknaraðila gefur tilefni til að koma fram með ný mótmæli. Loks er honum heimilt á síðara stigi málsins, að hefja þau mótmæli gegn málsástæðum sækjanda, er hann getur sannað að honum ekki fyr var kunnugt um; þar að auki eru til mótmæli, er varnaraðila ekki er heimilt að sleppa, og sem því skulu tekið til greina á hverju stigi málsins, sem þau koma fram, og má einkum til þeirra telja þau mótmæli, er lúta að því, að hann hafi ekki verið fullveðja, þá er samningur sá, sem málið er af risið, var gjörður.

Áður en hætt er að ræða um málsvörn varnaraðila, skal þess enn getið, að verið getur, að hann hafi einhvern sjálfstæðan rjett eða kröfu, er hann vill koma fram í sama máli með gagnsókn, og er honum það heimilt, ef málið er svo vaxið, enda þótt að sá dómur, er fjallar um aðalmálið, sje ekki háður á varnarþingi sóknaraðila; en þetta er ýmsum skilmálum bundið, að því er eðli gagnsóknarinnar snertir. En að skýra frá þeim eða hverjir þeir sjeu til hlítar, yrði oflangt mál enda ekki allra meðfæri að skilja þá skýring, þó gjörð væri; verður varnaraðili því, ef hann vill gagnsókn hefja, að leita aðstoðar lögfróðs manns í því efni. Þess skal að eins getið, að hann verður að leggja gagnsóknarmálið til sætta og taka út gagnstefnu, og með því að flutningur bæði aðal- og gagnsóknarmálsins fer fram jafnhliða, og dóm skal kveða

upp í þeim báðum í einu, verður að taka út gagnstefnuna til einhvers ákveðins dags, þá er aðalmálið skal fyrir taka, og á þeim degi, er gagnstefnan skal í dóm koma, er honum skylt að útlista gagnsóknarmál sitt á sama hátt, og skýrt er frá hjer að framan, þar sem rætt var um málsútlistun á aðalmálinu.

Þann dag, sem varnaraðili (gagnsækjandi) útlistar gagnsóknarmál sitt, skal hann gjöra ákveðna dómkröfu. Hafi hann ekki höfðað gagnsök, getur dómskrafa hans að eins verið sú, að hann verði dæmdur sýkn af kærum og kröfum sækjanda og honum dæmdur málskostnaður. En hafi hann höfðað gagnsök, er hann að því leyti sóknaraðili.

Nú kemur sækjandi á þing þann dag, er stefnt var til, en hinn stefndi ekki, og skal þá, sje honum löglega stefnt, dæma málið eptir skjölum þeim og skilríkjum, er sækjandi leggur fram; og má hinn stefndi sjálfum sjer um kenna, að hann kemur ekki fram þeim mót-mælum, er hann kynni að hafa gegn málsókninni. En vitaskuld er, að ekki má dæma hinn stefnda til annars en þess, sem farið er fram á í sáttakærunni og dómstefnunni, svo og, að dómáranum er skylt, þó stefndi svari ekki til sakar, að sýkna hann, ef ástæður eru til þess, eða sökin á ekki við gild rök að styðjast.

Hafi mál verið tekið undir dóm á því þingi, er það átti fyrst að koma fyrir, sakir þess að hinn stefndi kom ekki á þing, má dómarrinn ekki kveða upp dóm í málinu, fyr en hálfur mánuður er liðinn frá því, að það var tekið undir dóm, því fari hinn stefndi, innan þess tíma, því á flot við dómarrann, að hann taki málið fyrir að nýju, þá er það leyfilegt, og ber að ákveða dag, er málið skal aptur taka fyrir, og skal löglega stefna sækjanda til. Þegar mál þannig er aptur tekið fyrir, er verjanda heimilt að koma fram með allt það, er hann hyggur að megi verða til stuðnings málstað sín-

um, og er það jafn-gilt og hann hefði borið það fram þann dag, er honum upprunalega var stefnt til.

Eins og áður er á vikið, ber dómaranum að sjá um, að mál verði sem fyrst útkljáð, eptir að búíð er að skýra þau nægilega, og skal hann því annars vegar gæta þess, að mál sjeu ekki tekin undir dóm, fyr en málspartarnir hafa fengið nægan tíma til að flytja mál sitt, en hins vegar að annast um, að málið verði ekki óþarflega dregið á langinn. Ef því annarhvor málsparta biður um frest til þess að svara skriflega, eða til þess að færa sönnur á málstað sinn, skal hann ýtarlega rannsaka, hvort það megi verða málinu til skýringar, og komist hann að raun um, að svo sje ekki, ber honum að synja beiðanda um frestinn.

Nú vill annarhvor málsparta leiða vitni málinu til skýringar, og skal þá, nema þau sjeu fús á að koma á þing og bera í málinu óstefnd, stefna þeim að viðlögðum þingvitisbótum, og verði málspörtum ekki á þingi skýrt frá, hvenær vitnaleiðslan skuli fram fara, skal stefna þeim með venjulegum fresti til þess að hlýða á vitnaleiðsluna og gæta rjettar síns. Þar eð það er vitnastefnandi (þ: sá, sem stefnir eða lætur stefna vitnum til að bera í máli), sem tekur út stefnuna, er auðvitað, að ekki þarf að stefna honum, heldur að eins mótparti hans til vitnaleiðslunnar. Það er skylda dómarsans að annast um, að vitnin sjeu spurð um allt það, sem getur verið málinu til skýringar, og að greiða úr spurningum og sjá um, að svör vitnanna sjeu ljós og skiljanleg og geti ekki valdið misskilningi, og er það því dómarrinn, sem á að leggja spurningar þær, er málspartar vilja láta gjöra, fyrir vitnin; þess ber að gæta, að spurningar sjeu ekki lögum móthverfar. Áður en dómarrinn tekur að spyrja vitnin, skal hann brýna fyrir þeim helgi eiðsins og að bera sannleikann, en eið eru þau ekki látin vinna, fyr en búíð er að spyrja þau og

lesa upp fyrir þeim svör þau, er eptir þeim hafa verið bókuð. Vitni þurfa því að eins að vinna eið að framburði sínum, að annarhvor málsparta fari fram á það. Ef vitnaleiðsla á fram að fara fyrir öðrum dómara en þeim, er fjallar um málið, skal og gæta hins sama, og að framan hefur verið sagt með tilliti til vitnastefnu o. sv. fr. Það er auðvitað, að þegar svo er ástatt, ber dóm-
aranum í aðalmálinu að veita vitnastefnanda nægan frest til að koma fram vitnaleiðslumálinu.

Þegar hinn stefndi leggur fram varnarskjal, er opt nauðsyn á fyrir sækjanda að svara því, eða koma fram með frámhald sóknar. Í þessu frámhaldi sóknar getur hann all-optast ekki, eins og ráða má af því, sem að framan er sagt, komið fram með nýjar málsástæður, heldur verður hann að láta sjer nægja að svara því, sem verjandi hefur komið fram með. Til að fram halda sókn sinni fær sóknaraðili venjulega frest, ef varnar-
aðili hefur lagt fram varnarskjal, og eins fær varnar-
aðili frest til að leggja fram frámhald varnar til and-
svara sóknarfrámhaldi sóknaraðila.

Þegar annarhvor málsparta kemur ekki á þing hina síðari þingdaga málsins, skal dómariinn, ef sá málsparta, er kemur á þing, fer fram á það, taka málið undir dóm og dæma það eptir þeim skjölum og skilríkjum, sem þegar hafa verið lögð fram. Þó skal dómariinn einnig þá biða hálfan mánuð (14 daga) með uppsögn dómsins, með því sá málspartur, er eigi kom á þing, á heimting á, að málið verði tekið fyrir aptur, ef hann fer þess á leit við dómaraann innan nefnds tíma.

Komi hvorugur málsparta á þing einhvern dag, er mál þeirra skal koma fyrir, ber dómaraann að hefja málið (þ. e. málið fellur niður), og vilji sá, sem hlut á að máli, taka það upp aptur, verður hann á ný að taka út stefnu í því. En fyrir sættanefnd þarf hann ekki

aptur að kæra málið. Mæti hinn stefndi, en sækjandi ekki, getur hinn stefndi krafizt, að málið sje hafið.

Það er áður sagt, að ef einhver málspartur getur ekki sjálfur flutt mál sitt eða komið á þing, getur hann veitt einhverjum góðum manni umboð til þess að flytja málið af sinni hendi, eða halda því áfram, ef hann sjálfur hefur í upphafi mætt. En sje hann þannig forfallaður, að hann geti heldur ekki sent annan mann í sinn stað, skal hann skýra dómaranum frá og leiða rök að því, að hann sje þannig forfallaður, og skal dómarrinn þá fresta málinu.

Jafnskjótt og dómarrinn hefur kveðið upp dóminn, skal hann láta birta hann málspörtum með stefnuvottum, en birtingarkostnaðinn skal greiða um leið og málið er tekið undir dóm. En vilji annarhvor eða báðir málspartar falla frá slíkri birtingu, þannig að álíta meg, sem dómurinn sje þeim birtur, þá er hann er uppkveðinn, þá ber að telja fullnustufrestinn, sem annars er talinn frá birtingu dómsins, frá uppsögn hans, og svo er og um áfrýjunarfrestinn.

32. gr.

Almennar reglur um leyfisbrjef og umsóknarbrjef.

Leyfisbrjef eru sumpart konungleg leyfisbrjef, sumpart yfirvalda leyfisbrjef. Konungleg leyfisbrjef eru ávallt stýluð í nafni konungs, og eru sumpart veitt af konungi sjálfum með úrskurði í hvert einstakt skipti og þá venjulega undirskrifuð af konungi, sumpart af ráðgjafanum (eða fyrir hans hönd af stjórnardeildarforstjóranum) í nafni konungs og eptir skipun hans samkvæmt almennu umboði, sem ráðgjafanum er veitt til þess með lagaboði eða með konungsúrskurði. Sum af þeim konunglegu leyfisbrjefum, sem má veita í umboði konungs, fást hjá

amtmönnum eða landshöfðingja eptir tilsk. 23. maí 1800 III, tilsk. 21. desbr. 1831 I, kgsúrsk. 12. septbr. 1864 og erindisbrjefi landshöfðingja 22. febrúar 1875, 13. og 15. gr.; eru þeim þá send prentuð eyðublöð til leyfisbrjefanna með innsigli konungs og nafni ráðgjafans undir, og fylla þeir út í eyðublöð þessi, þegar þeir veita leyfisbrjefin eptir reglum þeim, sem um það eru settar. Konungleg leyfisbrjef fást venjulega ekki nema fyrir borgun, sem rennur í landssjóð, og verður hún tilgreind hjer á eptir við hvert leyfisbrjef um sig. Yfirvalda leyfisbrjef eru þau, sem yfirvöldin veita í sjálfra þeirra nafni, og er engin borgun tekin fyrir þau. Þar að auki eru ýms leyfi og undanþágur undan lögum veitt með venjulegum ráðherrabrjefum eða yfirvaldabrjefum.

Fyrir leyfisbrjef þau, sem landshöfðingi og amtmenn láta úti, er borgunin venjulega greidd fyrirfram eða um leið og þau eru afhent umsækjanda, eða þau eru send hlutaðeigandi sýslumanni, sem þá tekur á móti borguninni. Leyfisbrjef þau, sem konungur veitir sjálfur eða ráðgjafinn, eru send landshöfðingja, og lætur hann þau úti fyrir hina ákveðnu borgun eða sendir hlutaðeigandi amtmanni leyfisbrjefið, og tekur amtmaðurinn þá á móti borguninni. Þegar landshöfðingja eða amtmanni er sent slíkt leyfisbrjef, tilkynnir hann umsækjanda, að hann geti vitjað þess hjá sjer, og ber þá að greiða borgunina fyrir brjefið, áður en 6 vikur eru liðnar, frá því að umsækjandi fjekk tilkynning um, að leyfisbrjefið væri veitt. Sje þessi frestur látinn líða hjá, annast ráðgjafinn um eptir opnu brjefi 23. nóvbr. 1827, að borgunin fyrir leyfisbrjefið sje tekin lögtaki hjá umsækjanda, eða sje hann embættismaður og fái laun úr landssjóði, að henni þá verði haldið eptir af launum hans. Sje borgunin ófáanleg, er venjulegt að ónýta leyfisbrjefið.

Sum konungleg leyfisbrjef geta fengizt ókeypis eða

fyrir lægri borgun en hina lögákveðnu, ef umsækjandi fer þess á leit og sannar fátækt sína með vottorði hlutaðeigandi sveitarstjórnar og sóknarprests eða með öðrum eins áreiðanlegum skilríkjum.

Öll umsóknarbrjef um konungleg leyfisbrjef eiga að vera stýluð til konungs, eins þó leyfisbrjef það, sem sótt er um, fáist hjá landshöfðingja eða amtmönnum. Umsóknarbrjefið á að vera skrifað á heila örk, og á fyrra blaðið að vera brotið í miðju eptir endilöngu. Á fremstu blaðsíðunni, fremri dálki, á að standa efst heimi um umsækjanda og dagsetningin, þar fyrir neðan fullt nafn umsækjanda og staða hans og stuttlega skýrt frá, um hvað sje sótt, og neðst á blaðsíðunni nafn þess, sem hefur samið umsóknarbrjefið, hvort heldur það er umsækjandi sjálfur eða annar maður. Í aptari dálki á fremstu blaðsíðunni á að standa efst: „Til konungs“, og þar fyrir neðan og á blaðsíðunum á eptir kemur umsóknin sjálf. Umsóknarbrjefeiga að vera sem stytzt, en greinileg og allt það tekið fram, sem nauðsynlegt er, án óþarfrar málalengingar. Sje leyfisbrjef það, sem sótt er um, ekki þess konar leyfisbrjef, sem veitt er hverjum, er um það sækir, eins og t. a. m. hjónavígslubrjef, er sjálfsagt að taka fram öll þau atriði, sem eru skilyrði fyrir veitingunni eða styrkja málstað umsækjanda, eins og það einnig er nauðsynlegt, að öll skilríki og vottorð, sem með þarf, fylgi umsóknarbrjefinu. Sje það, sem um er sótt, þess eðlis, að hlutaðeigandi sýslumaður eða bæjarfógeti eigi að láta uppi um það álit sitt eða skýrslu, ber að fá honum umsóknarbrjefið í hendur, til þess að hann segi um það álit sitt og sendi það áleiðis.

Með opnu brjefi 12. marz 1870 er svo mælt fyrir, að sá, sem sent hefur bænarskrá til embættismanna eða til bæjar- eða sveitarstjóra, eða kæruskjal um þá, og málefnið varðar sjálfan hann, skuli, ef bæn hans fær

eigi áheyrn, eða kæran er ekki tekin til greina, eiga heimting á, er hann fer þess á leit, að fá eptirrit einu sinni af álitsskjali því eða álitsskjölum þeim, sem rituð hafa verið um málefnið, eða færi á að eptirrita þau. Þetta á samt ekki við um bænarskrár um embætti eða sýslanir, eða um undanþágur undan ákæru, uppgjöf eða linun á refsingu eptir dómi eða úrskurði, nje heldur um kæruskjöl embættismanna eða sýslunarmanna um yfirboðara sína.

33. gr.

Uppreist á æru.

Með tilskipun 12. marz 1870 er leyft að veita þeim manni uppreist æru sinnar, er með dómi hefur verið dæmdur sekur um eitthvert það afbrot, sem svívirðilegt er að almennings-áliti, en þó má eigi veita honum uppreistina, fyr en liðin eru 5 ár frá því, að hann var búinn að út taka hegninguna, eða hegningin hefur verið gefin honum upp. Sama er og um þann mann, sem hefur verið ákærður fyrir eitthvert slíkt afbrot og að eins verði dæmdur sýkn af frekari ákærum¹, og telst þá 5 ára fresturinn frá uppsagnardegi fullnaðardóms í sökinni. Þeim manni, sem hefur fengið uppreist æru sinnar, eptir að hann var orðinn 25 ára að aldri, og eptir það er dæmdur sekur um eitthvert afbrot, sem er svívirðilegt að almenningsáliti og drýgt er eptir veiting uppreistarinnar, má ekki veita að nýju uppreist æru hans. Uppreistar á æru þarf ekki vegna hegningardóma yfir þeim, sem eru yngri en 15 ára, fyrir hvaða afbrot sem er, nje heldur vegna hegningardóma yfir þeim, sem eru á aldursskeiði frá 15 til 18 ára, svo framarlega sem hegningin er ekki þyngri en hýðing

1) Tilskipunin bannar að dæma neinn mann eptirleiðis sýknan af frekari ákærum.

með reyrpriki eða fangelsi, við venjulegt fangaviðurværi.

Bænarskjal um uppreist á æru á að stýla til konungs, og ber að senda það til háyfirvaldsins (amtmanns) og þaðan til ráðgjafans. Bænarskjalinu eiga að fylgja þessi skilríki:

- 1, eptirrit af fullnaðardómi þeim, sem kveðinn hefur verið upp yfir umsækjanda, og sje það hæstarjettardómur, þá einnig af dómi landsyfirdómsins;
- 2, skýrsla um, hvenær hegningin hafi verið út tekin eða gefin upp;
- 3, hafi umsækjanda verið gjört að greiða skaðabætur, þá skýrsla um, hvort skaðabæturnar hafi verið goldnar eða gefnar upp;
- 4, nákvæm skýrsla um verustaði umsækjanda, frá því að hann var dæmdur;
- 5, vottorð áreiðanlegra manna, sem hafa átt kost á að taka vandlega eptir breytni umsækjanda, um að hegðun hans 5 síðustu árin hafi verið ólastanleg;
- 6, álitsskjal yfirvalds þess (sýslumanns eða bæjarfógeta) og hreppsnefndar eða bæjarstjórnar, sem í hlut á.

Ráðgjafinn leitar síðan álits dómstóls þess, sem hefur kveðið upp dóminn yfir umsækjanda, og ef hann þykist geta mælt fram með bænarskjalinu, ber hann málið upp fyrir konungi, sem úrskurðar um, hvort veita skuli uppreistina eða ekki. Fáir bænir ekki áheyrn, má ekki endurnýja hana, fyr en að 2 árum liðnum, og verður þá að útvega skýrslur þær, sem að framan eru nefndar, fyrir þann tíma, sem liðinn er frá síðustu synjun bænarinnar.

Þá er maður hefur fengið uppreist æru sinnar, nemur hún af úr því, og þangað til hann að nýju er dæmdur sekur um eitthvert það afbrot, sem svívirðilegt er að almenningi álíti, allar þær afleiðingar, sem að lögum

eru bundnar við þá skerðingu ærurjettinda hans, er leiðir af dóminum, t. a. m. missi kosningarrijettar og kjörgengis til sveitarstjórna og alþingis.

Sýnishorn.

Hálsi 15. apríl 1884.

Einar Guðbrandsson,
bóndi á Hálsi í Ketils-
staðahreppi í . . . sýslu,
sækir allraþegnsamlegast
um uppreist æru sinnar.

Til konungs.

Með dómi, kveðnum upp af hinum konunglega landsyfirdómi á Íslandi 19. dag júlímán. 1874, var jeg dæmdur eptir 231. gr. hinna almennu hegningarlaga 25. júní 1869, fyrir að hafa stolíð kind, í 8 mánaða betrunarhússvinnu og til að greiða iðgjöld hins stolna með 12 kr.; hegning þessa tók jeg út næsta vetur á eptir í hegningarhúsinu í Reykjavík, og var því lokið 25. maí 1875. Þegar jeg drýgði umgetið afbrot, var jeg bóndi hjer á Hálsi og hef jeg einnig búið hjer samfleytt, síðan jeg út tók heginguna fyrir það. Jeg hef einlæglega iðrazt ávirðingar minnar, og leitazt við að láta það á sannast í hegðun minni, og leyfi jeg mjer því til sönnunar að skirskota til vottorða þeirra frá sóknarpresti

Samið af Sigurði sýslunefndarmanni Snorrasyni á Árbæ.

minum og 4 merkum bændum hér í sveitinni, sem munu verða rituð á þetta bænarskjal mitt. Þar eð nú eru liðin 9 ár, síðan jeg tók út hegninguna fyrir afbrot mitt, dirfist jeg að bera fram þá lotningarfyllu bæn, að mjer eptir tilskipun 12. marz 1870 verði veitt uppreist æru minnar.

Jeg leyfi mjer að senda hér með:

- 1, eptirrit af fyrnefndum dómi landsyfirdómsins 19. júlí 1874;
- 2, vottorð bæjarfógetans í Reykjavík um, hvenær jeg hafi tekið út hegning mína, og
- 3, vottorð sýslumannsins í . . . sýslu um, að jeg hafi greitt iðgjöld hins stolna.

Enn fremur vænti jeg, að sýslumaður minn leggi meðmæli sín með þessu bænarskjali mínu og leiti um það álits hreppsnefndarinnar í Ketilsstaðahreppi.

Allraþegnsamlegast.

Einar Guðbrandsson.

Vjer undirskrifaðir bændur í Ketilsstaðahreppi, sem höfum átt kost á að taka vandlega eptir breytni Einaris

bónda Guðbrandssonar á Hálsi í síðastliðin 9 ár, gefum honum þann vitnisburð, að hann í öll þau ár hafi hegðað sjer ólastanlega.

Egill Grímsson,

bóndi á Fossi.

Jón Guðmundsson,

bóndi á Hvoli.

Teitur Hallsson,

bóndi á Gili.

Árni Pálsson,

bóndi á Svínhaga.

Jeg er framanskriðuð vottorði samþykkur, að því er snértir þann 6 ára tíma, sem jeg hef verið sóknarprestur umsækjandans, eins og líka gefendur vottorðsins eru mjer kunnir sem áreiðanlegir og sannorðir menn.

Ketilsstöðum 17. apríl 1884.

Pjetur Guðmundsson,

sóknarprestur.

34. gr.

Aldursleyfi til hjónabands.

Í tilsk. 30. apríl 1824, 3. gr. 1, er svo fyrir mælt, að karlmaður megi ekki kvongast, fyr en hann er tvítugur, og kvennmaður ekki giptast, fyr en hún er 16 ára. Frá þessu hjúskapar-skilyrði má ráðgjafinn veita undanþágu með leyfisbrjefi, sem hann gefur út í nafni konungs og umboði hans. Bænarskjal um aldursleyfi til hjónabands á að vera stýlað til konungs, og á því að fylgja skírnarseðill umsækjanda, vottorð frá sóknarpresti hans eða 2 áreiðanlegum mönnum um, að hann sje andlega þroskaður, og vottorð frá lækni um, að hann sje líkamlega þroskaður. Þegar umsækjandi er fullra 19 ára og hefur umgetin vottorð um andlegan og líkamlegan þroska sinn, er venjulega ekki neitað um aldursleyfi, en sje hann yngri, er það mjög sjaldan veitt; sbr. ráðgjafabrjef 15. ágúst 1868 í Tíð. um stjórnarmál.

Ísl. II, 368. Í umsóknarbrjefinu ber að tilgreina nafn konuefnisins og aldur hennar.

Kvennmanni, sem er yngri en 16 ára, er mjög sjaldan veitt aldursleyfi til að giptast; þó hefur stúlku, sem var 15¹/₂ árs og þunguð af völdum mannsefnisins, verið veitt slíkt aldursleyfi.

Leyfisbrjefið kostar 33 kr. 66 a.

Sýnishorn.

Hvoli 25. janúar 1884.

Guðmundur Sigurðsson á Hvoli í Siðuhreppi í . . . sýslu sækir allra þegnsamlegast um aldursleyfi til hjónabands.

Til konungs.

Þar eð móðir mín Þórunn Vigfúsdóttir, ekkja hjer á Hvoli, sem jeg hef verið fyrirvinna hjá síðastliðin 2 ár, ætlar sökum vanheilsu að hætta búskap í næstkomandi fardögum, og selja mjer, sem er einkabarn hennar, í hendur bú sitt, er mjer mjög hugarhaldið að kvongast, áður en jeg byrja búskap, en, eins og meðfylgjandi skírnarseðill minn sýnir, vantar mig 8 mánuði upp á tvítugt. Jeg leyfi mjer þess vegna að sækja um leyfi til að ganga að eiga unnustu mína Guðrúnu Runólfsdóttur á Bakka, sem er ári yngri en jeg, þannig að brúðkaup okkar megi fara fram í næstkomandi júnímánuði, og legg jeg

Samið af umsækjanda.

með þessu bænarskjali mínu
vottorð hjeraðslæknisins um,
að jeg sje líkamlega þroska-
aður, og vottorð sóknarprests
míns um andlegan þroska
minn.

Allraþegnsamlegast.
Guðmundur Sigurðsson.

35. gr.

Leyfisbrjef til hjónabands milli náskyldra og nátengdra.

Eptir tilsk. 23. maí 1800 I, er algjörlega bannað
hjónaband þeirra, sem eru svo náskyld eða nátengd,
sem hjer segir:

- 1, þeirra, sem eru skyld í beinan ættlegg, þ. e. feðgina,
mæðgina, afa og sonar- eða dótturdóttur, ömmu og
sonar- eða dóttursonar, o. s. frv.;
- 2, þeirra, sem eru tengd í beinan ættlegg; fyrir því
má maður ekki eiga ekkju sonar síns, sonarsonar
eða dóttursonar, nje heldur móður nje ömmu konu
sinnar látinnar; stjúpí ekki eiga stjúp dóttur sína,
stjúpsonar- eða stjúp dótturdóttur, nje stjúpsonur eiga
stjúpu sína eða stjúpömmu; ekki má heldur maður eiga
móður eða dóttur, nje kona föður eða son þess, sem
hann eða hún hefur haft samræði við utan hjóna-
bands;
- 3, systkina, hvort heldur alsystkina eða hálf systkina,
skilgetinna eða óskilgetinna.

Frá þessum meinbugum fæst engin undanþága.
Enn fremur er eptir sömu tilskipun bannað:

- a, að maður gangi að eiga föðursystur sína eða móðursystur, afasystur sína eða ömmusystur;¹
- b, að maður eigi ekkju bróður síns, föðurbróður eða móðurbróður, afabróður eða ömmubróður; sama er og um konu þá, sem einhver af þessum ættingjum manns hefur skilið við að lögum eða haft samræði við utan hjónabands;²
- c, að maður eigi föðursystur eða móðursystur, afasystur eða ömmusystur konu sinnar látinnar.³

Frá meinbugum þeim, sem nú voru taldir (staflíð a-c), fæst samt undanþága með konunglegu leyfisbrjefi, sem ráðgjafanum er heimilt að gefa út í nafni og umboði konungs, nema hjónaefnin eða annað þeirra sje gyðingatrúar og hjónabandið sje bannað í lögum Mósesar. Bænarskjöl um leyfisbrjef þessi eiga að vera stýluð til konungs, og eiga þeim að fylgja skírnarvottorð beggja hjónaefnanna og nákvæm skilríki fyrir frændsemi þeirra eða tengdum.

Ráðgjafinn einn getur gefið þeim hjónaefnum leyfisbrjef til giptingar, sem eru svo skyld, sem segir í staflíð a, og enn fremur leyfisbrjef til að eiga konu, sem er skilin að lögum við bróður manns, föðurbróður eða móðurbróður, en amtmennirnir geta látið úti leyfisbrjef til undanþágu frá hinum öðrum meinbugum, sem nefndir eru í staflíð b og c. Um leyfisbrjef þessi er venjulega ekki synjað, nema mikill aldursmunur sje.

Borgunin er 68 kr. 66 a., en þó má færa hana niður í 33 kr. 66 a., þegar bændafólk, sjómenn eða vinnuhjú eiga í hlut, og endrarnær þegar hjónaefnin eru fátæk. Þar að auki á hver sá, sem fær slíkt leyfisbrjef og er

1) Konu er aptur leyfilegt að giptast föðurbróður sínum eða móðurbróður.

2) Hins vegar er leyfilegt að eiga systur konu sinnar látinnar.

3) Konu er þar á móti leyfilegt að eiga föðurbróður eða móðurbróður manns síns látins.

ekki andlegrar stjettar, að greiða til næsta spítala gjald, sem biskup kveður á um, og sem venjulega er 2—4 kr.; þetta gjald rennur nú einnig í landssjóð.

Sýnishorn.

a.

Beiðni um leyfisbrjef til að ganga að eiga móðursystur sína.

Reykjavík 21. nóvember 1884.

Til konungs.

Þorvarður Sigurðarson, þurraþúðarmaður í Reykjavík, sækir allraþegnsamlegast um leyfi til að eiga móðursystur sína.

Jeg undirskrifaður leyfi mjer allraþegnsamlegast að sækja um, að mjer veitist leyfi til að ganga að eiga móðursystur mína Oddnýju Gísladóttur hjer í bænum. Meðfylgjandi skírnarseðlar konuefnis míns, móður minnar Þuríðar Gísladóttur og sjálfs mín bera með sjer, hvernig frændsemi okkar hjónaefnanna er varið, sem og að hún er ekki nema 5 árum eldri en jeg.

Samið af Þórði Sigurðarsyni, stúdent í Reykjavík.

Allraþegnsamlegast.

Þorvarður Sigurðarson.

b.

Bænarskjal um leyfisbrjef til að eiga kvennmann, sem bróðir umsækjandans hefur átt barn með.

Litlaholti 26. apríl 1884.

Til konungs.

Gissur Helgason, vinnumaður á Litlaholti í Neshreppi í . . . sýslu, sækir um leyfi til að eiga stúlku, sem hefur átt barn með bróður hans.

Jeg undirskrifaður sæki allraðegnsamlegast um leyfi til að mega eiga vinnukonu hjer á bæ, Álfhildi Ketilsdóttur, þrátt fyrir það þó bróðir minn sálugi Árni Helgason hafi eignast barn með henni fyrir 4 árum síðan. Jeg legg hjer með dánarvottorð bróður míns og skírnarseðil minn, unnustu minnar og barns þess, sem hún átti með bróður mínum sáluga.

Samið af umsækjanda sjálfum.

Allraðegnsamlegast.

Gissur Helgason.

38. gr.

Undanþága frá að hafa svaramenn við hjónaband.

Tilskipun 30. apríl 1824 mælir svo fyrir í 4. gr., að áður en prestur gefur brúðhjón saman í hjónaband, eigi hann að heimta af þeim, að þau útvegi sjer svaramenn, sem ábyrgist, að engir meinbugir sjeu á hjónabandi þeirra. Svaramennirnir eiga annaðhvort að vera konunglegir embættismenn eða valinkunnir búsettir

menn, og eiga þeir báðir í sameiningu að ábyrgjast, að engir meinbugir sjeu á hjónabandinu. Frá þessu boði veitist undanþága með konunglegu leyfisbrjefi, með því skilyrði, að umsækjandi vinni eið að því fyrir dómi, að engir meinbugir sjeu á hjónabandinu, hvorki eldra hjónaband nje annað.

Bónarbrjef um slíkt leyfi á að vera stýlað til konungs, og getur ráðgjafinn veitt leyfisbrjefið í nafni og umboði hans. Beiðandinn verður að tilgreina gildar ástæður fyrir því, hvers vegna honum sje ekki auðið að fá svaramenn, og getur hann varla búizt við bænheyrslu, nema hann sje útlendingur, sem hefur verið stuttan tíma hjer á landi, en það verður hann að sanna með vottorði yfirvalds síns. Einnig ber að tilgreina nafn konuefnisins eða mannsefnisins.

Þegar beiðandinn hefur fengið leyfisbrjefið, á hann að vinna eiðinn á varnarþingi sínu, og þarf ekki að stefna til eiðspjallsins. Síðan á hann að sýna prestinum bæði leyfisbrjefið og vottorð dómarans um, að eiðurinn sje unninn.

Borgunin fyrir leyfisbrjefið er 33 kr. 66 a.

Sýnishorn.

Reykjavík 12. apríl 1884.

Lars Frederik Olsen, bakarasveinn, sækir allra þegnsamlegast um undanþágu frá að útvega sjer svaramenn.

Til konungs.

Jeg undirskrifaður hef áformað að ganga að eiga yngisstúlku Önnu Pálsdóttur hjer í bænum, en af því að jeg er útlendingur, fæddur í bænum Flensborg í Sljesvík 17. ágúst 1850, og hef ekki átt heimili hjer á landi nema rúmt ár, eins og meðfylgj-

Samið af cand. juris
Sigurði Pjeturssyni.

andi vegabryf mitt frá Flensborg og vottorð bæjarfógetans í Reykjavík sanna, er mjer ekki unnt að útvega mjer svaramenn, og leyfi jeg mjer því allraþegnsamlegast að fara þess á leit, að mjer verði veitt leyfisbryf til að kvongast án þess að hafa svaramenn, og með því skilyrði, að jeg vinni eið að því fyrir dómi, að engir meinbugir sjeu á hinu fyrirhugaða hjónabandi mínu.

Allraþegnsamlegast.

L. F. Olsen.

37. gr.

Hjónavígslubrjef.

Áður en hjónaefni eru gefin saman í hjónaband, á að lýsa með þeim í messunni 3 sunnudaga í röð frá prjedikunarstólnum í kirkju þess safnaðar, þar sem brúðurin á heima, og ef hjónavígslan fer ekki fram, áður en 3 mánuðir eru liðnir frá síðustu lýsingu, eru lýsingarnar ómerkar. Hjónavígslan á að fara fram í kirkjunni, og ber það undir sóknarprestinn, þar sem brúðurin á heima, þegar hjónavígslan fer fram, að halda hana.

Frá þessu þrennu: 1, lýsingum; 2, að hjónavígslan fari fram í kirkju, og 3, að sá prestur gefi hjónin saman, sem það ber undir að lögum, má fá undanþágu með einu konunglegu leyfisbryfi, sem nefnt er hjónavígslubrjef. Þó má án leyfisbryfs gefa hjón saman í heima-

húsum og án undanfarinna lýsinga, ef annaðhvort hjónaefnanna liggur á sóttarsæng, og ekki verður við komið, að fá hjónavígslubrjef, eins og líka prestur sá, sem það ber undir að gefa hjón saman, getur fallið frá rjetti sínum til þess. Hjónavígslubrjef veitir ekki heimild til að láta annan prest gefa sig í hjónaband en þann, sem skipaður er yfir einhvern söfnuð.

Hjónavígslubrjef er undirskrifað af ráðgjafanum í nafni og umboði konungs og fæst hjá amtmönnunum. Umsóknarbrjef um það á að vera stýlað til konungs, og þegar beðið er um leyfisbrjef fyrir borgun, en hún er 33 kr. 66 a., er aldrei synjað um það, og þurfa engin skilríki að fylgja umsóknarbrjefinu.¹ Eptir ráðgjafa-brjefi 21. júlí 1881 getur landshöfðinginn veitt ókeypis hjónavígslubrjef, en það veitist ekki, nema umsækjandi sanni fátækt sína, og einhver sjerstakleg atvik mæli með því.

Sýnishorn.

Reykjavík 18. júlí 1884.

Ólafur Sigurðarson, verzlunarþjónn, og Oddný Þórðardóttir sækja um hjónavígslubrjef.

Samið af umsækjanda,
Ólafi Sigurðarsyni.

Til konungs.

Við undirskrifuð Ólafur Sigurðarson, verzlunarþjónn, og Oddný Þórðardóttir, bæði til heimilis í Reykjavík, sækjum allraþegnsamlegast um, að okkur verði veitt hjónavígslubrjef.

Allraþegnsamlegast.
Ólafur Sigurðarson.
Oddný Þórðardóttir.

1) Það mun nú vera orðið all-títt, að amtmenn láti úti hjónavígslubrjef eptir munnlegri beiðni.

38. gr.

Leyfisbrjef til hjónaskilnaðar.

Hjónaskilnaður i lifandi lífi getur orðið annaðhvort með dómi eða með konunglegu leyfisbrjefi. Hjónaskilnaður með dómi fæst því að eins, að einhverjar þær sakir sjeu, sem að lögum eru skilnaðarsök, t. a. m. að annað hjónanna hafi orðið brotlegt í hórdómi, að maður hafi yfirgefið konu sína eða kona mann sinn að nauðsynjalausu og ekki horfið aptur, að annað hjóna sje dæmt í æfilangt fangelsi, að annað hjóna sitji um líf hins eða hafi veitt því meiðingar eða áverka, svo lífi þess sje hættu búin, eða að annað hjóna hafi á undan hjónabandinu verið vitstola, holdsveikt eða haft annan viðbjóðslegan sjúkdóm eða verið óhæft til barnsgetnaðar, og hafi leynt þessu og ekki læknazt. En þó að engar slíkar sakir sjeu, þá geta hjón fengið konungsleyfi til algjörðs skilnaðar, annaðhvort þannig, að þau fá fyrst leyfisbrjef til að skilja að borði og sæng og síðan að 3 árum liðnum leyfisbrjef til algjörðs hjónaskilnaðar, eða þau fá leyfisbrjef til algjörðs hjónaskilnaðar án undanfarins lögmæts skilnaðar að borði og sæng.

1.

**Hjónaskilnaður með undanfarandi skilnaði
að borði og sæng.**

a.

Skilnaður að borði og sæng.

Tilsk. 23. maí 1800, 5. gr.; tilsk. 20. janúar 1797, 16. gr.; tilsk. 18. október 1811; opið brjef 10. febrúar 1818; tilsk. 30. apríl 1824, 18. gr.

Aður en hjón sækja um leyfisbrjef til skilnaðar að borði og sæng, verður bæði andleg og veraldleg sátta-

tilraun milli þeirra að hafa farið fram. Hin andlega sáttatilraun er í því fölgín, að sóknarprestur hjónanna miðli málum milli þeirra og leitist við með guðrækilegum áminningum að fá þau til að lifa saman í sátt og samlyndi. Prestur getur boðað þau á sinn fund, hvort heldur bæði saman eða sitt í hvoru lagi, og honum er skylt og heimilt að halda sáttatilraunum sínum áfram, meðan nokkur líkindi eru til, að þær muni hafa árangur. Tregðist annaðhvort hjónanna við að fara á fund prestsins, getur amtmaður skipað því það, að viðlögdum sektum. Sjeu hjónin skilin að samvistum og sitt í hvoru prestakalli, eiga þau að koma á sættafund hjá sama presti, ef ekki er lengra milli verustaða þeirra en 4 mílur, og er þá því, sem æskir skilnaðarins, skylt að mæta hjá presti hins, en sje meira en 4 mílur milli verustaða þeirra, mæta þau hvort um sig hjá sínum presti. Reynist sáttatilraunin árangurslaus, á prestur að gefa vottorð um það ókeypis. Hin veraldlega sáttumleitun fer síðan fram fyrir amtmanninum í því amti, þar sem hjónin eiga heima, og á hann einnig að leitast við að fá þau til að halda hjónabandssambúðinni áfram í sátt og samlyndi. Sjeu hjónin í svo miklum fjarska frá amtmanni, að þeim sje erfitt að fara á fund hans, getur hann falið sýslumanni þeirra eða bæjarfógeta að halda sáttatilraunina, og nú er það orðin föst venja, að sýslumenn í þeim sýslum, sem eru fjarri bústað amtmannsins, halda veraldlega sáttatilraun milli hjóna án sjerstaks umboðs frá amtmanni í hvert einstakt skipti. En sjeu hjónin sitt í hvoru amti, verður það þeirra, sem æskir skilnaðarins, að leita til síns amtmanns, sem þá aptur umgengst við amtmann hins, að reynd sje sætt við bæði hjónin. Þar að auki geta hjónin, eptir að hin andlega sáttatilraun hefur reynzt árangurslaus, mætt hjá sættanefndinni, þar sem þau eiga heima, og komið sjer saman um skilmálana fyrir

skilnaðinum; á sáttanefndin þá að reyna að fá þau til að halda hjónabandssambúðinni áfram, en sáttaumleitun hennar getur þó ekki komið í stað sáttatilaunarinnar fyrir amtmanni. Sáttatilaun fyrir sáttanefnd er því óþörf, og hafi hún ekki fram farið, reynir amtmaður eða yfirvald það, sem í hans stað heldur hina veraldlegu sáttatilaun, til að fá hjónin til að koma sjer saman um skilmálana fyrir skilnaðinum, ef þau reynast ófáanleg til að halda hjónabandssambúðinni áfram, og er samkomulag hjónanna um skilnaðarskilmálana þá eins skuldbindandi fyrir þau eins og sátt fyrir sátta- nefnd. Skilmálar þeir, sem hjónin þurfa að koma sjer saman um, eru einkum um fjárhag þeirra á skilnaðar- tímanum og um uppeldi barnanna. Venjulegast er og hagfelldast, að hjónin komi sjer saman um, að öllu fjár- fjelagi með þeim skuli vera lokið, að eigum þeirra skuli skipt á milli þeirra annaðhvort eptir samkomu- lagi eða af hlutaðeigandi skiptaráðanda, og að skuldir þær, sem hvort þeirra um sig kemst í eptir skilnaðinn, skuli vera hinu óviðkomandi. Svo verða hjónin og að koma sjer saman um það, hver af börnunum skuli fylgja föðurnum og hver móðurinni, og um það, hvort maðurinn eigi að leggja konunni og börnum þeim, sem henni fylgja, árlegan styrk, og má taka slíkan styrk lögtaki, ef hann er ekki greiddur skilvíslega. Samn- ingur sá, sem hjónin gjöra sín á milli um skilnaðar- skilmálana, er að visu skuldbindandi fyrir þau, en ef konan verður þurfandi sveitarstyrks, þá getur fátækra- stjórnin heimtað, að maðurinn, ef hann er þess umkom- inn, leggi henni framfærslustyrk eða hækki styrk þann, sem hann hefur gengizt undir að leggja henni, því skylda hans gagnvart hinu opinbera til að standa straum af konunni er enn við lýði. Sama er um börn- in, að ef eitthvert þeirra kemst á sveitina, þá er báð- um foreldrunum jafn-skylt að endurgjalda sveitinni fram-

lag hennar, án þess að það komi til greina, hvort foreldranna hefur tekið að sjer að annast framfæri þess.

Þegar bæði andleg og veraldleg sáttaumleitun hefur fram farið og reynzt árangurslaus, og hjónin eru samhuga um að vilja skilja og hafa komið sjer saman um skilnaðarskilmálana, geta þau búizt við að fá leyfisbrjef til skilnaðar að borði og sæng, og þurfa þau þá ekki að tilgreina neinar ástæður fyrir ósk sinni að skilja, aðrar en ósamkomulag eða ólíkt lunderni. Amtmaður veitir leyfisbrjefið í sjálfs sín nafni og ókeypis, og á bónarbrjef um það að vera stýlað til hans; bónarbrjefinu verða að fylgja vottorð um árangurslausar sáttatilraunir, og hafi hjónin komið sjer saman um skilnaðarskilmálana fyrir sáttanefnd, þá eptirrit af sáttagjörðinni.

Sjeu hjónin samhuga um að skilja, en geta ekki komið sjer saman um skilnaðarskilmálana, hvorki fyrir sáttanefnd nje við hina veraldlegu sáttatilraun, má amtmaður ekki að svo stöddu veita skilnaðarleyfið að borði og sæng, en þá má bera málið upp fyrir ráðgjafanum, sem getur ákveðið skilnaðarskilmálana, ef honum svo lízt, eða falið amtmanni að gjöra það. Sjeu hjónin ekki samhuga um að skilja, heldur er það að eins annað hjónanna, sem æskir skilnaðarins, en hitt er honum mótfallið, má amtmaður heldur ekki veita leyfi til skilnaðar að borði og sæng; en þegar svo er, verður að leita til ráðgjafans um leyfið, og veitir hann það þá því að eins, að annaðhvort sje lögmæt skilnaðarsök, svo að skilnaður gæti fengizt með dómi, eða það hjónanna, sem sækir um leyfið, hafi gildar ástæður til að æskja skilnaðar að borði og sæng, t. a. m. vegna drykkjuskapar eða illrar meðferðar af hálfu hins hjónanna. Líka eru dæmi til þess í Danmörku, að ráðgjafinn hafi veitt leyfi til skilnaðar að borði og sæng, ef bæði hjónin eru samhuga um skilnaðinn, en hinar lögboðnu sáttatilraunir hafa ekki getað fram farið með

báðum þeim, af því að annað þeirra er farið af landi burt, og má því gjöra ráð fyrir, að hjerlendur maður fengi líka skilnaðarleyfi, þegar eins væri ástatt.

Í leyfisbrjefum til skilnaðar að borði og sæng er ávallt tekið fram, að leyfisbrjefið veiti hjónunum ekki heimild til að giptast aptur, og að það sje hórdómssök, ef þau verða brotleg í legorði.

Ef hjón, sem hafa fengið leyfisbrjef til skilnaðar að borði og sæng, halda allt um það hjónabandssambúðinni áfram, eða flytja saman aptur, áður en þau hafa fengið leyfi til algjörðs hjónaskilnaðar, er sem þau ekkert skilnaðarleyfi hefðu fengið og leyfisbrjefið ónýtt, og ef þau aptur vilja skilja að borði og sæng, þarf nýjar sáttatilaunir og nýtt leyfisbrjef.

b.

Leyfisbrjef til algjörðs skilnaðar.

Tilsk. 21. desbr. 1831, I, 1. gr. d; tilsk. 18. oktbr. 1811; kgsúrsk. 16. nóvbr. 1812 og 22. oktbr. 1813; auglýs. 22. febrúar 1875, 17. gr. a, sbr. kgsúrsk. 25. maí 1844, 5. gr.

Þegar hjón, sem hafa verið skilin að borði og sæng eptir leyfisbrjefi, óska að skilja fyrir fullt og allt, verður bæði andleg og veraldleg sáttaumleitun að fara fram milli þeirra að nýju á sama hátt og áður. Venjulega eiga að vera liðin að minnsta kosti 3 ár frá dagsetningu leyfisbrjefsins til skilnaðar að borði og sæng, áður en sáttatilaunir þessar fara fram að nýju, en samt mega þær fara fram, þegar 3 ár eru liðin, frá því að hjónin komu sjer saman um skilnaðarskilmálana fyrir sáttanefnd, þó að leyfisbrjefið til skilnaðar að borði og sæng sje veitt seinna. Ef annað hjónanna æskir sáttaumleitunar, en ókunnugt er um verustað hins, skal amtmaður stefna því með 6 vikna fresti til sáttaumleitunarinnar og birta stefnuna þrisvar sinnum í Berlinga-tíðindum og í blaði því í Reykjavík, sem löggilt

er til stjórnarvaldaauglýsinga, og gefi það sig þá ekki fram, má leita um sættir við það hjónanna einsamalt, sem æskir skilnaðarins. Þegar hið veraldlega yfirvald leitar um sættir milli hjónanna; á það einnig að leita samkomulags milli þeirra um skilnaðarskilmálana, en náist það ekki, má ákveða þá í leyfisbrjefinu. Ákveði leyfisbrjef til algjörðs skilnaðar ekkert um skilnaðarskilmálana, og hjónin heldur ekki hafa til tekið þá, ber að líta svo á, sem þau hafi ætlazt til, að skilmálarnir væru hinir sömu, sem við skilnaðinn að borði og sæng.

Þegar hjón hafa verið skilin að borði og sæng eptir leyfisbrjefi í 3 ár að minnsta kosti, og hin lögbodna andlega og veraldlega sáttatilraun hefur farið fram, eptir að þessi 3 ár voru liðin, og hvorugt hjónanna hefur verið fánlegt til að endurnýja hjónabandssambúðina, þá getur amtmaður, ef þau eða annað þeirra fara þess á leit, veitt þeim konunglegt leyfisbrjef til algjörðs hjónaskilnaðar. Vanti eitthvert af þessum skilyrðum, má amtmaður ekki veita leyfið; en landshöfðingja er veitt heimild til að láta úti konunglegt leyfisbrjef til algjörðs hjónaskilnaðar, að undanförnum skilnaði að borði og sæng:

- a, Þótt ekki sjeu liðin full 3 ár, frá því að hjónin fengu leyfi til skilnaðar að borði og sæng, ef 3 ár samt eru liðin frá því, að þau fyrir sáttanefnd komu sjer saman um skilnaðarskilmálana.
- b, Þótt annað hjónanna mótmæli hjónaskilnaðinum, eða setji þau skilyrði fyrir samþykki sínu, sem hitt ekki vill ganga að. Þegar svo er, þá er það komið undir málavöxtum, hvort leyfið er veitt. Það veitist ekki, ef hjónaskilnaðurinn þykir ísjárverður vegna framfærslu barnanna, og trauðlega heldur, ef það hjónanna, sem mótmælir skilnaðinum, sýnist vera fúst á að endurnýja hjónabandssambúðina, og allar líkur eru til, að það sje einlægur og hreinskilinn

vilji þess, en ekki þrái eða stríðni. Ef það er maðurinn, sem beiðist skilnaðar móti vilja konunnar, og hún hefur ekki gefið tilefni til þess, að þau skildu að borði og sæng, er honum jafnaðarlega gjört að skyldu að láta henni í tje sama framfærslustyrk, þangað til hún kynni að giptast aptur, eins og meðan þau voru skilin að borði og sæng.

- c, Þótt hinar lögboðnu sáttaumleitanir hafi farið fram að eins við annað hjónanna, af því að ókunnugt er um verustað hins, og það hefur ekki gefið sig fram eptir stefnu, sem birt er í blöðunum, eins og áður segir.

Umsóknarbrjef um leyfisbrjef til algjörðs hjónaskilnaðar á að vera stýlað til konungs, og á því að fylgja leyfisbrjef hjónanna til skilnaðar að borði og sæng, vottorð um árangurslausar sáttatilaunir, og ef hjónin hafa samið um skilnaðarskilmálana fyrir sáttanefnd, þá einnig eptirrit úr sáttabókinni; sömuleiðis á sá, sem sækir um skilnaðinn, að senda vottorð prests síns um siðsamlega hegðun sína á skilnaðartímanum (tilsk. 30. apríl 1824, 19. gr.).

Leyfisbrjefið er undirskrifað af ráðgjafanum í umboði konungs og kostar 33 kr. 66 a.¹, en fæst ókeypis, ef umsækjandi sannar fátækt sína.

2.

Leyfisbrjef til algjörðs hjónaskilnaðar

án undanfarins skilnaðar að borði og sæng.

Auglýsing 22. febrúar 1875, 17. gr. a og c, sbr. kgsúrsk. 25. maí 1844, 4. gr., og 23. desbr. 1864, I, 4 og 5.

Landshöfðingi hefur heimild til að veita konunglegt

1) Á sumum eyðublöðum til þessara leyfisbrjefa stendur 15 rd. 5 mk., og hafa þau því verið látin úti fyrir þá borgun, en það mun vera miður rjett.

leyfisbrjef til algjörðs hjónaskilnaðar, þó að skilnaður að borði og sæng eptir leyfisbrjefi hafi ekki farið á undan:

- a, Þegar hjónin hafa verið skilin að samvistum árum saman, án þess þó að hafa samið um það fyrirfram á formlegan hátt.
- b, Þegar annað hjóna er dæmt í hegningarvinnu í 3 ár eða lengur, og hitt, sem beiðist skilnaðar, hefur ekki átt neinn þátt í afbroti hins sakbitna og að öðru leyti hefur hegðað sjer siðsamlega. Leyfið veitist eins, þó hið sakbitna mótmæli skilnaðinum.
- c, Þegar annað hjóna hefur orðið vitstola, og vitfirringin er álitin ólæknandi eða lítil von er um lækning. Þó skal áður leita álits nánustu ættingja, eða skipa vitfirringnum forráðamann og leita álits hans. Sje það konan, sem er vitfirrt, á að skylda manninn til að kosta framfæri hennar, eða að minnsta kosti að leggja henni framfærslustyrk eptir efnum; samt er ekki neitað um leyfisbrjefið, þótt maðurinn sje svo snauður, að hann geti ekkert lagt fram konunni til styrktar.

Í öðrum tilfellum en þeim, sem nú voru nefnd, fæst ekki leyfi til algjörðs hjónaskilnaðar án undanfarins skilnaðar að borði og sæng, nema með sjerstökum konungsúrskurði í hvert einstakt skipti, og eru engar fastar reglur fyrir því, hverjum skilyrðum það sje bundið, að geta gjört sjer von um skilnaðarleyfi á þennan hátt. Einkum hefur tíðkast, að konungur hafi veitt hjónaskilnað með sjerstökum úrskurði, þegar svo er ástatt, að það hjónanna, sem sækir um skilnað, hefði átt heimting á að fá hjónaskilnað með dómi, eða þegar annaðhvort hjónanna er ófáanlegt til að fullnægja hjúskaparskyldunni (*desertio non localis*) eða konan verið óljett á undan hjónabandinu af völdum annars manns og dulið mann sinn þess, sem og þegar annað hjóna

hefur verið dæmt fyrir glæp, þó hegningin hafi verið vægari en 3 ára hegningarviðna.

Bænarskjal um konunglegt leyfisbrjef til algjörðs hjónaskilnaðar án undanfarins skilnaðar að borði og sæng á að vera stýlað til konungs, og eiga því að fylgja fullkomin skilríki til sönnunar atvikum þeim, sem eptir áðursögðu eru skilyrði fyrir skilnaðarleyfinu. Sömuleiðis á andleg og veraldleg sáttaumleitun að hafa farið fram með báðum hjónunum, að svo miklu leyti sem því verður við komið, og vottorð um, að þær hafi orðið árangurslausar, að fylgja bænarskjalinu.

Borgunin fyrir leyfisbrjefið er 33 kr. 66 a.

Í leyfi til algjörðs hjónaskilnaðar er ekki fólgið leyfi til að giptast aptur, nema því að eins að það sje með berum orðum tekið fram í leyfisbrjefinu. Ef því hjón eða annað hjóna sækja um leyfi til algjörðs hjónaskilnaðar og jafnframt óska að fá leyfi til að giptast aptur, verða þau að taka það fram með berum orðum í umsóknarbrjefinu. Leyfið til að giptast aptur veitist því að eins, að umsækjandi sanni með áreiðanlegum vottorðum, að hann hafi hegðað sjer siðsamlega, að minnsta kosti allan skilnaðartímann, ef skilnaður að borði og sæng er farinn á undan. Vottorðið verður að vera skýlaust, og sá, sem gefur það, á að taka fram með berum orðum, að hann sje nákunnugur hegðun umsækjanda. Geti sóknarprestur umsækjanda ekki vottað um hegðun hans sökum ókunnugleika, verður umsækjandi að útvega sjer vottorð annara áreiðanlegra manna, og sóknarpresturinn að votta áreiðanlegleik þeirra (kanseli-umburðarbrjef 5. febrúar 1828).

Borgunin fyrir leyfisbrjef til algjörðs hjónaskilnaðar hækkar ekki fyrir þá sök, þó leyfisbrjefið einnig hafi

inni að halda leyfi fyrir annað hjónanna eða bæði þau til að giptast aptur.

Ef maður og kona, sem eru algjörlega skilin með konunglegu leyfisbrjefi, en hafa hvorugt giptzt aptur eptir skilnaðinn, vilja taka saman aptur, verða þau að senda leyfisbrjef sitt til landshöfðingja og fara þess á leit, að það verði numið úr gildi, og að því fengnu eiga þau að lýsa því yfir fyrir presti sínum, að þau vilji endurnýja hjónaband sitt, og setja svaramenn, en prestur heldur síðan yfir þeim áminningarræðu heima hjá sjer, án þess þó að við hafa helgisiðu þá og formála, sem boðnir eru við hjónavígslu (kanselíumburðarbrjef 17. október 1815). Hafi annað hjónanna giptzt aptur eptir skilnaðinn, geta þau ekki endurnýjað hjónaband sitt nema með reglulegri hjónavígslu.

Sýnishorn.

a.

Umsókn um leyfisbrjef til skilnaðar að borði og sæng.

Við undirskrifuð hjón, Helgi þurrabúðarmaður Sigurðarson og Þóra Andrjesdóttir, höfum í þau 4 ár, sem við erum búin að lifa saman í hjónabandi, fengið næga reynslu fyrir því, að við erum hvort um sig svo skapi farin, að okkur getur ekki lynt saman, og eru því engin líkindi til, að nein bót verði á þessu, þó við höldum hjónabandssambúð okkar áfram. Eins og meðfylgjandi vottorð frá sóknarpresti okkar og frá bæjarfógetanum hjer í kaupstaðnum bera með sjer, hefur bæði andleg og veraldleg sáttaumleitun farið fram milli okkar, en það hefur engan árangur haft, og þar eð það er fastráðinn ásetningur okkar að slíta samvistum, leyf-

um við okkur að fara þess á leit, að okkur verði veitt leyfisbrjef til skilnaðar að borði og sæng. Um skilmálana fyrir skilnaðinum höfum við komið okkur saman við hina veraldlegu sáttaumleitun, og skulum við að því leyti skirskota til áður umgetins vottorðs bæjarfógetans. Ísafirði 25. janúar 1885.

Virðingarfyllst.

Helgi Sigurðarson. Þóra Andrjesdóttir.

Til

amtmannsins yfir vesturamtinu.

b.

Umsókn um leyfisbrjef til algjörðs hjónaskilnaðar, að undanförnum skilnaði að borði og sæng.

Reykjavík 4. júní 1884.

Runólfur steinhöggvari Sverrisson sækir um leyfisbrjef til algjörðs skilnaðar við konu sína Vilborgu Jónsdóttur, sem hann er skilinn við að borði og sæng, og um leyfi til að kvongast aptur.

Til konungs.

Hinn 6. júlímán. 1880 veitti amtmaðurinn yfir suðuramtinu mjer leyfisbrjef til skilnaðar að borði og sæng við konu mína Vilborgu Jónsdóttur, og höfum við ekki haft samvistir síðan. Orsakir þær, sem ollu skilnaði okkar að borði og sæng, og sem áttu rót sína í skapferli okkar hvors um sig, eru enn óbreyttar, og get jeg því ekki búizt við, að neitt gott leiddi af því, þó við endurnýjuðum hjónasambúð okkar. Jeg dirfist þess vegna

Samið af Hallgrími
stúdent Magnússyni í
Reykjavík.

að fara þess á leit, að mjer
verði veitt leyfisbrjef til al-
gjörðs skilnaðar við konu
mína, og að mjer jafnframt
verði leyft að kvongast apt-
ur. Þessu bænarskjali mínu
fylgir áðurnefnt leyfisbrjef til
skilnaðar að borði og sæng
og vottorð sóknarprests míns
um, að hann að nýju hafi
talað milli okkar hjónanna,
og enn fremur vottorð hans
um, að jeg hafi hegðað mjer
siðsamlega, síðan jeg sleit
samvistum við konu mína.

Allraþegnsamlegast.
Runólfur Sverrisson.

c.

Umsókn um leyfisbrjef til algjörðs hjónaskilnaðar án undanfarins skilnaðar að borði og sæng.

Þverá 3. janúar 1885.

Oddný Pálsdóttir,
bóndakona á Þverá í
Staðarhreppi í . . . sýslu,
sækir allraþegnsamlegast
um algjörðan skilnað við

Til konungs.

Með dómi hins konunglega
landsyfirdóms á Íslandi, upp-
kveðnum 4. febrúar f. á.,
var maður minn Þorkell
Árnason dæmdur fyrir stór-

mann sinn Þorkel Árnason, sem dæmdur er í 5 ára betrunarhússvinnu, og um leyfi til að giptast aptur.

Þjófnad í 5 ára betrunarhússvinnu, og ber meðfylgjandi eptirrit af dómnum með sjer, að jeg hafði enga vitneskju um þetta afbrot hans. Þar eð jeg ekki get borið neina virðing fyrir manni mínum nje traust til hans, eptir að hann er orðinn uppvís að svo miklum glæp, og ekki finn þrek hjá mjer til að lifa með honum, þegar hann er búinn að út taka hegning sína, dirfist jeg að sækja um, að hjónaband okkar verði algjörlega fellt úr gildi, og að mjer verði veitt leyfi til að giptast aptur. Jeg leyfi mjer að senda hjer með vottorð sóknarprests míns um, að hann hafi árangurslaust reynt með fortölum sínum að fá mig til að halda áfram hjónabandinu við mann minn, og vottorð tveggja valinkunnra manna hjer í sveitinni um hegðun mína.

Samið af Vigfúsi alþingismanni Bjarnasyni á Ósi.

Allraþegnsamlegast.

Oddný Pálsdóttir.

Vottorð:

Við undirskrifaðir, sem höfum verið nákunnugir bóndakonunni Oddnýju Pálsdóttur á Þverá í mörg ár, vottum, að hún hefur ávallt komið fram sem ráðvönd og siðsöm kona.

Tungu og Strönd 2. janúarmán. 1885.

Árni Þórðarson,
hreppstjóri.

Þorsteinn Torfason,
bóndi.

Að Árni hreppstjóri Þórðarson á Tungu og Þorsteinn bóndi Torfason á Strönd sjeu mjer kunnir sem áreiðanlegir sómamenn, votta jeg sem prestur þeirra.

Núpi ár og dag, sem fyr segir.

Sveinbjörn Hallgrímsson.

39. gr.

Leyfi til að giptast aptur.

1.

Eptir skilnað með leyfisbrjefi.

Eins og segir í næstu grein á undan, getur leyfi til að giptast aptur fengizt með sama leyfisbrjefi sem leyfi til algjörðs hjónaskilnaðar án sjerstakrar borgunar. En hafi leyfi til að giptast aptur ekki verið veitt hjónunum eða ekki nema öðru þeirra í leyfisbrjefinu til hjónaskilnaðar, má það, sem ekkert leyfi hefur fengið, ekki giptast án þess að öðlast sjerstakt leyfi til þess. Um þetta leyfi er ekki neitað, ef umsækjandi sannar með vottorðum, eins löguðum og segir hjer að framan (268. bls.), að hann hafi hegðað sjer siðsamlega. Sjerstakt leyfisbrjef til að giptast aptur fæst hjá landshöfðingjanum,

og er undirskrifað af ráðgjafanum í nafni konungs. Umsóknarbrjefið á að vera stýlað til konungs, og á því að fylgja eptirrit af skilnaðarbrjefinu.

2.

Eptir skilnað með dómi.

Í tilsk. 30. apríl 1824, 3. gr. 3, er prestum bannað að lýsa með karli eða konu, sem skilinn er við konu sína eða mann með dómi, nema hann eða hún sýni skilnaðardóm, er leyfi honum eða henni að giptast aptur, og verður því hver sá, sem ekki hefur fengið giptingarleyfi í dóminum, að útvega sjer sjerstakt leyfisbrjef til að giptast aptur, og veitist það eptir sömu reglum, sem segir í tölulið 1. Þegar hjón eru skilin með dómi fyrir hór, má hið hórseka ekki giptast aptur nema með konungsleyfi, en það getur fengizt, þegar 3 ár eru liðin frá skilnaðardóminum og umsækjandi sannar með áreiðanlegum vottorðum, að hann þann tíma hafi hegðað sjer siðsamlega. Leyfisbrjefið fæst hjá landshöfðingjanum, og er undirskrifað af ráðgjafanum í nafni konungs. Umsóknarbrjefið á að vera stýlað til konungs og eptirrit af skilnaðardóminum að sendast með því.

3.

Með undanþágu frá DL. 3—16—8.

Í DL. 3—16—8 og tilsk. 30. apríl 1824, 3. gr. 8, er svo fyrir mælt, að það hjóna, sem hefur drýgt hórdóm, megi ekki eptir lát hins ganga að eiga þá eða þann, sem hann eða hún hefur drýgt hórdóm með; hið sama er og, ef hjónabandið fyrir þessar sakir er fellt úr gildi með dómi eða konunglegu leyfisbrjefi.

Undanþága frá þessum meinbugum fæst hjá landshöfðingja:

- a, ef þau atvik voru fyrir hendi, þegar beiðandinn varð brotlegur, að hjónaskilnaður hefði getað fengið með dómi eða leyfisbrjefi;
- b, þegar umsækjandi að vísu hefur orðið brotlegur í hjónabandinu, en það hjónanna, sem misgjört var við, er andað, og hórdómsbrotið hins vegar hefur ekki raskað hjónabandssambúðinni, einkum ef hið framliðna auðsjáanlega hefur fyrirgefið hinu brotlega; þó má ekki veita leyfið, fyr en ár er liðið, frá því að hið framliðna andaðist.

Að öðrum kosti fæst slíkt leyfisbrjef ekki nema með sjerstökum konungsúrskurði.

Umsóknarbrjefið á að vera stýlað til konungs, og er áriðandi, að því fylgi nákvæm skilríki fyrir atvikum þeim, sem eptir aðursögðu eru skilyrði fyrir leyfinu, sem og fyrir því, að umsækjandi að fráteknunni hór brotinu hafi hegðað sjer siðsamlega.

Borgunin fyrir leyfisbrjef þau, sem nefnd eru í tölul. 1-3, er 33 kr. 66 a.

Sýnishorn.

a.

Reykjavík 12. maí 1884.

Einar þurraðarmaður Gíslason, sem eptir konunglegu leyfisbrjefi er skilinn við konu sína, sækir um leyfi til að kvongast aptur.

Til konungs.

Eins og meðfylgjandi eptirrit ber með sjer, var hjónaband mitt og þáverandi konu minnar Vigdísar Halldórsdóttur algjörlega felld úr gildi með konunglegu leyfisbrjefi, dagsettu 4. janúarmán. f. á., en án þess að

Samið af umsækjanda.

mjer væri veitt leyfi til að kvongast aptur. Með skirskotun til meðfylgjandi vottorðs frá sóknarpresti mínum um siðsamlega hegðun mína, leyfi jeg mjer því allraþegnsamlegast að fara þess á leit, að mjer nú verði leyft að ganga að eiga aðra konu.

Allraþegnsamlegast.

Einar Gíslason.

b.

Akureyri 2. apríl 1884.

Ingiríður Davíðsdóttir, sem með dómi er skilin við mann sinn, sækir um leyfi til að giptast aptur.

Til konungs.

Með dómi Eyjafjarðarsýslu, kveðnum upp 3. febrúar 1880, var hjónaband mitt og þáverandi manns míns Stefáns skipstjóra Egilssonar algjörlega fellt úr gildi fyrir þá sök, að jeg hafði orðið brotleg með öðrum manni í fjærvist hans, og fylgir hjermeð eptirrit af dómi þessum. Þar eð nú eru liðin rúm 4 ár, síðan þetta hjónaband mitt var fellt úr gildi, og jeg, eins og meðfylgjandi vottorð sanna, hef hegðað mjer siðsamlega öll þessi ár, dirfist

Samið af Grími Eiríkssyni, verzlunarmanni á Akureyri.

jeg að sækja um, að mjer verði veitt leyfi til að giptast aptur.

Allraðegnsamlegast.
Ingiríður Davíðsdóttir.

c.

Steinsholti 19. maí 1884.

Jakop Erlendsson, bóndi á Steinsholti í Víkurhreppi í . . . sýslu, sækir allraðegnsamlegast um undanþágu frá DL. 3—16—8.

Til konungs.

Jeg undirskrifaður leyfi mjer allraðegnsamlegast að sækja um, að mjer verði veitt leyfi til að ganga að eiga stúlkuna Ingveldi Þorkelsdóttur, þó að jeg hafi eignast barn með henni, meðan kona mín Anna Jóhannesardóttir, sem andaðist 29. nóvember 1882, var á lífi. Jeg skal geta þess, að kona mín sáluga tók barn það, sem jeg þannig eignaðist, til fósturs og var því eins og bezta móðir, meðan hún lifði. Eins og þetta atvik sýndi, að kona mín sáluga fyrirgaf mjer umgetið brot mitt við hana, þannig sanna einnig meðfylgjandi vottorð frá sóknarpresti mínum og 4 áreiðanlegum bændum hjer í sveitinni, sem eru nákunnugir heimilishag mínum, að sambúð og samlyndi

Samið af umsækjanda. okkar hjónanna var hið ást-
úðlegasta eptir sem áður,
sem og að breytni mín að
þessu eina broti fráteknu
hefur verið siðsamleg. Dán-
arvottorð konu minnar sál-
ugu fylgir hjer einnig með.

Allraþegnsamlegast.

Jakop Erlendsson.

40. gr.

Staðfesting á kaupmála á milli hjóna.

Þess er getið hjer að framan, 150. bls., að kaupmála-
gjörningur milli hjóna sje ekki gildur gagnvart erfingj-
um og skuldheimtumönnum hjónanna, nema hann sje
staðfestur af konungi.

Staðfestingarbrjefið er gefið út af ráðgjafanum í nafni
og umboði konungs, og er þar tilgreint, hver atriði í
kaupmálagjörningnum sjeu staðfest, en það eru venju-
lega að eins þau atriði, er lúta að því, að afnema eða
takmarka hið venjulega helminga-fjárlag með hjónunum.
Sjeu skiptaforstjórar tilnefndir í kaupmálagjörningi, get-
ur staðfestingin einnig náð til þess. Umsóknarbrjefið
á að vera stýlað til konungs, og á því að fylgja frum-
rit kaupmálagjörningsins og eptirrit af honum. Bæði
hjónaefnin eða hjónin eiga að rita nöfn sín undir um-
sóknarbrjefið.

Borgunin er 127 kr. 33 a., ef fjármunir þeir, sem
kaupmálinn hljóðar um, nema meira en 2000 kr.; ef
þeir nema yfir 1000 kr., og allt að 2000 kr. fullum, er
borgunin 68 kr. 66 a.; ef þeir nema 200 kr., og allt

að 100 kr. fullum, er borgunin 33 kr. 66 a.; en ef þeir ekki nema 200 kr., eða ef húsmenn, vinnuhjú, daglaunamenn, handiðnasveinar, eða aðrir þess konar menn eiga í hlut, og þeir sanna fátækt sína, fæst staðfestingin ókeypis.

Sýnishorn.

Reykjavík 10. apríl 1885.

Magnús kaupmaður Arason og Sigríður Jónsdóttir sækja allraðegnssamlegast um staðfesting á kaupmálagjörningi.

Samið af umsækjanda,
Magnúsi Arasyni.

Til konungs.

Við undirskrifuð hjónaefni leyfum okkur að sækja um allramildilegasta staðfestingu á kaupmálagjörningi, sem við höfum samið með okkur og dagsettur er í dag, að því leyti sem þar er svo á kveðið, að jarðir þær, sem jeg Sigríður Jónsdóttir kann að eignast að erfðum eptir foreldra mína, skuli vera sjereign mín, undanskilin helmingafjárlagi því, sem við ætlumst til að verði að öðru leyti okkar á milli.

Kaupmálagjörningurinn fylgir hjer með bæði í frumriti og eptirriti.

Allraðegnssamlegast.

Magnús Arason.

Sigríður Jónsdóttir.

41. gr.

Um skipun fjárhaldsmanna og tilsjónarmanna.

DL. 3—17. Tilsk. 18. febrúar 1847.

1. Þess er getið hjer að framan, að þeir, sem ómyndugir eru eða yngri en 18 ára, sjeu ekki fjár síns ráðandi, og ber því að skipa hverjum þeim ómyndugum, sem hlotnast einhver efni, fjárhaldsmann, er taki fjármuni hans að sjer til umráða. Það ber undir skiptaráðandann (sýslumann eða bæjarfógeta), þar sem hinn ómyndugi á heima, að skipa honum fjárhaldsmann, og skal hann skipa þann, sem ættborinn er til fjárhalds, ef til er, en að öðrum kosti einhvern valinkunnan mann; en ættbornir eru menn til fjárhalds í þessari röð: faðir, bróðir, föðurfaðir, móðurfaðir, föðurbróðir, móðurbróðir, og sje enginn þessara manna til, þá er sá næstur til fjárhalds, sem er næstur að frændsemi; tengdir koma ekki til greina. Albróðir gengur fyrir hálfbróður og föðurfrændur fyrir móðurfrændum jafnbornum, en með bræðrum jafnbornum ræður aldur. Engan má skipa fjárhaldsmann, sem ekki er 25 ára gamall og fullveðja, nje heldur vinnumenn eða þá, sem fyrir elli sakir eða vitleysis eru óhæfir til fjárhalds. Fjárhaldsmaður hefur umráð yfir fjármunum hins ómynduga undir umsjón yfirfjárráðanda (sýslumanns eða bæjarfógeta), og sjeu fjármunirnir 20 hndr. á landsvísu eða meira, skal hann á ári hverju gjöra glögg reikningsskil fyrir fjárhaldi sínu og senda yfirfjárráðanda ekki síðar en 2 mánuðum eptir árslok, en sjeu fjármunirnir minni en 20 hndr., þarf hann ekki að gjöra skilagrein fyrir þeim fyr en fjárhaldinu er lokið, nema yfirfjárráðandi krefjist þess einhverra sjerlegra orsaka vegna. Fasteign ómyndugs manns má ekki selja, nema honum sje auðsjáanlega

hagur að sölnunni eða þess þurfi honum til framfæris, og verður samþykki amtmanns þá að koma til; lausafje má standa inni hjá því foreldri, afa eða ömmu, stjúpforeldri, stjúpafa eða stjúpömmu, sem eptir lifir, ef það æskir þess, gegn veði í gjörvöllu búinu eptir þinglýstu ágripi af skiptagjörð; að öðrum kosti skal selja það á uppboðsþingi, nema hinn ómyndugi geti haft not af því þá þegar eða innan skamms; peningum skal koma á vöxtu gegn tryggilegu veði í fasteign, ef unnt er; sje þess ekki kostur, þá má koma því á vöxtu um stundarsakir í sparisjóð, er landshöfðingi hefur veitt þau hlunnindi, eða lána það gegn veði í lausafje, en til þess þarf samþykki yfirfjárráðanda, og má ekki lána einum manni meira en 200 kr. á þennan hátt.¹

Fjárhaldsmaður á ekki tilkall til að fá kaup fyrir fjárhald sitt, nema fje hins ómynduga sje 20 hdr. eða meira, eða árstekjurnar af því gjöri betur en vinnast hinum ómynduga til framfæris, enda sje fjárhaldsmaður ekki faðir, bróðir nje afi hins ómynduga. Fjárhaldskaup er $\frac{1}{6}$ hluti af árstekjum hins ómynduga, eins og þær verða, þegar búið er að ljúka öllum gjöldum til árlegra þarfa hans, en þó má fjárhaldskaup aldrei meira vera en 100 kr. á ári. Þegar fjárhaldinu er lokið, af því að hinn ómyndugi verður fjár síns ráðandi með tilsjónarmanni, eða ómyndug stúlka giptist, eða hinn ómyndugi deyr, þá á fjárhaldsmaður að gjöra fullnaðarskil fyrir fjárhaldi sínu og senda reikninginn til yfirfjárráðanda, en yfirfjárráðandi úrskurðar hann, og ber fjárhaldsmanni síðan að selja það, sem hann á að standa skil á eptir reikningnum úrskurðuðum, í hendur rjettum hlutaðeiganda: hinum ómynduga með tilsjónarmanni, eða bóndanum, hafi ómyndug stúlka gipzt, eða sje hinn ómyndugi dáinn, þá erfingjum hans eða skiptaráðanda.

1) Áður fyrri máttikoma fje ómyndugra og opinberra stofnana á vöxtu í jarðabókarsjóð, en það hætti 31. marz 1862.

Fjárhaldsmanni er áriðandi að taka kvittun (skilabrjef) hjá viðtakanda, og má hann láta þinglýsa henni á kostnað þess, sem hann hafði fjárhald fyrir.

Með því að skiptaráðandi er skyldur til, undir eins og einhverjum ómyndugum hlotnast nokkur efni, að skipa honum fjárhaldsmann, þá getur trauðlega komið til þess, að þörf sje á að sækja um, að ómyndugum manni sje skipaður fjárhaldsmaður.

2. Þegar ómyndugur maður, sem hefur fjárhaldsmann, verður hálfmyndugur (18 ára gamall), ber skiptaráðanda að skipa honum tilsjónarmann, er sje í ráðum með honum, þangað til hann verður fullmyndugur; venjulegt er, en ekki skylt, að sá, sem áður var fjárhaldsmaður, sje skipaður tilsjónarmaður, en þá þarf að setja hinum hálfmynduga annan tilsjónarmann um stundarsakir (sbr. 7. tölulið hjer á eptir), er sje í ráðum með honum, meðan hann tekur við fjármunum sínum af fjárhaldsmanni og skrifi með honum undir skilabrjefið fyrir fjárhaldinu. Ef hálfmyndugum manni, sem hefur ekki tilsjónarmann, tæmist arfur, verður að skipa honum tilsjónarmann til að vera í ráðum með honum á skiptunum og framvegis, hvort sem skiptin eru opinber eða erfingjar skipta sjálfir. Skiptaráðandi þar, sem hinn hálfmyndugi á lögheimili, skipar tilsjónarmanninn, og má kveðja til þess hvern áreiðanlegan og fullveðja mann sem er, án þess að frændur hins hálfmynduga eigi tillkall til að ganga fyrir. Þegar hálfmyndugur maður sækir til skiptaráðanda um, að sjer verði skipaður tilsjónarmaður, er rjett, að hann til nefni þann mann, sem hann kys helst til þess, og sendi vottorð frá honum um, að hann vilji taka tilsjónarmennskuna að sjer; svo ber honum og að senda skírnarseðil sinn.

3. Í 14. grein skiptalaganna er mælt svo fyrir, að þegar dánarbú er tekið til skipta, og einhver erfingi er fjarstaddur og ókunnugt um verustað hans, eða hann

er í þeirri fjarlægð, að ekki þykir mega fresta skiptum, þangað til ráðstöfun hans er fengin, enda mætir enginn með umboð af hans hálfu, þá beri skiptaráðanda að skipa honum fjárhaldsmann, og hefur fjárhaldsmaðurinn þá í öllum greinum sömu rjettindi og skyldur og er háður sama eptirliti sem fjárhaldsmenn ómyndugra. Sama er, ef maður, sem á eignir hjer á landi, spyrzt ekki upp og hefur ekki ráðstafað eignum sínum, að þá ber að skipa honum fjárhaldsmann, helzt einhvern þann mann, sem er kunnugt um hagi hans og vill honum vel, til þess að hafa umráð yfir eignum hans á sama hátt, sem nú var sagt. Beiðni um skipun fjárhaldsmanns, þegar þannig er ástatt, á að koma frá nánustu vandamönnum hlutadeiganda eða þeim, sem standa til arfs eptir hann, og eiga beiðninni að fylgja sem nákvæmastar skýrslur um öll atvik við burtför hans, og um, hvenær síðast hafi spurzt til hans, sem og um aldur hans.

Þess skal getið hjer, að þegar arfur hefur verið lagður út manni, sem hefur ekki mætt nje mæta látið á skiptum, og hann gefur sig ekki fram til að taka við arfahluta sínum, áður en 15 ár eru liðin, frá því að honum tæmdist arfurinn, þá má eptir konungsbrjefi 9. nóvember 1825 selja arfinn í hendur börnum hans, foreldrum eða systkinum, ef til eru, án þess að neina frekari sönnun þurfi um dauða hans, og ber þá þess að gæta, að undir eins og umgetin 15 ár eru liðin, ber að fara með arfinn, bæði að því er snertir erfðagjald og annað, eins og hann hafi tæmzt að nýju. Ef erfingjar hins fjarstadda færa sönnur á, að hann hafi dáíð, áður en umgetin 15 ár voru liðin, þá eiga þeir lögmætt tilkall til arfsins; en vitji erfingi ekki arfs innan 15 ára, og erfingjar hans geta ekki sannað, að hann hafi dáíð innan þess tíma, og börn, foreldrar eða systkin erfingjans eru ekki á lífi, þegar 15 árin eru liðin, þá rennur arf-

urinn í landssjóð. Þó getur fengizt konungsleyfi til, að arfahluti fjarstadds manns sje greiddur börnum, for-eldrum eða systkinum hans, áður en 15 ár eru liðin, ef miklar líkur eru til, að hann sje dáinn, og trygging er sett fyrir arfahlutanum. Eptir líkum reglum virðist eiga að fara með aðrar eigur manns, sem ekkert hefur spurzt til í 15 ár, og um fje, sem skuldheimtumannni er lagt út á skiptum, og hann vitjar ekki.

4. Það getur verið nauðsynlegt fyrir gipta konu að fara þess á leit við skiptaráðanda, að hann skipi henni fjárhaldsmann til að hafa á hendi með henni umráð yfir fjelagsbúi hennar og manns hennar, þegar maður hennar getur ekki veitt búi sínu forstöðu, annaðhvort af því að hann er fjarstaddur og ókunnugt um verustað hans, eða hann hefur yfirgefið konu sína með þeim huga, að hverfa ekki aptur, eða hann vegna langvinnis sjúkleika er ófær til að sjá um efni sín. Bónarbrjefinu eiga að fylgja skilríki fyrir atvikum þeim, sem gjöra skipun fjárhaldsmanns nauðsynlega, t. a. m. vottorð lækni um sjúkleika mannsins, sem og hjúskaparvottorð umsækjanda og skírnarseðill mannsins, og er rjett, að konan til nefni þann, sem hún óskar að verði skipaður fjárhaldsmaður hennar.

5. Þeim, sem geta ekki verið fjár síns ráðandi sökum elli, geðveiki, eyðslusemi eða annara orsaka, t. a. m. drykkjuskapar, á að skipa fjárhaldsmann og svipta þá þannig fjárforræði. Það er hlutaðeigandi amtmanns að meta, hvort ástæða sje til að svipta mann fjárforræði, og ber að fara mjög varlega í það og leita sem nákvæmastra og áreiðanlegastra skýrslna um öll atvik bæði með og mótt, og íhuga vandlega, hvort það sje hlutaðeiganda sjálfum fyrir beztu, að hann sje sviptur fjárforræði. Úrskurði amtmanns, hvort heldur er um sviptingu fjárforræðis eða synjun um það, má skjóta til landshöfðingja. Beiðnin um, að maður sje sviptur fjár-

forræði, á að koma frá einhverjum honum nákomnum, og helst að vera samþykkt af nánustu vandamönnum hans, t. a. m. konu hans, fulltíða börnum, foreldrum eða systkinum; einnig getur hlutaðeigandi sjálfur óskað, að sjer sje settur fjárhaldsmaður, og stundum er það sveitarstjórnin, sem fer þess á leit. Beiðninni eiga að fylgja nákvæmar skýrslur og skilríki um ástæður þær, sem rjettlæta hana, sjer í lagi ýtarlegt vottorð frá lækni, eða þegar það á ekki við, t. a. m. þegar ástæðan er eyðslusemi, þá vottorð frá sóknarpresti, hreppstjóra, hreppsnefnd eða öðrum áreiðanlegum mönnum. Beiðnin á að vera stýluð til amtmanns og sendast sýslumanni eða bæjarfógeta, til þess að hann segi um hana álit sitt. Amtsúrskurði þeim, sem sviptir mann fjárforræði, ber að þinglýsa, svo sem sagt er að framan (á 2. bls.).

6. Ekkju má svipta fjárforræði eins og hvern annan myndugan mann og skipa henni fjárhaldsmann, á þann hátt sem segir í næsta tölulið hjer á undan; en þar að auki má takmarka fjárforræði hennar með því, að skipa henni fastan lögráðamann, er sje í ráðum með henni og skrifi með henni undir samninga og önnur áriðandi skjöl, og er þá undirskript lögráðamannsins skilyrði fyrir því, að slík skjöl og samningar sjeu skuldbindandi fyrir ekkjuna. Beiðni um skipun fasts lögráðamanns getur komið annaðhvort frá ekkjunni sjálfri eða einhverjum, sem henni er nákominn, og ber að taka fram ástæðurnar fyrir beiðninni, svo ber og að senda skírarsedil og hjúskaparvottorð ekkjunnar og dánarvottorð manns hennar; eigi ekkjan myndug börn á lífi, er gott að þau riti á umsóknarbrjefið, að þau sjeu því samþykk. Beiðnin á að vera stýluð til amtmanns, sem úrskurðar um, hvort skipa skuli ekkjunni fastan lögráðamann, og felur yfirfjárráðanda, ef til kemur, að skipa hann; skipunarbrjefinu ber að þinglýsa, sem fyr segir.

7. Þegar svo ber undir, að fjárhaldsmaður ómyndugs manns eða tilsjónarmaður hálfmyndugs manns er sjálfur viðriðinn við eitthvert það málefni eða einhvern þann gjörning, sem varðar hinn ómynduga eða hálfmynduga, og fyrir þá sök getur ekki gætt hagsmuna hans í því máli, þá verður að skipa hinum ómynduga eða hálfmynduga forráðamann, er sje fyrir hans hönd eða í ráðum með honum, meðan því málefni er ráðið til lykta, og nær umboð forráðamannsins þá að eins til þessa einstaka gjörnings eða athafnar. Svo er, ef fjárhaldsmaður og sá, sem hann hefur fjárhald fyrir, eiga báðir að taka arf eptir sama mann — og sama er um tilsjónarmann og þann, sem hann hefur tilsjón með — að þá getur fjárhaldsmaðurinn ekki komið fram á arfskiptunum bæði fyrir sjálfan sig og fyrir hönd þess, sem hann hefur fjárhald fyrir, en þá ber að skipa hinum ómynduga forráðamann, er gæti hagsmuna hans á skiptunum, og annast skiptaráðandi um það af sjálfsdáðum. Eins getur orðið með hjónum: Konan er ómyndug og maður hennar fjárhaldsmaður hennar, en ef kaupmáli er milli hjóna, og konan á ein fjármuni, fasteign eða annað, sem maðurinn engin umráð hefur yfir, þá getur konan ekki án sjerstakrar heimildar afsalað eða veðsett þessa fjármuni, af því að hún er ómyndug, og maðurinn getur ekki gjört það fyrir hennar hönd, af því að fjármunirnir eru undanþegnir umráðum hans, en þá verður að skipa konunni forráðamann, er sje í ráðum með henni um gjörninginn, og hið sama er, ef hjón, sem helmingafjárлаг er með, vilja gjöra með sjer kaupmála, að þá verður að skipa konunni forráðamann til að gæta hagsmuna hennar við kaupmálagjörninginn.

8. Þegar mál er höfðað gegn ómyndugum manni, þá ber venjulega, að minnsta kosti þegar sakarefnið er fjárútlát, að stefna fjárhaldsmanni hans fyrir hans hönd, og þegar mál er höfðað gegn hálfmyndugum manni, þá

að stefna honum ásamt með tilsjónarmanni hans. Af þessu leiðir, að það getur opt borið við, að sá, sem vill höfða mál á móti ómyndugum manni, sem hefur ekki fjárhaldsmann, eða hálfmyndugum manni, sem hefur ekki tilsjónarmann, verður, áður en málið er hafið, að annast um, að honum sje skipaður fjárhaldsmaður eða tilsjónarmaður, og á sakaraðili heimting á, að fjárhaldsmaðurinn eða tilsjónarmaðurinn sje skipaður, hvort sem hinum ómynduga eða hálfmynduga er það ljúft eða leitt. Hið sama er, ef maður vill höfða mál á móti konu sinni, t. a. m. ef hún hefur yfirgefið heimili þeirra og haft á burt með sjer muni, sem hann vill lögsækja hana til að skila aptur, að hann verður að sjá um, að henni verði skipaður forráðamaður, til að vera henni til aðstoðar undir málinu. Enn fremur ber það við, þegar málsókn er hafin gegn fjarstöddum manni, að málsaðili á að annast um, að hinum fjarstadda sje skipaður sakarforráðamaður eða talsmaður. Þetta á sjer stað, þegar annað hjóna höfðar mál á móti hinu til skilnaðar fyrir þá sök, að það hafi yfirgefið sig að nauðsynjalausu og ekki horfið aptur, og skilyrðin fyrir því, að málið verði höfðað á varnarþingi sóknaraðila, eru fyrir hendi, og annað dæmi er það, þegar maður hjer á landi hefur undir höndum fjármuni útlends manns og vill kyrrsetja þá til lúkningar skuldakröfu, sem hann hefur á hendur eigandanum, samkvæmt opnu brjefi 30. nóvember 1821.

Sýnishorn.

a.

Beiðni um skipun tilsjónarmanns.

Þar eð skipti eiga bráðlega fram að fara á dánarbúi föður míns, Hafliða bónda Þorkelssonar á Helga-

félli, og allir samerfingjar mínir eru fullmyndugir, en jeg að eins er 23 ára, eins og meðfylgjandi skírnarvottorð mitt sýnir, leyfi jeg mjer að fara þess á leit, að þjer, herra sýslumaður, skipið mjer tilsjónarmann til til að vera í ráðum með mjer á erfingjaskiptunum, og nefni jeg til þess húsbónda minn, Einar hreppstjóra Sighvatsson í Fjótsdal.

Fjótsdal 27. marz 1885.

Virðingarfyllst.

Gunnar Haflíðason.

Jeg er fús á að taka að mjer að vera tilsjónarmaður um sækjandans.

Fjótsdal ár og dag, sem fyr segir.

Einar Sighvatsson.

Til

skiptaráðandans í . . . sýslu.

b.

Beiðni um skipun fjárhaldsmanns fyrir fjarstaddan mann.

Sonur minn Runólfur Sigurðarson, sem er fæddur 4. ágúst 1857 og hafði lært gullsmíði hjá Oddi gullsmíð Sigfússyni í Reykjavík, fór vorið 1879 með póstskipinu til Kaupmannahafnar, til þess að fullkomna sig í iðn sinni, og var þar rúm 2 ár í vinnu sem sveinn hjá A. Michelsen, meistara í gullsmíði, á Austurgötu. Haustið 1881 fór hann þaðan til Þýzkalands, og fjekk jeg brjef frá honum frá Dresden, dagsett 23. janúar 1882, en síðan hefur hann ekki skrifað mjer nje mjer vitanlega neinum öðrum hjer á landi. Frændi minn, Tryggvi bókhaldari Ólafsson í Reykjavík, hefur síðan skrifað Michelsen gullsmíð fyrir mig og beiðið hann að komast eptir, hvort Runólfur sonur minn muni vera enn í

Dresden, eða hvar hann muni vera niður kominn, en hefur fengið það svar frá honum, að Runólfur hafi farið frá Dresden til Rússlands sumarið 1882, en síðan hafi ekkert spurzt til hans.

Runólfur sonur minn á tvo jarðarparta hjer í sýslunni, sem hann erfði árið 1877 eptir föðursystur sína Kristínu Vigfúsdóttur á Holtsmúla, $\frac{1}{2}$ Arnarhól og 8 hndr. í Steinsmýri, og hefur Halldór bróðir hans á Torfastöðum hingað til tekið við afgjaldinu af þeim og sjeð um byggingu á þeim, en þar eð Halldór nú er dáinn, leyfi jeg mjer að biðja yður, herra sýslumaður, að skipa Runólfi syni mínum fjárhaldsmann, er taki við öllum umráðum yfir eigum hans hjer á landi, og álit jeg bezt til þess kjörinn tengdason minn, Brand bónda Þorvaldsson á Berjanesi.

Áður umgetið brjef Michelsens gullsmiðs til Tryggva frænda míns og skírnarseðill Sigurðar sonar míns fylgja hjer með.

Álfhólum 11. desember 1884.

Virðingarfyllst.

Oddný Halldórsdóttir.

Jeg mun ekki skorast undan að taka að mjer fjárhald Runólfs Sigurðarsonar mágs míns.

Staddur á Álfhólum 11. desember 1884.

Brandur Þorvaldsson.

Til

skiptaráðandans í sýslu.

c.

Beiðni um fjárhaldsmann handa giptri konu.

Eins og meðfylgjandi vottorð hjeraðslæknisins ber með sjer, hefur maður minn, Finnbogi bóndi Árnason

legið rúmfastur í meir en hálft missiri í innanmeinum, og hefur hann nú um tíma verið og er enn svo sárþjáður, að hann getur ekki haft nein afskipti af búi okkar, og sjer í lagi ekki sjeð um jarðeignir þær, sem við eigum hjer í sveitinni og í nærsveitunum. Þar eð ekkert útlit er fyrir neinn bata á þessum veikindum manns míns fyrst um sinn, en ýms áriðandi störf kalla að, t. a. m. setning landamerkja milli ýmissa jarðeigna okkar og nágranna jarðanna og bygging sumra jarðanna, sem jeg ekki treystist til að gjöra út um upp á mitt eindæmi, nje heldur mun geta gjört út um, svo gilt sje að lögum, þá sje jeg ekki annað ráð en að biðja yður, herra sýslumaður, að setja mjer fjárhaldsmann, er sje mjer til aðstoðar, meðan maður minn fær ekki bót meina sinna, og hafi ásamt mjer á hendi umráð yfir fjelagsbúi okkar hjónanna. Jeg treysti engum betur til að taka þennan starfa að sjer en bróður mínum, Hirti bónda Eiríkssyni á Bjarnastöðum, sem yður mun vera kunnur að ráðdeild og samvizkusemi.

Jeg legg hjer innan í skírnarseðil manns míns og hjúskaparvottorð okkar.

Sólheimum 19. október 1884.

Virðingarfyllst.

Vilborg Eiríksdóttir.

Jeg er fús á að takast umbeðið fjárhald á hendur.

Bjarnastöðum 20. október 1884.

Hjörtur Eiríksson.

Til

skiptaráðandans í sýslu.

d.

Beiðni um að svipta myndugan mann fjárforræði.

1.

Um nokkur undanfarin ár hefur maður minn Brynjólfur Þórðarson verið þjáður af megnri geðveiki, sem allt af hefur verið að fara í vöxt, og nú er orðin svo mögnuð, að hann hefur ekki sinnu á neinu og ekki einu sinni fylgir fötum. Allar lækningatilraunir hafa reynzt árangurslausar, og eins og meðfylgjandi vottorð hjeraðslæknisins ber með sjer, er lítil eða engin von um varanlegan bata. Jeg finn mig því tilknúða, að fara þess á leit við yður, herra amtmaður, að þjer skipið fyrir um, að manni mínum verði settur fjárhaldsmaður, sjerstaklega til þess að hafa umsjón með sjávarútvegi hans og til að hafa umráð yfir hjáleigum þeim og þurra-búðum, sem fylgja ábúðar- og eignarjörð okkar.

Jeg hef ráðfært mig við bræður manns míns um ástand hans; eru þeir mjer samdóma um, að nauðsyn beri til að skipa honum fjárhaldsmann, og múnú rita á þetta brjef vottorð sitt þaraðlútandi, eins og það einnig er samhuga álit þeirra og mitt, að Sigurður bróðir hans, útvegsbóndi í Skipagerði, væri hæfastur til að taka fjárhaldið að sjer, enda er hann fús til þess.

Keflavík 28. janúar 1885.

Virðingarfullst.

Þórdís Jónsdóttir.

Vjer undirskrifaðir bræður Brynjólfs bónda Þórðarsonar í Keflavík erum að öllu leyti samþykkir framan-skrifuðu, og er jeg Sigurður Þórðarson fús á að taka fjárhaldið að mjer.

Keflavík 28. janúar 1885.

Sigurður Þórðarson. Einar Þórðarson. Torfi Þórðarson.

Til

amtmannsins yfir amtinu.

2.

Hjer í sveitinni er maður, Þorleifur Jónsson að nafni, 28 ára gamall, fæddur og uppalinn hjer; foreldrar hans dóu bæði, áður en hann varð fulltíða, og ljettu honum eptir talsverðan arf bæði í jarðeignum og lausafje. Síðan hann varð fullmyndugur, hefur hann verið lausamaður; fyrstu tvö árin var hann að nafninu í kaupavinnu á sumrum og við sjóróðra á vetrum, en hann kynnti sig svo með leti, drykkjuslarki og annari óreglu, að enginn, sem þekkir hann, vill framar taka hann í neina vinnu nje í skiprúm. Með þessu háttalagi er Þorleifur þegar búinn að sóa talsverðu af erfðafje sínu, og það fer ekki hjá því, að hann að fáum árum liðnum verði búinn að sóa því öllu út og kominn á sveit, ef ekki er tekið í taumana, og umráðin yfir því, sem hann á eptir óeytt og sem mun vera um 40 hndr. í jörðu, tekin af honum. Þórður hreppstjóri Þorleifsson á Tindum, föðurbróðir Þorleifs og hinn eini náfrænda hans hjer í grenndinni, hefur gjört margar atrennur að Þorleifi, að fá hann til að bæta ráð sitt, og reynt að hafa hann hjá sjer og halda honum til vinnu, en leti Þorleifs og kæruleysi hefur orðið yfirsterkara, og er Þórður hreppstjóri því, eins og hann mun votta á þetta brjef, á sama máli og undirskrifuð hreppsnefnd um það, að eina ráðið til að forða því, að Þorleifur innan skamms tíma verði þyngslaómagi hjer á sveitinni, sje að svipta hann fjárforræði, eins og það líka að öðru leyti mundi vera honum fyrir beztu.

Að svo vöxnu máli álitur hreppsnefndin sjer skylt, að leita þess við yður, herra amtmaður, að þjer sviptið áminnztan Þorleif Jónsson, nú til heimilis á Miðhúsum

hjer í hreppi, umráðum yfir fjármunum hans og annizt um, að honum verði skipaður fjárhaldsmaður.

Skírnarseðill Þorleifs fylgir hjer með.

Í hreppsnefnd Suður-Dalahrepps 3. febrúarmán. 1885.

Gísli Pjetursson. Jóhann Guðmundsson. Jón Árnason.

Björn Ólafsson. Sveinn Magnússon.

Jeg undirskrifaður föðurbróðir Þorleifs Jónssonar á Miðhúsum, sem var tilsjónarmaður hans þangað til hann varð fullmyndugur, er framanskrifuðu samþykkur og leyfi mjer að mæla með því, að honum verði skipaður fjárhaldsmaður.

Tindum 5. febrúar 1885.

Þórður Þorleifsson.

Til

amtmannsins yfir amtinu.

e.

Beiðni um skipaðan fastan lögráðamann.

Jeg undirskrifuð Kristín Halldórsdóttir, ekkja Geirs timbursmiðs Egilssonar, sem andaðist hjer í bænum 16. desember f. á., leyfi mjer að fara þess á leit, að mjer verði skipaður fastur lögráðamaður. Jeg skal geta þess, að jeg sit í óskiptu búi eptir ráðstöfun manns míns sáluga með ómyndugum börnum okkar, en þar eð hann hefur látið eptir sig talsverðar eigur, þar á meðal 3 timburhús hjer í bænum, og jeg álit mig ekki einfæra um, að hafa á hendi öll umráð yfir fjelagsbúi mínu og barna minna, einkum að sjá um leigu á húsum okkar, viðhald á þeim og fleira paraðlútandi, þykir mjer tryggilegra að geta notið ráða og aðstoðar áreiðanlegs og gætins manns, er skrifi með mjer undir alla samninga og skuldbindingar, þannig að samþykki hans sje

skilyrði fyrir gildi þeirra. Maður sá, sem jeg kys mjer helzt fyrir lögráðamann, er Gissur timbursmiður Einarsson hjer í bænum, sem var vinur manns míns sáluga og gagnkunnugur högum hans.

Skirnarseðill minn og hjúskaparvottorð og dánarvottorð manns míns fylgja hjer með.

Reykjavík 31. marz 1885.

Virðingarfyllst.

Kristín Halldórsdóttir.

Jeg er fús á að vera fastur lögráðamaður ekkjunnar Kristínar Halldórsdóttur.

Reykjavík 31. marz 1825.

Gissur Einarsson.

Til

amtmannsins yfir suðuramtinu.

f.

Beiðni frá giptri konu um skipaðan forráðamann við veðsetning fasteignar, sem er sjereign hennar.

Þegar jeg giptist manni mínum, Guðlaugi hreppstjóra Árnasyni, gjörðum við með okkur kaupmálabrjef, sem er dagsett 2. júní 1854 og staðfest af konungi 29. janúar 1855, og er þar ákveðið, að jarðir þær, sem jeg fengi að erfðum eptir foreldra mína — en þau eru nú bæði dáin fyrir mörgum árum — skyldu vera sjereign mín, og skyldi maður minn engin umráð hafa yfir þeim, heldur jeg ein, þó þannig, að jeg gæti ekki afsalað neina þeirra eða veðsett nema með samþykki forráðamanns, er mjer væri skipaður í því skyni.

Nú stendur svo á, að ábúandinn á einni af jörðum mínum, Varmadal hjer í sveitinni, Sigmundur Þorgeirs-

son, sem á mjög gott bú, ætlar að vori komanda af landi burt og að selja allt bú sitt, en sonur okkar hjónanna Árni vill fara að búa og taka Varmadalinn til ábúðar, en hefur enga áhöfn á hann. Þar eð jeg fegin vildi styrkja Árna son minn af sjereign minni til að kaupa bú Sigmundar, sem fæst með góðum kjörum, ef borgunin er greidd út í hönd, en til þess þyrfti jeg að taka peningalán allt að 2000 kr., þá vil jeg beiðast þess, að þjer, herra sýslumaður, skipið mjer forráðamann til að vera mjer til aðstoðar við lántökuna, og hef jeg hugsað mjer, að veðsetja Varmadalinn með hjáleigum fyrir láninu. Til forráðamanns míns í þessu skyni sting jeg upp á mági mínum, Þorsteini bónda Árnasyni á Gunnarsholti.

Með brjefi þessu fylgir skirnarseðill minn og hjúskaparvottorð og eptirrit af kaupmálabrjefi okkar hjónanna.

Djúpadal 25. nóvember 1884.

Virðingarfyllst.

Vigdís Gunnarsdóttir.

Jeg er konu minni að öllu leyti samdóma um, að það sje skynsamlega gjört af henni, að styrkja Árna son okkar á framansagðan hátt, og leyfi mjer því að mæla fram með beiðni hennar.

Djúpadal 25. nóvember 1884.

Guðlaugur Árnason.

Jeg er fús á að taka á móti skipun þeirri, sem hjer er farið fram á.

Gunnarsholti 25. nóvember 1884.

Þorsteinn Árnason.

Til

skiptaráðandans í sýslu.

g.

Beiðni um skipaðan sakarforráðamann.

1.

Í vetur er leið vistaðist pilturinn Snorri Helgason, sem er 17 ára gamall, til mín fyrir yfirstandandi vistarár, en þegar jeg ljet vitja hans á síðastliðnum hjúaskildaga, neitaði hann án lögmætra orsaka að fara í vistina til mín, og er nú kominn í aðra vist. Þar eð jeg vil ekki þola Snorra þetta gabb bóatalaust og ætla að höfða mál á móti honum fyrir vistarsvik, en hann er ómyndugur og föðurlaus, vil jeg fara þess á leit, að þjer, herra sýslumaður, skipið honum forráðamann til að gæta rjettar hans í umgetnu máli. Snorri Helgason er nú til heimilis á Sauðholti hjer í hreppnum.

Hvítanesi 23. júní 1884.

Virðingarfullt.

Ásbjörn Arnason.

Til

skiptaráðandans í sýslu.

2.

Að fengnu leyfi yðar, herra bæjarfógeti, lagði norskur fiskimaður, O. F. Ammundsen, skipstjóri á skonnortunni Albine frá Haugesund í Noregi, upp hjá mjer ýms veiðarfæri, tunnur með salti í og fleira, þegar hann fór heimleiðis haustið 1883, og var svo um samið milli okkar, að jeg skyldi geyma þessa muni fyrir hann til vors 1884, en þá ætlaði hann sjer að koma hingað aptur og taka við þeim, því áform hans var að stunda fiskiveiðar hjer við land sumarið 1884, eins og hann hafði gjört sumarið 1883; fyrir geymslu umgetinna muna

og umhirðing á þeim skyldi Ammundsen greiða mjer 10 kr. á mánuði. Síðan hafa þessir munir verið í vörzlum mínum og enginn vitjað þeirra, hvorki Ammundsen sjálfur nje neinn af hans hendi; en konsúll Norðmanna hjer í bænum, sem eptir tilmælum mínum hefur spurzt fyrir um Ammundsen, hefur skýrt mjer frá, að hann í vor eð var hafi farið á selaveiðar norður í höf og hafi verið ókominn þaðan á áliðnu sumri.

Þar eð jeg vil losna við áminnzta muni og jafnframt fá borgun þá, sem áskilin var fyrir geymslu þeirra og sem enn er að öllu leyti ógreidd, hef jeg áformað að beiðast kyrrsetningar á þeim og síðan fylgja henni fram með lögsókn, til þess að mjer verði með dómi veitt heimild til að leita borgunar í mununum á skuldakröfu minni. Til þess að þessu geti orðið framgengt, leyfi jeg mjer að fara þess á leit, að þjer, herra bæjarfógeti, skipið Ammundsen skipstjóra sakarforráðamann, er jeg geti beint málsókninni að, og sem gæti hagsmuna hans við kyrrsetningargjörðina og undir málinu.

Reykjavík 26. október 1884.

Virðingarfyllst.

Guðmundur Helgason.

Til
bæjarfógetans í Reykjavík.

42. gr.

Lögaldursleyfi.

Lögaldursleyfi eða leyfi fyrir þá, sem ekki eru fullra 25 ára, til að vera fullmyndugir, veitist að eins karlmönnum. Leyfið er veitt með konunglegu leyfisbrjefi, undirskrifuðu af ráðgjafanum, og geta amtmennirnir látið það úti, þegar umsækjandi er fullra 22 ára, en sje hann yngri, verður að sækja um það til ráðgjafans; en það

ber mjög sjaldan við, að lögaldursleyfi sje veitt, þegar umsækjandi er yngri en 21 árs.

Umsóknarbrjefið á að vera stýlað til konungs, og verða því að fylgja áreiðanleg vottorð, helzt frá sóknarpresti og yfirvaldi umsækjanda, um að hann hafi náð þeim þroska og festu, að ekki sje hætt við að hann vanbrúki leyfið; hafi umsækjandi tilsjónarmann, er vissast, að meðmæli hans fylgi líka með umsóknarbrjefinu. Í annan stað verður umsækjandi að leiða rök að því, að honum sje velferðarmál að fá lögaldursleyfið, sökum þess að honum veitist kostur á að komast í einhverja stöðu eða fá einhverja atvinnu eða því um líkt, sem hann annars mundi missa af.

Borgunin er 33 kr. 66 a., en ef eigur umsækjanda nema ekki 200 kr., má búast við uppgjöf á gjaldinu.

Sýnishorn.

Reykjavík 3. júlí 1884.

Geir Halldórsson, verzlunarmaður, sækir allraþegnsamlegast um lögaldursleyfi.

Til konungs.

Þar eð faðir minn, Halldór kaupmaður Ámundason, hefur af ráðið sökum heilsulasleika að hætta um næstu áramót við kaupverzlun þá, sem hann hefur rek-
ið undanfarin ár hjer í bænum, og mjer stendur til boða að verða eigandi að þessari verzlun og halda henni áfram, en jeg er ekki nema rúmra 23 ára gamall, leyfi jeg mjer allraþegnsamlegast að sækja um leyfi til að vera fullmyndugur. Þessu

Samið af umsækjanda. umsóknarbrjefi mínu læt jeg fylgja skírnarseðil minn, og yottorð frá bæjarfógetanum, frá dómkirkjuprestinum og frá 2 merkum kaupmönn-um hjer í bænum, um að jeg sje svo gætinn og ráð-deildarsamur, að mjer sje trúandi fyrir, að vera fjár míns ráðandi.

Allraþegnsamlegast.
Geir Halldórsson.

43. gr.

Leyfisbrjef til ættleiðingar.

Leyfisbrjef til ættleiðingar veitist ekki einungis þeim, sem ekki á börn eða annað arfgengt atkvæmi, heldur einnig þeim, sem á arfgengt afkvæmi á lífi, en þá er ættleiðingin bundin því skilyrði, að arfur sá, sem ættleiðingur fær, fari ekki fram yfir það, sem ættleiðandi má að lögum gefa eptir sinn dag (fjórðungsgjöf). Þegar maður og kona lifa saman í hjónabandi, má hvorugt þeirra ættleiða barn án samþykkis hins, og verða þau því að sækja um leyfisbrjefið í sameiningu, nema svo sje að annað hjóna vilji ættleiða barn hins af fyrra hjónabandi, eða maður ættleiða óskilgetið barn konu sinnar.

Eigi ættleiðingur foreldra á lífi, þarf samþykki þeirra til ættleiðingarinnar, hvort sem ættleiðingur er skilgetinn eða óskilgetinn, og sje ættleiðingur orðinn 18 ára að aldri, þarf enn fremur samþykki sjálfs hans til ættleiðingarinnar.

Leyfisbrjefið veitir ættleiðingi venjulega öll sömu rjettindi gagnvart ættleiðanda, eins og væri hann skilgetið barn hans. Ættleiðingur tekur því ættarnafn ættleiðanda, ef hann hefur ættarnafn, eins og hann líka getur tekið skírnarnafn ættleiðanda fyrir föðurnafn; einnig öðlazzt hann sama arftökurjett eptir ættleiðanda sem skilgetið barn, þó með takmörkun þeirri, sem áður segir, ef ættleiðandi á áður arfgengt afkvæmi eða eignast það síðar; ættleiðandi er og skyldur að annast uppfóstur ættleiðings eins og barns sjálfs sín. Hins vegar fær ættleiðingur ekki arftökurjett eptir frændur ættleiðanda nje nein önnur rjettindi gagnvart þeim, og hvorki ættleiðandi nje hans frændur fá arftökurjett eptir ættleiðing, en hann heldur arftökurjetti sínum eptir ættingja sína og öðrum rjettindum sínum gagnvart þeim, enda losast hann ekki undan skyldum sínum við þá, t. a. m. að annast foreldra sína, ef þau verða þurfa-menn. Ef ættleiðandi fer þess á leit, má einskorða rjettindi ættleiðings gagnvart ættleiðanda í leyfisbrjefinu. Þannig er það all-títt, að ættleiðanda er áskilin heimild til að ráðstafa eigum sínum eptir sinn dag með arfleiðsluskrá, eins og honum lízt, og þegar hjón ættleiða barn í sameiningu, þá að áskilja, að ættleiðingur geti ekki krafizt skipta eptir það hjónanna, sem fyr deyr, þó hann þá sje orðinn myndugur.

Ef ættleiðingur tekur ættarnafn ættleiðanda eða skírnarnafn hans fyrir föðurnafn, ber að geta þess í kirkjubókinni, þar sem ættleiðingur er fæddur, og sje hann myndugur ber að þinglýsa leyfisbrjefinu á varn-arþingi hans.

Landshöfðinginn veitir leyfisbrjef til ættleiðingar, og er það undirskrifað af ráðgjafanum í nafni og umboði konungs. Umsókn um ættleiðingar-leyfi á að vera stýluð til konungs, og verður að senda með henni skírnarseðil ættleiðings, og sjeu foreldrar hans á lífi,

þá skilríki fyrir því, að þau sjeu samþykk ættleiðingunni. Einnig ber að taka fram, hvort ættleiðandi eigi arfgengt afkvæmi, og hvort hann eða hún sje kvæntur eða gipt, og ef hjón sækja um leyfisbrjef til ættleiðingar, á hjúskaparvottorð þeirra að fylgja leyfisbrjefinu.

Gjaldið er 33 kr. 66 a.

Sýnishorn.

Stykkishólmi 15. maí 1885.

Friðrik kaupmaður Vídalín og kona hans Sigríður Eggertsdóttir sækja um leyfi til að ættleiða piltinn Jón Þorkelsson.

Til konungs.

Við undirskrifuð hjón, sem ekki eigum börn nje annað afkvæmi á lífi, leyfum okkur allraþegnsamlegast að beiðast þess, að okkur verði veitt leyfi til að ættleiða piltinn Jón Þorkelsson, sem er fæddur 12. maí 1876 og er sonur Þorkels snikkara Eggertssonar í Flatey og konu hans Solveigar Hjaltadóttur, sem nú er dái. Það er ósk okkar, að nefndur piltur taki upp ættarnafn okkar og öðlist arftökurjett eptir okkur, eins og hann væri skilgetinn sonur okkar, en þó áskiljum við okkur heimild til að ráðstafa eignum okkar eptir okkar dag eptir vild okkar, og að ættleiðingin sje ekki því til fyrirstöðu, að það okkar,

Samið af umsækjanda,
Friðriki Vídalín.

sem lengur kann að lifa, sitji í óskiptu búi eptir hitt. Við sendum hjer með skírn-arsedil umgetins pilts, yfirlýsing föður hans um, að hann sje ættleiðingunni samþykkur, og hjúskaparvottorð sjálfra okkar.

Allraþegnsamlegast.

Friðrik Vídalín.

Sigríður Eggertsdóttir.

44. gr.

Beiðni um aðstoð til að fá meðlag með óskilgetnu barni.

Eptir Jb. Frfb. 1. kap. og rglgj. 8. janúar 1834, 4. og 6. gr., er föðurnum eins og móðurinni skylt að færa fram óskilgetið barn sitt, þangað til það er 16 ára, og eptir tilsk. 14. október 1763 á móðir óskilgetins barns heimting á, að faðir þess kosti uppfóstur þess að minnsta kosti að helmingi. Hafi foreldrarnir komið sjer saman um meðlagið frá föðurnum, er sá samningur skuldbindandi fyrir móðurina, þó meðlagið nemi ekki hálfum framfærslukostnaðinum, og eins þó ástæður hennar versni, eptir að samningurinn var gjörður; en reki að því, að hún verði að leita sveitarstyrks barninu til framfæris, er samningurinn ekki skuldbindandi fyrir sveitina, sem getur leitað yfirvaldsúrskurðar til að fá meðlagið hækkað, ef það þykir of lágt eptir ástæðum föðursins. Komi foreldrarnir sjer ekki saman um meðlagið, eða neiti faðirinn að gegna skyldu sinni við barnið, getur móðirin leitað aðstoðar amtmanns síns, sem þá með úrskurði

skyldar föðurinn til að leggja með barninu; sjá 30. gr. hjer að framan. Þegar ástæður foreldranna eru líkar, er föðurnum venjulega gjört að leggja fram helming uppfósturskostnaðarins, en sjeu ástæður föðursins betri, má gjöra honum hærra meðlag, og sje móðirin öreigi en faðirinn efnaður, eða sje móðirin dái, má jafnvel skylda hann til að kosta uppfóstur barnsins að öllu leyti.

Móðirin á heimting á, að annast sjálf uppeldi barns síns, og getur faðirinn því ekki komið sjer undan að leggja með barninu með því, að bjóðast til að taka við því sjálfur til uppfósturs. Verði vanskil af hálfu föðursins á greiðslu á meðlagi, hvort heldur eptir samningi eða úrskurði, eiga yfirvöldin að hjálpa móðurinni til að ná því, og má taka síðasta árs meðlagið með lögtaki eða halda því eptir af launum föðursins eða kaupí; sje faðirinn t. a. m. vinnumaður, má kyrrsetja kaup hans, og skal húsbóndi hans þá greiða meðlagið af kaupinu, eins og það hrökkur til, og má hann ekki greiða vinnumanninum neitt af kaupí hans, fyr en meðlagið er að fullu greitt, greiði ella meðlagið úr sínum eigin sjóði. Náist meðlagið ekki á þennan hátt, má láta föðurinn afplána það með fangelsi, en samt aldrei minna en missiris-meðlag í einu.

Beiðni um yfirvaldsaðstoð til að fá meðlag með óskilgetnu barni er stýluð til amtmanns, og verða henni að fylgja öll nauðsynleg skilríki, sjálfsagt skirnarseðill barnsins. Í úrskurði amtmanns er ákveðið bæði upphæð meðlagsins og hvenær og hve lengi það eigi að greiðast, og er venjulega tekið fram, að upphæð meðlagsins megí breyta með nýjum amtsúrskurði.

Sýnishorn.

Jeg undirskrifuð ógipt vinnukona hjá Teiti útvegsbónda Árnasyni hjer í bænum, ól barn 25. janúar þ. á.,

sem í skírinnu 28. s. m. hlaut nafnið Ólöf, og lýsti jeg föður að því Guðbrand Einarsson, sem nú er við verzlun á Ísafirði. Þar eð þessi barnsfaðir minn hefur ekki sinnt neinu ítrefuðum áskorunum mínum til hans um að styrkja mig til að standa straum af uppfóstri umgetins barns okkar, leyfi jeg mjer að fara þess á leit, að honum með amtsúrskurði verði gjört að skyldu að gefa með barninu, meðan það er á ómagaaldri. Skyldi nefndur Guðbrandur ekki vilja gangast við faðerni að barninu, vona jeg, að hann verði dæmdur til að synja fyrir faðernið með eiði, eða að borga að öðrum kosti meðlag með barninu, sem og að mjer verði skipaður svaramaður til að gæta rjettar míns í málinu.

Reykjavík 15. apríl 1885.

Virðingarfyllst.

Guðbjörg Jónsdóttir.

Til

amtmannsins yfir suðuramtinu.

45. gr.

Leyfisbrjef til að vera skiptaforstjóri.

Eptir skiptalögunum má veita skiptaforstjórum, sem ekki hafa dómsvald, umboð til að skipta dánarbúum og fjelagsbúum.

Amtmaðurinn veitir umboðið, þegar skiptaforstjórnir eru tilnefndir í löglegri arfleðsluskrá, enda sje því að öðru leyti ekkert til fyrirstöðu, og menn þeir, sem tilnefndir hafa verið, fullveðja og áreiðanlegir. Þar á móti veitir landshöfðingi umboðið, þegar beðið er um, að skipa skiptaforstjóra, og þeir hafa ekki verið tilnefndir í löglegri erfðaskrá, og þegar skiptaforstjóri, sem tilnefndur er í löglegri erfðaskrá, er fallinn frá, eða getur ekki eða vill ekki skipta búinu, og enginn annar hefur verið tilnefndur í erfðaskránni til að ganga

í hans stað. Ef skiptaforstjóri, sem fengið hefur umboð frá landshöfðingja, fellur frá eptir að byrjað er á skiptum, eða einhverra orsaka vegna neyðist til að hætta við skiptin, verður að fá nýtt umboð frá landshöfðingja annaðhvort handa þeim skiptaforstjóra, sem eptir er, til að halda skiptunum áfram og ljúka þeim einn, eða handa nýjum skiptaforstjóra í hans stað.

Eins og ákvæði skiptalaganna um þetta efni eru orðuð, virðist liggja beinast við að skilja þau svo, að amtmaður og landshöfðingi megi veita umboð til að vera skiptaforstjóri í sínu eigin nafni og þá ókeypis, (sjá 245. bls. hjer að framan); en með því að umboð til að vera skiptaforstjóri án dómsvalds hafa verið gefin út sem konungleg leyfisbrjef, undanskriðuð af ráðgjafanum í nafni og umboði konungs og fyrir borgun 33 kr. 66 a., eins eptir að skiptalögin öðluðust gildi eins og áður, er vissast, að umsóknarbrjef um slíkt umboð sje stýlað til konungs, og á því að fylgja erfðaskrá sú, þar sem skiptaforstjórnir eru til nefndir, bæði í frumriti og eptirriti.

Sýnishorn.

Reykjavík 30. maí 1884.

Páll Melsteð, málaflutningsmaður við landsyfirdóminn, og Geir Tómasson kaupmaður sækja um umboð, til að taka dánarbúi Helga kaupmanns Guðmundssonar til skipta sem skiptaforstjórnar.

Til konungs.

Helgi kaupmaður Guðmundsson hjer í bænum, sem andaðist 25. þ. m., hefur gjört þá ráðstöfun í erfðaskrá dagsettri 26. október 1874 og vottaðri af nótaríus publicus, að við undirskrifaðir skyldum skipta dánarbúi hans, og leyfum við okkur því allraþegn-samlegast að sækja um, að

Samið af umsækjanda okkur verði veitt umboð til, að taka umgetið dánarbú til skipta sem skiptaforstjórar án dómsvalds. Frumrit erfðaskrárinnar fylgir hjer með og sömuleiðis eptirrit af henni.

Allraþegnsamlegast.

Páll Melsted.

Geir Tómasson.

46. gr.

Staðfesting á arfleiðsluskrám.

Þess er getið hjer að framan á 159. bls., að sá, sem sviptur er fjárforræði, og ekkja, sem skipaður er fastur lögráðamaður, geti ekki gjört arfleiðsluskrá, svo gild sje, nema honum eða henni sje veitt leyfi af amtmanni til að gjöra hana (tilsk. 25. septbr. 1850, 21. gr.). Þetta leyfi getur amtmaður veitt fyrir fram, áður en arfleiðsluskráin er samin, með venjulegu embættisbrjefi og ókeypis, og þarf því ekki að staðfesta arfleiðsluskrána eptir á.

Eptir íslenzkum lögum getur þannig ekki komið til, að leita staðfestingar á arfleiðsluskrá, nema þegar svo er, sem einnig er dregið á á sama stað, að arfleiðsluskráin er gjörð af karli eða konu, sem er yngri en 18 ára. Að vísu mun ekki hafa borið við, að arfleiðsluskrá, gjörð hjer á landi af manni yngri en 18 ára, hafi verið staðfest síðan tilsk. 25. septbr. 1850 öðlaðist gildi, en í Danmörku hefur kanselið og dómsmálastjórnin álitid sjer heimilt, að staðfesta slíkar arfleiðsluskrár í nafni og umboði konungs, og þá mun, ráðgjafinn fyrir Ísland einnig álíta sjer það heimilt eptir íslenzkum lögum, sem í því efni (tilsk. 25. septbr. 1850, 20. gr.) eru samhljóða erfðalögunum dönsku. Skilyrðin fyrir, að vænta

megi staðfestingar á arfleiðsluskrá yngri manns en 18 ára, eru, að arfleiðsluskráin sje vottuð af nótariús publicus, eða ef hún er vottuð af arfleiðsluvottum, að þeir þá hafi unnið eið að vottorði sínu fyrir dómi, og í annan stað, að arfleiðandinn sje ekki orðinn 18 ára, eða sje hann dáinn, að hann þá hafi dáíð áður en hann varð 18 ára.

Arfleiðandi getur sjálfur sótt um staðfesting á arfleiðsluskrá sinni, áður en hann er 18 ára, en venjulegast er, að sótt sje um staðfestinguna eptir að arfleiðandi er dáinn, og þá annaðhvort af skiptaráðanda eða þeim, sem leiddur er til arfs. Sjeu skiptaforstjórar tilnefndir í arfleiðsluskránni, geta þeir sótt um staðfestinguna, og má þá jafnframt staðfesta tilnefning þeirra. Umsóknarbrjefið á að vera stýlað til konungs, og á því að fylgja frumrit arfleiðsluskrárinnar og eptirrit af henni, og enn fremur skírnarseðill arfleiðanda, og sje hann dáinn, þá einnig dánarvottorð hans.

Gjaldið fyrir staðfesting á arfleiðsluskrá er hið sama sem gjaldið fyrir staðfestingu á kaupmála milli hjóna (sjá 278. bls. hjer að framan).

Sýnishorn.

Akureyri 20. apríl 1885.

Til konungs.

Högni Einarsson verzlunarmaður sækir allraþegnsamlegast um staðfesting á arfleiðsluskrá, gjörðri af Gróu Gissurar-dóttur, áður en hún var 18 ára.

Með arfleiðsluskrá, dagsettri 19. janúar þ. á., og vottaðri s. d. af bæjarfógetanum á Akureyri sem nótariús publicus, gaf unnusta mín Gróa Gissurardóttir, sem þá var farin að kenna sjúk-leika þess, er leiddi hana til bana 9. þ. m., mjer eptir sinn dag hús það, sem hún

Samið af umsækjanda.

átti hjer á Akureyri og sem á skiptunum eptir foreldra hennar var metið 5400 kr. Þar eð Gróa sáluga var fædd 5. maí 1867 og þess vegna ekki fullra 18 ára, þegar hún gjörði umgetna ráðstöfun, leyfi jeg mjer að fara þess á leit, að arfleiðsluskrá hennar, sem jeg sendi hjer með bæði í frumriti og eptirriti, verði allra mildilegast staðfest.

Skírnarseðill og dánarvottorð Gróu Gissurardóttur fylgja einnig hjer með.

Allraþegnsamlegast.

Högni Einarsson.

47. gr.

Leyfisbrjef til að gefa út innköllun til skuldheimtumanna í lifanda lífi.

Það er tekið fram hjer að framan, í 26. gr., hvenær lagaheimild sje til að gefa út innköllun til skuldheimtumanna, og þess getið, að það sje vafasamt, hvort konunglegt leyfisbrjef geti fengizt til að gefa út innköllun til skuldheimtumanna sjálfs sín í lifanda lífi án skipta. Í Danmörku hafa slík leyfisbrjef fengizt mjög lengi, fyrst framan af í kanselíinu, og síðan var amtmönnum með tilsk. 23. marz 1827 veitt heimild til að láta þau úti. Þessi tilskipun er lögleidd hjer á landi með tilsk. 21. desbr. 1831, I, en þó með ýmsum breytingum, og er ein þeirra sú, að staffiður e í 19. gr., um heimild

fyrir amtmenn til að láta úti leyfisbrjef til að gefa út innkallanir til skuldheimtumanna í lifandi lífi, er felldur úr,¹ enda hefur amtmönnum hjer á landi ekki verið veitt slík heimild síðar. Að vísu hafa amtmönnum hjer á landi verið send eyðublöð til áminnztra leyfisbrjefa, undirskrifuð af ráðgjafanum í nafni og umboði konungs, en eptir því, sem nú var sagt, virðist þá vanta lagaheimild til að láta þau úti. Með því að leyfisbrjef þessi samt sem áður hafa tíðkapt í Danmörku, mun ráðgjafinn fyrir Ísland ef til vill álíta sjer heimilt, að gefa þau út í nafni og umboði konungs til umsækjanda hjer á landi, og þykir því rjettara að geta þeirra hjer. Fáist leyfisbrjefið, þá veitir það umsækjanda heimild til að gefa út innköllun til skuldheimtumanna sinna í lifandi lífi og án skipta, að því viðlögðu, að þeir, sem gefa sig ekki fram í tækan tíma eptir innkölluninni og lýsa skuldum sínum, missi allt tilkall til lúkningar á þeim af hendi skuldunauts. Innköllunina skal birta ásamt leyfisbrjefinu þrisvar í röð í Berglinga-tíðindum í Kaupmannahöfn og í blaði því í Reykjavík, sem lög-gilt er til að birta í opinberar auglýsingar, og ber enn fremur að þinglesa hana á varnarþingi hlutað-eiganda og í landsyfirdóminum. Leyfisbrjefið er venju-lega stýlað svo, að innköllunin nái ekki til skulda þeirra, sem ómyndugir menn eiga, og er álitíð, að þessi undantekning nái einnig til skulda, sem opinberar stofn-anir eiga, og sje innkallandi eða hafi verið embættis-maður, þá enn fremur til skulda þeirra, sem stafa frá embættisrekstri hans.

1) Í brjefum þeim, sem fóru milli kanseliisins og rentukamm-ersins um lögleiðing danskra tilskipana frá árinu 1827, er talað um, hvaða breytingar þurfi að gjöra á tilsk. 23. marz 1827, þegar hún sje lögleidd á Íslandi, en þar er ekki minnzt á, að fella úr staðið e í 19. gr., heldur þvert á móti ráðgjört, að lögleiða 19. gr. óbreytta.

Umsóknarbrjefið á að vera stýlað til konungs, og þurfa engin skilríki að fylgja því.

Gjaldið er 33 kr. 66 a.

Sýnishorn.

Reykjavík 19. júní 1885.

Til konungs.

Snæbjörn kaupmaður
 Arnórsson sækir um konunglegt leyfisbrjef til að gefa út innköllun til skuldheimtumanna sinna.

Þar eð jeg hef af ráðið að hætta við verzlun þá, sem jeg hef rekið undanfarin ár hjer í kaupstaðnum, leyfi jeg mjer allraðegnsamlegast að sækja um, að mjer verði veitt leyfisbrjef til að gefa út innköllun til skuldheimtumanna minna að viðlögðum missi skulda þeirra, sem ekki er lýst í tæka tíð.

Samið af umsækjanda.

Allraðegnsamlegast.

Snæbjörn Arnórsson.

48. gr.

Leyfisbrjef til að fá ógildingardóm eða eignardóm.

Með konungsúrskurði 12. september 1864 er amt-mönnunum veitt heimild til að gefa út konungleg leyfisbrjef, sem eru undirskrifuð af ráðgjafanum í nafni og umboði konungs, til þess að fá ógildingardóm á veðskuldabriefum og eignardóm fyrir fasteignum.

1.

Ógildingardómur á skuldabriefi.

Að fá ógildingardóm á skuldabriefi getur verið árið-andi bæði fyrir skuldareiganda og fyrir skuldunaut. Fyrir skuldareiganda er það áriðandi, þegar hann hef-

ur glatað skuldabryfi sínu eða misst það á einhvern hátt, t. a. m. ef það hefur brunnið eða því verið stolið, því skuldunautur er ekki skyldur að borga skuld, sem hann hefur gefið brjef fyrir, nema því að eins að honum sje framselt brjefið með áritaðri kvittun skuldareiganda, nje heldur til að greiða afborgun upp í skuldina, nema afborgunin sje rituð á skuldabryfið. En hafi skuldareigandi fengið dóm fyrir, að skuldabryfið skuli vera dautt og marklaust, getur skuldunautur ekki lengur skorast undan að borga skuld sína fyrir þá sök, að skuldabryfið sje ekki framselt honum — öll önnur mót-mæli gegn skuldinni er skuldunaut frjálst að bera fram — enda er hann þá laus allra mála, þó skuldabryfið seinna komi fram. Fyrir skuldunaut getur verið áriðandi að fá ógildingardóm, þegar hann hefur gefið veðbrjef fyrir skuld sinni, sem hefur verið þinglýst, og hann hefur borgað skuldina og fengið veðbrjefið framselt, en seinna glatað því. Vilji hann þá láta aflýsa veðskuldinni, verður hann að fá ógildingardóm á veðbrjefinu, því veðbrjefi má ekki aflýsa, nema það sje sýnt með áritaðri kvittun veðhafanda eða ógildingardómur á því.

Leyfisbrjef til ógildingar á veðskuldabryfi fæst því að eins, að umsækjandi sýni fram á, að líkindi sjeu til, að skuldabryfið sje horfið, og að hann búi ekki yfir neinum hrekkjum, með því að vilja fá það dæmt ógilt; þess vegna ber og að því leyti sem unnt er að láta þá, sem hlut eiga að máli um skuldabryfið, einkum skuldunaut, fá tækifæri til að segja álit sitt, áður en leyfið er veitt. Leyfisbryfið fer fram á, að umsækjandi megi gefa út stefnu, er sje auglýst þrisvar sinnum í röð í Berglinga-tíðindum og í blaði því í Reykjavík, sem lög-gilt er til að birta í opinberar auglýsingar, og stefna með árs og dags (árs og 6 vikna) fresti hverjum þeim, sem kynni að hafa veðskuldabryfið í höndum, til þess

að koma fram með það þann dag, sem tiltekinn er í stefnunni, og sanna heimild sína fyrir því, og ef enginn gefur sig fram, áður en stefnufresturinn er liðinn, þá megi dæma veðskuldabrjefið dautt og ómerkt. Komi nokkur fram með veðskuldabrjefið, fæst ekki ógildingardómur á því, en skuldareigandi verður þá að höfða sjerstakt mál á móti þeim, sem hefur veðbrjefið í höndum, til að framselja sjer það. Þegar veðskuldabrjefið hljóðar um veð í fasteign, á skuldareigandi að stefna til dóms í þeirri þinghá, þar sem fasteignin er, en hljóði það um veð í lausafje, þá í þeirri þinghá, þar sem veðskuldabrjefið er gefið út.

Í kgsúrsk. 12. september 1864 eru að eins nefnd leyfisbrjef til að fá ógildingardóm á *veðskuldabrjefum*, en í brjefi dómsmálastjórnarinnar 30. s. m., sem auglýsir þennan konungsúrskurð, er þess getið, að dómsmálastjórninni sje framvegis áskilið að gefa út leyfisbrjef, til að fá dæmd ógild rikisskuldabrjef og skuldabrjef bankans og önnur áþekk ígildisskjöl, enda hefur það tíðkæzt, einkum um landfógeta-skirteini (tertia-kvitteringar) fyrir fje ómyndugra og opinberra stofnana, sem tekið hefur verið á vöxtu í jarðabókarsjóð. Skilyrði fyrir því, að leyfisbrjef fái til ógildingar á rikisskuldabrjefum eða skuldabrjefum opinberra stofnana, er, að skuldabrjefið sje skrásett í bókum þeim, sem haldnar eru yfir slík ígildisskjöl, sem eign þess, er sækir um leyfisbrjefið, og verður að sanna það með vottorði þess, sem bækurnar geymir. Til ógildingardóms á skuldabrjefum þeim, sem nú voru nefnd, skal stefna til Hof- og Stadsretten í Kaupmannahöfn, eins þó ígildisskjalið hafi verið gefið út hjer á landi. Rikisskuldabrjef og skuldabrjef opinberra stofnana, sem eru skrásett sem eign handhafa, fást ekki dæmd ógild; en verði það sannað eða sennileg rök leidd að því, að rikisskuldabrjef, sem er eign handhafa, hafi farizt (ekki glatazt) af slysum, t. a. m. eldsvoða eða skipreika, þá

má láta eigandann fá nýtt skuldabrjef með skilyrðum, sem tryggja rikissjóð fyrir fjártjóni, ef hið upprunalega skuldabrjef samt kynni að koma fram.

Eptir 73. gr. vixillaganna 13. janúar 1882 má gefa út leyfisbrjef til ógildingardóms á víxlum; en það virðist vafasamt, hvort leyfisbrjef geti fengizt til ógildingardóms á öðrum skuldabrjefum einstaks manns, þegar ekki er sett veð fyrir skuldinni; að minnsta kosti er engin bein lagaheimild fyrir því, og sjálfsagt verður að leita um það til ráðgjafans. Fáist leyfisbrjefið, þá ber að stefna til ógildingardóms í þeirri þinghá, þar sem skuldabrjefið er gefið út, nema þess hafi verið farið á leit, að stefna mætti til dóms í annari þinghá, og það hafi verið leyft í leyfisbrjefinu.

Bænarskjal um leyfisbrjef til ógildingardóms á skuldabrjefi á að vera stýlað til konungs, og verður að ein-kenna skuldabrjefið eins nákvæmlega eins og unnt er; sje auðið að útvega eptirrit af skuldabrjefinu, eins og t. a. m. þegar því hefur verið þinglýst, á eptirritið að fylgja bænarskjalinu. Borgunin fyrir leyfisbrjefið er 33 kr. 66 a., nema skuldabrjef það, sem ógildast á, hljóði um minni upphæð en 1000 kr., þá fæst leyfisbrjefið ókeypis, og sama er, ef gjafsókn hefur verið veitt í ógildingarmálinu.

Til ógildingar á sparisjóðsbókum þarf ekki dóm nje leyfisbrjef; en þegar landshöfðingi hefur veitt sparisjóði hlunnindi þau, sem tilskipun 5. janúar 1874 heimilar, getur stjórn sjóðsins, ef viðskiptabók glatast, gefið út auglýsingu, er prentuð sje þrisvar sinnum samfleytt í blaði því í Reykjavík, sem er löggilt til að birta í opinberar auglýsingar, og í auglýsingunni skorað á hvern þann, sem kynni að hafa sparisjóðsbókina undir höndum, að gefa sig fram með hana innan 6 mánaða frá síðustu birtingu auglýsingarinnar, og ef enginn gefur sig fram með bókina, áður en fresturinn er liðinn, má

stjórn sparisjóðsins borga fjárupphæð viðskiptabókarinnar þeim manni, sem í bókum sparisjóðsins er tilgreindur sem eigandi hennar, án þess að nokkur annar, sem viðskiptabókin kann að vera afsöluð, geti fyrir þá sök búið kröfu á hendur sjóðnum.

2.

Eignardómur fyrir fasteign.

Ef eigandi að fasteign vill selja hana eða veðsetja, þá er honum áriðandi að geta sannað með vottorði eptir afsals- og veðbrjefabókum sýslunnar, að hann sje rjettur eigandi, því annars verður kaupinu eða veðsetningunni ekki þinglýst án athugasemdar um heimildar-brest hans. Sje heimild eigandans fyrir fasteigninni ekki þinglýst, getur hann ekki fengið þetta vottorð, en hafi hann í höndum lögmæt heimildarskjöl fyrir eigninni frá þeim, sem er tilgreindur í afals- og veðbrjefabókinni sem eigandi, þá getur hann látið þinglýsa þessum heimildar-skjöllum og síðan fengið vottorðið; en það ber opt við, að eigandinn hefur ekki neitt heimildarskjal í höndum, sem hann geti látið þinglýsa, eða að minnsta kosti ekki frá þeim, sem afsals- og veðbrjefabókin nefnir sem eiganda, og þegar svo er, þá er ekki annað úrræði fyrir eigandann, en að fá eignardóm á fasteigninni, sem er fullt eignarskilríki gagnvart öllum. Eignardómur fæst ekki nema stefnt hafi verið til hans með almennri stefnu, en til þess þarf aptur konunglegt leyfisbrjef, og fæst það, ef umsækjandi gjörir sennilegt, að hann sje rjettur eigandi fasteignar þeirrar, sem hann vill fá eignardóm fyrir. Leyfisbrjefið veitir heimild til að gefa út stefnu, er sje birt þrisvar í röð í Berlinga-tíðindum og í blaði því í Reykjavík, sem löggilt er til að birta í opinberar auglýsingar, og skora á hvern þann, er telur sig eiga nokkurt tilkall til fasteignar þeirrar, sem eignardóms

er leitað fyrir, eða til nokkurs hluta hennar, til þess að gefa sig fram og færa sönnur á eignartilkall sitt, og ef enginn gefur sig fram eptir stefnunni, þá getur stefnandinn fengið eignardóm fyrir fasteigninni. Stefnufresturinn er ár og sex vikur, og ber að stefna til dóms í þeirri þinghá, þar sem eignin liggur.

Bænarskráin á að vera stýluð til konungs, og ber að lýsa fasteigninni eins nákvæmlega eins og kostur er á. Gjaldið er 33 kr. 66. a.

Sýnishorn.

1.

Bænarskjöl um leyfisbrjef til ógildingardóms.

a.

Hvoli 26. júní 1885.

Ari Þorgeirsson, bóndi á Hvoli í Melahreppi í . . . sýslu, sækir allraþegnsamlegast um leyfisbrjef til að fá ógildingardóm á veðskuldabrejfi.

Til konungs.

Í vor eð var varð jeg fyrir hrakningi í á einni hjer í sýslunni, og missti upp úr vasa mínum í ána brjefaveski með ýmsum skjölum í. Eitt af skjölum þessum var skuldabrejef til mín fyrir 800 kr. frá Þorleifi bónda Jónssyni á Bakkakoti með 1. veðrjetti í eignarjörð hans Grund í Reykjadal, dagsett 15. apríl 1884 og þinglesið á manntalsþingi að Hálsi 5. júní s. á. Þar eð brjefaveski þetta ekki hefur fund-

Samið af umsækjanda.

izt nje neitt af því, sem í því var, þó jeg hafi margsinnis lýst eptir því, leyfi jeg mjer að fara þess á leit, að mjer verði veitt leyfisbrjef til að fá ógildingardóm á umgetnu veðskuldabrjefi, og sendi hjer með eptirrit af því eptir veðbrjefabókinni, sem og yfirlýsing frá áðurnefndum skuldunaut mínum um, að hann sje því samþykkur, að veðskuldabrjef hans fáist dæmt ógilt.

Allraþegnsamlegast.

Ari Þorgeirsson.

Jeg undirskrifaður kannast við, að skuld mín við Ara bónda Þorgeirsson á Hvoli eptir veðskuldabrjefi dagsettu 15. apríl f. á., 800 kr., sje ógreidd, og hef jeg því ekkert að athuga gegn því, að veðskuldabrjef þetta, sem skuldareigandi segir glatað, verði dæmt ógilt.

Bakkakoti 26. júní 1885.

Þorleifur Jónsson.

b.

Reykjavík 2. marz. 1885.

Finnbogi Ásbjarnarson, borgari í Reykjavík, sækir um leyfisbrjef til að fá ógildingardóm á veðskuldabrjefi.

Til konungs.

Hinn 14. dag septembermán. 1875 fjekk jeg 500 kr. að láni hjá Gunnari útvegsbónda Egilssyni hjer í bænum, og gaf honum skulda-

Samið af umsækjanda.

brjef fyrir láninu dagsett s. d. með 2. veðrjetti í húseign minni nr. 3 í Vesturstræti hjer í bænum; var veðskuldabryef þetta þinglesið á bæjarþingi Reykjavíkur 15. desember s. á., og sendi jeg hjer með eptirrit af því eptir veðbryefabókinni.

Þar eð jeg hef borgað skuld þessa, og veðskuldabryefið hefur verið framselt mjer með áritaðri kvittun, en jeg vanrækt að láta aflýsa því og síðan glatað því, þá leyfi jeg mjer allraþegnsamlegast að beiðast þess, að mjer verði veitt leyfisbryef til að leita ógildingardóms á optnefndu veðskuldabryefi, svo að jeg geti látið af má það úr veðbryefabókinni.

Allraþegnsamlegast.

Finnbogi Ásbjarnarson.

Jeg undirskrifaður Gunnar útvegsbóndi Egilsson kannast við, að Finnbogi borgari Ásbjarnarson hafi borgað mjer að fullu skuld sína til mín 500 kr. eptir veðskuldabryefi dagsettu 14. september 1875, og að jeg hafi framselt honum veðskuldabryefið með áritaðri kvittun, og er því ekkert frá minni hálfu því til fyrirstöðu, að honum

sje veitt leyfisbrjef til að fá ógildingardóm á veðbrjefinu.

Reykjavík 2. marz 1885.

Gunnar Egilsson.

2.

**Bænarskjal um leyfisbrjef til að fá eignardóm
fyrir fasteign.**

Skeggjastöðum 6. maí 1885. Til konungs.

Ketill Jörundarson, bóndi á Skeggjastöðum í Þverárdal í sýslu, sækir um leyfisbrjef til að fá eignardóm fyrir ábýlisjörð sinni.

Eins og meðfylgjandi skiptabrjef dagsett 17. maí f. á. ber með sjer, var ábýlisjörð mín Skeggjastaðir í Þverárdal, 35,8 hndr. að dýrleika að nýju mati með 6 innstæðukúgildum, lögð mjer út í arf á erfingjaskiptum eptir föður minn sáluga, Jörund bónda Árnason á Kirkjubóli, og hafði hann fengið jörð þessa með konu sinni og móður minni Hallberu Þorgilsdóttur í arf eptir tengdaforeldra sína, en hvorki hefur eignarheimild föður míns sáluga nje tengda föður hans verið þinglýst, og hið eina, sem bókað er í afsals- og veðbrjefabókum sýslunnar um umgetna jörð, er, að kaupbrjef fyrir henni frá Guðmundi sýslumanni Ket-

Samið af Birni Sigfús-
syni, cand. juris.

ilssyni á Svignaskarði til
Halldórs bónda Einarssonar
á Skeggjastöðum hafi verið
þinglesið í landsyfirdómin-
um 11. ágúst 1803.

Þar eð mjer er áriðandi,
að fá þinglesna gallalaus
heimild fyrir áminnztri eign-
arjörð minni, en sje ekki
aðra leið að því en eignar-
dóm, leyfi jeg mjer allra-
þegnsamlegast að sækja um,
að mjer verði veitt konung-
legt leyfisbrjef til að fá eign-
ardóm fyrir optnefndri jörð.

Allraþegnsamlegast.

Ketill Jörundarson.

49. gr.

Lausamennskuleyfi.

Eptir tilsk. 19. febrúar 1783, 5. gr., rglgj. 8. janúar
1834, 20. gr., og tilsk. 26. maí 1863, 1. gr., eru allir,
konur sem karlar, sem eru bændastjettar og eiga ekki
heimili forstöðu að veita, skyldir að vera í vist, nema
þeir sem hafa 5 hundruð á landsvísu eða meira í árs-
ágóða af fasteignum eða öðru fje. Undan þessari skyldu,
vistarskyldunni, er hverjum þeim heimilt að leysa sig, sem
er 25 ára að aldri, með því að fá sjer leyfisbrjef til
lausamennsku. Sömuleiðis er ekkjumönnum og ekkjum,
og konum, sem menn þeirra hafa yfirgefið, eða skilið
við að lögum annaðhvort algjörlega eða að borði og sæng,
og þeim, sem hafa eitt hundrað á landsvísu, eða jafn-

gildi þess í peningum, í ársarð af fasteign eða öðru fje, heimilt að taka leyfisbrjef til lausamennsku, þó yngri sjeu en 25 ára.

Gjald fyrir leyfisbrjef til lausamennsku er fyrir karlmann eitt hundrað og fyrir kvennmann hálft hundrað á landsvísu, er greiðist í peningum eptir aðalmeðalverði verðlagsskrárinnar, og rennur helmingur gjaldsins í fátækra sjóð, en helming fær hreppstjóri eða hreppstjórar; þar að auki ber að greiða fyrir leyfisbrjefið 2 kr., sem renna í landssjóð. Þó eiga þeir, sem búið hafa í 15 ár og galdið þann tíma árlega til allra stjetta, og þeir sem hafa verið vinnuhjú í 20 ár og fengið jafnan góðan vitnisburð, að fá leyfisbrjefið borgunarlaust að öðru leyti en því, að þeir greiði 2 kr. til landssjóðs. Leyfisbrjefið fæst hjá lögreglustjóranum (sýslumanni eða bæjarfógeta) í því lögsagnarumdæmi, þar sem á að nota það, en flytji lausamaðurinn eða lausakonan í annað lögsagnarumdæmi, verður hann eða hún að fá sjer nýtt leyfisbrjef hjá lögreglustjóranum þar, og er gjaldið fyrir það 2 kr. til landssjóðs.

Láti nokkur, sem hefur fengið leyfisbrjef til lausamennsku, dragast í 2 ár samfleytt að greiða lögboðin gjöld eða skylduverk, eða þurfi að beita fjárnámi 2 ár í röð til að ná gjöldum hjá honum, þá hefur hann fyrirgjört lausamenskuleyfi sínu, og getur ekki fengið leyfisbrjef aptur fyr en eptir 5 ár.

Sýnishorn.

Umsókn um leyfisbrjef til lausamennsku.

Jeg undirskrifaður, sem eptir meðfylgjandi skírnavottorði er 22 ára að aldri, og eins og yður er kunnugt, herra sýslumaður, fjekk jörðina Baugsholt í Mýrahverfi í arf eptir föður minn sáluga Brand Torfason á opinberum skiptum síðastliðið haust, en afgjaldið af

henni er 80 álna landsskuld og venjulegar leigur eptir 3 kúgildi, óska að leysa mig undan vistarskyldu, og bið yður því að láta mjer í tje leyfisbrjef til þess.

Hið lögboðna gjald, 69 kr. 20 a., fylgir brjefi þessu, og vona jeg, að þjer sendið mjer leyfisbrjefið með næsta pósti.

Hömrur 25. nóvember 1884.

Virðingarfyllst.

Guðmundur Brandsson.

Til

sýslumannsins í . . . sýslu.

50. gr.

Húsmennskuleyfi.

Enginn má gjörast húsmaður eða þurrabúðarmaður eða taka til ábúðar jörð eða jarðarpart, sem ekki er stærri en 1 hundrað, nema hann fái leyfi til þess hjá sveitarstjórninni (í Reykjavík: fátækraneðndinni), þar sem hann ætlar að setjast að. Synji sveitarstjórnin um leyfið, er hún skyld að gefa umsækjanda það skriflegt með ástæðum fyrir synjuninni, og er honum þá heimilt að skjóta máli sínu til yfirvalds (sýslumanns), sem sker úr, hvort synjunin sje gild eða ekki. Úrskurði sýslumanns má skjóta til amtmanns, og leggur hann síðasta úrskurð á málið. Í Reykjavík er synjun fátækraneðndarinnar um húsmennskuleyfi skotið beina leið til amtmanns, og hið sama verður að vera nú um synjanir bæjarstjórnanna í hinum kaupstöðunum.

Í umsóknarbrjefi sínu verður umsækjandi að skýra nákvæmlega frá högum sínum, svo sem aldri sínum og konu sinnar, hve mörg börn hann eigi og á hvaða aldri þau sjeu, efnahag sínum, hvar hann hugsir til að fá staðfestu í sveitarfjelaginu, og með hverju hann ætli að hafa ofan af fyrir sjer og sínum. Vissara er, að

umsóknarbrjefinu fylgi vottorð áreiðanlegra, óvillhallra manna um, að allt, sem þar segir um lagi umsækjanda, sje rjett hermt.

Sýnishorn.

Umsóknarbrjef um leyfi til húsmennsku.

Þar eð eigandi ábýlisjarðar minnar, Syðrahrauns í Flóa, vill setja son sinn á hana og þess vegna hefur sagt mjer upp ábúð á henni, en engin önnur jörð hjer í grennd er laus, sem jeg gæti fengið byggingu fyrir, neyðist jeg til að bregða búi í næstu fardögum, og hef því áformað að koma mjer fyrir í Reykjavík sem þurra-búðarmaður. Í því skyni hef jeg þegar fest kaup á bæ í Ánanaustum, sem jeg gæti flutt í næsta vor, og leyfi jeg mjer nú að fara þess á leit við fátækranefnd Reykjavíkur-kaupstaðar, að hin heiðraða nefnd veiti mjer leyfi til að setjast að í kaupstaðnum sem þurra-búðarmaður.

Af högum mínum er það að segja, að jeg er kvæntur, og kona mín 41 árs, en jeg 43; við eigum 2 börn á lífi, 18 ára gamla stúlku og 16 ára gamlan dreng, og eru þau bæði orðin allvel vinnandi. Eigur á jeg ekki aðrar en búið, en ef engin óhöpp ber að hendi, vona jeg, að jeg í næstu fardögum, þegar jeg hef skilað af mjer ábýlisjörð minni með kúgildum og álagi og greitt landskuld af henni, muni eiga af framgengnum fjenaði: 2 kýr og kvígu, um 20 ær, um 30 kindur veturgamlar og tvævetrar og 5 hross. Jeg er vanur sjómaður og hef verið formaður í Þorlákshöfn í 6 vertíðir; líka hefur sonur minn lært sjó, í fyrra vetur á Eyrarbakka og í vetur er leið á Vatnsleysuströnd. Með því að jeg þar að auki hef vanizt við alla aðra almenna vinnu og er heilsugóður, ber jeg engan kviðboga fyrir því, að mjer muni ekki takast að hafa ofan af fyrir

mjer og mínum sem þurraþúðarmaður, án þess að verða neinum til þynsla.

Syðrahrauni 21. október 1884.

Virðingarfullt

Ingjaldur Ásmundsson.

Til

fátækranefndarinnar í Reykjavík.

51. gr.

Leyfisbrjef til að taka upp nýbýli.

Tilskipun 15. apríl 1776, sbr. rkbr. 26. febrúar 1842.

Nýbýli er manni heimilt að taka upp: 1, í óbyggðum, þar sem annaðhvort aldrei hefur verið byggð, eða byggð hefur lagzt niður; 2, í afrjettum, hvort sem þeir eru eign einstakra jarða, kirkna eða heilla sveita; 3, í byggðum, þar sem landrými er svo mikið, að ærið land liggur óyrkt, byggðarmönnum til lítils eða einskis gagns. Það er hins vegar ekki nýbýli, þótt nýtt býli sje tekið upp í landi einhverrar jarðar, og nokkuð af landsnytjum hennar tekið frá henni og lagt undir hið nýja býli, heldur er það afbýli, hjáleiga eða því um líkt. Til þess að hið nýja býli geti heitið nýbýli og nýbýlingurinn orðið aðnjótandi þeirra rjettinda, sem tilskipun 15. apríl 1776 heimilar, verður býlið að vera tekið upp í landi, þar sem engin byggð er, ellegar þar sem svo hagar til, að landið verður alls ekki eða mjög lítið notað frá jörðum þeim, sem það liggur undir, svo að þær eptir sem áður haldi landsnytjum sínum að öllu eða mestu leyti óskertum, og dýrleiki þeirra og leigumáli haldist óbreyttur, en nýbýlið geti orðið sjálfstæð jörð með sjerskildum dýrleika og leigumála.

Sá, sem vill taka upp nýbýli, á að tilkynna það amtmanninum í því amti, þar sem landið liggur, og

jafnframt auglýsa í landsyfirdóminum og í blaði því, sem löggilt er til að birta í almennar auglýsingar, að hann ætli sjer að taka upp nýbýli, og hvar hann ætli að taka það upp; þó þarf þessara auglýsinga ekki við, þegar nýbýli er tekið upp, þar sem byggð hefur lagzt í eyði í ómunatið. Þeir, sem kynnu að þykjast eiga tilkall til lands þess, þar sem áformað er að taka upp nýbýlið, eiga, innan 4 mánaða frá birtingu auglýsingarinnar, að gefa sig fram við amtmanninn í því amt, þar sem landið liggur, og gjöra grein fyrir tilkalli sínu, en, þegar fresturinn er liðinn, og hvort sem nokkur kemur fram með eignartilkall til landsins eða ekki, leggur amtmaður fyrir hlutaðeigandi sýslumann, að kveðja með sjer 4 óvilhalla, greinda og valinkunna menn til að gjöra áreið á landið, og, ef til þess kemur, vísa á land undir nýbýlið. Áður en gjörðin byrjar, eiga hinir tilkvöddu menn að vinna eð að því, að þeir í gjörðum sínum, bæði áreið og útvísun, og í ályktunum sínum skuli breyta eptir beztu vitund, og eins og þeir skynja rjettast og sannast. Til áreiðargjörðarinnar skal boða eigendur eða, sjeu þeir í fjarska, ábúendur jarða þeirra, sem liggja að landi því, þar sem áformað er að taka upp nýbýlið, og hafi einhver annar gefið sig fram sem eigandi landsins, virðist einnig eiga að gjöra honum aðvart um gjörðina, sem og, ef landið liggur í afrjetti, þá að boða til eiganda eða umráðamann jarðar þeirrar eða kirkju, sem afrjetturinn veit undir, eða, liggi hann undir heila sveit, þá hreppsnefndina þar í sveitinni. Gefi enginn sig fram með eignartilkall til landsins nje hefji mótmæli gegn útvísunargjörðinni, fer hún fram viðstöðulaust, og hið sama er, enda þótt einhver mótmæli komi fram á móti útvísunargjörðinni, ef landið liggur í óbyggðum eða í afrjetti. Sje landið aptur á móti í byggð, og einhver gefi sig fram og mótmæli útvísunargjörðinni, af því að landið liggi undir

eignar- eða ábúðarjörð hans, eða að jörð hans rýrni að slægjum eða høgum, ef nýbýlið er tekið upp, þá á sýslumaður og hinir tilkvöddu menn að meta, hvort tilkall þess, sem mótmælir útvisunargjörðinni, sje á rökum byggt, og virðist þeim, að athuguðum öllum málavöxtum, þar á meðal dýrleika jarðarinnar og leigumála, að það sje ekki, á gjörðin fram að fara. Þegar meta skal, hvort nágranna-jarðirnar eigi tilkall til landsins, kemur ekki til greina, þó það hafi verið notað frá þeim til beitar eða slægna, einungis vegna þess að það hefur verið í eyði, því þá ber að skoða það sem almenning, og athuga, hvort þar sje landrými fyrir nýtt býli. En þótt eignartilkall þess, sem mælir á móti gjörðinni, sje á rökum byggt, á gjörðin samt að fara fram, ef sýslumanni og hinum tilkvöddu mönnum virðist, að landið liggi arðlaust og sje lítið notað, en að landrými sje nægilegt til þess, að þar geti þrífzt nýbýli.

Þegar sýslumaður og hinir tilkvöddu menn hafa skoðað landið og ákveðið, að þar megi taka upp nýbýli, eiga þeir að til taka með ummerkjum land það, sem eigi að fylgja nýbýlinu, og mega þeir ekki úthluta því meira landi, en þykir hæfa handa meðaljörð, og búizt verður við að ábúandinn geti yrkt árlega, og má með engu móti úthluta honum svo miklu landi, að hann geti tekið aðra menn í sambýli við sig eða komizt af með að láta nokkuð af landinu liggja óyrkt. Síðan á að bóka gjörðina, og ber að lýsa hinu úthlutaða landi nákvæmlega og til taka skýrlega ummerki þess, svo að nýbýlingurinn geti ekki fært sig út yfir það, sem honum er úthlutað. Þegar eigandi hefur sannað eignarheimild sína til lands, sem á að úthluta til nýbýlis, þá skal geyma honum rjett til að húsa þar sjálfur býli og byggja það leiguliða með sanngjörnum leigumála, en hafi landeigandi ekki byggt býlið innan árs og vilji heldur ekki selja nýbýlingnum landið fyrir sanngjarnt

verð, skal úthluta landið til nýbýlis, þeim sem fyrstur gaf sig fram, og er honum heimilt að setja þar bú og verða aðnjótandi þeirra rjettinda, sem fylgja nýbýlum, en eigandi heldur eignarrjetti sínum óskertum til landsins. Óski fleiri menn en einn að taka upp nýbýli á sama stað, þá gengur sá fyrir, sem fyrstur gefur sig fram, en sje áformað að taka upp nýbýli, þar sem byggð hefur áður verið og lagzt í eyði, og einhver þykist hafa öðlzt tilkall til landsins fyrir langa notkun eða aðrar orsakir, þá á hann að ganga fyrir öðrum, ef hann vill sjálfur taka þar upp býli og lætur af því verða, áður en ár er liðið.

Þegar gjörðinni¹ er lokið, skal senda amtmanni eptirrit af henni, og ber þá undir hann að gefa nýbýlingnum byggingarbrjef fyrir nýbýlinu. Skal síðan þinglýsa útvisunargjörðinni og byggingarbrjefinu, og er það þá tryggt og áreiðanlegt heimildarskjal. Hafi enginn sannað eignarrjett sinn til lands þess, sem úthlutað er til nýbýlis — notkunarrjettur kemur ekki til greina —, verður nýbýlið óðal og eign nýbýlingsins, hvort sem það liggur í byggð, í afrjetti eða í óbyggðum; en liggi landið undir einhverja jörð eða sje sjerstök eign einhvers einstaks manns, stofnunar eða fjelags, þá er nýbýlingnum heimil ábúð á nýbýlinu æfilangt og ekkju hans eptir hans dag, og eiga börn þeirra að ganga fyrir öðrum, til að fá bygging fyrir nýbýlinu, ef þau eru til þess hæf; svo er og nýbýlingurinn laus við að gjalda eptir nýbýlið til landeiganda í 10 ár, hafi hann sjálfur húsað það, en í 3 ár, hafi landeigandi húsað það, og sje landið þjóðeign og nýbýlingurinn hafi húsað það, þá er hann og ekkja hans eptir hann laus við landskuld í 20 ár. Þar á ofan eru nýbýlingar undanþegn-

1) Um borgun til sýslumanns og áreiðarmanna fyrir útvisunargjörð á nýbýli, sjá landshöfðingjabrjef 3. nóvember 1885. Borgunin greiðist úr landssjóði.

ir ábúðar- og lausafjárskatti til landssjóðs og tíund til allra stjetta af nýbýli sínu og fjenaði þeim, sem þeir fram fleyta þar; þessa gjaldfrelsis er nýbýlingurinn að-njótandi, og ekkja hans og erfingjar eptir hann, í 20 ár, ef land það, þar sem nýbýlið er tekið upp, er einskis eign; en eigi einhver landið, þá nýtur nýbýlingurinn og ekkja hans gjaldfrelsisins æfilangt.

Ef nýbýlingur hirðir illa um býli sitt, ræktar ekki upp tún og girðir það, og yrkir landið, má hann búast við að missa rjettindi þau, sem byggingarbrjef hans veitir honum, og jafnvel að nýbýlið verði tekið af honum og byggt öðrum atorkusamari manni.

Sýnishorn.

a.

Auglýsing um nýbýli.

Jeg undirskrifaður gjöri almenningi kunnugt, að jeg hef áformað að taka upp nýbýli í Hellistungum á af-rjetti Skóghverfinga, milli Helliskvíslar og Fossár, og mun fara þess á leit, að mjer verði úthlutað landi á þessu svæði á þann hátt og með þeim rjettindum og hlunnindum, sem tilskipun 15. apríl 1776 ákveður. Skora jeg því á alla þá, sem kynnu að þykjast eiga tilkall til þessa lands, að lýsa tilkalli sínu fyrir amt-manninum yfir suður- og vesturamtinu innan 4 mán-ara frá birtingu þessarar auglýsingar, sem einnig verður lesin í landsyfirdóminum.

Ásmúla í Melahreppi 4. febrúar 1885.

Eyvindur Finnsson.

b.

Umsóknarbrjef.

Þar eð jeg hef áformað að taka upp nýbýli í Hellis-tungum á af-rjetti Skóghverfinga, milli Helliskvíslar og

Fossár, og, eins og meðfylgjandi auglýsing ber með sjer, sem birt er í landsyfirdóminum 9. og í blaðinu Suðra 10. þ. m., hef gjört þetta áform mitt heyrum kunnugt og skorað á alla þá, sem kynnu að þykjast eiga tilkall til þessa lands, að lýsa því tilkalli sínu fyrir yður, herra amtmaður, í tæka tíð, þá leyfi jeg mjer virðingarfyllst að fara þess á leit, að þjer, svo fljótt sem þess er kostur, leggið fyrir sýslumanninn í Þverárþingi, að gjöra áreið á landið með tilkvöddum mönnum, og úthluta mjer hæfilega miklu landi undir nýbýlið, og að þjer síðan gefið mjer byggingarbrjef fyrir því með þeim rjettindum og hlunnindum, sem tilskipun 15. apríl 1776 heimilar þeim, sem taka upp nýbýli í afrjettum.

Ásmúla í Melahreppi 28. febrúar 1885.

Eyvindur Finnsson.

Til

amtmannsins yfir suður- og vesturamtinu.

52. gr.

Gjafsókn.

Eptir lögum 12. júlí 1878 má veita gjafsókn:

- 1, snauðum mönnum, sem sanna fátækt sína með vottorðum frá sveitarstjórn sinni (hreppsnefnd eða bæjarstjórn) og sóknarpresti;
- 2, kirkjum, spítölum og stofnunum, sem ætlaðar eru fátækum til framfærslu. Sveitarsjóðum má því ekki veita gjafsókn, nema málið snerti framfærslu þurfa-manna;
- 3, embættismönnum, þegar þeim er boðið að höfða mál. Þar að auki kemur málstaður umsækjanda til greina, og ber því ekki að veita gjafsókn, nema umsækjandi hafi sennilega ástæðu til að hleypa ágreiningnum í mál, hvort sem hann er heldur sækjandi eða verjandi. Eigi málið að koma fyrir sáttanefnd, er ekki veitt gjafsókn,

fyr en sáttatilaun hefur reynzt árangurslaus, og í tilsk. 20. janúar 1797, 38. gr., er svo fyrir mælt, að áður en gjafsókn sje veitt, skuli útvega skýrslu sáttanefndarinnar um, hvort umsækjandi hafi verið fús á að sættast með sanngjörnum kjörum.

Sá, sem fengið hefur gjafsókn, er undanþeginn að greiða öll dómgjöld, dagpeninga og ferðakostnað til dómenda, og borgun til stefnuvotta og þingvotta. Hann á heimting á að fá ókeypis eptirrit af dóminum í málinu, sem og að fá ókeypis dómsgjörðir, að svo miklu leyti sem hann þarf þeirra við til fullnustugjörðar á dóminum, þ. e. þegar það, sem á að greiða eptir dóminum, er 200 kr. eða meira; aptur á móti á hann ekki heimting á að fá ókeypis dómsgjörðir til áfrýjunar, nema honum sje veitt gjafsókn í æðra dómi. Þeim, sem veitt er gjafsókn, er ekki skipaður málsfærslumaður, nema hann fari þess á leit í umsókn sinni, og fyrir hjeradsdómi því að eins, að sjerstök atvik mæli með því, t. a. m. að hann búi í fjarska frá þingstaðnum, að hann eigi bágð með að gjöra sig skiljanlegan eða því um líkt (kansbr. 2. marz 1830 og 14. apríl 1832). Þegar málsfærslumaður er skipaður, ber honum hæfileg þóknun fyrir starf sitt, og skal til taka hana í dóminum; þar að auki á hann tilkall til endurgjalds fyrir annan kostnað, þar með talinn ferðakostnað, sem flutningur málsins kynni að hafa í för með sjer fyrir hann. Skipuðum málflytningsmanni fyrir yfirdómi í gjafsóknarmáli eru ekki dæmd málflytningslaun, ef málið fellur á umbjóðanda hans. Verði úrslit málsins á þann veg, að mótparti þess, sem gjafsókn hefur, gjörist að lúka málskostnað, á einnig að dæma hann til að greiða dómgjöld þau og ritlaun, sem hefði átt að borga, ef málið hefði ekki verið gjafsóknarmál; að öðrum kosti greiðist málskostnaður úr landssjóði. Þegar málflytningsmaður er skipaður í gjafsóknarmáli í hjerði, er ávallt lagt

fyrir hann að krefjast þess, að mótparturinn verði dæmdur til að greiða allan málskostnað, þar með talin hæfileg málfutningslaun til hans. Hins vegar getur það borið við, að málspartur, sem hefur gjafsókn, verði dæmdur til að borga mótparti sínum málskostnað.

Gjafsóknin nær ekki að eins til aðalmálsins, heldur og til vitnaleiðslu og annara dómstarfa, sem af því leiðir, t. a. m. til mats- og álitsgjörða, bæði meðan á málinu stendur og eftir dómi, til eiðspjalls eftir dómi og til kyrrsetningargjörða og fjárnámsgjörða, og hvort sem þessar gjörðir fara fram í sömu þinghá sem aðalmálið eða í öðrum þinghám eða lögsagnarumdæmum.

Gjafsókn fyrir hjeradsdómi, nema í Reykjavík, veitir amtmaðurinn í því amti, þar sem málið er höfðað. Gjafsókn í málum, sem höfðað eru í Reykjavík, veitir landshöfðinginn. Í umsóknarbrjefinu verður að skýra svo nákvæmlega frá málavöxtum, að sjeð verði, hvort málstaður umsækjanda sje svo góður, að ástæða sje til að veita honum gjafsókn, og hafi umsækjandi skjöl í höndum, máli sínu til stuðnings, er rjett að hann sendi þau eða eftirrit af þeim með umsóknarbrjefi sínu. Sömulleiðis ber að senda vottorð þau, sem nefnd eru í 1. tölulið hjer á undan, þegar sótt er um gjafsókn vegna fátæktar, og loks sáttakæruna með áritun sáttanefndarinnar um, að málinu sje vísað til dóms og laga, sem og vottorð hennar um sáttfýsi umsækjanda. Óski umsækjandi, að sjer verði skipaður talsmaður, verður hann að tilgreina ástæðurnar fyrir því, hvers vegna hann geti ekki flutt mál sitt sjálfur með leiðbeiningu dómars, og er þá rjettast, að hann til nefni talsmann þann, sem hann óskar sjer settan, og sendi vottorð hans um, að hann vilji taka að sjer flutning málsins.

Fyrir yfirdómi veitir landshöfðingi gjafsókn, og á eftirrit af hjeradsdóminum ávallt að fylgja umsóknarbrjefinu, sem og eftirrit af áfrýjunarstefnunni, ef mál-

inu er áfrýjað af mótparti umsækjanda, og sje sótt um gjafsókn fátæktar vegna, þá einnig vottorð þau, sem fyrir segir. Þeim, sem veitt er gjafsókn fyrir yfirdómi, er venjulega jafnframt skipaður málfutningsmaður.

Gjafsókn fyrir hæstarjetti veitir dómsmálaráðherrann í nafni og umboði konungs, og skipar jafnframt málsfærslumann til að flytja málið fyrir þann, sem gjafsóknin er veitt. Umsóknarbrjef um gjafsókn fyrir hæstarjetti á að vera stýlað til konungs, og eiga því að fylgja sömu skilríki, sem umsókn um gjafsókn fyrir yfirdómi.

Sýnishorn.

a.

Umsókn um gjafsókn fyrir hjeraðsdómi.

Eptir máldaga Miklahóls kirkju í Hofdölum, sem ritaður er á kálfskinn árið 1483 og vottaður af 2 prestum og 2 leikmönnum að vera samhljóða gömlum Hólastóls máldögum, á kirkja þessi sjöttung í hvalreka og flutningum fyrir Harðbakslandi milli Svarthamars og Djúpáróss. Í vor eð var, 25. maí, rak þritugan hval á Harðbaksfjöru milli rekamarka þeirra, er nú voru nefnd, og tók landeigandi til sín allan hvalinn og fjenýtti sjer. Undir eins og jeg frjetti um hvalrekann, krafðist jeg sem eigandi Miklahólskirkju af eiganda jarðarinnar Harðbaks, að hann stæði mjer skil á sjöttungi af andvirði hvalsins, að frádregnum öllum nauðsynlegum kostnaði, en hann gaf kröfu minni engan gaum og mótmælti því, að Miklahólskirkja ætti hlutdeild í neinum reka fyrir Harðbaks landi, því máldagi kirkjunnar, sá er jeg bæri fyrir mig, væri ekki meðal þeirra, sem löggiltir eru með erindisbrjefi biskupanna 1. júlí 1746, 16. gr. Jeg hef síðan kært málið fyrir sættanefnd, en með því að

eigandi Harðbaks hjelt þar hinu sama fram, gátu sættir ekki gengið saman, og var málinu því eftir beiðni minni vísað til dóms og laga.

Þar eð jeg álit mjer skylt, Miklahólskirkju vegna, að láta engin af rjettindum hennar undan henni ganga fyrir hirðuleysi mitt, hef jeg af ráðið, að leita úrskurðar dómstólanna um málefni þetta, og leyfi mjer nú virðingarfyllst að fara þess á leit, að kirkjunni verði veitt gjafsókn fyrir hjeraðsdómi í máli því, er jeg þannig fyrir hennar hönd ætla að höfða gegn eiganda jarðarinnar Harðbaks um rjett kirkjunnar til sjöttungs af áður umgetnum hval. Sömuleiðis leyfi jeg mjer að beiðast þess, að mjer verði skipaður talsmaður til að flytja málið fyrir kirkjunnar hönd í hjeraði, þar sem jeg bý í öðru lögsagnarumdæmi en því, þar sem málið verður höfðað, og vil jeg nefna til þess Eystein sýslunefndarmann Ólafsson á Þverá, sem hefur tjáð sig fús-an til að taka flutning málsins að sjer.

Jeg sendi hjer með eptirrit af áðurnefndu kálfskinnsbrjefi, afsals- og veðmálabókar-vottorð um, að jeg sje eigandi Miklahóls, og sáttakæru í málinu með áritun sáttanefndarinnar um, að því sje vísað til dóms og laga, ásamt vottorði nefndarinnar um, að jeg hafi sýnt sáttfýsi á sáttafundinum.

Miklahóli 29. júlí 1884.

Virðingarfyllst.

Ingimundur Þorsteinsson.

Til

amtmannsins yfir norður- og austuramtinu.

b.

Umsókn um gjafsókn fyrir yfirdómi.

Í vetur er leið byggð Illugi bóndi Skaptason á Aðalbóli í Keldnahreppi mjer eignarjörð sína Brekkulæk í

sama hreppi, en þegar til kom, neitaði ábúandi jarðar þessarar að flytja af henni, og sýndi fram skilríki fyrir því, að hann hefði ábúðarrjett á jörðunni æfilangt, og sá eigandi sjer þá ekki annað fært, en að láta við svo búið standa. Með því að Illugi ekki heldur útvegaði mjer aðra jörð jafngóða, en þóttist hafa leyst hendur sínar við mig með því, að bjóða mjer til ábúðar niðurnítt kot, sem jeg ekki vildi þiggja, höfðaði jeg móti honum mál til skaðabóta, og lauk því svo, að hann með aukabingsdómi . . sýslu, kveðnum upp 16. september þ. á., var dæmdur til að bæta mjer allan þann skaða, sem jeg hefði beðið af því að komast ekki að Brekkulæk, eptir mati óvilhallra manna, og til að borga mjer í málskostnað 25 kr. Þessum dómi hefur Illugi bóndi nú skotið til landsyfirdómsins og látið birta mjer áfrýjunarstefnu, sem á að koma í dóm 9. marz þ. á., en af því að jeg, eins og meðfylgjandi vottorð frá hreppsnefnd minni og sóknarnefnd sýna, er bláfátækur maður, sem hef orðið að lifa í húsmennsku yfirstandandi fardagaár, dirfist jeg að fara þess á leit, að yður, hávelborni herra landshöfðingi, mætti þóknast, að veita mjer gjafsókn í máli þessu fyrir yfirdómi og að skipa mjer talsmann til að flytja það þar fyrir mína hönd.

Jeg leyfi mjer enn fremur að senda hjer með eptirrit af áðurnefndum hjeraðsdómi og af áfrýjunarstefnunni til landsyfirdómsins.

Þóroddsstöðum 3. janúar 1885.

Virðingarfyllst.

Sölfi Þórðarson.

Til
landshöfðingjans yfir Íslandi.

53. gr.

Uppreist til áfrýjunar.

Áfrýjunarfrestur frá hjeradsdómi til landsyfirdómsins er 6 mánuðir, frá landsyfirdóminum til hæstarjettar eitt ár og sex vikur; að þeim fresti liðnum verður engri dómsathöfn áfrýjað til æðri dóms án uppreistar. Skiptagjörð og úrskurðum, sem kveðnir eru upp, meðan á skiptum stendur, sem og öðrum ályktunum skiptaráðanda verður að áfrýja innan 12 vikna. Áfrýjunarfrestur frá hjeradsdómi til yfirdóms telst frá birtingu dómsins, frá yfirdómi til hæstarjettar frá dómsuppsögn; áfrýjunarfrestur á skiptagjörð telst frá skiptalokum, og á úrskurðum í skiptamálum, ef þeim er áfrýjað út af fyrir sig, frá þeim degi, er úrskurðurinn er kveðinn upp. Áfrýjunarstefnan þarf ekki að vera birt, áður en fresturinn er liðinn, en það er nóg að hún sje gefin út. Sje máli vísað frá yfirdómi eða hæstarjetti, má stefna málinu að nýju til sama dóms, þó að áfrýjunarfresturinn þá sje liðinn, ef það að eins er gjört innan 3 mánaða frá því að yfirdómur, og innan 6 mánaða frá því að hæstirjettur vísaði málinu frá sjer. Máli, sem áfrýjað er, eptir að áfrýjunarfresturinn er liðinn, ber að sjálfsögðu að vísa frá dómi, og það eins þó báðir málspartar sjeu samhuga um áfrýjunina.

Það, sem hjer er sagt um áfrýjunarfrest, á að eins við, þegar dómi eða dómsathöfn er áfrýjað til ónýtingar eða breytingar, en ekki þegar dómi eða dómsathöfn er áfrýjað til staðfestingar, því þá kemur enginn áfrýjunarfrestur til greina.

Uppreist til áfrýjunar eptir að áfrýjunarfresturinn er liðinn, fæst með konunglegu leyfisbrjefi. Sje sótt um uppreistina áður en 3 ár eru liðin frá því að dómur

var kveðinn upp, fæst hún til áfrýjunar til yfirdóms hjá landshöfðingja og amtmönnum, og til áfrýjunar til hæstarjettar hjá dómsmálaráðgjafanum; en sje meira en 3 ár liðin frá dómsuppsögn, fæst uppreist ekki nema með sjerstökum konungsúrskurði. Í skiptamálum fæst ekki uppreist úr því að ár og sex vikur eru liðnar frá því að áfrýjunarfresturinn var á enda. Uppreistin á að vera notuð, þ. e. áfrýjunarstefna eptir henni gefin út, áður en 4 vikur eru liðnar frá dagsetningu leyfisbrjefsins; sje máli, sem áfrýjað er eptir leyfisbrjefi til uppreistar, vísað frá dómi, þá má áfrýja því aptur til sama dóms án nýrrar uppreistar, ef það er gjört innan 4 vikna frá uppsögn frávisunardómsins. Uppreistin heimilur einungis þeim málsparti að áfrýja, sem hún er veitt; vilji hinn málsparturinn áfrýja eða gagnáfrýja sama dóminum, verður hann líka að útvega sjer uppreist. Sama er, ef annar málspartur áfrýjar áður en áfrýjunarfresturinn er liðinn eða áfrýjar til staðfestingar, að þá getur hinn ekki gagnáfrýjað eptir að áfrýjunarfresturinn er liðinn, nema hann fái uppreist. Áfrýjun með uppreist hefur sama gildi og þýðingu sem áfrýjun, áður en áfrýjunarfrestur er liðinn, nema að því leyti að sá, sem áfrýjar með uppreist, getur ekki fyrir æðra dómi í því máli komið fram neinni ábyrgð á hendur dómaraanum í málinu. Þegar áfrýjað er með uppreist, ber ávallt að geta þess í áfrýjunarstefnunni, að uppreist sje fengin.

Umsóknarbrjef um uppreist til áfrýjunar á að vera stýlað til konungs, og á því að fylgja eptirrit af dómi þeim eða dómsathöfn, sem ætlað er að áfrýja. Sje sótt um uppreistina áður en uppreistarfresturinn (3 ár, og í skiptamálum ár og 6 vikur) er liðinn, er venjulega ekki neitað um hana, og þarf því ekki að tilgreina neinar ástæður fyrir beiðninni um hana; en þess ber að gæta, að tilgreina nákvæmlega í umsóknarbrjefinu dóms-

athafnir þær, sem umsækjandi vill áfrýja, því uppreist-in veitir ekki heimild til að áfrýja öðrum dómsathöfn-um en þeim, sem nefndar eru í henni; uppreist til að áfrýja dómi í máli veitir þannig ekki heimild til að áfrýja úrskurðum þeim, sem kunna að hafa verið kveðn-ir upp undir rekstri málsins, nema þeir sjeu tilgreindir í leyfisbrjefinu.

Leyfisbrjef til uppreistar kostar venjulega 37 kr. 33 a., en 18 kr. 66 a. í lögreglumálum og málum, sem ekki nema 400 kr. Þegar umsækjandi hefur gjafsókn til áfrýjunar, fær hann uppreist ókeypis.

Sýnishorn.

Ísafirði 20. apríl 1885.

Sigtryggur Gunnlaugs-son, skipasmiður, sækir um uppreist til að áfrýja dómi, kveðnum upp á aukapíngi Ísafjarðar-kaupstaðar 18. júní 1884 í skaðabótamáli, og úrskurði kveðnum upp í sama máli 12. maí s. á.

Til konungs.

Með dómi kveðnum upp á aukapíngi Ísafjarðar-kaupstaðar 18. júní 1884 í máli, sem jeg hafði höfðað gegn Grími verzlunarstjóra Hjaltasyni út af samningsrofum, var hann dæmdur sýkn af kærum mínum, og með úrskurði hjeraðsdómarans, kveðnum upp í sama máli 12. maí s. á., hafði mjer verið neitað um frest til vitnaleiðslu í málinu. Þar eð jeg get ekki unað við þessi mála-lok, en áfrýjunarfresturinn er liðinn, leyfi jeg mjer allra-þegnsamlegast að sækja um, að mjer verði veitt uppreist

Samið af umsækjanda. til að skjóta til landsyfirdómsins umgetnum dómi og úrskurði, sem jeg sendi hjer með í eptirriti.

Allraþegnsamlegast.

Sigtryggur Gunnlaugsson.

54. gr.

Leyfisbrjef til að skjóta máli til æðri dóms, þó það nemi ekki lögboðinni fjárhæð.

Til þess að máli verði skotið frá hjeradsdómi til yfirdóms, verður það, sem málið er um eða risið af, að vera meira en 4 kr. eða þeirra virði; en til þess að máli verði skotið frá yfirdómi til hestarjettar, verður það að nema 200 kr. Sje málið risið af fleiri atriðum en einu, verða þau hvort um sig að ná hinni lögboðnu fjárhæð, nema þau sjeu samtvinnuð eða af sömu rót runnin, þá er nóg, að eitthvert þeirra eða þau samanlögð ná henni; sjeu málsatriðin aptur ekki af sömu rót runnin og sum þeirra nemi lögboðinni upphæð, en sum ekki, verður að eins þeim atriðum málsins skotið til æðri dóms, sem eru nóg mikils virði. Það eru að eins aðalatriði málsins, sem koma til greina í þessu efni, en ekki aukaatriði, t. a. m. málskostnaður og rentur áfallnar eptir málshöfðun. Sjeu aðalatriði málsins ekki svo mikils virði, að því verði áfrýjað, þá geta aukaatriðin ekki bætt upp það, sem á vantar, nje heldur verður þeim áfrýjað sjerstaklega, þó þau ein sjer nemi þeirri fjárhæð, sem er skilyrði fyrir áfrýjun.

Leyfisbrjef til að áfrýja máli, þó það nemi ekki lögboðinni fjárhæð, fæst ekki nema sjerstök atvik mæli

með því, einkum að úrslit málsins geti haft yfirgripsmeiri þýðingu en þá, að ráða sjálfu sakarefninu til lykta. Umsóknarbrjefið er stýlað til konungs, og leyfisbrjefið gefið út af ráðgjafanum í nafni og umbodi konungs; umsóknarbrjefinu á að fylgja eptirrit af dómi þeim eða dómsathöfn, sem umsækjandi vill áfrýja. Fáist leyfisbrjefið, ber að geta þess í áfrýjunarstefnunni.

Gjaldið er 15 kr. fyrir leyfisbrjef til áfrýjunar fyrir yfirdóm og 16 kr. til áfrýjunar fyrir hæstarjett.

Sýnishorn.

Akureyri 27. maí 1885.

Atli Steinsson, þurra-
búðarmaður, sækir um
leyfisbrjef til að áfrýja til
landsyfirdómsins lögtaks-
gjörð bæjarfógetans á Ak-
ureyri 7. apríl 1885 fyr-
ir gjaldi til kirkjugarðs-
hleðslu, þó það nemi ekki
lögboðinni fjárhæð.

Til konungs.

Í sumar er leið var hlað-
inn kirkjugarður á Akur-
eyri eptir ráðstöfun sóknar-
nefndarinnar þar, og jafn-
aði hún vinnunni við hleðsl-
una niður ekki að eins á
bændurna í sókninni, heldur
einnig á þurrabúðarmenn og
lausamenn. Á mig var jafn-
að 1 dagsverki, en af því
að jeg áleit, að skyldan til
að vinna að kirkjugarðs-
hleðslu næði ekki til mín
sem þurrabúðarmanns, skor-
aðist jeg undan að inna af
hendi dagsverk það, sem
jafnað hafði verið á mig.
Sóknarnefndin ljet þá vinna
dagsverk þetta á minn kostn-
að, og 7. f. m. gjörði bæjar-

Samið af Brynjólfi umboðsmanni Gíslasyni á Grund.

fógetinn eptir beiðni hennar lögtak hjá mjer fyrir 1 dags-verki eptir verðlagsskrá, eða 2 kr. 54 a.

Þar eð jeg get ekki sannfærzt um, að það sje rjettur skilningur á lögunum, sjer í lagi reglugjörð 17. júlí 1782, 15. gr., að jeg sem þurraþúðarmaður eigi að vinna að kirkjugarðshleðslu, og þar eð málefni þetta hefur almenna þýðingu, vil jeg leita æðri úrskurðar um það, og leyfi jeg mjer því að fara þess á leit, að mjer verði veitt konunglegt leyfisbrjef til að skjóta umgetinni lögtaksgjörð, sem jeg hjer með sendi eptirrit af, til landsyfirdómsins.

Allraþegnsamlegast.

Atli Steinsson.

55. gr.

Leyfisbrjef til að leiða ný vitni og leggja fram ný skjöl í máli, sem áfrýjað er til æðri dóms.

Þegar máli er skotið til æðri dóms, má venjulega ekki koma fram með önnur sönnunargögn í æðri dómi heldur en þau, sem komið höfðu fram í hjeraðsdómi,

nema hinn málsparturinn sje því samþykkur, eða að minnsta kosti mótmæli því ekki. Þó er öðrum málsparti heimilt, enda þótt hinn mótmæli, að koma fram með ný sönnunargögn í æðri dómi, ef hann vinnur eið að því, að hann hafi ekki haft vitneskju um þau eða getað aflað þeirra fyrri, eða þau eru orðin til, eptir að málið var dæmt í hjeraði, eða þau snerta atríði, sem dómendur að sjálfsögðu eiga að taka til greina. Sömu-leiðis má koma fram með ný sönnunargögn í æðri dómi, þegar það er fígetagjörð eða uppboðsgjörð, sem áfrýjað er. Sje ekkert af þessum skilyrðum fyrir hendi, en málspartur vill samt koma fram með ný sönnunargögn, þingsvitni eða skjöl, í æðri dómi, verður hann að fá til þess konunglegt leyfisbrjef, og er venjulega ekki neitað um það. Komi annar málspartur fram með ný sönnunargögn í æðri dómi, annaðhvort af því að skilyrðin fyrir því eru fyrir hendi, eða eptir leyfisbrjefi, þá er hinum málspartinum ávallt heimilt að koma fram með ný mótgögn um sömu málsatriði.

Umsóknarbrjefið á að vera stýlað til konungs, en leyfisbrjefið fæst hjá landshöfðingja og amtmönnum, ef hin nýju sönnunargögn eiga að koma fram í yfirdómi, en hjá ráðgjafanum, ef þau eiga að koma fram í hæstarjetti. Með umsóknarbrjefinu á að fylgja eptirrit af dómi þeim, sem áfrýjað er.

Gjaldið er 33 kr. 66., en sje veitt gjafsókn til áfrýjunar, fæst leyfisbrjefið ókeypis.

Sýnishorn.

Reykjavík 19. júní 1885.

Til konungs.

Bárður útvegsbóndi Eins og meðfylgjandi Höskuldsson sækir um dómseptirrit sýnir, var jeg leyfisbrjef til að leiða ný á bæjarþingi Reykjavíkur

vitni og leggja fram ný skjöl í máli milli hans og Bergþórs kaupmanns Rafnssonar, sem hann hefur skotið til landsyfirdómsins.

15. janúarmán. þ. á. dæmdu til að greiða Bergþóri kaupmanni Rafnssyni verzlunarskuld, 176 kr. 41 e., en málskostnaður var látinn falla niður.

Þar eð jeg hef skotið dómi þessum til landsyfirdómsins og hef von um, að geta útvegað ný sönnunargögn, sem að minni ætlun munu verða til þess, að úrslit málsins verða önnur í yfirdómi, leyfi jeg mjer að sækja um, að mjer verði veitt konunglegt leyfisbrjef til að leiða ný vitni og að leggja fram ný skjöl í máli þessu í landsyfirdóminum.

Samið af cand. juris
Jóni Jónssyni.

Allraþegnsamlegast.
Bárður Höskuldsson.

Leiðrjettingar og viðaukar.

- Á 14. bls. 20. línu: og víðar: um samið les: umsamið
— 15. — 15. — : múr les: múr-
— 28. — 9. — : fundinn les: bundinn
— 51. — 4. — : útbyggingu og les: útbyggingu
— 66. — 24. — : eg les: og
— 77. — 4. — : Þorsteinn les: Þorsteinn
— 79. — 25. — : rekstur les: rekstri
— 102. — 2. — og 148. bls. 4. línu: a. á að falla burtu
— 106. — Eptir lögum 16. desember 1885, 15. gr., má
gjöra fjárnám fyrir skuld án undanfarins dóms eða
sáttar, þegar þessi skilyrði eru fyrir hendi:
1, að brjef sje fyrir skuldinni, og að skuldunautur hafi
ritað nafn sitt undir það eða kennt við það í viður-
vist nótaríi publici eða tveggja vitundarvotta;
2, að skuldin sje tryggð með veði í fasteign, og að
veðbrjefinu sje þinglýst lögum samkvæmt;
3, að fjárhæð sú, sem veð er sett fyrir, sje tiltekin í
veðbrjefinu;
4, að skuldin sje komin í gjalddaga, annaðhvort fyrir
uppsögn eða eptir ákvæði veðbrjefsins eða af því
að skuldunautur hefur ekki greitt vexti eða afborg-
un á rjetum tíma, og það er með berum orðum til
skilið í veðbrjefinu, að skuldin skuli fyrir þá sök
öll koma í gjalddaga.

Þegar þessi skilyrði eru fyrir hendi, má gjöra
fjárnám hvort heldur fyrir höfuðstól skuldarinnar eða

fyrir afborgun upp í hana eða fyrir vöxtum af henni einum saman. Þó má ekki gjöra fjárnám í öðru en veðinu, og ekki fyrri en liðinn er hálfur mánuður frá gjalddaga, og búi skuldunautur á eign þeirri, sem veðsett er, þá skal með 3 daga fyrirvara birta honum með stefnuvottum, hvenær gjörðin eigi fram að fara.

Það er því óþarft framvegis að til skilja í veðskuldarbrjefum, að selja megi veðið án dóms og laga, ef skuldunautur standi ekki í skilum.

Það skal tekið hjer fram, að hver sá, sem lánar öðrum fje gegn veði í fasteign, ætti ávallt að heimta tryggileg skilriki, helzt vottorð sýslumanns eða bæjarfógeta eptir veðbrjefabókunum, fyrir eignarheimild veðsetjanda að veðinu og fyrir því, hvort nokkur og þá hver veðbönd hvili áður á veðinu.

- Á 109. bls. 29. línu: lúkningi les: lúkningu
 — 123. — 27. — : eptirit les: eptirrit
 — 143. — 27. — : abyrgist les: ábyrgist
 — 145. — 3. — : Framfærslubók les: Framfærslubálk
 — 158. — 4. — : hin framliðna les: hins framliðna
 — 168. — 9. — : borgaður les: borgaðar
 — 199. — 20. — : $\frac{1}{2}$ eða 100 les: $\frac{1}{2}$ af 100
 — 200. — 12. — : kr. 53,29 les: kr. 54,29
 — 256. — 22. — : 38. gr. les: 36. gr.
 — 279. — 1. — : 100 kr. les: 1000 kr.
 — 305. — 14. — : undanskriðuð les: undirskriðuð
 — 311. — 32. — : Berglinga-tíðindum les: Berlinga-tíðindum
 — 327. — 26-27 — : mánara les: mánaða
 — 330. — 15. — : höfðað les: höfðuð.

Eptirmáli.

Nú kemur þá fyrir almenningssjónir „Lögfræðisleg Formálabók“ eða leiðarvisir sá til sammings á ýmsum gjörningum, sem jeg bauð löndum mínum í boðsbrjefi 28. dag marzmánaðar 1885, og hef jeg þannig efnt loforð mitt, að stuðla til þess, að ráða bót á skorti þeim, sem hingað til hefur verið hjer á landi á slíkum leiðarvísi. Jeg er sannfærður um, að bókin er svo vel úrgarði gjör að efninu til, sem frekast má verða, enda mun mega fullyrða, að eigi sje vól á Íslendingum, sem jafufærir sjeu til að semja slíka bók sem höfundarnir, þar sem þeir eru yfirdómararnir Magnús Stephensen og Lárus Sveinbjörnsson; auk þess munu þeir og hafa haft til hliðsjónar um alla niðurskipun bókarinnar þær bækur, sem beztar eru talðar í því efni. Jeg þykist og mega fullyrða, að skýringar málanna eru svo greinilega og ljóst ritaðar, að hver og einn skynsamur bóndamaður getur hæglega af þeim sjeð og skilið, hver aðalatriðin sjeu í hverju máli fyrir sig, og hvern undirbúning hvert mál þurfi, til þess í lagi sje, og hvers gæta þurfi.

Jeg skal geta þess, að yfirdómari Lárus Sveinbjörnsson hefur samið inngangsorðin og 1.—3., 5., 7.—10., 12.—15., 17., 19.—23. og 27.—31. gr., en yfirdómari Magnús Stephensen hitt annað.

Jeg hef látið vanda allan frágang bókarinnar, bæði að pappír og prentun, sem jeg hef getað beztt, og vona til, að ekkert sje að því að finna.

Bókin varð reyndar nokkru stærri, en til var ætlað að upphafi; en jeg þykist vita víst, að kaupendurnir muni taka því með þökkum, þar sem það er einungis til þess að gjöra bókina fullkomnari.

Jeg vona því til, að eins og boðsbrjefi mínu um bókina var tekið einkar-vel, eins verði bókin sjálf með þökkum þegin, og kaupendur sjái, að fje því sje vel varið, sem þeir leggja út fyrir hana.

Reykjavík 8. dag febrúarmánaðar 1886.

Kr. Ó. Þorgrímsson.

